

Vilniaus Universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

EUROPOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

IGNAS REPČYS

IV kurso studentas

**LIETUVOS ATSAKAS Į MIGRACIJOS KRIZES EUROPOS SĄJUNGOJE: NUO
BALANSAVIMO IKI TEMPO DIKTAVIMO?**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:
Dr. Ramūnas Vilpišauskas

Vilnius, 2023

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Lietuvos atsakas į migracijos krizes Europos Sąjungoje: nuo balansavimo iki tempo diktavimo?“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Ignas Repčys

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Repčys I.: Lietuvos atsakas į migracijos krizes Europos Sąjungoje: nuo balansavimo iki tempo diktavimo?, Europos studijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas Ramūnas Vilpišauskas. – V., 2023. – 57 p.

Reikšminiai žodžiai: Lietuva, nacionalinės preferencijos, valstybių strategijos, politizacija, migracijos krizė.

Šiame darbe analizuojamos Lietuvos nacionalinės preferencijos ir strategijos Europos Sąjungos migracijos politikoje. Remiantis liberalaus tarpvyriausybės, postfunkcionalizmo teorijomis bei (mažų) valstybių strategijas nagrinėjančių autorių teoriniais teiginiais darbe siekiama atsakyti į klausimą: ar ir kodėl pasikeitęs migracijos krizės pobūdis pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas ir jos veikimo strategiją Europos Sąjungos migracijos politikos klausimais?

Apžvelgus bei kritiškai įvertinus atvejo analizei pasirinktų autorių pagrindinius argumentus bei išskiriamus kintamuosius pristatomas tyrimo modelis, kuriuo remiantis, visų pirma, siekiama nustatyti bei paaiškinti Lietuvos nacionalines preferencijas ir jų kaitą lyginant dvi skirtingas, 2015 ir 2021 metais įvykusias, migracijos krizes. Tai padarius, siekiama atskleisti Lietuvos veikimo per Europos Sąjungą strategijas ir jų pagrindu vykdomos politikos specifiką bei paaiškinti konkrečių strategijų pasirinkimą minėtų krizių metu. Išskirtiems uždaviniams įgyvendinti naudojami kokybinės lyginamosios bei atvejo analizės metodai, kuriais remiantis analizuojami tyrimui aktualūs pirminiai ir antriniai šaltiniai, bei atliekami individualūs pusiau struktūruoti interviu su Lietuvos valstybės pareigūnais, dalyvavusiais ir prisidėjusiais prie Lietuvos migracijos politikos formavimo krizių metu.

Turinys

ĮVADAS	6
1. TEORINIS PAGRINDAS	13
1.1. Nacionalinės preferencijos	13
1.1.1. Liberalus tarpvyriausybėsškumas	13
1.1.2. Postfunkcionalizmas	15
1.2. Valstybių strategijos	18
1.3. Tyrimo modelis	22
2. METODOLOGIJA	24
3. TYRIMAS	26
3.1. 2015 metų migracijos krizė	26
3.1.1. Lietuvos nacionalinės preferencijos	28
3.1.2. Lietuvos strategija Europos Sąjungoje	34
3.2. 2021 metų migracijos krizė	37
3.2.1. Lietuvos nacionalinės preferencijos	40
3.2.2. Lietuvos strategija Europos Sąjungoje	50
4. IŠVADOS	58
Šaltinių ir literatūros sąrašas	62
Priedas nr. 1	77
Priedas nr. 2	78
Priedas nr. 3	78
Priedas nr. 4	79
Summary	119

ĮVADAS

2015 metais Europą ištikusi migracijos krizė parodė, kad Europos šalys yra susiskaldžiusios, o Europos Sąjunga – veikianti lėtai ir sunkiai randanti visas valstybes nares tenkinančius sprendimus migracijos politikos srityje. Pirmojo atvykimo šalys (angl. *first arrival states*), tokios kaip Italija, migraciją įvardijo kaip didžiausią grėsmę Europos saugumui¹, kai tuo tarpu Vokietijos kanclerė Angela Merkel paskelbė atverianti šalies duris šimtams tūkstančių pabėgėlių, pabrėždama, jog Vokietija gali su tuo susitvarkyti². Išsiskyręs požiūris ir nesutarimai tarp ES valstybių narių išlieka iki šiol, nes nuo 2015 metų iki šių dienų ES vis dar nėra sutarusi dėl bendro migracijos ir prieglobsčio pakto³. Šiandien viena iš pagrindinių problemų, daugiausiai diskusijų keliančių bei politiškai skaldančių temų ES migracijos politikoje tapo klausimas, ar plūstantys imigrantai iš kitų pasaulio regionų nėra tik ekonominiai migrantai, apsimetantys pabėgėliais, kuriems gresia pavojus jų gyvybei⁴. Europos Sąjungos lyderiai vis dažniau ir garsiau kalba apie būtinybę griežtinti imigracijos taisykles ir tokiu būdu užkirsti kelią nereguliariai migracijai⁵. Kartu tarp valstybių narių vis dažniau naudojama nelegalios migracijos sąvoka⁶, kurią išorėje veikiantys autoritariniai ar sau naudos ieškantys režimai pasitelkia kaip ginklą prieš Europos Sąjungą⁷. Tai aktualu ir Lietuvai, 2021 metais susidūrusiai su Baltarusijos režimo sukelta migrantų krize ir besiribojančiai su Rusija, kuri yra naudojusi tokį patį šantažavimo būdą prieš Suomiją⁸. Galima būtų teigti, jog migracija yra didžiausias Europos achilo kulnas, tačiau ateityje iššūkių tik daugės. Mokslininkai prognozuoja, jog migrantų, siekiančių pasiekti Europą, skaičius šimtmečio pabaigoje patrigubės, atsižvelgiant tik į dabartines klimato tendencijas ir ignoruojant

¹ Karolina Zbytniewska, “*Italian ambassador: Illegal immigration poses security threat to Europe*”, Euractiv, 2015, < <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/interview/italian-ambassador-illegal-immigration-poses-security-threat-to-europe/> > [žiūrėta 2022-11-26]

² Peter Hille, “*We can do this! – Merkel’s words five years ago*”, DW, 2020, < <https://www.dw.com/en/merkel-germany-refugees/a-54769229> > [žiūrėta 2022.11.26]

³ David D. Herszenhorn, Jacopo Barigazzi, “*On migration pact, EU may finally try break-it to make-it strategy*”, Politico, 2021, < <https://www.politico.eu/article/on-migration-pact-eu-may-finally-try-break-it-to-make-it-strategy/> > [žiūrėta 2022-11-26]

⁴ Laura Kabelka, Oliver Noyan, “*Austria demands revamp of EU migration rules*”, Euractiv, 2022, < https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/austria-demands-revamp-of-eu-migration-rules/ > [žiūrėta 2023-02-26]

⁵ Benjamin Fox, Eleonora Vasques, “*Fortress Europe will harm EU’s geopolitical interests*”, Euractiv, 2023, < <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/fortress-europe-will-harm-eus-geopolitical-interests/> > [žiūrėta 2023-02-26]

⁶ Remiantis Tarptautine Migracijos Organizacija (IOM), sąvoka „neteisėtas migrantas“ yra priimtinesnė už „nelegalų migrantų“, nes pastarasis turi nusikalstamą atspalvį. Neteisėtas atvykimas į šalį arba buvimas nelegaliu statusu yra ne nusikaltimas, o administracinių taisyklių pažeidimas. Be to, teisiniu ir etiniu požiūriu veiksmas gali būti teisėtas arba neteisėtas, bet asmuo – ne.

⁷ Richard Milne, James Shotter, “*Belarus ‘weaponizing’ illegal migration, Lithuania says*”, FT, 2021, < <https://www.ft.com/content/0ad28032-6102-41a0-ad8d-b80460e52867> > [žiūrėta 2023.02.26]

⁸ Gintaras Radauskas, „*Helsinkis irgi panikavo: migrantus į Suomijos pasienį lydėjo Rusijos FSB agentai*“, 15min, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/helsinkis-irgi-panikavo-migrantus-i-suomijos-pasieni-lydejo-rusijos-fsb-agentai-57-1546812> > [žiūrėta 2022-11-26]

galimus papildomus politinius ar ekonominius veiksmus⁹. Tai, kaip yra prognozuojama, neabejotinai palies ir Lietuvą¹⁰. Pastebėtina, kad 2022 metais ES vėl susidūrė su rekordiniais, didžiausiais nuo 2016 metų migracijos iš kitų pasaulio regionų mastais – ir tai neskaičiuojant daugiau nei 5 mln. pabėgėlių iš Ukrainos, atvykusių ir užsiregistravusių ES šalyse tais pačiais metais¹¹. Todėl galima būtų teigti, jog migracijos politikos klausimai buvo, yra, ir bus aktualūs tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos lygmeniu dar ilgą laiką, o valstybės narės ir toliau bus priverstos ieškoti būdų, kaip veikti ir gydyti pažeidžiamiausią Europos vietą. Tiesa, kaip matėme 2015 metų migracijos krizės metu vykusiose diskusijose ES institucijose, ES prieglobsčio suteikimo ir bendrai imigracijos peržiūros politikos procesas yra ir bus sudėtingas. Tad norint jį geriau suprasti, reikia išsiaiškinti, kaip jame veikia skirtingos ES valstybės narės, įskaitant ir Vidurio bei Rytų Europos šalis.

Mokslinėje literatūroje analizuojant Europos Sąjungą pastebima, jog Pietų bei vėliau prie ES prisijungusios Vidurio ir Rytų Europos šalys dažniausiai renkasi pasyvias veikimo Europos Sąjungoje strategijas, pavyzdžiui, balansavimą (angl. *fence-sitting*) arba vilkinimą (angl. *foot-dragging*)¹². Kaip rodo ES šalių atsaką į pabėgėlių krizę 2015 metais analizuojantys darbai, taip galima apibūdinti Vidurio Europos ir Baltijos šalių elgesį reaguojant į kitų ES valstybių bei Europos Komisijos siūlymus koordinuotai spręsti minėtą krizę¹³. Be minėtų argumentų, Lietuva yra dar ir statistiškai viena iš pasyviausiai ES sprendimų priėmimo procesuose veikiančių mažų šalių¹⁴. Kita vertus, 2021 metais Lietuva tiesiogiai susidūrė su nelegalios migracijos krize ir, kiek galima matyti iš viešų pranešimų,

⁹ Fiona Harvey, “Devastating climate change could lead to 1m migrants a year entering EU by 2100”, The Guardian, 2017, < <https://www.theguardian.com/environment/2017/dec/21/devastating-climate-change-could-see-one-million-migrants-a-year-entering-eu-by-2100> > [žiūrėta 2022-11-26]

¹⁰ Patricija Kilminavičienė, „Lietuva nebėra neįdomus Europos užkampis – naujos krizės Rusijoje ir Baltarusijoje sukels didžiausias migrantų bangas“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1670127/lietuva-nebera-neidomus-europos-uzkampus-naujos-krizes-rusijoje-ir-baltarusijoje-sukels-didziausias-migrantu-bangas> > [žiūrėta 2022.11.26]

¹¹ Frontex, “EU’s external borders in 2022: number of irregular border crossings highest since 2016”, 2023, < <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/eu-s-external-borders-in-2022-number-of-irregular-border-crossings-highest-since-2016-YsAZ29> > [žiūrėta 2023-02-26]; United Nations Refugee Agency, “Ukraine refugee situation”, < <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> >, žiūrėta [2023-05-10]

¹² Natascha Zaun, “Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform”, Journal of European Public Policy, 29(2), 2022, p. 197, < <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2020.1837918?journalCode=rjpp20> >

¹³ Pavyzdžiui, Natascha Zaun, “Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform”, Journal of European Public Policy, 29(2), 2022, p. 209; Felix Biermann et al., “Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation”, Journal of European Public Policy, 26(3), 2017, p. 11, < https://www.researchgate.net/publication/321730370_Political_non-reform_in_the_euro_crisis_and_the_refugee_crisis_a_liberal_intergovernmentalist_explanation >

¹⁴ Diana Panke, “Small states in the European Union: structural disadvantages in EU policy-making and counter-strategies”, Journal of European Public Policy, 17(6), 2010, p. 806, 810, 813, < <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2010.486980> >

ėmėsi aktyvių pastangų apeliuodama į ES solidarumą¹⁵. Šalia strateginio pasyvumo, įdomu ir tai, jog nors 2021 metais Lietuva susidūrė su dideliais migracijos srautais, jos nacionalinės preferencijos migracijos politikos srityje išliko kitokios nei Pietų Europos šalių. Viena iš teorijų (liberalus tarpvyriausybės šūkis), kurią autoriai pasitelkia analizuojant valstybių nacionalines preferencijas migracijos krizių metu, teigia, jog valstybės, susiduriančios su dideliais migracijos srautais, aktyviai sieks reformų ES lygmeniu, reikalaujamos teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo priėmimo¹⁶. Ši teorinį argumentą patvirtina Pietų Europos šalys, kurios nuo pat 2015 metų krizės iki šiandien siekia spręsti didelius migracijos srautus propaguodamos solidarumo mechanizmo įtvirtinimą¹⁷. Tuo tarpu Lietuva, susidūrusi su nelegalios migracijos krize, pasisako už reformas europiniame lygmenyje, tačiau toliau vengia palaikyti pasiūlymą, susijusį su privalomomis kvotomis. Kyla klausimas, kodėl?

Regima **darbo problema** susideda iš dviejų dalių. Viena vertus, ji yra susijusi su tiek teoriniame, tiek empiriniame lygmenyje egzistuojančiu mažų valstybių, įskaitant Lietuvos, pasyvumu Europos Sąjungoje, nors kriziniu laikotarpiu (mažos) valstybės privalo aktyviai reaguoti ir ieškoti partnerių, siekdamas išspręsti joms kilusius iššūkius¹⁸. Todėl yra įdomu išsiaiškinti, ar Lietuva nukrypo nuo pasyvaus elgesio nelegalių migracijos krizių metu priklausomai nuo to, kiek geografiškai ir kitais požiūriais krizė paveikė Lietuvą, ir kaip krizės (ne)pakeitė Lietuvos poziciją ES migracijos politikos klausimais. Antra vertus, lyginant 2015 bei 2021 metais įvykusias migracijos krizes, akivaizdu, jog Lietuvos atžvilgiu pasikeitė migracijos krizės pobūdis. Jeigu 2015 metais migracijos krizės metu Lietuva tiesiogiai nepatyrė migrantų antplūdžio ir buvo toli nuo vykusių įvykių, tai 2021 metais Lietuva buvo migracijos krizės priešakyje, pirmoji valstybė patyrusi rekordinį migrantų antplūdį iš Baltarusijos. Tačiau net ir pasikeitus migracijos srautams, Lietuva, priešingai negu prognozuoja tai nagrinėjančios teorijos (žr. daugiau 1.1.1. ir 1.1.2 dalis), iš pirmo žvilgsnio toliau vengia palaikyti europinių reformų, tokių kaip privalomų kvotų mechanizmo, priėmimą. Todėl yra įdomu išsiaiškinti šią teorinę mįslę, papildant ar patikslinant šiame darbe naudojamas teorijas naujomis įžvalgomis.

¹⁵ Gytis Pankūnas, Radvilė Rumšienė, “Six years ago Lithuania turned a blind eye. Now it is asking for EU’s solidarity tackling migration”, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1450103/six-years-ago-lithuania-turned-a-blind-eye-now-it-is-asking-for-eu-s-solidarity-tackling-migration> > [žiūrėta 2022-11-26]

¹⁶ Felix Biermann et al., “Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation”, Journal of European Public Policy, 26(3), 2017, p. 11

¹⁷ Natascha Zaun, “Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform”, Journal of European Public Policy, 29(2), 2022, p. 208; Tasos Kokkinidis, “Greece, Italy, Malta, Cyprus call on EU to share migration burden”, Greek Reporter, 2022, < <https://greekreporter.com/2022/11/13/greece-italy-malta-cyprus-eu-migrants/> > [žiūrėta 2022-11-26]

¹⁸ Külli Sarapuu, Baldur Thorhallsson, and Anders Wivel, “Analysing Small States in Crisis: Fundamental Assumptions and Analytical Starting Points”, kn. “Small States and the European Migrant Crisis: Politics and Governance”, sud. Tomas Joensen, Ian Taylor (Cham: Palgrave Macmillan, 2021), p. 26-27

Galiausiai, tokio tyrimo aktualumą didina ir tai, jog kol kas nėra išsamesnių lyginamųjų tyrimų, nagrinėjančių Lietuvos politinį atsaką į skirtingas migracijos krizes 2015 ir 2021 metais.

Akademiniam lauke analitinių darbų, analizuojančių Lietuvos nacionalines preferencijas ar tiriančių Lietuvos veikimo Europos Sąjungoje strategijas, nėra daug. Natascha Zaun analizuoja, kaip su laiku Pietų, Centrinės ir Rytų Europos šalių nacionalinės preferencijos ir strategijos keitėsi Europos Sąjungos prieglobsčio politikos atžvilgiu. Pati Lietuva, kaip ir kitos Baltijos šalys, yra priskiriamos prie balansuotojų, tačiau pagrindinis analitinis dėmesys yra skiriamas Višegrado, o ne Baltijos, šalims¹⁹. R. Vilpišauskas viename iš savo straipsnių siekia išanalizuoti Baltijos šalių veikimo strategijas euro zonoje ir šių valstybių sąveiką su Vokietija²⁰. Gunta Pastore savo darbe kreipia dėmesį į Kiprą, Baltijos šalis, Maltą ir Slovėniją siekdamas ištirti šių valstybių veikimo per Europos Sąjungą strategijas ES užsienio politikos srityje. Minėtame darbe nagrinėjamos Baltijos šalių strategijos, susijusios su kaimyninėmis rytų šalimis – Rusija ir Baltarusija²¹. Visuose išvardintuose darbuose Lietuvai nėra skiriamas analitinis dėmesys arba tyrimo objektas yra ne tik Lietuva, bet ir kitos mažos valstybės, ar Baltijos šalys kartu. Tad konkrečiai vien Lietuvos, kaip valstybės, nacionalinių preferencijų ir veikimo Europos Sąjungoje strategijų laukas nėra plačiai ištirtas. Kartu svarbu pabrėžti, jog darbų, kuriuose būtų analizuojama, kaip Lietuva veikia Europos Sąjungoje siekdama savo tikslų migracijos politikoje, nėra. Egzistuojančiuose darbuose pagrindinis dėmesys skiriamas Lietuvos ir migracijos reiškinių santykių analizei per tradicines saugumo ir ekonomikos prizmes²², neskiriant dėmesio Lietuvos nacionalinių preferencijų minėtoje srityje išgryninimui ar Lietuvos strateginio veikimo Biuselyje analizei. Be to, moksliniame lauke nėra darbų, kurie lygintų Lietuvos valstybės pozicijas ES ir atsaką

¹⁹ Natascha Zaun, “Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform”, *Journal of European Public Policy*, 29(2), 2022, p. 209

²⁰ Ramūnas Vilpišauskas, “The Baltic States in the Economic and Monetary Union: Standing in the Shadow of Germany or Helping to Counterbalance the ‘South’?”, *German politics*, 2021, p. 1-18 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09644008.2021.2002848> >

²¹ Gunta Pastore, “Small new member states in the EU foreign policy: Toward ‘small state smart strategy’?” *Baltic Journal of Political Science*, No.2, 2013, p. 67-84, < <https://www.journals.vu.lt/BJPS/article/view/2818> >

²² Ažuolas Bagdonas, “The EU migration crisis and the Baltic security”, *Journal on Baltic Security*, 1(2), 2015, p. 7-27, < <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2015~1479976155582/J.04~2015~1479976155582.pdf> >; Viljar Veebel, Raul Markus, “Europe’s Refugee Crisis in 2015 and Security Threats from the Baltic Perspective”, *Journal of Politics and Law*, 8(4), 2015, p. 254-262, <https://www.researchgate.net/publication/285214771_Europes_Refugee_Crisis_in_2015_and_Security_Threats_from_the_Baltic_Perspective >; Dalia Streimikienė, Yuriy Bilan, Edmundas Jasinkas, “Migration trends in Lithuania and other new EU member states”, *Transformations in Business & Economics*, 15(1), p.21- 33, < <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2016~1580800810196/J.04~2016~1580800810196.pdf> >; Audronė Balkytė, Manuela Tvaronavičienė, “The role of migration for sustainable developing economy: Lithuania in the EU context”, *Journal of Security and Sustainability Issues*, 1(2), 2011, p. 133-145, < https://www.researchgate.net/publication/271302848_THE_ROLE_OF_MIGRATION_FOR_SUSTAINABLE_DEVELOPING_ECONOMY_LITHUANIA_IN_THE_EU_CONTEXT > ; Aurelija Pūraitė, Saulius Greičius, Danguolė Seniutienė, “Managing State Border in the Context of Migration Crisis in Europe: Lithuanian Case”, *Montenegrin Journal of Economics*, 13(3), 2017, p. 31-42, < <https://repository.mruni.eu/handle/007/15574?show=full> >

tiek į 2015, tiek į 2021 metų migracijos krizes. Todėl šiuo darbu siekiama analizuoti Lietuvos strateginį veikimą Europos Sąjungoje kreipiant dėmesį į tai, kaip skirtingas krizės pobūdis toje pačioje politikos srityje gali veikti tokių mažų valstybių, kaip Lietuva, atsaką į krizę. **Darbo tikslas** yra išsiaiškinti ir atsakyti į **tyrimo klausimą**: ar ir kodėl pasikeitęs migracijos krizės pobūdis pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas ir jos veikimo strategiją Europos Sąjungos migracijos politikos klausimais?

Darbe keliama **hipotezė**, jog pasikeitus krizės pobūdžiui pasikeitė Lietuvos nacionalinės preferencijos bei veikimo Europos Sąjungos migracijos politikos klausimais strategija. Migracijos krizės pobūdis Lietuvos atžvilgiu pasikeitė migracijos srautų intensyvumu. 2015 metais su didžiausiu migrantų krūviu susidūrė pietinėje Europos Sąjungos dalyje esančios valstybės, ypač Graikija ir Italija (angl. *first arrival states*), bet taip pat Vokietija, Švedija, Austrija (angl. *destination states*)²³. Lietuva buvo viena mažiausiai migracijos srautų paveiktų valstybių visoje Europos Sąjungoje – tais pačiais metais Lietuvoje buvo užfiksuoti tik 236 neteisėti sienos kirtimo atvejai²⁴. Viskas pasikeitė 2021 metais, kai Lietuva pradėjo patirti intensyvių nelegalios migracijos srautus iš Baltarusijos. 2021 metais ES rytinėje sienoje buvo fiksuotas rekordinis nelegalių sienos kirtimų skaičius – 8184 – dešimt kartų daugiau nei 2020 (677) ar 2019 (722), taip pat kelis kartus daugiau nei 2015 metais (1920). 2021 metų rugpjūčio mėnesį nelegaliai atvykstančių į Lietuvą srautas buvo 40 kartų didesnis nei per visus 2020 metus, o nuo 2021 metų rugpjūčio iki 2022 metų rugpjūčio mėnesio Lietuva neįleido 13234 migrantų²⁵. Su pasikeitusiu migracijos srautų intensyvumu kartu pasikeitė ir viešų diskusijų intensyvumas šalyje migracijos reiškinio atžvilgiu. Pavyzdžiui, su 2015 metais vykusia migracijos krize susijusių naujienų skaičius viename pagrindinių Lietuvos žiniasklaidos portalų LRT (analizuojant laikotarpį nuo 2015 iki 2018 metų) buvo 838. Tuo tarpu su 2021 metais vykusia migracijos krize susijusių naujienų skaičius tame pačiame LRT portale (analizuojant trumpesnę laikotarpį nuo 2021 iki 2023 metų) buvo dvigubai didesnis – 1715²⁶. Be to, 2021 metais migracijos krizė pasižymėjo ir

²³ IOM, “*Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*”, 2015, < <https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > žiūrėta [2023-02-12]
Felix Biermann et al., “*Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation*”, Journal of European Public Policy, 26(3), 2017, p. 11

²⁴ Frontex, “*Eastern European Borders Risk Analysis Network Quarterly Report*”, 2015 < https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/EB_Q4_2015.pdf >, p. 6, < https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/EB_Q3_2015.pdf >, p. 6 < https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/EB_Q2_2015_report.pdf >, p. 8 < https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/EB_Q1_2015.pdf >, p. 8

²⁵ Lrytas, „*Migrantų iš Baltarusijos srautas nukreipiamas į Lietuvą šeštadienį – rekordiniai skaičiai*“, 2022, < <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2022/08/28/news/migrantu-is-baltarusijos-srautas-nukreipiamas-i-lietuva-sestadieni-rekordiniai-skaiciai-24381622> >; Ramūnas Vilpišauskas, „*Pabėgėliai, migrantai ir Lietuva*“, Verslo žinios, 2021, < <https://www.vz.lt/izvalgos/2021/08/06/pabegeliai-migrantai-ir-lietuva> >; Frontex, “*Migratory routes: Eastern Borders Route*”, < <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/eastern-borders-route/> > žiūrėta [2023-02-12]

²⁶ Paieška LRT.lt portale, < <https://www.lrt.lt/paieska> >, žiūrėta [2023-03-16]

rekordiškai išaugusiu, lyginant su ankstesniais metais, „nelegalaus migranto“ termino naudoju žiniasklaidoje ir viešojoje erdvėje. Pavyzdžiui, 2021 metais birželį minėtas terminas vartotas beveik tris kartus dažniau nei per visus 2020 metus ir daugiau nei pusantro karto dažniau nei per 2019 metus²⁷.

Kaip teigia Felix Biermann, ES valstybių narių preferencijas migracijos srityje lemia asimetrinės tarpusavio priklausomybės, kurias galima apibrėžti per migracijos intensyvumą. Trumpai tariant, valstybės, kurios susiduria su dideliais migracijos srautais, aktyviai sieks reformų, pavyzdžiui, reikalaujamos teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo, kai tuo tarpu valstybės, kurios patiria nedidelį migrantų antplūdį, neturi paskatos ieškoti bendrų sprendimų ir turėtų teikti pirmenybę status quo išlaikymui²⁸. Be tarpusavio priklausomybės, nacionalines preferencijas gali veikti ir politizacija, nes migracijos ir pabėgėlių tema liečia europiečių tapatybinius ir kultūrinius jausmus. Kuo didesni migracijos srautai, tuo labiau migracijos reiškinytis yra politizuojamas ir tuo sunkiau formuoti nacionalines preferencijas ignoruojant visuomenės nuomonę²⁹. Šiuo atveju, remiantis Pietų Europos valstybių pavyzdžiu, politizacija turėtų skatinti ieškoti bendrų europinių sprendimų siekiant pasidalinti šalį užplūdusiais migrantais³⁰. Taigi, turint omenyje pasikeitusį krizės pobūdį bei iš to išplaukiančius padarinius, keliama antra **hipotezė**, jog išaugęs migracijos srautų intensyvumas Lietuvos atžvilgiu pakeitė valstybės nacionalines preferencijas iš noro išlaikyti status quo į siekį reformuoti ES migracijos politiką.

Analizuodami valstybių veikimą Europos Sąjungoje, analitikai išskiria keletą dažniausiai valstybių naudojamų strategijų Europos Sąjungoje. Autorės Tanja A. Börzel teigimu, minėtos valstybių veikimo strategijos Europos Sąjungoje priklauso nuo jų nacionalinių preferencijų ir pajėgumų (angl. *capacities*)³¹. Todėl pasikeitus Lietuvos nacionalinėms preferencijoms turėtų pasikeisti ir Lietuvos

²⁷ Media4Change, „Migrantų vaizdavimo žiniasklaidoje krizė“, 2021, < <https://www.media4change.co/lt/reactions/migrantu-vaizdavimo-ziniasklaidoje-krize/> > žiūrėta [2023-03-16]

²⁸ Felix Biermann et al., “Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation”, *Journal of European Public Policy*, 26(3), 2017, p. 11

²⁹ Tanja A. Börzel, Thomas Risse, “From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics”, *Journal of European Public Policy*, 2017, p. 17-18, < https://www.researchgate.net/publication/316566109_From_the_euro_to_the_Schengen_crises_European_integration_theories_politicization_and_identity_politics >

³⁰ Euronews, “Solidarity is a must: Greece calls for EU help on migration”, 2023, < <https://www.euronews.com/2023/01/22/solidarity-is-a-must-greece-calls-for-eu-help-on-migration> >; Federica Pascale, “Italy calls for redistribution of migrants as 1000 people wait on board”, 2022, < https://www.euractiv.com/section/all/short_news/italy-calls-for-redistribution-of-migrants-as-1000-people-wait-on-board/ >; In Cyprus, „Joint statement of Italy, Greece, Malta and Cyprus on disembarkation of irregular migrants“, 2022, < <https://in-cyprus.philenews.com/news/local/joint-statement-of-italy-greece-malta-and-cyprus-on-disembarkation-of-irregular-migrants/> > žiūrėta [2023-02-24]

³¹ Tanja A. Börzel, “Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization.” *Journal of Common Market Studies* 40(2), 2002, p. 197, < https://www.researchgate.net/publication/5015704_Pace_Setting_Foot-Dragging_and_Fence-Sitting_Member_States_Responses_to_Europeanization >

veikimo strategijos Europos Sąjungos migracijos politikoje, siekiant minėtas preferencijas įgyvendinti. Autorė Natascha Zaun teigia, jog susidūrus su mažais migrantų srautais bei neturint aiškių politinių preferencijų migracijos srityje, Baltijos šalys 2015 metais migracijos krizės metu pasirinko balansavimo strategiją³². Tokioje situacijoje galima būtų tikėtis, jog Lietuva migracijos klausimais atsirinks sau svarbiausius klausimus, bet bendrai ES elgsis pasyviai, tik reaguos į teikiamus siūlymus, bet jų neinicijuos, savo resursus ir prioritetą teikdama kitų, šaliai aktualesnių sričių klausimams³³. Tačiau 2021 metais pasikeitus krizės pobūdžiui ir Lietuvai susidūrus su išaugusiais migracijos srautais ir pajėgumų trūkumais, valstybė buvo priversta reaguoti ir ieškoti būdų kaip įveikti krizę³⁴. Kaip teigia autoriai, labiausiai migracijos srautų veikiamos valstybės yra priverstos rodyti iniciatyvą ir veikti aktyviai ES lygmeniu, siekiant sumažinti migrantų skaičių ir patiriamus sunkumus³⁵. Atsižvelgiant į teorinius argumentus, formuojama paskutinė **hipotezė**, jog 2021 metų migracijos krizės metu pasikeitė Lietuvos strategija Europos Sąjungos migracijos politikos srityje iš balansavimo į tempo diktavimo strategiją. Šioje situacijoje galima būtų tikėtis, jog Lietuva sutelks dėmesį ir ribotus resursus į valstybei svarbiausius migracijos politikos klausimus (angl. *selective engagement*), palaikys nuolatinį ryšį su Europos Komisija, užsiims lobizmu, problemų rėminimu ir viešinimu, sieks aktyviai formuoti darbotvarkę, įtikinėti kitas valstybes nares teikdama pasiūlymus ir t.t.

Norint patikrinti darbo hipotezes ir pasiekti darbo tikslą pagrindinis dėmesys bus skiriamas **tyrimo objektui** – Lietuvos nacionalinėms preferencijoms ir jų įgyvendinimo strategijoms ES migracijos politikoje – bei bus įgyvendinti šie **uždaviniai**:

- 1) Apžvelgti bei kritiškai įvertinti pasirinktų autorių, nagrinėjančių valstybių nacionalines preferencijas, mažas valstybes ir jų strategijas ES, pagrindinius argumentus bei išskiriamus kintamuosius;
- 2) Nustatyti bei paaiškinti Lietuvos nacionalines preferencijas ir jų kaitą laike migracijos politikos srityje;
- 3) Atskleisti Lietuvos veikimo per Europos Sąjungą strategijas ir jų pagrindu vykdomos politikos specifiką bei paaiškinti konkrečių strategijų pasirinkimą lemiančius veiksnius.

³² Natascha Zaun, “Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform”, *Journal of European Public Policy*, 29(2), 2022, p. 202, 209

³³ Anders Wivel, Baldur Thorhallsson, “Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?”, *Cambridge Review of International Affairs*, 19(4), 2006, p. 659, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09557570601003502> >

³⁴ Europos Komisija, „Migracija: ES padeda nukreipti humanitarinę paramą migrantams Lietuvoje“, 2021, < https://lithuania.representation.ec.europa.eu/news/migracija-es-padedu-nukreipti-humanitarine-parama-migrantams-lietuvoje-2021-07-23_lt > žiūrėta [2023-01-26];

³⁵ Natascha Zaun, “States as Gatekeepers in EU Asylum Politics: Explaining non-adoption of a refugee quota system”, *Journal of Common Market Studies*, 56(1), 2018, p. 48, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12663> >

1. TEORINIS PAGRINDAS

1.1. Nacionalinės preferencijos

Bendrai teorinėje literatūroje egzistuojančią diskusiją, kas lemia valstybių nacionalines preferencijas, būtų galima suskirstyti į tris stovyklas, besivadovaujančias skirtingomis teorinėmis priegomis – liberaliu tarpvyriausybiskumu, neofunktionalizmu bei postfunktionalizmu. Šio darbo teorinį pagrindą sudarys liberalaus tarpvyriausybiskumo bei postfunktionalizmo teorijos, kurios siekia atsakyti į klausimus apie valstybių preferencijas bei veikimo strategijas. Tuo tarpu neofunktionalizmo teorinė prieiga nėra naudinga šio darbo problematikos požiūriu – neofunktionalizmas skiria mažai dėmesio valstybių preferencijoms ir analizuoja, kaip viršnacionalinės institucijos ir transnacionaliniai veikėjai daro įtaką Europos integracijai³⁶.

1.1.1. Liberalus tarpvyriausybiskumas

Moksliniame lauke pagrindinį dėmesį nacionalinėms preferencijoms, jų formavimui ir įgyvendinimui tarpusavio priklausomybių ir egzistuojančių institucijų kontekste skiria liberalus tarpvyriausybiskumas³⁷. Minėta teorija pabrėžia valstybių svarbą bei teigia, jog jos yra pagrindinės veikėjos tarptautinės anarchijos kontekste ir vaidina pagrindinį vaidmenį Europos Sąjungoje, kurioje jos siekia įgyvendinti savo preferencijas ir tikslus tarpvyriausybinių derybų būdu³⁸. Kaip teigia Andrew Moravcsik, ekonominiai interesai, santykinė galia bei patikimi įsipareigojimai (angl. *credible commitments*) lemia Europos integracijos formą, turinį bei laiką (angl. *timing*). Remiantis liberaliu tarpvyriausybiskumu, Europos integraciją būtų galima paaiškinti kaip racionalių nacionalinių vyriausybių, besiremiančių savo nacionalinėmis preferencijomis ir derybine galia, pasirinkimą³⁹.

Remiantis liberaliu tarpvyriausybiskumu, valstybių preferencijos atsiranda per nacionalinių preferencijų formavimo procesą⁴⁰. Jame pagrindinį vaidmenį vaidina vidaus grupės ir jų ekonominiai interesai, kuriuos lemia egzistuojančios tarpusavio priklausomybės. Preferencijų pobūdis ir vidaus (interesų) grupės, jų įtaka skiriasi priklausomai nuo probleminės srities (angl. *issue area*). Įvairios

³⁶ Frank Schimmelfennig, “European integration (theory) in times of crisis. A comparison of the euro and Schengen crises”, *Journal of European Public Policy*, 25(7), 2018, p. 982-986, < https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13501763.2017.1421252?casa_token=FmgXBiuQLkwAAAAA:dOO3W5mz_nGBQkqSRS8M2cCYN7mX_dEFi4HRvGYKfbwWSWtjakvbgooG3i7uAFoImXZGNnoBpVQ >

³⁷ Frank Schimmelfennig, “Liberal intergovernmentalism and the euro area crisis”, *Journal of European Public Policy*, 22(2), 2015, p. 178, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2014.994020> >

³⁸ Andrew Moravcsik, Frank Schimmelfennig, “Liberal Intergovernmentalism”, Draft version for Wiener/Börzel/Risse (Eds.) *European Integration Theory*, 3rd ed., Oxford University Press, 2019, p. 1, 2, < https://www.researchgate.net/publication/330490775_4_Liberal_Intergovernmentalism >

³⁹ Andrew Moravcsik, “The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht”, Ithaca: Cornell University Press, 1998, p. 4, 18.

⁴⁰ Natascha Zaun, “States as Gatekeepers in EU Asylum Politics: Explaining non-adoption of a refugee quota system”, *Journal of Common Market Studies*, 56(1), 2018, p. 46

vidaus grupės, turinčios savo interesus, išsako savo pageidavimus, o nacionalinės vyriausybės juos surenka (angl. *aggregate*) ir vadovaujasi jais tarpvyriausybinių derybų metu. Kuo vidaus grupių interesai yra tiksliau apibrėžti, tuo yra sunkiau nacionalinėms vyriausybėms derybų metu, nes yra suvaržytos jų galimybės nukrypti nuo minėtos pozicijos, ir atvirkščiai. Nacionalinės preferencijos už arba prieš integraciją priklauso nuo egzistuojančių teigiamų arba neigiamų tarpusavio priklausomybių. Trumpai tariant, veikėjai palaikys integraciją tam tikroje srityje, jeigu jie bus įsitikinę, kad tai suteiks jiems daugiau naudos nei vienašališki, savarankiški ar menkai koordinuoti nacionaliniai veiksmai⁴¹.

Kiekviena valstybė Europos Sąjungoje siekia realizuoti savo nacionalines preferencijas derybų metu ir, kaip akcentuoja liberalaus tarpvyriausybiskumo teorija, tų derybų baigtį lemia derybinių galių santykis tarp ES valstybių narių, kuris kyla iš tarpusavio priklausomybių⁴². Trumpai tariant, valstybės–narės, kurioms mažiausiai reikalingas konkretus susitarimas ir nukrypimas nuo status quo, turi didžiausią derybinę galią, nes jos bet kuriuo metu gali grasinti nebendradarbiauti arba imtis vienašališkų veiksmų. Be to, mažų valstybių atveju gali būti svarbios ir derybinės strategijos, kuriomis jos siekia kompensuoti savo silpnesnę derybinę galią⁴³. Tiesa, kaip buvo minėta anksčiau (žr. daugiau įvade), šio darbo tikslas nėra analizuoti Europos Sąjungos šalių derybų migracijos srityje ir jų baigties, bet išsiaiškinti, kaip skirtingų krizių metu formavosi, keitėsi Lietuvos nacionalinės preferencijos migracijos politikoje ir kaip šalies institucijos siekė jas įgyvendinti Europos Sąjungoje.

Krizių metu, pagal liberalų tarpvyriausybiskumą, kuo didesnius kaštus patiria valstybė (dėl egzistuojančių tarpusavio priklausomybių), tuo labiau ji bus linkusi palaikyti bendrų politinių sprendimų priėmimą ir politinę integraciją siekiant tą krizę išspręsti. Autoriai Felix Biermann *et al.*, analizuodami 2015 metais Europos Sąjungą ištikusią migracijos krizę ir remdamiesi liberaliu tarpvyriausybiskumu teigia, jog Europos Sąjungos valstybių narių preferencijas migracijos srityje lemia asimetrinės tarpusavio priklausomybės, kurias galima apibrėžti per migracijos intensyvumą. Trumpai tariant, valstybės, susiduriančios su dideliais migrantų srautais, turėtų aktyviai siekti reformų, pavyzdžiui, reikalaujamos teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo, kai tuo tarpu valstybės, kurios patiria nedidelį migrantų antplūdį, neturi paskatos ieškoti bendrų sprendimų ir turėtų teikti

⁴¹ Andrew Moravcsik, “*Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach*”, *Journal of Common Market Studies*, 31(4), 1993, p. 483, 496-497, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00477.x> >; Frank Schimmelfennig, “*Liberal intergovernmentalism and the euro area crisis*”, *Journal of European Public Policy*, 22(2), 2015, p. 178-179

⁴² Natascha Zaun, “*States as Gatekeepers in EU Asylum Politics: Explaining non-adoption of a refugee quota system*”, *Journal of Common Market Studies*, 56(1), 2018, p. 46

⁴³ Andrew Moravcsik, Frank Schimmelfennig, “*Liberal Intergovernmentalism*”, Draft version for Wiener/Börzel/Risse (Eds.) *European Integration Theory*, 3rd ed., Oxford University Press, 2019, p. 5, 6

pirmenybę status quo išlaikymui⁴⁴. Minėtiems autoriams antrina Andrew Moravcsik bei Frank Schimmelfennig, teigdami, jog migracijos krizės metu kiekvienos valstybės nacionalines preferencijas diktuoja socialinis ir politinis spaudimas išspręsti krizę savo naudai. Normatyviniai ar technokratiniai rūpesčiai, pavyzdžiui, siekis užtikrinti saugią migraciją į Europą ar užtikrinti Šengeno erdvės vientisumą, nukeliauja į antrą planą⁴⁵. ES išorės sieną saugančios ir didžiausius migracijos srautus patiriančios šalys (angl. *front-line states*) turėtų teikti pirmenybę europiniam sprendimui – valstybių migracijos politikos koordinavimui, reikalauti teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo bei visų valstybių prisidėjimo prie ES išorės sienų apsaugos išlaidų. Kelionės tikslo (angl. *destination*) valstybės, taip pat susiduriančios su dideliais migrantų srautais, turėtų norėti, jog ES sieną saugančios valstybės liktų atsakingos už savo sienų apsaugą ir už atvykstančių migrantų priėmimą, tačiau jos sutiktų pasidalinti našta ir prisiimti dalį išlaidų, siekiant, kad būtų veiksmingai išspręstas migracijos srautų klausimas. Tuo tarpu tranzito (angl. *tranzit*) šalys neturi noro remti reformas, nes jų šalyse pabėgėliai neužsibūna. Jos palaiko status quo išsaugojimą ir veikia nori veikti savarankiškai, pavyzdžiui, uždarydamos migrantams savo sienas. Galiausiai, stebinčios iš šono valstybės (angl. *bystander states*) irgi propaguos status quo, nes bet koks susitarimas – prisidėjimas prie ES išorės sienų apsaugos finansavimo ar teisingesnio pabėgėlių pasidalinimo – reiškia tik papildomus kaštus valstybei, nepatiriančiai jokių migracijos srautų. Tiesa, šios valstybės neprieštaraus savanoriškoms politinėms iniciatyvoms ir sprendimams siekiant išspręsti egzistuojančias problemas⁴⁶. Pagal liberalų tarpvyriausybėsškumą, migracijos krizės metu didžiausią derybinę galią turi tranzito bei stebinčios iš šono valstybės narės, kurias tenkina status quo išsaugojimas, nes neradus sutarimo dėl reformų jos nieko nepraranda⁴⁷.

1.1.2. Postfunkcionalizmas

Postfunkcionalizmo teorijos architektai, Liesbet Hooghe bei Gary Marks, teigia, jog tradicinės integracijos teorijos – liberalus tarpvyriausybėsškumas bei neofunkcionalizmas – akcentavusios, kad veikėjų (valstybių bei transnacionalinių veikėjų, viršvalstybinių institucijų) preferencijos integracijos klausimais yra ekonominės, nebegali pilnavertiškai paaiškinti Europos integracijos procesų. Autoriai

⁴⁴ Felix Biermann et al., “Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation”, *Journal of European Public Policy*, 26(3), 2017, p. 4, 11

⁴⁵ Andrew Moravcsik, Frank Schimmelfennig, “Liberal Intergovernmentalism”, Draft version for Wiener/Börzel/Risse (Eds.) *European Integration Theory*, 3rd ed., Oxford University Press, 2019, p. 16

⁴⁶ Ten pat, p. 18-19

⁴⁷ Felix Biermann et al., “Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation”, *Journal of European Public Policy*, 26(3), 2017, p. 12-15; Andrew Moravcsik, Frank Schimmelfennig, “Liberal Intergovernmentalism”, Draft version for Wiener/Börzel/Risse (Eds.) *European Integration Theory*, 3rd ed., Oxford University Press, 2019, p. 24

siūlo postfunkcionalizmą teigdami, jog iki Maastrichto sutarties pagrindiniai integracijos klausimai buvo susiję su ekonomika – pasiektų (integracijos) susitarimų poveikis daugumai žmonių (išskyrus ūkininkus) buvo ribotas arba netiesioginis, kartu visuomenės nuomonė integracijos klausimais buvo tyliai pritarianti (angl. *quiescent*). Šis periodas yra įvardijamas kaip „elito susitarimų tylaus visuomenės pritarimo fone“ (angl. *permissive consensus*) laikotarpis. Tačiau su Maastrichto susitarimu Europos integracijos klausimai ir europinių sprendimų priėmimas atsidūrė nacionalinių politinių partijų konkurencijos, rinkimų bei referendumų epicentre. Postfunkcionalizmo teorijos teigimu, veikėjų preferencijoms, šalia ekonominių skaičiavimų, įtaką daro tapatybė (angl. *identity*), kurią politizacijos pagalba gali mobilizuoti populistinės, euroskeptiškos partijos⁴⁸. Politizaciją galima apibrėžti kaip didėjančią dėmesį integracijos klausimams viešojoje erdvėje (angl. *increasing issue salience*). Kuo daugiau dėmesio ir atgarsio viešumoje – tarp politinių partijų, žiniasklaidoje, visuomenėje – skiriama tam tikram klausimui, tuo yra didesnė politizacija⁴⁹. Be didėjančio dėmesio konkrečiam klausimui, politizacijai taip pat būdinga poliarizacija (arba politinis susipriešinimas), susijusi su ES, ES institucijomis ar Europos Sąjungoje vykdoma politika⁵⁰. Autorių teigimu politizacija – kurios epicentre yra tapatybė – lemia valstybių nacionalines preferencijas ir paaiškina europiniu lygmeniu (ne)priimtus sprendimus. Būtent dėl politizacijos grėsmės šiandien partijų lyderiai, einantys aukščiausias valdžios pareigas, derantis Europos integracijos klausimais privalo turėti omenyje visuomenės nuomonę ir nacionalinių valstybių kontekstą. Šis (dabartinis) periodas įvardijamas kaip „visuomenės nepritarimo integracijai“ (angl. *constraining dissensus*) laikotarpis⁵¹.

Politizacijos procese svarbų vaidmenį vaidina politinės partijos bei tapatybė. Liesbet Hooghe bei Gary Marks išskiria GAL/TAN skirtis (žalias/alternatyvus/libertarinis ir tradicinis/autoritarinis/nacionalistinis) teigdami, jog politizacijos tikimybė visada bus didesnė tose šalyse, kuriose veikia populistinės TAN partijos. Šios partijos yra euroskeptiškos, pasisakančios prieš gilesnę Europos integraciją dėl nacionalinių vertybių, suvereniteto išsaugojimo priežasčių. Minėtos partijos turi daugiau šansų sėkmingai mobilizuoti visuomenę ir politizuoti tam tikrus klausimus tose šalyse, kurių piliečiai turi išskirtinę (angl. *exclusive*) nacionalinę tapatybę. Tokie žmonės, autorių

⁴⁸ Liesbet Hooghe, Gary Marks, “A Postfunctionalist Theory of European integration: from permissive consensus to constraining dissensus”, *British Journal of Political Science*, Vol. 39(1), 2008, p. 2-7, <<https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/abs/postfunctionalist-theory-of-european-integration-from-permissive-consensus-to-constraining-dissensus/60EA0C58491C06327A235761B08878D6>>

⁴⁹ Liesbet Hooghe, Gary Marks, “*Politicization*”, kn. Erik Jones et al., “*The Oxford Handbook of the European Union*”, sud. Erik Jones et al. (Oxford: Oxford University Press, 2012), p. 841

⁵⁰ Tanja A. Börzel, Thomas Risse, “*From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics*”, *Journal of European Public Policy*, 2017, p. 3

⁵¹ Liesbet Hooghe, Gary Marks, “A Postfunctionalist Theory of European integration: from permissive consensus to constraining dissensus”, *British Journal of Political Science*, Vol. 39(1), 2008, p. 2-5, 21-22

teigimu, yra labiau linkę į euroskepticizmą, nes, kaip ir TAN partijos, tiki, jog jų lojalumas valstybei ir jos vertybės nėra suderinamos su Europos integracija. Jų mobilizavimas (politizacijos pagalba) daro įtaką valstybių nacionalinėms preferencijoms, apriboja jų laisvę veikti ieškant bendrų europinių sprendimų, priverčia būti mažiau linkusiomis eiti į kompromisus. Be to, postfunkcionalistai teigia, jog politizacija nustumia interesų grupes ir jų norus į antrą planą. Autorių teigimu, interesų grupės gali veiksmingiausiai veikti tik tuomet, kai turi visą veikimo lauką (angl. *field*) tik sau, tačiau tam tikro klausimo politizacija atima iš jų tokią galimybę⁵². Galiausiai, ar įvyks tam tikro reiškinio politizacija, priklauso nuo politinių partijų – jų noro konkretų reiškinį politizuoti. Autorių teigimu, partijų lyderiai siekia politizuoti tam tikrą klausimą, kai mano, kad iš to gali laimėti sau naudos. Dauguma tradicinių valdžioje esančių politinių partijų vengia klausimų politizavimo, tačiau populistinės, nevyriausybines partijos dažnai mato politizaciją kaip galimybę išlošti rinkimine ir populiarumo prasme⁵³.

Krizių metu valstybių nacionalinės preferencijos priklauso nuo to, kiek smarkiai minėta krizė politizuojama. Swen Hutter bei Hanspeter Kriesi teigia, jog krizės, susijusios su pagrindinėmis valstybės galiomis (angl. *core state powers*) – valstybingumo, tautinės bendruomenės ar demokratinio apsisprendimo klausimais, politizuojamos labiau, siekiant supriešinti visuomenę. Tačiau politizacijos procesas nėra vienalytis – skirtingų krizių metu, skirtinguose regionuose politizacija gali veikti skirtingai⁵⁴. Autoriai Tanja A. Börzel bei Thomas Risse teigia, jog tai priklauso nuo to, kokie tapatybės klausimai krizės metu yra paliečiami. Jų teigimu, 2015 metais įvykusi migracijos krizė, kurios metu prie Europos sienų atvyko milijonai pabėgėlių, buvo stipriai politizuota ir euroskeptiškos partijos sugebėjo sėkmingai mobilizuoti išskirtinę tapatybę turinčius ir prieš migrantus (angl. *anti-immigration*) nusiteikusius piliečius. Autorių nuomone, migracijos krizės metu politizacija buvo didelė, nes migracijos ir pabėgėlių tema liečia europiečių tapatybinius ir kultūrinius jausmus. Diskusijos apie pabėgėlius ir migraciją valstybėse siejamos su kultūriniu dėmeniu, išryškėja mes/kiti (arba europiečiai/užsieniečiai) skirtis. Pagrindiniai diskusijų klausimai susiję su tuo, kas yra Europa, kur yra Europos sienos, kas mes esame ir kam priklauso Europa. Konfliktuoja dvi skirtingos Europos vizijos – daugiakultūrė, atvira ir kosmopolitiška Europa prieš nacionalinę, anti-migrantų, anti-Islamišką Europą (angl. *Fortress Europe*). Minėta situacija, kuomet konkuruoja dvi skirtingos tapatybės (europinė vs

⁵² Liesbet Hooghe, Gary Marks, “A Postfunctionalist Theory of European integration: from permissive consensus to constraining dissensus”, *British Journal of Political Science*, Vol. 39(1), 2008, p. 13, 17-18, 22

⁵³ Ten pat, p. 18-19

⁵⁴ Swen Hutter, Hanspeter Kriesi, “*Politicizing Europe in times of crisis*”, *Journal of European Public Policy*, 26(7), 2019, p. 997-998, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2019.1619801> >

nacionalistinė), iššaukia intensyvų politizacijos procesą, kuris daro įtaką valstybių nacionalinėms preferencijoms bei smarkiai suvaržo vyriausybės laisvę veikti siekiant išspręsti krizę⁵⁵.

Galiausiai, postfunkcionalistai, tyrinėjantys krizių įtaką Europos integracijai teigia, jog krizių metu išskirtinę tapatybę turinčių piliečių mobilizavimas politizacijos pagalba gali būti nukreiptas tiek integracijos ir reformų palaikymui europiniame lygmenyje, tiek integracijos priešiniui⁵⁶. Tiesa, priešingai nei liberalaus tarpvyriausybės teorijos atveju, postfunkcionalizmo teorijos šalininkai patys tiksliai neišskiria, kaip migracijos krizės metu politizacija gali veikti konkrečių valstybių nacionalines preferencijas. Remiantis 2015 metų migracijos krize, galima būtų teigti, jog migracijos krizės metu politizacija pirmojo atvykimo bei galutinio tikslo šalyse turėtų būti nukreipta į norą pasidalinti migrantus ir reformuoti ES migracijos politiką⁵⁷, kai tuo tarpu tranzito bei iš šono stebiniuose šalyse politizacija (jeigu ji yra) turėtų būti nukreipta į status quo išlaikymą ir nacionalinių sprendimų propagavimą⁵⁸. Šis darbas bus naudingas siekiant patikslinti šią teorinę spragą, analizuojant Lietuvos atvejį 2015 ir 2021 metų migracijos krizių kontekste.

1.2. Valstybių strategijos

Nacionalinės preferencijos yra tik viena medalio pusė. Norint jas sėkmingai įgyvendinti Europos Sąjungoje svarbios veikimo strategijos. Pasak autorės Tanja A. Börzel, valstybės strategija priklauso nuo jos nacionalinių preferencijų bei egzistuojančių pajėgumų, susijusių su valstybės ekonominio išsivystymo lygiu, ypatingai reguliavimo politikoje⁵⁹. Atsižvelgiant į tai, išskiriamos trys veikimo strategijos, kuriomis nacionalinės vyriausybės prisideda prie europinių sprendimų priėmimo (arba prie jų prisitaikymo). Pirmoji – tempo diktavimo (angl. *pace-setting*) – strategija reiškia aktyvų veikimą europiniu lygmeniu, siekiant įgyvendinti tam tikrą europinę politiką pagal savo preferencijas. Idealiausiu atveju šioje situacijoje vidaus politikos preferencijos yra sėkmingai perkeltamos į europinį lygmenį ir vėliau priimamos kitų valstybių narių. Aktyvus bendravimas, ekspertizės bei informacijos teikimas Europos Komisijai ruošiant politinius pasiūlymus yra vienas iš efektyviausių būdų perkelti

⁵⁵ Tanja A. Börzel, Thomas Risse, “*From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics*”, *Journal of European Public Policy*, 2017, p. 17-18, 20

⁵⁶ Ten pat, p. 5

⁵⁷ Reuters, “*Germany’s Steinmeier tells central Europe we need fair redistribution of migrants*”, 2015, < <https://www.reuters.com/article/uk-europe-migrants-germany-czech-idUKKCN0RB1M320150911> >; James Politi, Davide Ghiglione, Arthur Beesley, “*Italy demands EU nations share burden of migrant arrivals*”, *Financial Times*, 2017, < <https://www.ft.com/content/98fb484c-5c14-11e7-9bc8-8055f264aa8b> > Anna Visvizi, “*On the fringe: Greece, migration and populism*”, *Roczniki nauk społecznych*, Vol. 10(46), no. 3, 2018, < <https://ojs.tnkul.pl/index.php/rns/article/view/11432> > žiūrėta [2023-02-23];

⁵⁸ Tanja A. Börzel, Thomas Risse, “*From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics*”, *Journal of European Public Policy*, 2017, p. 19

⁵⁹ Tanja A. Börzel, “*Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization*.” *Journal of Common Market Studies* 40(2), 2002, p. 194, 196

savo nacionalines preferencijas į europinį kontekstą. Nacionalinių specialistų, biurokratų įdarbinimas Briuselyje bei aktyvus koalicijų formavimas yra papildomi įtakos šaltiniai, padedantys tempą diktuojančioms valstybėms formuoti politiką Europos Sąjungoje⁶⁰. Tanja A. Börzel papildomai išskyrė tris skirtingus būdus, kuriais valstybės gali diktuoti tempą Europos Sąjungoje: pirmtakas (angl. *forerunner*), stūmikas (angl. *pusher*) bei stūmikas pagal pavyzdį (angl. *pusher-by-example*). Pirmtakai sutelkia visą dėmesį į nacionalinį lygmenį bei nori išlaikyti laisvę reguliuoti ir įgyvendinti savo nacionalinę politiką. Jie palaikys europines iniciatyvas tol, kol šios netrukdo jų ambicingiems vidaus politikos tikslams. Stūmikai siekia „prastumti“ sprendimus į europinį lygmenį, pabrėžia bendradarbiavimo svarbą, nes mano, jog vienašalių priemonių nacionaliniame lygmenyje nepakanka. Galiausiai, stūmikai pagal pavyzdį siekia derinti abu paminėtus požiūrius, naudodami vienašales priemones kaip būdą skatinti europines iniciatyvas. Nacionaliniame lygmenyje yra išbandomos inovacijos, kurias vėliau (jeigu jos sėkmingos) siekiama perkelti į Europinį lygmenį⁶¹.

Antroji – vilkinimo (angl. *foot-dragging*) – strategija yra priešinga pirmajai. Šios strategijos pagrindinis tikslas yra blokuoti arba pristabdyti kitų valstybių nacionalinių preferencijų perkėlimą į europinį lygmenį. Ilgalaikėje perspektyvoje vilkintojams yra sunku visiškai blokuoti valstybei potencialiai dideles išlaidas sukeliančių politinių sprendimų priėmimą, todėl vilkintojai dažnai siekia jas nukelti, kol išsideramos išimtys (nukrypti leidžiančios nuostatos, angl. *derogations*), finansinės kompensacijos (angl. *side-payments*) arba nuolaidos kitose valstybę dominančiose srityse (angl. *package deals*)⁶². Galiausiai, trečioji – balansavimo (angl. *fence-sitting*) – strategija yra ambivalentiška. Balansuojančios valstybės nesiekia nei inicijuoti, nei užkirsti kelią tam tikrai politikai europiniu lygmeniu. Valstybės yra linkusios užimti neutralią poziciją ir gali kurti koalicijas įvairiose situacijose tiek su tempą diktuojančiais, tiek su vilkintojais, nes neturi aiškių nacionalinių preferencijų svarstomu klausimu arba nesitiki, jog kitų valstybių preferencijų perkėlimas jai sukels didelius kaštus. Balansavimas gali taip pat būti naudingas valstybėms siekiant priimti sprendimus, kurių nepavyko įgyvendinti nacionaliniu lygmeniu dėl egzistavusių įtampų ar pasipriešinimų. Galiausiai, valstybės, abejojančios siūlomų sprendimų nauda, tačiau pabrėžiančios europinių sprendimų svarbą ir pasisakančios už integraciją, taip pat naudosis balansavimo strategija⁶³. Idealiame pasaulyje ekonomiškai stipriausios šalys, turinčios pakankamai resursų, turėtų naudoti tempo diktavimo strategiją, ekonomiškai silpnesnės valstybės, neturinčios pakankamai resursų ir ekspertizės, daugiau

⁶⁰ Ten pat, 199

⁶¹ Ten pat, 203

⁶² Ten pat, p. 203, 205.

⁶³ Ten pat, p. 206-208

turėtų remtis vilkinimo strategija, o vidutinio ekonominio išsivystymo lygio valstybės turėtų balansuoti, t.y. nei inicijuoti, nei blokuoti iniciatyvas Europos Sąjungoje. Tačiau, kaip pabrėžia autorė, kiekvienos valstybės galutinės strategijos pasirinkimas gali skirtis priklausomai nuo svarstomo politinio klausimo ar atsiradusios politinės problemos, o valstybių strategijos, laikui bėgant, gali keistis⁶⁴.

Teoriniame lauke autoriai taip pat išskiria strategijas, kuriomis konkrečiai mažos valstybės gali prisidėti prie ES sprendimų priėmimo. Baldur Thorhallsson⁶⁵, Anders Wivel⁶⁶, Sverrir Steinsson⁶⁷ ir Diana Panke teigia, jog mažos valstybės gali prisidėti prie ES sprendimų priėmimo sutelkdamos savo resursus į ribotą skaičių prioritetų. Kaip teigia D. Panke, mažesnės valstybės turi mažesnes finansines galimybes ir dėl to (dažniausiai) mažesnius administracinius resursus, kurie yra svarbūs derybose, todėl klausimų prioretizavimas suteikia galimybių mažoms valstybėms būti aktyvioms sprendžiant joms svarbiausius klausimus. Aktyvus bendradarbiavimas su Europos Komisija mažoms valstybėms yra dar viena svarbi sąlyga siekiant sėkmės ES sprendimų priėmimo procese, nes tokiu būdu jos gali gauti daugiau papildomos informacijos, svarbios jų derybinei pozicijai, ir kuri dažnai mažoms valstybėms yra neprieinama dėl jau minėtų administracinių pajėgumų trūkumų⁶⁸. Dauguma paminėtų autorių šalia prioritetų išskyrimo pabrėžia koalicijų telkimą kaip dar vieną būdą, kuriuo remiantis mažos valstybės gali sėkmingai veikti Europos Sąjungos politiką⁶⁹. Autorių Ivo Maes ir Amy Verdun teigimu, mažos valstybės gali sėkmingai prisidėti prie ES sprendimų priėmimo proceso teikdamos patikimus (angl. *credible*) pasiūlymus, kurie būna paremti pačių valstybių praktiniu įgyvendinimu. Autorių nuomone, patikimi bei nuoseklūs mažų valstybių pasiūlymai suteikia joms daugiau svorio sprendimų priėmimo procese⁷⁰.

⁶⁴ Ten pat, p. 209

⁶⁵ Baldur Thorhallsson, *“The Role of Small States in the European Union”*, Burlington, VT: Ashgate, 2000, p. 232

⁶⁶ Anders Wivel, Baldur Thorhallsson, *“Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?”*, Cambridge Review of International Affairs, 19(4), 2006, p. 659

⁶⁷ Sverrir Steinsson, Baldur Thorhallsson, *“Small State Foreign Policy”*, The Oxford Research Encyclopedia of Politics, Oxford University Press, 2017, p. 15, < https://www.researchgate.net/profile/Sverrir-Steinsson/publication/313769977_Small_State_Foreign_Policy/links/5c87b5f9458515b59e4677a2/Small-State-Foreign-Policy.pdf?origin=publication_detail >

⁶⁸ Diana Panke, *“Small states in the European Union: structural disadvantages in EU policy-making and counter-strategies”*, Journal of European Public Policy, 17(6), 2010, p. 803

⁶⁹ Diana Panke, Julia Gurol, *“Small States as Agenda-setters? The Council Presidencies of Malta and Estonia”*, Journal of Common Market Studies, Vol. 56, 2018, p. 144, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.12767> > ; Anders Wivel, Baldur Thorhallsson, *“Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?”*, Cambridge Review of International Affairs, 19(4), 2006, p. 660; David Arter, *“Small State Influence Within the EU: The case of Finland’s Northern Dimension Initiative”*, Journal of Common Market Studies, 38(5), 2000, p. 693, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00260> >

⁷⁰ Ivo Maes, Amy Verdun, *“Small States and the Creation of EMU: Belgium and the Netherlands, Pace-Setters and Gate-Keepers.”* Journal of Common Market Studies 43(2), 2005, p. 343, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.0021-9886.2005.00558.x> >

Galiausiai, autoriai Magnus G. Schoeller ir Gerda Falkner sujungia visus pristatytus teorinius argumentus į vieną sistemą. Visų pirma, jie papildo T. A. Börzel strategijų sąrašą ketvirtąja – bendro formavimo (angl. *co-shaping*) – strategija. Priešingai nei tempo diktavimas, bendro formavimo strategija reiškia, jog valstybė pirma neinicijuoja politinių pokyčių, bet aktyviai prisideda prie iniciatorių grupės siekiant, kad galutinis priimtas sprendimas būtų jai palankus ir atspindėtų jos interesus. Pasak autorių, valstybės strategijos pasirinkimą lemia tai, koks atstumas yra tarp valstybės nacionalinių preferencijų bei egzistuojančio status quo. Jeigu minėtas atstumas yra mažas, valstybė rinksis vilkinimo strategiją siekiant užkirsti kelią pokyčiams, o minėtam atstumui didėjant valstybė pasitelks balansavimo, bendro formavimo arba tempo diktavimo strategiją (ši strategija naudojama tuomet, kai atstumas yra didžiausias ir reformų reikia daugiausiai)⁷¹. M. G. Schoeller ir G. Falkner taip pat sukonkretino išvardintas strategijas priskirdami konkrečius veiksmus, kuriais remiantis valstybės siekia jas įgyvendinti. Prie tempo diktavimo strategijos priskiriami tokie veiksmai kaip aktyvus darbotvarkės formavimas, lobizmas, problemų rėminimas (angl. *framing*), viešinimas bei gėdinimas. Autoriai taip pat priskiria patikimų (angl. *credible*) pasiūlymų teikimą kaip vieną iš efektyviausių būdų siekiant aktyviai veikti ES lygmeniu bei prieštarauja T. A. Börzel, teigdami, jog tempo diktavimo strategiją pasirinkusios valstybės nebūtinai telks koalicijas, bet verčiau sieks diktuoti tempą vienašališkomis iniciatyvomis. Vilkinimo strategijoje valstybės naudojasi veto teise, grasina vetavimu, buria (kontr)koalicijas, telkia blokuojančią mažumą, delsia, užsiima lobizmu, taip pat naudoja viešinimo, gėdinimo, rėminimo taktikas, siekiant skatinti pasipriešinimą tam tikrai iniciatyvai. Balansavimas, anot autorių, reiškia pasyvų dalyvavimą koalicijų formavime, o bendro formavimo strategijos metu valstybės sieja skirtingus klausimus (angl. *issue linkage*), propaguoja išankstines derybas, aktyviai telkia koalicijas, prisiima tarpininkavimo vaidmenį, aktyviai užsiima lobizmu, problemų rėminimu, viešiniu, gėdinimu⁷².

Pabaigai, kalbant konkrečiai apie Europos Sąjungos migracijos politiką, autorė Natascha Zaun teigia, jog valstybės elgiasi oportunistiškai ir skirtingu metu gali remtis skirtingomis strategijomis – jos sieks diktuoti tempą, jeigu matys, kad gali iš to išlošti, bei naudos vilkinimo strategiją, jeigu matys, jog siūlomos reformos gali joms pakenkti⁷³. Autorės manymu, tempo diktavimo strategija kliausis tos valstybės, kurios siekia reformų ES migracijos politikoje, ypač pabėgėlių perskirstymo mechanizmo

⁷¹ Magnus G. Schoeller, Gerda Falkner, “Acting in the Shadow of German Hegemony? The Role of Small States in the Economic and Monetary Union (Introduction to the Special Issue)”, German Politics, 2021, p. 9, <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09644008.2021.2005028>>

⁷² Ten pat, p. 8-9, 15

⁷³ Natascha Zaun, “Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform”, Journal of European Public Policy, 29(2), 2022, p. 211

sukūrimo. Balansavimo strategija remsis valstybės, neturinčios aiškių preferencijų ES migracijos politikos atžvilgiu, o vilkinimo strategija bus naudojama valstybių, siekiančių išlaikyti status quo ir pasipriešinti pokyčiams ES migracijos politikoje, dėl kurių jos, pavyzdžiui, privalėtų dalintis atvykstančių pabėgėlių našta ir dėl to galimai prarastų rinkėjų palaikymą⁷⁴.

1.3. Tyrimo modelis

Šio tyrimo pagrindą sudarys liberalaus tarpvyriausybės, postfunkcionalizmo teorijos bei Tanja A. Börzel, mažas valstybes nagrinėjančių autorių ir viską apibendrinančių Magnus G. Schoeller, Gerda Falkner teoriniai teiginiai. Pirmiausia, atsižvelgiant į teorinį pagrindą, svarbu nustatyti Lietuvos preferencijas tiek 2015, tiek 2021 metais vykusių migracijos krizių metu. Tai bus siekiama padaryti remiantis pirminiais ir antriniais šaltiniais, pareigūnų viešais pasisakymais, žiniasklaidos pranešimais bei atliktais pusiau struktūruotais interviu su Lietuvos valstybės pareigūnais, dalyvavusiais ir prisidėjusiais prie Lietuvos migracijos politikos formavimo krizių metu. Svarbu bus nustatyti, ar ir kodėl pasikeitęs krizės pobūdis, iš to kylančios asimetrinės tarpusavio priklausomybės ir interesų grupės bei politizacija veikė ir (ne)pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas migracijos politikos srityje (žr. daugiau lentelė 1). Šio tyrimo kontekste interesų grupės yra apibrėžiamos kaip verslo ir visuomenės veikėjai, kurie migracijos krizių metu turėjo aiškia poziciją migracijos valdymo klausimais ir ją aktyviai reiškė viešoje erdvėje, siekiant paveikti Lietuvos vyriausybės vykdomą politiką.

Valstybių pasiskirstymas migracijos krizių metu:	Pirmojo atvykimo valstybės	Kelionės tikslo valstybės	Tranzito valstybės	Iš šono krizę stebinčios valstybės
Nacionalinės migracijos krizės metu:				
Liberalus tarpvyriausybės	Teikiama pirmenybė europiniams sprendimams: valstybių migracijos politikos koordinavimui, teisingesnio naštos pasidalijimo	Nori, jog ES sieną saugančios valstybės liktų atsakingos už savo sienų apsaugą ir už atvykstančių migrantų	Palaiko status quo išsaugojimą; propaguoja nacionalinius sprendimus, nori veikti savarankiškai,	Propaguoja status quo išsaugojimą ir nacionalinius sprendimus, bet neprieštaraus savanoriškoms politinėms

⁷⁴ Ten pat, p. 202

Interesų grupių įtaka krizių metu	mechanizmo priėmimui, visų valstybių prisidėjimo prie ES išorės sienų apsaugos išlaidų.	priėmimą; sutiktų pasidalinti našta ir prisiimti dalį išlaidų.	pavyzdžiui, uždarydamos migrantams savo sienas.	iniciatyvoms ir sprendimams siekiant išspręsti egzistuojančias problemas.
Spaudimas išspręsti krizę savo naudai.				
Interesų grupių įtaka krizių metu	Postfunkcionalizmas	Politizacija nukreipta į norą pasidalinti migrantus ir reformuoti ES migracijos politiką.	Politizacija (jeigu ji yra) nukreipta į status quo išlaikymą ir nacionalinių sprendimų propagavimą.	
Interesų grupių įtaka krizių metu		Postfunkcionalistai teigia, jog politizacija nustumia interesų grupes ir jų norus į antrą planą.		

Lentelė 1: sudaryta autoriaus, remiantis teorine literatūra (Felix Biermann et al., Andrew Moravcsik, Frank Schimmelfennig, Liesbet Hooghe, Gary Marks, Tanja A. Börzel, Thomas Risse)

Toliau, remiantis tais pačiais šaltiniais ir metodais, bus siekiama atskleisti Lietuvos veikimo per Europos Sąjungą strategijas skirtingų krizių metu, paaiškinti konkrečių strategijų pasirinkimą, jų pagrindu vykdomos politikos specifiką. Vykdam strategijų analizę bus atsižvelgiama į autorių Tanja A. Börzel, Magnus G. Schoeller, Gerda Falkner teiginius, pristatančius veikimo strategijas ir konkrečius veiksmus, įkūnijančius minėtas strategijas. Siekiant palengvinti tyrimo eigą, remiantis teoriniu pagrindu sukonstruota lentelė su visų minėtų autorių išskirtais elementais (žr. daugiau lentelė 2).

Strategija	Tempo diktavimas	Bendras formavimas	Balansavimas	Vilkinimas
Veiksmai, siekiant įgyvendinti strategijas	Klausimų prioretizavimas (būdingas mažoms valstybėms)			
	Aktyvus bendravimas, ekspertizės bei informacijos keitimasis su Europos Komisija	Skirtingų klausimų siejimas (angl. <i>issue linkage</i>)	Pasyvus dalyvavimas koalicijų formavime	Veto teisės naudojimas, grasinimai vetuoti
	Patikimų pasiūlymų teikimas	Išankstinių derybų propagavimas		Delsimas
	Vienašališkos iniciatyvos	Aktyvus koalicijų būrimas		Kontrkoalicijų būrimas
	Aktyvus koalicijų, darbotvarkės formavimas	Tarpininkavimas		Blokuojančios mažumos telkimas
	Lobizmas	Lobizmas		Lobizmas
	Problemų rėminimas viešinimas bei	Problemų rėminimas viešinimas bei		Problemų rėminimas viešinimas bei

	gėdinimas	gėdinimas		gėdinimas
	Nacionalinių specialistų, biurokratų įdarbinimas Briuselyje			

Lentelė 2: sudaryta autoriaus, remiantis teorine literatūra (Tanja A. Börzel, Magnus G. Schoeller, Gerda Falkner, D. Panke ir kiti 1.2. dalyje paminėti apie mažų valstybių strategijas ES rašantys autoriai)

2. METODOLOGIJA

Siekiant atsakyti į tyrimo klausimą, patikrinti hipotezes ir įgyvendinti uždavinius, darbe remiamasi kokybinės lyginamosios bei atvejo analizės metodais ir atliekami individualūs pusiau struktūruoti interviu. John Gerring atvejo studiją apibrėžia kaip vieno atvejo tyrimą, kurio tikslas – bent dalinai – nušviesti didesnę atvejų grupę (populiaciją). Pasak autoriaus, kuo mažesnis atvejų skaičius tyrime ir kuo giliau jie nagrinėjami, tuo užtikrinčiau darbą galima įvardinti kaip atvejo studiją. Pastarąją, siekiant surinkti ir išanalizuoti duomenis, galima vykdyti remiantis tiek kiekybiniais, tiek kokybiniais metodais, tačiau studijos, kuriose yra mažai kintamųjų, iš esmės visada yra kokybinės⁷⁵. Kadangi šiame darbe tiriamas vienas – Lietuvos – atvejis, darbe remiamasi kokybine analize, kuri orientuota į tyrimo „gylį“ – kuo geresnį vieno atvejo duomenų susisteminimą⁷⁶. Galiausiai, kaip teigia J. Gerring, atvejo studijos yra naudingos tuomet, kai tam tikras atvejis yra tiriamas iš esmės pirmą kartą arba tiriamas pirmą kartą remiantis nauju būdu⁷⁷. Turint omenyje tai, jog akademiniam lauke išsamesnių lyginamųjų tyrimų, nagrinėjančių Lietuvos politinį atsaką į skirtingas migracijos krizes 2015 ir 2021 metais išvis nėra, šis tyrimas priskiriamas atvejo studijai, kurioje analizė vykdoma aprašomuoju būdu.

Tyrime pagrindinis dėmesys skiriamas Lietuvos valstybei, konkrečiai, jos nacionalinėms preferencijoms ir naudojamoms strategijoms Europos Sąjungos migracijos politikoje. Kaip buvo minėta, atvejo studijoje remiamasi kokybine analize, lyginamos Lietuvos reakcijos į dvi skirtingas, 2015 ir 2021 metais įvykusias, migracijos krizes. Pirmosios migracijos krizės atveju tiriamasis laikotarpis yra nuo 2015 metų balandžio (kai buvo sušauktas pirmasis neeilinis Europos Vadovų Tarybos posėdis migracijos krizei spręsti⁷⁸) iki 2018 metų pabaigos (kuomet Europos Komisija paskelbė, jog ES galutinai įveikė migracijos krizę ir ES darbotvarkėje pradėjo dominuoti kiti klausimai,

⁷⁵ John Gerring, „*Case Study Research: Principles and Practises*“, New York: Cambridge University Press, 2006, p. 20, p. 35-36

⁷⁶ Zenonas Norkus, Vaidas Morkevičius, „*Kokybinė lyginamoji analizė: Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams*“, Kaunas: Lietuvos HSM duomenų archyvas, 2011, p. 12

⁷⁷ John Gerring, „*Case Study Research: Principles and Practises*“, New York: Cambridge University Press, 2006, p. 40

⁷⁸ Prezidentės spaudos tarnyba, „*Lietuva prisidės sprendžiant migrantų antplūdžio problemą*“, 2015, <<https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuva-prisides-sprendziant-migrantu-antpludzio-problema/22597>> žiūrėta [2023-02-01]

susiję su “Brexit” ar nauju ES biudžetu⁷⁹), o antrosios – nuo 2021 metų gegužės (migracijos krizės Lietuvoje pradžios) iki 2023 metų gegužės mėnesio. Aprašomuoju būdu, visų pirma, siekiama nustatyti bei paaiškinti Lietuvos nacionalines preferencijas ir jų kaitą laike migracijos politikos srityje. Antra, siekiama atskleisti Lietuvos veikimo per Europos Sąjungą strategijas, jų pagrindų vykdomos politikos specifiką, bei paaiškinti konkrečių strategijų pasirinkimą ar juos lemiančius veiksnius. Analizė paremta Europos Sąjungos dokumentais ir pasiūlymais migracijos politikoje (Europos migracijos darbotvarke bei nauju migracijos ir prieglobsčio paktu), Europos Sąjungos pareigūnų bei Lietuvos valdžios atstovų viešais pasisakymais migracijos tema, žiniasklaidos pranešimais, antriniais duomenimis iš literatūros ES migracijos klausimais. Be to, siekiant patikrinti, ar gauti rezultatai iš pirminių ir antrinių šaltinių yra teisingi bei papildyti tyrimą naujomis įžvalgomis, iš viso atlikti 5 pusiau struktūruoti interviu su Lietuvos valstybės pareigūnais, dalyvavusiais ir prisidėjusiais prie Lietuvos migracijos politikos formavimo krizių metu. Interviu buvo vykdomi remiantis iš anksto paruoštais klausimais, tačiau priklausomai nuo respondentų, jų užimamų pareigų ir paskirto laiko pokalbiui, klausimų, žodžių tvarka galėjo būti keičiama ir/ar papildoma, siekiant gauti kuo tikslesnius duomenis⁸⁰. Respondentai buvo pasirinkti remiantis teoriškai pagrįsta atranka – liberalaus tarpvyriausybės teorija, kuri pagrindinį vaidmenį surenkant ir formuojant valstybės nacionalines preferencijas bei veikiant Europos Sąjungoje priskiria vykdomosios valdžios institucijoms, ir postfunkcionalizmo teorija, kuri teigia, jog šalyje politizacijos procesas priklauso nuo politinių partijų. Dėl didelio respondentų užimtumo bei darbo vietos specifikos (pavyzdžiui, darbo užsienyje), pokalbiai buvo vykdomi pasitelkiant nuotolinių pokalbių platformas (Microsoft Teams, Zoom).

⁷⁹ BNS, „Europos Komisija: ES įveikė migracijos krizę“, 15min, 2019, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/euopos-komisija-es-iveike-migracijos-krize-57-1112538> > žiūrėta [2023-02-01]

⁸⁰ Liudmila Rupšienė, „Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija“, Klaipėdos Universitetas, 2007, p. 143

3. TYRIMAS

3.1. 2015 metų migracijos krizė

2015 metais Europos Sąjunga susidūrė su didžiausia migracijos krize nuo Antrojo Pasaulinio karo laikų. Sudėjus 2015 bei 2016 metus, į Europą atvyko daugiau nei milijonas nereguliarių migrantų ir pabėgėlių, daugiausia iš Sirijos, Afrikos ir Pietų Azijos. Didžiausią spaudimą patyrė pietinės Europos Sąjungos šalys, ypač Graikija ir Italija, kurias pirmąsias pasiekdavo atplaukiantys migrantai (angl. *first arrival states*), bet taip pat Vengrija, Čekija (angl. *transit states*) bei galiausiai Vokietija, Švedija, Austrija (angl. *destination states*)⁸¹. Toks didelio masto nekontroliuojamas migrantų ir prieglobsčio prašytojų atvykimas 2015 metais tapo iššūkiu ne tik minėtų valstybių prieglobsčio sistemoms, bet ir visai bendrai Europos prieglobsčio sistemai. Krizė atskleidė egzistavusios Dublino sistemos (angl. *Dublin regulation*), pagal kurią pirmoji valstybė narė, į kurią atvyko prieglobsčio prašytojas, atsako už jo tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, trūkumus⁸². Minėti trūkumai lėmė, jog krizės įkarštyje pirmojo atvykimo valstybės – Graikija ir Italija – nebeturėdamos resursų priimti ir analizuoti plūstančių migrantų prieglobsčių prašymus, nusprendė suspenduoti Dublino sistemos taikymą bei leisti judėti neregistruotų migrantų srautams toliau į Europą link jų išsvajotų valstybių⁸³. Ilgainiui tai sukėlė grandininę reakciją, pasireiškusią tolimesniais migrantų praleidinėjimais kitose valstybėse narėse arba vienašališkais valstybių sienų uždarymais⁸⁴. Tiesa, kol Pietų ir Vidurio Europos šalys vargo su dideliais migrantų srautais, rytinę ES sieną saugančių valstybių, įskaitant Baltijos šalis, migracijos krizė tiesiogiai nepalietė – rytinę ES sieną kertančių migrantų skaičius buvo labai mažas⁸⁵.

Migracijos krizės įkarštyje siekiant išspręsti kilusius iššūkius bei užtikrinti, kad ateityje panašių krizių metu Europos Sąjunga būtų pasiruošusi, Europos Komisija pateikė kelis pasiūlymus, kurie

⁸¹ IOM, “*Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*”, 2015, < <https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > Council of the European Union, “*Infographic – irregular arrivals to the EU (2008-2022)*”, < <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/irregular-arrivals-since-2008/> >, žiūrėta [2023-01-26]; Felix Biermann et al., “*Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation*”, *Journal of European Public Policy*, 26(3), 2017, p. 11

⁸² European Commission, “*Country responsible for asylum application (Dublin Regulation)*”, < https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/country-responsible-asylum-application-dublin-regulation_lt >, žiūrėta [2023-01-26];

⁸³ Felix Biermann et al., “*Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation*”, *Journal of European Public Policy*, 26(3), 2017, p. 9

⁸⁴ Emma Graham Harrison, Daniel Nolan, „*Czech Republic abandons ineffective European asylum rules*“, *The Guardian*, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/02/refugees-stranded-budapest-train-station-hungary> > žiūrėta [2023-01-26]; Luke Harding, „*Refugee crisis: Germany reinstates controls at Austrian border*“ *The Guardian*, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/13/germany-to-close-borders-exit-schengen-emergency-measures> >; žiūrėta [2023-01-26];

⁸⁵ BBC, „*Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts*“, 2016, < <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> >, žiūrėta [2023-01-26];

sudarė 2015 metais gegužės 13 dieną pristatytos Europos migracijos darbotvarkę. Pirmuoju pasiūlymu Europos Komisija siekė spręsti 2015 metų krizės neatidėliotinas problemas – siekiant papildyti nefunkcionavusią Dublino sistemą, 2015 metų rugsėjį Europos Komisija pasiūlė nuolatinį perkėlimo mechanizmą, skirtą visoms valstybėms narėms. Minėtas pasiūlymas sekė po to, kai valstybės narės susitarė dėl laikino migrantų perkėlimo mechanizmo iš pirmųjų su migrantų antplūdžiu susiduriančių valstybių narių (Italijos ir Graikijos) į kitas valstybes nares⁸⁶. Komisija siūlė sukurti pastovų, struktūrinį solidarumo mechanizmą, kurį ji galėtų pasitelkti bet kada, prireikus padėti bet kuriai ES valstybei narei, atsidūrusiai kritinėje padėtyje. Kritinė padėtis būtų tuomet, kai valstybės narės prieglobsčio sistema nebegali atlaikyti didelio ir jos galimybes viršijančio trečiųjų šalių piliečių antplūdžio. Remiantis pasiūlymu, minėtą kritinę, nepaprastą padėtį paskelbtų pati Europos Komisija⁸⁷, kartu nustatydamą perkeliamų asmenų tikslų skaičių. Komisijos teigimu, nuolatinis perkėlimo mechanizmas būtų leidęs Europos Sąjungai greitai reaguoti į neatidėliotiną situaciją ir padėti valstybėms narėms, atsidūrusioms nepaprastose situacijose, negaištant laiko kiekvieną kartą ilgose derybų ir tvirtinimo procedūrose ES Ministrų Taryboje⁸⁸.

Antruoju pasiūlymu Europos Komisija siekė užtikrinti patikimą ir efektyvų bendrą ES išorės sienų valdymą, įsteigiant naują Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnybą. Ją turėjo sudaryti Frontex ir valstybių narių institucijų, atsakingų už sienų valdymą ir toliau vykdytųjų kasdienį išorės sienų valdymą, atstovai. Buvo numatyta įsteigti privalomą pasieniečių bei bendrą įrangos rezervą, išplėsti tarnybos galias dėl darbo trečiojoje šalyje, veikimo grąžinimo srityje, bei taip pat suteikti jai teisę veikti (angl. *the right to intervene*)⁸⁹. Trumpai tariant, jeigu valstybė narė patiria didelį migracijos spaudimą, dėl kurio kyla grėsmė Šengeno erdvei, ir nacionaliniame lygmenyje minėta valstybė nesiima veiksmų arba jų nepakanka grėsmei išspręsti, Komisija galėtų priimti įgyvendinimo sprendimą (angl. *implementing decision*), kuriuo remiantis tarnyba galėtų pati imtis veiksmų ir išsiųsti Europos sienų ir pakrančių apsaugos pareigūnų būrius į valstybę narę, net nesant jos sutikimui⁹⁰.

Galiausiai, trečiuoju pasiūlymu Europos Komisija siekė užtikrinti ilgalaikį ES gebėjimą valdyti migraciją (ne)teisėtą migraciją, sienų ir prieglobsčio politikos srityse. Pagrindinė siūlymo dalis buvo

⁸⁶ Europos Sąjungos Taryba, „Taryba susitarė dėl 40 000 pabėgėlių perkėlimo iš Graikijos ir Italijos, 2015, < <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2015/09/14/jha-relocation-refugees/> >, žiūrėta [2023-01-26];

⁸⁷ Europos Komisija, „Pabėgėlių krizė. Europos Komisija veikia ryžtingai“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_15_5596 >, žiūrėta [2023-01-26];

⁸⁸ European Commission, „Refugee crisis: European Commission takes decisive actions – questions and answers“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5597 >, žiūrėta [2023-01-26];

⁸⁹ Europos Komisija, „Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnyba saugos Europos išorės sienas“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_15_6327 >, žiūrėta [2023-01-26];

⁹⁰ European Commission, „European Agenda on Migration: securing Europe’s external borders“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_6332 >, žiūrėta [2023-01-26];

susijusi su Dublino sistemos reforma. Buvo siūloma sukurti naują Dublino sistemą su taisomuoju (teisingu) paskirstymo mechanizmu. Pagal Komisijos numatytą pasiūlymą, naujoji sistema, remiantis šalies dydžiu ir gerbūviu, automatiškai nustatytų atvejus, kai šalis turi tvarkytis su neproporcingai dideliu prieglobsčio prašymų skaičiumi. Į vieną šalį atvykus neproporcingai daugiau prieglobsčio prašytojų nei numatyta, visi nauji prieglobsčio prašytojai (neatsižvelgiant į jų tautybę) iš tos šalies bus perkelti į kitas ES šalis (atlikus jų prašymų priimtumo patikrą). Šis pasiūlymas skiriasi nuo pirmojo (nuolatinio perkėlimo mechanizmo) tuo, kad jeigu valstybė narė nenori dalyvauti perskirstyme, ji turėtų prisidėti mokėdama solidarumo įmokas – 250000 eurų už kiekvieną į savo šalį nepriimtą prieglobsčio prašytoją. Tokiu būdu Komisija siekė užtikrinti, jog būtų sukurta teisingesnė, veiksmingesnė ir tvaresnė Europos prieglobsčio sistema⁹¹.

3.1.1. Lietuvos nacionalinės preferencijos

Lietuva buvo viena mažiausiai migracijos srautų paveiktų valstybių visoje Europos Sąjungoje – 2015 metais šalyje buvo užfiksuoti tik 236 neteisėti sienos kirtimo atvejai⁹². Nors Lietuva migracijos keliamų įtampų tiesiogiai nepatyrė, jau krizės išvakarėse šalies prezidentė Dalia Grybauskaitė teigė, jog Lietuva prisidės sprendžiant migrantų antplūdžio problemą, nes tai yra „visos ES problema – negalime sakyti, kad ji toli nuo mūsų“⁹³. Buvo ne kartą pabrėžiama, jog Lietuva yra pasirengusi su partneriais ieškoti bendrų sprendimų, prisidėti prie solidarumo priemonių įgyvendinimo ir naštos pasidalijimo su labiausiai paveiktomis ES valstybėmis⁹⁴. Tiesa, Lietuvos išreikštas solidarumas ir pasirengimas padėti labiausiai paveiktoms šalims nebuvo besąlygiškas, bet grindžiamas aiškia pozicija ir nacionalinėmis preferencijomis.

Pirmajam pasiūlymui, kuriuo Europos Komisija siūlė papildyti nefunkcionavusią Dublino sistemą nuolatinio pabėgėlių perkėlimo mechanizmu, skirtu visoms valstybėms narėms, Lietuvos pareigūnai nepritarė. Lietuvos atstovų nuomone, mechanizmas nebūtų sprendęs esminių migracijos krizės sukeltų padarinių, bet priešingai, galėjo tapti traukos faktoriumi bei paskatinti tik dar didesnę pabėgėlių antplūdį į Europą⁹⁵. Buvo teigiama, kad kiekviena krizė išskirtinė, todėl nuolatinio ir

⁹¹ Europos Komisija, „*Kuriame tvarią ir teisingą bendrą Europos prieglobsčio sistemą*“, 2016, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_16_1620>, žiūrėta [2023-01-26];

⁹² Frontex, „*Eastern European Borders Risk Analysis Network Quarterly Report*“, 2015

⁹³ Prezidentės spaudos tarnyba, „*Lietuva prisidės sprendžiant migrantų antplūdžio problemą*“, 2015

⁹⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Svarbios ne tik migrantų krizės pasekmės, bet ir priežastys*“, 2015, <<https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/svarbios-ne-tik-migrantu-krizes-pasekmes-bet-ir-priezastys>>, žiūrėta [2023-02-01]

⁹⁵ ELTA, „*Prezidentė: imigrantų paskirstymas – tik laikinas problemos sprendimas*“, LRT, 2015, <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/108149/prezidente-imigrantu-paskirstymas-tik-laikinas-problemos-sprendimas>>, žiūrėta [2023-02-01]

standartinio mechanizmo kūrimas nebūtinai būtų tinkamas visiems galimiems ateities scenarijams⁹⁶. Lietuva nuo pasiūlymo pradžios laikėsi pozicijos, jog svarbu ne tik kreipti dėmesį į krizės pasekmių šalinimą, bet koncentruoti visas įmanomas pastangas šalinant krizės priežastis, ypatingą dėmesį skiriant efektyviai išorinių ES sienų apsaugai⁹⁷. Lietuva palaikė Balkanų ir Centrinės Europos šalių poziciją, jog pirmiausia būtina saugoti Europos išorinę sieną, o tik tuomet spręsti pabėgėlių persikirstymą Europos viduje⁹⁸. Antra, Lietuva nepritarė nuolatinio perkėlimo mechanizmui, nes nepalaikė pasiūlymo suteikti Europos Komisijai galios valdyti minėtą mechanizmą⁹⁹. Buvo teigiama, jog negali būti jokių sprendimų, kurie pamintų ar ignoruotų suverenias valstybių teises¹⁰⁰. Galiausiai, Lietuva nepalaikė mechanizmo, nes solidarumas negalėjo būti grindžiamas prievarta ar automatizmu. Lietuva solidarumą dėl pabėgėlių priėmimo suprato kaip laisva valia ir pagal šalies galimybes padarytą pasirinkimą¹⁰¹. Lietuva akcentavo, jog minėtas mechanizmas nėra reikalingas, kol Europos Sąjungoje nėra iki galo „išnaudojamas savanoriškumo ir savarankiško apsisprendimo dalyvauti sprendžiant šitą [migracijos] problemą principas“¹⁰².

Antrąjį pasiūlymą, kuriuo Europos Komisija siekė užtikrinti patikimą ir efektyvų bendrą ES išorės sienų valdymą įsteigiant naują Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnybą, Lietuvos pareigūnai palaikė dalinai. Lietuvos atstovai ne kartą pabrėžė, jog siekiant užkirsti kelią nelegalios migracijos srautams būtina skatinti bendras europines pastangas saugant Bendrijos išorės sienas, nes tokio masto krizinėse situacijose atskiros valstybės narės niekada nebus pajėgios susitvarkyti pačios¹⁰³. ES išorės

⁹⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES vidaus reikalų ministrų dėmesio centre – išorės sienų valdymo ir grąžinimo politikos ateitis“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vida-us-reikal-u-ministru-demesio-centre-iso-res-sienu-valdymo-ir-grazinimo-politikos-ateitis> >, žiūrėta [2023-02-01]

⁹⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Svarbios ne tik migrantų krizės pasekmės, bet ir priežastys“, 2015;

⁹⁸ BNS, „Dalia Grybauskaitė Slovenijoje domėsis migracijos problemomis“, 15min, 2016 < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-slovenijoje-domesis-migracijos-problemomis-56-588691> > žiūrėta [2023-02-01]

⁹⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES vidaus reikalų ministrų dėmesio centre – išorės sienų valdymo ir grąžinimo politikos ateitis“, 2015

¹⁰⁰ Vladimiras Laučius, „Linus Linkevičius: didžiajam tautų kraustymuisi Europa nepasirengusi“, 15min, 2016, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/linas-linkevicius-didziajam-tautu-kraustymuisi-europa-nepasirengusi-56-568835> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Bratislavoje aptarta Europos Sąjungos vykdoma pabėgėlių perkėlimo politika“, 2016, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvoje-viesintis-frontex-vadovas-krizes-skatina-europa-progresuoti%20https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/bratislavoje-aptarta-europos-sajungos-vykdoma-pabegeliu-perkelimo-politika> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰² ELTA, „Prezidentūra: Lietuva nepitaria nuolatiniam pabėgėlių perkėlimo mechanizmui“, LRT, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/113899/prezidentura-lietuva-nepitaria-nuolatiniam-pabegeliu-perkelimo-mechanizmui> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰³ Prezidentės spaudos tarnyba, „Europa turi išlikti globalia žaidėja“, 2018, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/europa-turi-islikti-globalia-zaidėja/30863> >, žiūrėta [2023-02-01]; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Briuselyje susitarta dėl tolesnių veiksmų siekiant suvaldyti migracijos krizę“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/briuselyje-susitarta-del-tolesniu-veiksmu-siekiant-suvaldyti-migracijos-krize> >, žiūrėta [2023-02-01]

sienu stiprinimas net buvo įvardintas kaip svarbiausias Lietuvos prioritetas migracijos politikoje¹⁰⁴. Minėtą Lietuvos entuziazmą ir palaikymą naujos Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnybos kūrimui galima paaiškinti dvejopai. Viena vertus, pati Lietuva saugo ilgą ES išorės sienos atkarpą, todėl esant bet kokiems migracijos srautų pokyčiams nauja stipresnė agentūra pačiai Lietuvai būtų buvęs itin svarbus pagalbos įrankis¹⁰⁵. Kartu geresnė ES išorės sienos apsauga būtų pasitarnavusi ne tik sprendžiant migracijos iššūkius, bet ir užtikrinant bendrą ES šalių saugumą¹⁰⁶. Antra vertus, entuziazmą lėmė ir ekonominis išskaičiavimas, nes stipri sienos apsauga, bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis pabėgėlių klausimu tiek Lietuvai, tiek visai ES būtų atsipirkęs daug pigiau nei mėginimas trigubai ar keturgubai brangiau spręsti migracijos krizės problemas pačioje Europoje¹⁰⁷. Dėl šių priežasčių Lietuva visuomet nuosekliai palaikė būtinybę stiprinti ES pajėgumus išorės sienų apsaugos srityje, tačiau galiausiai Europos Komisijos pateiktas pasiūlymas steigti Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnybą neatitiko Lietuvos nacionalinių preferencijų. Prezidentės D. Grybauskaitės teigimu, nauja agentūra, su nuolat budinčiomis pasieniečių pajėgomis, buvo reikalinga, tačiau Lietuva pabrėžė, jog priešingai nei Komisijos pasiūlyme, sprendimas įvesti ES pasieniečius galėjo būti priimtas tik pačiai valstybei narei sutikus, arba jai paprašius, nepažeidžiant jos suverenių teisių. Lietuva prieštaravo mėginimams pasinaudoti migracijos krize siekiant įvesti naujus mechanizmus bei kurti naujas sąlygas migracijos valdymo politikoje¹⁰⁸.

Galiamiausiai trečiajam pasiūlymui, kuriuo Europos Komisija siūlė sukurti naują Dublino sistemą su taisomuoju (teisingu) paskirstymo mechanizmu, Lietuva taip pat nepritarė. Visų pirma, Lietuvos valdžios atstovai teigė, jog Lietuva negalėjo pritarti prieglobsčio sistemos pertvarkymui, kol Europos Sąjungos išorinė siena nebuvo tinkamai apsaugota. Buvo pabrėžiama, jog nėra prasmės Dublino sistemos pakeitimams, ypač kai to meto Dublino reglamentas turėjo dar daug neišnaudotų instrumentų. Lietuva akcentavo, jog vietoj Dublino reglamento keitimo tikslingiau būtų buvę stiprinti esamų prieglobsčių taisyklių įgyvendinimą¹⁰⁹. Antra, Lietuvos valdžios atstovai kritikavo Europos Komisiją

¹⁰⁴ Prezidentės spaudos tarnyba, „Kovai su nelegalia migracija būtini ilgalaikiai europiniai sprendimai“, 2018, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/kovai-su-nelegalia-migracija-butini-ilgalaikiai-europiniai-sprendimai/30900> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES vidaus reikalų ministrai renkami Briuselyje“, 2016, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministrai-renkami-briuselyje> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰⁶ Prezidentės spaudos tarnyba, „ES ateičiai būtini realūs darbai“, 2017, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/es-ateiciai-butini-realus-darbai/28536> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰⁷ Česlovas Burba, „Prezidentė įvardijo didžiausius ES iššūkius“, LRT, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/147996/prezidente-ivardijo-didziausius-es-issukius> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰⁸ LRT Radijas, „D. Grybauskaitė: Lietuva pasisako prieš įgaliojimus Briuseliui veikti be valstybės sutikimo“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/data/public/uploads/2016/01/2015-12-17.mp3> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹⁰⁹ LRT, „ES pasiūlė pertvarkyti prieglobsčio suteikimo taisykles“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/132742/es-pasiule-pertvarkyti-prieglobscio-suteikimo-taisykles> >, žiūrėta [2023-02-01]

teigdami, jog siūlomos priverstinės priemonės prieštarauja savanoriškumo principui ir nebūtų padėję apsaugoti ES išorės sienų, nes automatinis pabėgėlių paskirstymo mechanizmas buvo kvietimas migrantams atvykti į Europą be apribojimų¹¹⁰. Lietuvos valdžios atstovai akcentavo, kad kiekviena šalis pati turi nuspręsti kokiais būdais ir kokia apimtimi ji gali prisidėti teikiant pagalbą valstybėms narėms, susiduriančioms su neproporcingais migracijos srautais. Pagalba galėjo būti teikiama įvairiais būdais – siunčiant pareigūnus, techniką, vykdant bendrus patruliavimus, teikiant materialinę pagalbą ir kt.¹¹¹. Asmenų perkėlimas turėjo būti paskutinė (savanoriška) priemonė, kai kitais būdais nebėra įmanoma padėti migracijos spaudimą patiriančiai valstybei narei¹¹². Galiausiai, Lietuva taip pat skeptiškai vertino Komisijos pasiūlyme numatytas privalomas solidarumo įmokas bei teigė, jog negalima valstybių narių šantažuoti – vienos šalys yra išsivysčiusios daugiau, kitos mažiau¹¹³, todėl kiekviena šalis sprendžia, kaip ji gali prisidėti prie krizės valdymo. Lietuva rėmėsi nuostata, jog svarbiausia demonstruoti supratimu, ne prievarta grįstą solidarumą, nes nei privalomos kvotos, nei finansinės baudos nestabdė migrantų srautų¹¹⁴.

Lietuvos pozicijos dėl didesnio skaičiaus migrantų priėmimo ar privalomo jų dalijimosi nepakeitė ir egzistavęs spaudimas iš interesų grupių, skatinančių išnaudoti migracijos krizę Lietuvos naudai. Žvelgiant iš ekonominės perspektyvos buvo pabrėžiama, jog Lietuvos demografinė situacija su kiekvienais metais eina blogyn ir ilgai Lietuvai žmonių reikės kaip vandens ir dėl ekonomikos, ir dėl infrastruktūros išlaikymo. Buvo argumentuojama, jog globalizacija yra natūralus procesas, todėl Lietuvai reikia nebijoti tapti multikultūrine šalimi, priimti daugiau pabėgėlių iš trečiųjų šalių ir tokiu

¹¹⁰ LRT, „D. Grybauskaitė: negalima pritarti naujam EK planui dėl prieglobsčių prašytojų“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/132748/d-grybauskaite-negalima-pritarti-naujam-ek-planui-del-prieglobscio-prasytoju> >, žiūrėta [2023-02-01] ; BNS, „Dalia Grybauskaitė: Europos Komisijos siūlymai neprisideda prie migracijos krizės sprendimo“, 2016, 15min, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-europos-komisijos-siulymai-neprisideda-prie-migracijos-krizes-sprendimo-56-621677> >, žiūrėta [2023-02-01] ;

¹¹¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Ministras E. Misiūnas: esame saugūs tiek, kiek efektyviai saugomos ES išorės sienos“, 2017, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministras-e-misiunas-esame-saugus-tiek-kiek-efektyviai-saugomos-es-isores-sienos> >, žiūrėta [2023-02-01] ;

¹¹² Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Maltoje vyksta neformalus ES teisingumo ir vidaus reikalų ministrų susitikimas“, 2017, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/maltoje-vyksta-neformalus-es-teisingumo-ir-vidaus-reikalu-ministrus-susitikimas> >, žiūrėta [2023-02-01] ;

¹¹³ Vladimiras Laučius, „Linus Linkevičius: didžiajam tautų kraustymuisi Europa nepasirengusi“, 15min, 2016, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/linas-linkevicius-didziajam-tautu-kraustymuisi-europa-nepasirengusi-56-568835> >, žiūrėta [2023-02-01]

¹¹⁴ BNS, „Dalia Grybauskaitė: Europos Komisijos siūlymai neprisideda prie migracijos krizės sprendimo“, 2016, 15min, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-europos-komisijos-siulymai-neprisideda-prie-migracijos-krizes-sprendimo-56-621677> >, žiūrėta [2023-02-01]; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Europos Sąjungos Taryboje – siūlymai perkeliant pabėgėlius vadovautis savanoriškumo principu“, 2016, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/europos-sajungos-taryboje-siulymai-perkeliant-pabegelius-vadovautis-savanoriskumo-principu> > žiūrėta [2023-02-01].

būdu išspręsti valstybei kylančius demografinius-ekonominius iššūkius¹¹⁵. Be to, buvo pabrėžiama, jog Europos Sąjunga ir Lietuva turėtų galvoti apie teisinius būdus, kaip užtikrinti solidarumą Europoje, kad pietinėms valstybėms būtų palengvinta migrantų keliama našta, nes jos tėra pradinė stotelė, iš kur migrantų srautas pasiskirsto po visą Europą. Tokiu būdu visai Europos Sąjungai būtų buvę lengviau išspręsti krizę¹¹⁶. Tačiau tai, jog Lietuva į migrantų dalijimąsi žvelgė tik kaip į savanorišką ir paskutinę pagalbos priemonę įrodo, jog interesų grupių įtaka Lietuvoje 2015 metų migracijos krizės metu nebuvo reikšminga. Tai lėmė (nors ir menka) krizės politizacija, kurios metu Lietuvos visuomenėje dominavo neigiamas požiūris pabėgėlių atžvilgiu.

2015 metų migracijos krizės metu Lietuvoje, kaip ir visoje Europos Sąjungoje, pabėgėlių tema buvo plačiai aptarinėjama tiek tarp politinių partijų, tiek visuomenėje bei žiniasklaidoje. Tačiau politizacija Lietuvoje minėtos krizės metu nebuvo stipri. Visų pirma, visos pagrindinės politinės partijos Lietuvoje, esančios tiek valdžioje, tiek opozicijoje, nuo pradžių laikėsi pozicijos, jog Lietuva turi solidariai prisidėti sprendžiant migracijos krizę Europoje. Nors partijos turėjo skirtingą požiūrį į pabėgėlių kvotas, vyravo bendra pozicija, kad Lietuva galėtų priimti migrantus nebent savanorišku pagrindu, o privalomo pabėgėlių perkėlimo mechanizmo pasiūlymą būtina atmesti¹¹⁷. Tiesa, artėjant 2016 metų Seimo rinkimams kai kurių partijų pozicija pasikeitė bei buvo siekiama labiau politizuoti migracijos klausimą, siūlant atsisakyti savanoriškai priimti migrantus iš Italijos ir Graikijos¹¹⁸, pasirašyti politinį susitarimą dėl pabėgėlių¹¹⁹, arba rengti referendumą dėl pabėgėlių priėmimo į Lietuvą¹²⁰, tačiau didesnio visuomenės dėmesio, iššaukiančio protestus ar nepasitenkinimą migrantais, tai nesukėlė. Mažą politizacijos stiprumą liudija ir tai, kad per visą migracijos krizę neatsirado TAN (tradicinis/autoritarinis/nacionalistinis) partija, kuri siektų/sugebėtų mobilizuoti išskirtinę tapatybę

¹¹⁵ Edmundas Jakilaitis, „R. Dargis apie pabėgėlius: mums žmonių reikės kaip vandens“, LRT, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/113471/r-dargis-apie-pabegelius-mums-zmoniu-reikes-kaip-vandens> >, žiūrėta [2023-02-01].

¹¹⁶ LRT, „Profesorė: negalima kalbėti, kad migrantų perkėlimas – didelė našta ES valstybėms“, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/99513/profesorė-negalima-kalbeti-kad-migrantu-perkelimas-didele-nasta-es-valstybems> > žiūrėta [2023-02-02]

¹¹⁷ BNS, „Lenkų rinkimų akcija, tvarkiečiai ir darbiečiai kritikuoja pabėgėlių skirstymą kvotomis“, 15min, 2015, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lenku-rinkimu-akcija-tvarkieciai-ir-darbieciai-kritikuoja-pabegeliu-skirstyma-kvotomis-56-526994> > žiūrėta [2023-02-02]; LRT, „Europos reikalų komitetų vadovai: Baltijos šalys ir Lenkija nepritaria pabėgėlių perkėlimo mechanizmui“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/125869/europos-reikalu-komitetu-vadovai-baltijos-salys-ir-lenkija-nepitaria-pabegeliu-perkelimo-mechanizmui> >, žiūrėta [2023-02-02]

¹¹⁸ LRT, „V. Mazuronis siūlo pabėgėlius apgyvendinti uždaroje gyvenvietėse“, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/121198/v-mazuronis-siulo-pabegelius-apgyvendinti-uzdarose-gyvenvietese> >, žiūrėta [2023-02-02]

¹¹⁹ ELTA, „Valdančioji koalicija siūlys partijoms pasirašyti politinį susitarimą dėl pabėgėlių“, LRT, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/131055/valdancioji-koalicija-siulyt-partijoms-pasirasyti-politini-susitarima-del-pabegeliu> > žiūrėta [2023-02-02]

¹²⁰ BNS, „R. Paksas: dėl pabėgėlių priėmimo reikėtų spręsti referendumu“, LRT, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/131095/r-paksas-del-pabegeliu-priemimo-reiketu-spresti-referendumu> >; žiūrėta [2023-02-02]

turinčius piliečius, apeliuotų į lietuvių, kaip europiečių, tapatybinius ir kultūrinius jausmus, siektų pabrėžti mes/kiti (arba europiečiai/užsieniečiai) skirtį. Mažą politizacijos laipsnį lėmė ir tai, jog Lietuvos nacionalinės preferencijos migracijos politikoje nuo pradžių atspindėjo visuomenėje vyravusias nuotaikas ir požiūrį į pabėgėlius. Remiantis 2015 metų eurobarometro duomenimis, dar iki migracijos krizės suintensyvėjimo teigiamai į imigraciją iš trečiųjų šalių Lietuvoje žiūrėjo tik kiek per 20 proc. šalies gyventojų (70% žiūrėjo neigiamai)¹²¹. Ekspertai teigė, jog pagal visus kitus kriterijus Lietuvos visuomenė yra ganėtinai uždara ir daugeliu aspektų linkusi išlaikyti savo homogeniškumą – tautinio, seksualinės orientacijos ir kitais aspektais¹²². Būtent tai akcentavo Lietuvos Prezidentė D. Grybauskaitė, argumentuodama Lietuvos nacionalines preferencijas migracijos krizės akivaizdoje. Buvo teigiama, jog Lietuva atsargiai žvelgia į pasiūlymus, susijusius su migrantais, dėl visuomenės jautrumo, nes Lietuva neturėjo jokios patirties integruojant musulmonų tikėjimo žmones, kurių šalyje praktiškai nebuvo. Be to, Lietuva pabrėžė savanoriškumo principą bei atmetė priverstinių mechanizmų siūlymus dėl to, kad valstybė buvo neseniai atgavusi nepriklausomybę bei visuomenė neigiamai žiūrėjo į bet kokius sprendimus, kuriuos siekė europinės institucijos primesti prievarta¹²³.

Apibendrinant, 2015 metais Lietuva buvo iš šono migracijos krizę stebinti valstybė, tiesiogiai nepatyrusi didelių migracijos srautų ar jų keliamų įtampų. Lietuvos nacionalinių preferencijų analizė patvirtina liberalaus tarpvyriausybės teorinius teiginius, jog nedidelius migrantų antplūdžius patiriančios valstybės bus už status quo išlaikymą ES migracijos politikoje. Visų trijų Europos Komisijos pasiūlymų atžvilgiu Lietuvos preferencijos buvo išlaikyti egzistavusią tvarką, nekuriant naujų mechanizmų ir nesuteikiant daugiau galių viršvalstybinėms institucijoms. Lietuva verčiau siūlė labiau išnaudoti valstybių savanoriškumo ir savarankiškumo principą sprendžiant migracijos krizę, sustiprinti jau esamas institucijas (performuojant Frontex į Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnybą) bei skirti dėmesį geresniam esamų instrumentų išnaudojimui (Dublino reglamento atveju). Lietuva taip pat patvirtina liberalaus tarpvyriausybės teorines tezes, jog iš šono krizę stebinčios valstybės neprieštaraus savanoriškoms politinėms iniciatyvoms ir sprendimams siekiant išspręsti egzistuojančias problemas. Lietuva nuo krizės pradžios palaikė siūlymus padėti nuo didelių migrantų srautų dūstančioms valstybėms narėms europiniu lygmeniu ir neprieštavo savanoriškoms

¹²¹ European Commission, “*Public Opinion in the European Union*”, Standard Eurobarometer 83, Spring 2015, p.154 <<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2099> >

¹²² Mindaugas Jackevičius, „Pabandė ištirti lietuvių požiūrį į migrantus: rezultatai sunku patikėti“, 2015, <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/113575/pabande-istirti-lietuviu-poziru-i-migrantus-rezultatais-sunku-patiketi> >, žiūrėta [2023-02-02]

¹²³ ELTA, „Prezidentė: nenorime žmonių, kurie negerbia juos priėmusios šalies ir jos kultūros“, 2016, <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/134100/prezidente-nenorime-zmoniu-kurie-negerbia-juos-priemusios-salies-ir-jos-kulturos> >, žiūrėta [2023-02-02]

iniciatyvoms (pavyzdžiui, savanoriškam pabėgėlių pasidalinimui tarp valstybių), tačiau kartu visada pabrėžė, kad tai turi būti savarankiškas kiekvienos valstybės sprendimas, nepažeidžiant jos suverenių teisių. Įdomu tai, kad priešingai nei numato liberalaus tarpvyriausybės teorija, Lietuva, tiesiogiai nepatyrusi migracijos įtampų, vis tiek palaikė europinius, ne nacionalinius sprendimus siekiant išspręsti migracijos krizę. Tiesa, Lietuva palaikė europinius sprendimus, grįstus europiniu solidarumu ir migracijos politikos koordinavimu tarp valstybių narių, o ne didesnių galių suteikimu ES institucijoms migracijos politikoje. Tokią Lietuvos poziciją lėmė valstybės (geo)politinės priežastys. Lietuvos valdžios atstovai ne kartą pabrėžė, jog Lietuva turi būti solidari ir padėti kitoms valstybėms europiniu lygmeniu, jeigu nori pati tikėtis paramos NATO¹²⁴ arba palaikymo santykiuose su Rusija¹²⁵. Vyravo nuostata, jog Lietuva turi būti ne tik gavėja, bet ir davėja. Galiausiai, nors ir menka, tačiau politizuota migracijos krizė lėmė, jog interesų grupių įtaka migracijos krizės metu nebuvo reikšminga – Lietuvos valdžios pareigūnai, siekdami pagrįsti savo preferencijas Europos Sąjungoje, akcentuodavo Lietuvos visuomenės santykio su migrantais iš trečiųjų šalių nebuvimą, o ne būdus, kaip krizę būtų galima ekonomiškai išnaudoti Lietuvos naudai. Lietuvos atvejis patvirtina postfunkcionalizmo teorijos teiginius, jog politizacija nustumia interesų grupes ir jų norus į antrą planą valstybės nacionalinių preferencijų formavimo procese. Politizacija taip pat lėmė, jog Lietuvos valdžios atstovai siekė nuolatos palaikyti balansą tarp būtinybės parodyti solidarumą su kitomis Bendrijos valstybėmis narėmis bei visuomenės jautrumų, susijusių su migrantais. Dėl to Lietuva visuomet pabrėždavo, kad solidarumas europiniame kontekste turi būti grįstas kiekvienos valstybės savarankiškais sprendimais, o ne prievarta, tokiu būdu iš dalies patvirtinant postfunkcionalizmo teorijos šalininkų teiginius, jog mažus migracijos srautus patiriančiose šalyse politizacija bus nukreipta į status quo išlaikymą.

3.1.2. Lietuvos strategija Europos Sąjungoje

Natascha Zaun analizuodama valstybių narių strategijas Europos Sąjungos migracijos politikoje per 2015 metais vykusią krizę kartu išskyrė ir Baltijos šalis. Remdamasi atlikta analize ir interviu ji teigė, jog Baltijos šalys, nors ir reiškė nepritirimą pradiniam Komisijos pasiūlymams, buvo pasiruošusios ieškoti kompromisų, kad priimti sprendimai atitiktų visų valstybių narių interesus, todėl naudojo balansavimo strategiją¹²⁶. Lietuvos preferencijų analizė iš pirmo žvilgsnio patvirtina minėtos autorės išvadas – migracijos krizės įkarštyje Lietuva pabrėžė būtinybę solidarizuotis su labiausiai

¹²⁴ Edmundas Jakilaitis, „*L. Linkevičius: naivu tikėtis, kad migrantai Lietuvoje bus sutikti aplodismentais*“, LRT, 2015, <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/112797/l-linkevicius-naivu-tiketis-kad-migrantai-lietuvoje-bus-sutikti-aplodismentais>> žiūrėta [2023-02-02]

¹²⁵ BNS, „*Lenkų rinkimų akcija, tvarkiečiai ir darbiečiai kritikuoja pabėgėlių skirstymą kvotomis*“, 15min, 2015

¹²⁶ Natascha Zaun, „*Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform*“, Journal of European Public Policy, 29(2), 2022, p. 202, 209

paveiktomis pietinėmis šalimis ir ieškoti sprendimų, kurie padėtų išspręsti krizę, bet kartu akcentavo būtinybę išlaikyti pagarbą valstybių suverenitetui, nekurti naujų mechanizmų bei leisti pačioms valstybėms priimti sprendimus, kaip prisidėti prie krizės suvaldymo. Tačiau Lietuvos strateginis veikimas Briuselyje neapsiribojo vien tik minėtais veiksmais.

Visų pirma, Lietuvos, kaip būdinga mažoms valstybėms Europos Sąjungoje, vienas iš strateginių veikimo būdų ES buvo klausimų prioretizavimas. Nepaisant to, jog 2015 metais Europos Sąjunga išgyveno rekordinius migracijos srautus pietinėje dalyje, Lietuvos svarbiausi prioritetiniai klausimai ES buvo susiję su Rytų kaimynyste (sankcijomis Rusijai ir parama Ukrainai po Krymo aneksijos, taip pat Gruzijai ir Moldovai jų eurointegracijos kelyje¹²⁷), energetika (Lietuvos energetinio saugumo didinimui¹²⁸, Astravo atominei elektrinei¹²⁹) bei Brexitu (Lietuvos piliečių interesų gynimu¹³⁰). Šios temos dominavo Lietuvos darbotvarkėje ištisus metus tiek Europos Sąjungos formatuose, tiek dvišaliuose susitikimuose su kitomis valstybėmis narėmis¹³¹, taip pat buvo išskiriamos kaip esminės prezidentės D. Grybauskaitės – pagrindinės Lietuvos atstovės Europos Vadovų Taryboje – metinių darbų ataskaitoje¹³². Tiesa, nors migracija nebuvo Lietuvos prioritetų sąrašo viršuje, negalima būtų teigti, jog šalis neturėjo aiškių prioritetų migracijos politikoje. Migracijos krizės kontekste ES išorės sienų stiprinimas buvo įvardintas kaip svarbiausias Lietuvos prioritetas, turint omenyje tai, kad pati Lietuva saugo rytinę ES išorės sieną. Atsižvelgiant į tai, Lietuva dar ir pasiūlė Europos Sąjungoje nustatyti bendrą ES išorės sienų apsaugos standartą, kuris suvienodintų visų šalių sienų apsaugos sistemas, įdiegtų modernias stebėjimo ir kontrolės technologijas¹³³.

Lietuvai pagrindinį dėmesį ir resursus Europos Sąjungoje skiriant kitiems klausimams, migracijos krizės kontekste Lietuva užėmė neutralią poziciją – ji nei bandė aktyviai inicijuoti (nors

¹²⁷ Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė nubrėžė užsienio politikos uždavinius“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/prezidente-nubreze-uzsienio-politikos-uzdavinius/23148> >, žiūrėta [2023-02-07]

¹²⁸ Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė apžvelgs padėtį šalyje ir valstybės prioritetus“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/spaudos-centras/pranesimai-spaudai/24492> >, žiūrėta [2023-02-07]

¹²⁹ Prezidentės spaudos tarnyba, „ES šalių vienybė – atsakas į saugumo iššūkius“, 2017, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/es-saliu-vienybe-atsakas-i-saugumo-issukius/29006> > žiūrėta [2023-02-07]

¹³⁰ Prezidentės spaudos tarnyba, „ES ateitis – vienybėje“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/es-ateitis-vienybeje/25507> >, žiūrėta [2023-02-07]

¹³¹ Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuvos ir Italijos interesas – saugi Europa“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuvos-ir-italijos-interesas-saugi-europa/23298> >; „Prezidentė susitiko su pirmininkavimą ES perimančios Slovakijos prezidentu“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/prezidente-susitiko-su-pirmininkavima-es-perimancios-slovakijos-prezidentu/25072> >; „Lietuva su Rumunija siekia padidintų NATO pajėgų regione“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuva-su-rumunija-siekia-padidintu-nato-pajegu-regione/25206> >; „Lietuva ir Danija – vienmintės Europos ateities klausimais“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuva-ir-danija-vienmintes-europos-ateities-klausimais/26110> > visi žiūrėta [2023-02-07]

¹³² Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė apžvelgs padėtį šalyje ir valstybės prioritetus“, 2016; Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentės darbai – Lietuvai stiprinti“, 2017, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/prezidentes-darbai-lietuvai-stiprinti/28013> >, žiūrėta [2023-02-07]

¹³³ Prezidentės spaudos tarnyba, „Kovai su nelegalia migracija būtini ilgalaikiai europiniai sprendimai“, 2018

pasiūlė suvienodinti sienų apsaugos standartus), nei bandė aktyviai blokuoti (nors daugumai Komisijos pasiūlymų nepritarė) pokyčius migracijos politikoje europiniu lygmeniu. Tokią Lietuvos poziciją būtų galima paaiškinti tuo, jog, viena vertus, Lietuva pati nesusidūrė su dideliais migrantų srautais ir nepatyrė tiesiogiai iš to kylančių iššūkių, antra vertus, Lietuva nuo krizės pradžios laikėsi pozicijos, jog migracijos krizė yra visos ES krizė, todėl būtina suvienyti jėgas norint ją įveikti¹³⁴. Lietuva nuolat akcentavo solidarumo svarbą ir palaikė tiek tuos, kurie pabrėžė poreikį stiprinti išorines Bendrijos sienas, kad migrantai pirmiausia negalėtų atvykti (Lietuva palaikė Balkanų ir Centrinės Europos šalių poziciją, kad pirmiausia būtina saugoti Europos išorinę sieną¹³⁵), tiek tuos, kurie teigė, jog nors sienas stiprinti reikia, politika turėtų būti orientuota į migrantų persikirstymą, kad šalims tenkanti našta būtų tolygesnė (Lietuva savanoriškai sutiko priimti pabėgėlius iš Graikijos ir Italijos, siekiant padėti minėtoms šalims¹³⁶). Lietuva visuomet balansavo ir užėmė vidurio poziciją tarp tų, kurie siekė įteisinti privalomas pabėgėlių kvotas (pavyzdžiui, Vokietija¹³⁷), bei tų, kurie nenorėjo išvis priimti pabėgėlių į savo šalį (pavyzdžiui Lenkija, Vengrija¹³⁸), akcentuodama savanoriškumo ir savarankiško apsisprendimo principus, pagalbą kitomis priemonėmis. Lietuva ne kartą pabrėžė, jog būtina išspręsti migracijos krizę taip, kad būtų rastas visoms valstybėms narėms priimtinas, efektyvus ir veiksmingas sprendimas¹³⁹.

Apibendrinant, Lietuva 2015 metų migracijos krizės kontekste pasirinko balansavimo strategiją. Ši strategija, kaip ir buvo numatyta tyrimo modelyje, susidėjo iš kelių veiksmų – klausimų prioretizavimo bei pasyvaus dalyvavimo koalicijoje tiek su iniciatoriais, tiek su blokuotojais. Kaip ir numato autorė D. Panke, Lietuvos atveju klausimų prioretizavimas reiškė, jog migracijos krizės metu šalis buvo sutelkusi visą savo dėmesį ir resursus į kitus valstybei svarbius klausimus, pagrinde susijusius su Rytų kaimynyste. Nors Lietuva buvo įvardijusi ES išorės sienų apsaugą kaip svarbu jai prioritetą migracijos politikoje, pati migracijos krizė buvo antraeilis Lietuvos rūpestis Europos

¹³⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Premjeras A. Butkevičius: pabėgėlių problemą spręsimė kartu su kitomis Bendrijos šalimis“, 2015, < <https://lrv.lt/lt/naujienos/premjeras-a-butkevicius-pabegeliu-problema-spresime-kartu-su-kitomis-bendrijos-salimis> > žiūrėta [2023-02-05]

¹³⁵ BNS, „Dalia Grybauskaitė Slovenijoje domėsis migracijos problemomis“, 15min, 2016

¹³⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Ministras S. Skvernelis: šiuo sprendimu mes padedame Italijai ir Graikijai tvarkytis su pabėgėlių srautais“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministras-s-skvernelis-siuo-sprendimu-mes-padedame-italijai-ir-graikijai-tvarkytis-su-pabegeliu-srautais> > žiūrėta [2023-02-05]

¹³⁷ Ian Traynor, “Germany to push for compulsory EU quotas to tackle refugee crisis”, The Guardian, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/23/refugee-crisis-germany-push-compulsory-eu-quotas> >, žiūrėta [2023-02-05]

¹³⁸ Jonas Ekblom, “Poland, Hungary broke EU laws by refusing to host migrants: court advisory”, Reuters, 2019, < <https://www.reuters.com/article/us-europe-migration-court-idUSKBN1XA1S5> >, žiūrėta [2023-02-05]

¹³⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Su Europos Komisijos atstovu aptarti svarbūs migracijos bei sienų apsaugos klausimai“, 2017, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/su-europos-komisijos-atstovu-aptarti-svarbus-migracijos-bei-sieniu-apsaugos-klausimai> > žiūrėta [2023-02-05]

Sąjungoje. Tai lėmė, jog Lietuva, tiesiogiai nepatyrusi migracijos srautų sukeltų įtampų, Europos Sąjungoje migracijos politikos klausimais elgėsi pasyviai – nesiėmė vienašališkų iniciatyvų, netelkė koalicijų, nesiekė palaikyti nuolatinio ryšio su Europos Komisija ar formuoti migracijos darbotvarkę, taip pat užsiimti lobizmu, problemų rėminimu ar viešinimu, kaip tai darė reformų siekiančios, tempą diktuojančios bei politiką formuojančios valstybės (pavyzdžiui, Vokietija, Italija ar Graikija). Lietuva taip pat negrasino veto teise, netelkė blokuojančios mažumos ar alternatyvių koalicijų, nebandė ignoruoti ir stabdyti migracijos pasiūlymų europiniame lygmenyje, kaip tai darė vilkintojai (pavyzdžiui, Lenkija, Vengrija, Čekija). Lietuva tik reagavo į teikiamus pasiūlymus, skirtingais momentais palaikydama tiek tempą diktuojančius (dėl (savanoriško) pasidalinimo migrantų našta su kitomis valstybėmis narėmis), tiek vilkintojus (dėl prieštaravimų privalomiems mechanizams bei ES išorinės sienos apsaugos būtinybės). Tiesa, priešingai nei teigė autorė Natascha Zaun, Lietuva pasirinko balansavimo strategiją ne dėl to, kad neturėjo aiškių preferencijų migracijos klausimais, bet dėl vyraujančio įsitikinimo, jog migrantų krizė yra visos ES krizė, kurią galima išspręsti tik drauge ir pirmiausia spręsti stiprinant išorės sienų apsaugą (taigi, mažinant spaudimą dalintis pabėgėliais ES viduje). Nors Lietuva kai kuriais atvejais abejojo ar net kritikavo Europos Komisijos teikiamus pasiūlymus migracijos politikoje, ji visuomet pabrėžė solidarumo ir europinių sprendimų svarbą norint įveikti visus Europos Sąjungai iškilusius sunkumus. Lietuvos atvejis patvirtina liberalaus tarpvyriausybės teorijos teiginius, jog valstybės, net ir abejojančios siūlomų sprendimų nauda, tačiau nuosekliai pabrėžiančios europinių sprendimų svarbą ir palaikančios Europos integraciją, naudosis balansavimo strategija.

3.2. 2021 metų migracijos krizė

„Mes stabdėme narkotikus ir migrantus – dabar jūs [Lietuva] patys juos valgysite ir gaudysite“ – 2021 metų gegužės pabaigoje paskelbė Baltarusijos vadovas Aleksandras Lukašenka¹⁴⁰. Po šių žodžių sekė nauja migracijos krizė prie Europos Sąjungos sienų, tik šį kartą ne pietinių, bet rytinių. Nuo 2021 metų birželio mėnesio Baltarusija, siekdama keršyti už ES sankcijas¹⁴¹, organizavo valstybės remiamą neteisėtą migrantų gabenimą į Lietuvą, vėliau į Latviją ir Lenkiją, lėktuvu iš trečiųjų šalių (Irako, Kongo Respublikos, Kamerūno, Sirijos ir kt.) paprastai suteikiant galiojančias visas arba taikant

¹⁴⁰ Delfi, „Landsbergis: Lukašenka atvirai grasina siųsti narkotikus ir nelegalius migrantus mūsų link“, BNS, 2021, <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/landsbergis-lukasenka-atvirai-grasina-siusti-narkotikus-ir-nelegalius-migrantus-musu-link.d?id=87297357>>, žiūrėta [2023-02-12]

¹⁴¹ 2020 metais prieš Baltarusiją ES įvedė tris sankcijų paketus už represijas ir prezidento rinkimų rezultatų klastojimą. Po 2021 m. gegužės mėnesį įvykusio priverstinio „Ryanair“ orlaivio nutupdymo Minske, birželio 21 d. buvo priimtas ketvirtasis ES sankcijų paketas. Tuomet prasidėjo organizuoti migracijos srautai prieš Lietuvą <<https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/belarus-timeline/>> žiūrėta [2023-04-12]

bevizį režimą¹⁴². 2021 metais ES rytinėje sienoje buvo fiksuotas rekordinis nelegalių sienos kirtimų skaičius – 8184 – dešimt kartų daugiau nei 2020 (677) ar 2019 (722), taip pat kelis kartus daugiau nei 2015 metais (1920)¹⁴³. Šis skaičius galėjo būti dar didesnis, tačiau Lietuva, Latvija ir Lenkija iš viso užkirto kelią 42741 mėginimui kirsti sieną¹⁴⁴. Ši krizė dar kartą atskleidė egzistavusius Europos migracijos politikos ir prieglobsčio sistemos trūkumus, kuriais siekė pasinaudoti autoritarinis režimas, naudodamas migraciją kaip priemonę siekti politinių tikslų prieš ES ir jos valstybes nares. Tiesa, priešingai nei Graikija ir Italija 2015 metais, Lietuva, Latvija ir Lenkija nepraleido (nelegalių) migrantų toliau į Europą. Minėtos šalys (ir Estija) akcentavo, jog būtina vieningai saugoti ES išorinę sieną¹⁴⁵.

2021 metų krizės metu Europos Komisija, atsakydama į politikų raginimus reformuoti Europos Sąjungos migracijos politiką ir pateikti pasiūlymus, atspindinčius naują realybę, kai autoritariniai režimai naudoja migrantus prieš ES, referavo į 2020 metų rugsėjo mėnesį savo pateiktą pasiūlymą dėl naujo migracijos ir prieglobsčio pakto¹⁴⁶. Komisija teigė, jog pateikė Europos Parlamentui ir Tarybai svarstyti išsamų, visą apimantį paketą, kuris yra tinkamas pagrindas valstybėms narėms diskutuoti ir siūlyti tai, ko reikia norint užtikrinti, kad ES turėtų tinkamą ir veiksmingą migracijos ir prieglobsčio valdymo sistemą¹⁴⁷. Visų pirma, minėtame pakte Komisija siūlė nustatyti integruotą pasienio procedūrą, pagal kurią pirmą kartą būtų įtraukiama patikra prieš atvykimą – nustatoma visų asmenų, be leidimo kertančių ES išorės sieną arba asmenų, išsilaipinusių po paieškos ir gelbėjimo operacijos, tapatybę¹⁴⁸. Bendros tikrinimo taisyklės, asmens tapatybės, sveikatos ir saugumo patikra, pirštų atspaudų paėmimas turėtų trukti ne ilgiau kaip 5 dienas. Po tikrinimo būtų nustatoma, kokia procedūra asmeniui būtų taikoma toliau – prieglobsčio ar pasienio, o nuo to priklausytų procesų greitis. Pastaroji reiškia, kad galimybių gauti prieglobstį tokiam migrantui yra mažai, todėl jo prašymui nagrinėti būtų

¹⁴² Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: Atnaujintas ES kovos su neteisėtų migrantų gabenimu veiksmų planas (2021-2025 m.)“, 2021, p. 6, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0591&from=EN> >

¹⁴³ Frontex, „Migratory routes: Eastern Borders Route“, < <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/eastern-borders-route/> > žiūrėta [2023-02-12]

¹⁴⁴ Europos Komisija, „Tarybos sprendimas: dėl laikinųjų priemonių, kurias Latvija, Lietuva ir Lenkija gali taikyti susidarius nepaprastajai padėčiai“, 2021, p. 2, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0752&from=EN> >

¹⁴⁵ Cabinet of Ministers: Republic of Latvia, „Statements of the Prime Ministers of Lithuania, Latvia, Estonia and Poland on the hybrid attack on our borders by Belarus“, 2021, < https://www.mk.gov.lv/en/article/statement-prime-ministers-ingrida-simonyte-lithuania-arturs-krisjanis-karins-latvia-kaja-kallas-estonia-and-mateusz-morawiecki-poland-hybrid-attack-our-borders-belarus?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com >

¹⁴⁶ Europos Komisija, „Nauja pradžia migracijos srityje. Didelis pasitikėjimas ir atsakomybės bei solidarumo pusiausvyros užtikrinimas“, 2020, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_20_1706 >, žiūrėta [2023-02-12]

¹⁴⁷ European Commission, „Migration – Lithuania/Belarus“, Midday press briefing, 2021 08 19, < <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-209890> >, žiūrėta [2023-02-12]

¹⁴⁸ Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: dėl naujo Migracijos ir prieglobsčio pakto“, 2020, p. 4 < https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF >

skiriama ne daugiau nei 12 savaičių. Tiesa, nelydimiems vaikams ir šeimoms turėtų būti toliau taikoma įprastinė prieglobsčio procedūra, o sulaikymas netaikomas. Komisija pabrėžė, jog minėti pokyčiai reikalingi, kad procesai paspartėtų visapusiškai: tų, kurie turi mažai galimybių pasilikti, prašymai būtų nagrinėjami greičiau, o pažeidžiamiausių grupių ir tų, kurie juos pateikė teisėtais būdais dar prieš atvykdami į šalies teritoriją, prašymai migracijos institucijų taip pat būtų nagrinėjami veiksmingiau ir greičiau¹⁴⁹.

Antrasis pasiūlymas buvo susijęs su vidiniu ES migracijos aspektu – santykiais tarp valstybių narių, grįstais sąžiningu dalijimusi atsakomybe ir solidarumu. Komisija pasiūlė lanksčią valstybių narių įnašų sistemą teigdama, jog kiekviena valstybė narė be išimčių turi rodyti solidarumą krizės laikotarpiu, padėti stabilizuoti bendrą sistemą, remti spaudimą patiriančias valstybes nares. Tai gali būti prieglobsčio prašytojų perkėlimas į savo šalį iš šalies, į kurią atvykstama pirmiausia; atsakomybės už asmenų, neturinčių teisės pasilikti, grąžinimą prisiėmimas; taip pat parama kitomis formomis (konsultacijų neteisėtiems migrantams teikimas, žmogiškųjų išteklių skyrimas, finansinės ir praktinės pagalbos teikimas ir kt.)¹⁵⁰. Be to, Komisija numatė ir privalomojo solidarumo mechanizmą, kai šalis susiduria su stipriu migrantų antplūdžiu ir jos pajėgumų nebepakanka šalies teritorijoje esančiam migrantų skaičiui suvaldyti. Kada šalis susiduria su tokia krize ir spaudimu, nusprendžia Komisija arba pati valstybė, kreipdamasi pagalbos į Komisiją. Tokiu atveju spaudimą patirianti valstybė galėtų nukrypti nuo tam tikrų procedūrų ir terminų, o visos kitos valstybės privalėtų pateikti savo solidaraus atsako planus, kuriuose būtų nurodyta, ar jos nori vykdyti savo įsipareigojimus perkeldamos asmenis į savo teritoriją, ar remdamos grąžinimą, arba derindamos abu veiksmus. Jeigu minėti planai nebūtų pakankamai ambicingi, pradėtų veikti kritinės masės korekcijos mechanizmas, pagal kurį Komisijos sprendimu būtų koreguojami valstybėms narėms priskirtų perkėlimo ir (arba) grąžinimo rėmimo atvejų įnašai¹⁵¹.

Galiausiai, trečias pasiūlyto pakto elementas susijęs su išoriniu ES migracijos aspektu. Siekiant palengvinti grąžinimų koordinavimą tarp ES valstybių narių, Komisija siūlė paskirti grąžinimo koordinatorių, kuris teiktų valstybėms narėms techninę paramą¹⁵². Komisija taip pat pabrėžė būtinybę turėti integruotą sienų valdymą, grįstą IT sistemomis bei sklandžiai veikiančia Šengeno erdve. ES

¹⁴⁹ Justina Ilkevičiūtė, „Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie įsipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virst didžiausios kovos“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1501673/briuselio-akiratyje-naujos-taisykles-del-migrantu-kokie-isipareigojimai-laukia-saliu-ir-del-ko-virs-didziausios-kovos> >, žiūrėta [2023-02-12]

¹⁵⁰ Europos Komisija, „Nauja pradžia migracijos srityje. Didesnis pasitikėjimas ir atsakomybės bei solidarumo pusiausvyros užtikrinimas“, 2020

¹⁵¹ Justina Ilkevičiūtė, „Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie įsipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virst didžiausios kovos“, LRT, 2021

¹⁵² Ten pat

išorės sienos srityje Komisija žadėjo skirti daugiau dėmesio Šengeno erdvei – sustiprinti Šengeno sienų kodeksą ir Šengeno vertinimo mechanizmą, įsteigti Šengeno forumą, užtikrinti visapusišką Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų reglamento įgyvendinimą¹⁵³. Šie veiksmai ir pasiūlymai, šalia tinkamesnio strateginio planavimo bei teisėtos migracijos ir integracijos politikos, turėjo užtikrinti veiksmingesnę teisinę sistemą, tvirtesnę Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų vaidmenį bei nuoseklumą visos ES migracijos politikoje¹⁵⁴.

3.2.1. Lietuvos nacionalinės preferencijos

2021 metais Lietuva buvo migracijos krizės priešakyje – ji pirma iš visų trijų šalių¹⁵⁵ patyrė rekordinį migrantų antplūdį. Į Lietuvą 2021 metais neteisėtai atvyko penkiasdešimt kartų daugiau migrantų nei 2020 metais. Bendrai, migracijos krizės metu į Lietuvą neteisėtai atvyko beveik 4.2 tūkst. migrantų, o dar daugiau nei 19.2 tūkst. migrantų nebuvo įleisti į šalį¹⁵⁶. Lietuvos valdžios atstovai nuo krizės pradžios teigė, jog prieš šalį buvo pradėtas hibridinis karas, valstybės mastu buvo paskelbta ekstremali situacija (vėliau – nepaprastoji padėtis), o Europos Sąjungoje buvo prašoma solidarumo ir pagalbos¹⁵⁷. Buvo ne kartą pabrėžta, jog Lietuvos–Baltarusijos siena yra visos ES siena, todėl migracijos krizė yra visos ES reikalas, kurį reikia spręsti kartu¹⁵⁸. Tiesa, Lietuvos apeliavimas į solidarumą ir būtinybę spręsti krizę buvo grindžiamas aiškia Lietuvos pozicija ir nacionalinėmis preferencijomis.

Pirmąjį pasiūlymą, kuriuo Europos Komisija siūlė nustatyti integruotą pasienio procedūrą, Lietuva palaikė. Lietuvos pareigūnai pritarė idėjai tobulinti egzistavusias procedūras, nes įprastos prieglobsčio procedūros truko labai ilgai, galėjo tęstis iki 24 mėnesių, o Komisijos pasiūlyta pasienio procedūra būtų daug greitesnė, leidžianti migrantus identifikuoti ir po 12 savaičių jau pradėti jų grąžinimą. Lietuva teigė, jog naujos patikros procedūros pasienyje leistų greitai išsiaiškinti, ar asmuo

¹⁵³ Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: dėl naujo Migracijos ir prieglobsčio pakt“, 2020, p. 9, 12-16

¹⁵⁴ Europos Komisija, „Nauja pradžia migracijos srityje. Didesnis pasitikėjimas ir atsakomybės bei solidarumo pusiausvyros užtikrinimas“, 2020

¹⁵⁵ Latvijos, Lenkijos, Lietuvos

¹⁵⁶ Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: dėl migracijos ir prieglobsčio ataskaitos“, 2021, p. 3, < <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12742-2021-INIT/lt/pdf> >; Remigijus Bielinskis, „Landsbergis: Lietuva ir Ispanija turi bendrą patirtį kovojant su nelegalia migracija“, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1848584/landsbergis-lietuva-ir-ispnija-turi-bendra-patirti-kovojant-su-nelegalia-migracija> > žiūrėta [2023-02-12]

¹⁵⁷ Roberta Salynė, „Migracijos krizė: nuo vidurnakčio dalyje Lietuvos įsigalios nepaprastoji padėtis“, 15min, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/seimas-emesi-spresti-ar-del-migrantu-krizes-pasienyje-ivesti-nepaprastaja-padeti-56-1594464> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „A. Bilotaitė ES ministrų Taryboje: Lietuva tikisi ES solidarumo ir konkrečių pagalbos priemonių“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-es-ministru-taryboje-lietuva-tikisi-es-solidarumo-ir-konkreciu-pagalbos-priemoniu> > žiūrėta [2023-02-12]

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidentas: grėsmė pasienyje su Baltarusija – visos Europos reikalas“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-gresme-pasienyje-su-baltarusija-visos-europos-sajungos-reikalas/36934> > žiūrėta [2023-02-12]

nekelia grėsmės nacionaliniam saugumui, taip pat atskirti ekonominius migrantus nuo tų, kuriems tarptautinė apsauga yra reikalinga. Tiesa, priešingai nei siūlė Komisija, Lietuva siekė, kad greitesnė pasienio procedūra būtų taikoma visiems sieną neteisėtai kirtusiems migrantams (įskaitant nelydimus vaikus ir šeimas). Lietuva teigė, jog krizinėse situacijose turi būti taikomas išimtinis teisinis reguliavimas, kuris leistų visus be išimčių neteisėtai sieną kirtusius migrantus sulaikyti, o prašymai suteikti prieglobstį galėtų būti pateikiami tik sienos perėjimo punktuose ir diplomatinėse atstovybėse trečiojoje šalyse¹⁵⁹.

Antrąjį pasiūlymą, kuriuo Europos Komisija siūlė lanksčią valstybių narių įnašų sistemą bei numatė privalomo solidarumo mechanizmą, Lietuva vertino nevienareikšmiškai. Viena vertus, Lietuva nuo pat pateikto naujo migracijos pakto pasiūlymo pritarė, kad valstybėms narėms, patiriančioms neproporcingą migracijos našą, parama turėtų būti teikiama laiku ir būti efektyvi, tačiau būdai, kuriais valstybės narės prisidėtų prie šios našos mažinimo, turėtų būti lankstūs. Paramos teikimas nebūtinai turėtų reikšti prieglobsčio prašytojų perkėlimą ar kvotas, prioritetu turėtų būti laikomos ir kitos priemonės – žmogiškųjų išteklių, techninės įrangos teikimas, administracinių gebėjimų stiprinimas, finansinės paramos užtikrinimas ir kt.¹⁶⁰. Todėl pirmoji Komisijos pasiūlymo dalis, siūlanti savanorišką ir lanksčią valstybių narių įnašų sistemą, atitiko Lietuvos nacionalinius interesus. Kita vertus, tiek prieš, tiek per, tiek po 2021 metų migracijos krizės Lietuva toliau prieštaravo nuolatiniam solidarumo mechanizmui su privalomomis kvotomis ir siekė išlaikyti egzistavusį status quo šiuo klausimu. Tokia Lietuvos pozicija buvo susijusi ne tik su ribotais priėmimo pajėgumais, bet ir su kitais veiksniais, į kuriuos reikėjo atsižvelgti, pavyzdžiui – traukos veiksniu, kurį sukurtą nuolatinis mechanizmas, skatinantis tik dar didesnę pabėgėlių antplūdį į Europą¹⁶¹. Dėl to Lietuva visuomet laikėsi pozicijos, jog būtų pasiruošusi perkelti asmenis į savo teritoriją, tačiau pabrėžė, jog migrantų perkėlimas gali būti grįstas tik savanorišku principu ir tik tų asmenų, kurie atitinka tarptautinės apsaugos suteikimo kriterijus, nekelia pavojaus viešajam saugumui ir tvarkai¹⁶². Lietuva toliau nuosekliai palaikė

¹⁵⁹ Justina Ilkevičiūtė, „Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie įsipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virs didžiausios kovos“, LRT, 2021

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Ministrų diskusijoje – dėmesys migracijai ir saugumui“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministru-diskusijoje-demesys-migracijai-ir-saugumui> > žiūrėta [2023-02-14]

¹⁶¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Kopenhagos forume – dėmesys ES vieningos migracijos ir prieglobsčio politikai“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/kopenhagos-forume-demesys-es-vieningos-migracijos-ir-prieglobscio-politikai> > žiūrėta [2023-02-14]

¹⁶² Justina Ilkevičiūtė, „Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie įsipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virs didžiausios kovos“, LRT, 2021

savanoriško solidarumo koncepcija, grįstą lankstumu, savanoriškumu bei galimybe kiekvienai ES valstybei narei pačiai nuspręsti, kaip ji gali prisidėti prie naštos pasidalinimo krizinėje situacijoje¹⁶³.

Trečiajam, išoriniam migracijos pakto aspektui, Lietuva skyrė didžiausią dėmesį. Visų pirma, Lietuva neprieštaravo ir pritarė Komisijos siūlymui skirti naują pareigybę – ES grąžinimo koordinatorių, siekiant geriau koordinuoti grąžinimo veiksmus tarp valstybių narių¹⁶⁴. Tiesa, nuo pat pirmųjų 2021 metų migracijos krizės dienų visas Lietuvos dėmesys ir resursai buvo skiriami ES išorės sienos apsaugos klausimams. Lietuvos valdžios pareigūnų buvo akcentuojama, jog išorės sienų apsauga, ne migrantų dalijimasis, yra esminis veiksmingo migracijos valdymo elementas¹⁶⁵. Priemonių, padedančių sustiprinti išorinių sienų apsaugą, pagerinti migracijos valdymą ir padidinti bendrą saugumą Šengeno erdvėje, įgyvendinimas buvo įvardintas kaip svarbiausias Lietuvos prioritetas¹⁶⁶. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos preferencijos ES išorės sienos apsaugos klausimais buvo trejopos: stipresnė sienų apsauga, bendri išorės sienų stebėjimo standartai ir neteisėto atvykimo prevenciniai veiksmai, o ne reakcija į nekontroliuojamo migracijos srauto padarinių sprendimą¹⁶⁷. Visų pirma, stipresnė sienų apsauga reiškė fizinio barjero pastatymą. Lietuva akcentavo, jog siekiant veiksmingai apsaugoti ES išorės sienas, yra būtina kuo greičiau statyti fizinį barjerą, kuris būtų finansuojamas visos ES lėšomis. Lietuva pabrėžė, jog fizinis barjeras yra veiksminga sienos apsaugos priemonė, tarnaujanti visai ES, o ne vien atvykimo valstybėms narėms, todėl Europos Sąjunga turėtų finansuoti fizinio barjero statybas¹⁶⁸.

Antra, siekiant užtikrinti vienodą ES sienų saugumo lygį Lietuva pabrėžė būtinybę nustatyti bendrus išorės sienų stebėjimo standartus¹⁶⁹. Į bendrų ES sienų stebėjimo standartų įdiegimą bei fizinio barjero finansavimą iš ES lėšų buvo žvelgiama kaip į vienas kitą papildančius elementus, siekiant

¹⁶³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES stiprins išorės sienų apsaugą – į Lietuvos siūlymus atsižvelgta“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-stiprins-iso-res-sienu-apsauga-i-lietuvos-siulymus-atsizvelgta> > žiūrėta [2023-02-14]

¹⁶⁴ Teisėsaugos atašė, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 7 d.

¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES vidaus reikalų ministrų susitikime – dėmesys migracijos ir civilinės saugos klausimams“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vida-us-reikal-u-ministru-susitikime-demesys-migracijos-ir-civilines-saugos-klausimams> > Augustas Stankevičius et al., „Landsbergis: migrantų padalinimas tarp valstybių neturėtų būti pagrindinis akcentas sprendžiant krizę“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1488589/landsbergis-migrantu-padalimas-tarp-valstybiu-neturetu-buti-pagrindinis-akcentas-sprendziant-krize> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES Ministrų Taryboje – Lietuvos pasiūlymai dėl ES atsako į hibridines atakas“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-ministru-taryboje-lietuvos-pasiulymai-del-es-atsako-i-hibridines-atakas> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁶⁷ Justina Ilkevičiūtė, „Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie išipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virs didžiausios kovos“, LRT, 2021

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES Ministrų Taryboje – Lietuvos pasiūlymai dėl ES atsako į hibridines atakas“, 2021

¹⁶⁹ Ten pat

užtikrinti pilnavertę ES išorės sienų apsaugą¹⁷⁰. Buvo argumentuojama, jog šiuolaikinės stebėjimo sistemos padeda geriau užkirsti kelią neteisėtam sienos kirtimui ar antriniam migrantų judėjimui bei kitai nusikalstamai veiklai ir atitinkamai reaguoti¹⁷¹.

Paskutinyasis, trečiasis Lietuvos interesus buvo pokyčiai ES teisės aktuose, kad būtų užkirstas kelias nedemokratiškiems režimams manipuliuoti ES prieglobsčio politika. Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda ne kartą pabrėžė, jog seniau priimtos ES prieglobsčio, migracijos politikos gairės nebeatspindėjo 2021 metų migracijos realijų, pasižyminčių valstybių sąmoningu noru destabilizuoti padėtį naudojant žmones kaip įrankį¹⁷². Lietuvos valdžios atstovų teigimu, galiojantys ES teisės aktai buvo priimti, kai dar nebuvo tokio reiškinio kaip migracijos instrumentalizavimas¹⁷³, todėl Lietuva pabrėžė būtinybę pritaikyti ES teisę ir migracijos bei prieglobsčio politiką prie naujų realijų, ieškant pusiausvyros tarp asmenų teisės į prieglobstį ir nacionalinio bei visos Europos Sąjungos saugumo¹⁷⁴. Tai leistų ES valstybėms narėms greitai ir ryžtingai reaguoti ir ginti savo nacionalinę saugumą, tuo pačiu nesudarant prielaidų piktnaudžiauti ES prieglobsčio sistema¹⁷⁵. Lietuva laikėsi pozicijos, jog siekiant užtikrinti efektyvią ES išorės sienų apsaugą, yra svarbu priimti sprendimus europiniame lygmenyje, nes atskirų valstybių nacionalinės priemonės nėra tvarus ir ilgalaikis sprendimas¹⁷⁶. Tiesa, minėtame kontekste europiniai sprendimai Lietuvos buvo siejami su pokyčiais ES migracijos politikoje, kurie suteiktų ne daugiau galių ES institucijoms migracijos politikoje, bet daugiau

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Vidaus reikalų viceministras su Kanados laikinoju reikalų patikėtiniu aptarė migracijos krizės situaciją Lietuvoje*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vidaus-reikalu-vice-ministras-su-kanados-laikinoju-reikalu-patiketiniu-aptare-migracijos-krizes-situacija-lietuvoje> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Neformaliame ES Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdyje – parama Lietuvai, palaikymas ir reali finansinė bei ekspertinė pagalba*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/neformaliame-es-teisingumo-ir-vidaus-reikalu-tarybos-posedyje-parama-lietuvai-palaikymas-ir-reali-finansine-bei-ekspertine-pagalba> >, žiūrėta [2023-02-16]

¹⁷² Leonardas Marcinkevičius, „*Neformaliame EVT susitikime dalyvaujantis Nausėda: Lietuvos įvykiai su Kinija daro įtaką ES pozicijai*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1513330/neformaliame-evt-susitikime-dalyvaujantis-nauseda-lietuvos-ivykiai-su-kinija-daro-itaka-es-pozicijai> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁷³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų taryba: Kroatija Šengene, ES sprendimų dėl migracijos instrumentalizavimo paieškos tęsiasi*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-taryba-kroatija-sengene-es-sprendimu-del-migracijos-instrumentalizavimo-paieskos-tesiasi> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁷⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Kopenhagos forume – dėmesys ES vieningos migracijos ir prieglobsčio politikai*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/kopenhagos-forume-demesys-es-vieningos-migracijos-ir-prieglobscio-politikai> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus ministrų taryboje – dėmesys situacijai Afganistane ir ES teisei, nebeatitinkančiai šiandienos realijų*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministru-taryboje-demesys-situacijai-afganistane-ir-es-teisei-nebeatitinkančiai-siandienos-realiju> > žiūrėta [2023-02-16]

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*A. Bilotaitė kviečia valstybes nares parodyti tvirtą stuburą dėl rusų kelionių į ES ribojimo*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaitė-kviečia-valstybes-nares-parodyti-tvirta-stubura-del-rusu-kelioniu-į-es-ribojimo> > žiūrėta [2023-02-16]

lankstumo ir galimybių veikti pačioms valstybėms narėms krizių metu¹⁷⁷. Tokią Lietuvos poziciją lėmė įsitikinimas, jog nacionalinių institucijų stiprinimas per europinį lygmenį buvo lengviau pasiekiamas¹⁷⁸.

Paminėtoms Lietuvos nacionalinėms preferencijoms 2021 metų migracijos krizės kontekste nedarė įtakos ir egzistavęs spaudimas viešojoje erdvėje iš interesų grupių – žmogaus teisių gynėjų, teisininkų, tarptautinių organizacijų ir kitų – įsileisti migrantus į šalį ir neriboti jų teisių bei laisvių. Vytautas Valentinavičius, Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių biuro vadovas, ne kartą viešai kritikavo Lietuvos valdžios neįsileidimo ir teisių suvaržymo politiką migrantų atžvilgiu¹⁷⁹. Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius Dainius Pūras teigė, jog Lietuva savo politika panašėja į Baltarusiją ir Rusiją¹⁸⁰, o migracija yra pozityvus procesas, kuriuo šalis galėtų pasinaudoti¹⁸¹. „Diversity Development Group“ tyrėja Giedrė Blažytė akcentavo, jog reikia sutelkti dėmesį ne į tai, kaip migrantus sulaikyti, bet galvoti apie tai, kokias galimybes jiems galima suteikti. Kartu buvo pabrėžiama, jog prieglobsčio politika neturėtų būti selektyvi, kuomet žmonėms iš vienos valstybės (pavyzdžiui, Baltarusijos) yra atviros durys, o žmonėms iš trečiųjų šalių jos yra uždarnos¹⁸². Seimo Žmogaus teisių komiteto narys Vytautas Bakas ragino įleisti migrantus į šalį ir atšaukti taikomą apgrėžimo politiką, nes tai kenkė Lietuvos reputacijai tarptautinės bendruomenės akyse¹⁸³. Profesoriai ir teisininkai abejojo ir kritikavo Lietuvos vykdomą politiką migrantų atžvilgiu¹⁸⁴, o daugiau kaip 2000 tarptautinių Lietuvos profesionalų jungiančio tinklo „Global Lithuanian Leaders“ ir 14 Lietuvos profesionalų klubų užsienyje atstovai prezidentui G. Nausėdai įteikė oficialų kreipimąsi, kuriuo išreiškė

¹⁷⁷ Teisės saugos atašė, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 7 d.

¹⁷⁸ Vykdomosios valdžios institucijos patarėjas, interviu su autoriumi, 2023 kovo 29 d.

¹⁷⁹ Mindaugas Jackevičius, „Valentinavičius apie kankinimui prilyginamą elgesį su migrantais: žmogaus gyvybė turi būti saugoma ir ekstremaliomis situacijomis“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1516817/valentinavicius-apie-kankinimui-prilyginama-elgesi-su-migrantais-zmogaus-gyvybe-turi-buti-saugoma-ir-ekstremaliomis-situacijomis> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸⁰ Marius Jokūbaitis, „Pūras apie migrantų neįsileidimą į šalį: Lietuva pradeda lygiuotis į tą pačią Baltarusiją ar Rusiją“ LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1461965/puras-apie-migrantu-neisileidima-i-sali-lietuva-pradedalygiuotis-i-ta-pacia-baltarusija-ar-rusija> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸¹ Nemira Pumprickaitė, „Pūras: Lietuva kartu su Lenkija ir Latvija daro spaudimą ES, kad atsitrauktų nuo pamatinių principų“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1517265/puras-lietuva-kartu-su-lenkija-ir-latvija-daro-spaudima-es-kad-atsitrauktu-nuo-pamatiniu-principu> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸² Domantė Platūkytė, „Nuo politikų kalbų apie migrantus ekspertams linksta ausys: ciniškai naudojamos esama situacija, žaidžiama žmonių likimais“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1427434/nuo-politiku-kalbu-apie-migrantus-ekspertams-linksta-ausys-ciniskai-naudojamos-esama-situacija-zaidziama-zmoniu-likimais> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸³ Vytenis Miškinis, „Lietuvai – griežtos tarptautinės rekomendacijos dėl migrantų: atstūmimo turi nebelikti“, Delfi, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuvai-grieztos-tarptautines-rekomendacijos-del-migrantu-atstumimo-turi-nebelikti.d?id=89055105> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸⁴ Rasa Tapinienė, „Teisininkas apie nelegalių migrantų sulaikymus: Vyriausybė to nevadino sulaikymu, o ES teismas pasakė – tai sulaikymas“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1731691/teisininkas-apie-nelegaliu-migrantu-sulaikymus-vyriausybe-to-nevadino-sulaikymu-o-es-teismas-pasake-tai-sulaikymas> > žiūrėta [2023-04-16]; Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Sprendimas apgrėžti migrantus profesorei kelia abejonių – gali kilti daugiau neramumų, gali tekti aiškintis teismuose“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1461808/sprendimas-apgrezti-migrantus-profesorei-kelia-abejoniu-gali-kilti-daugiau-neramumu-gali-tekti-aiskintis-teismuose> >, žiūrėta [2023-04-16]

susirūpinimą žmogaus teisių padėtimi Lietuvoje¹⁸⁵. Galiausiai, Lietuva taip pat sulaukė kritikos iš kelių Jungtinių Tautų agentūrų, kurios ragino migracijos krizę valdyti laikantis tarptautinių teisinių įsipareigojimų¹⁸⁶, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus, kuris kėlė klausimus dėl neproporcingo jėgos naudojimo¹⁸⁷ bei “Amnesty International” organizacijos, raginusios stabdyti migrantų apgrėžimo politiką bei paleisti visus sulaikytus migrantus, leisti jiems laisvai judėti¹⁸⁸. Tačiau tai, jog Lietuva toliau Europos Sąjungos lygmeniu strategiškai aktyviai veikė siekdama įvairiomis priemonėmis stiprinti išorinės ES sienos apsaugą (žr. daugiau 3.2.2. dalį) įrodo, jog interesų grupių įtaka Lietuvoje 2021 metų migracijos krizės metu nebuvo reikšminga. Tai patvirtino ir interviuojamieji, teigę, jog interesų grupės nedarė įtakos valstybės politiniams sprendimams migracijos krizės metu¹⁸⁹, nes pirmoje vietoje buvo nacionalinis saugumas¹⁹⁰. Žmogaus teisių komiteto pirmininko Tomo Vytauto Raskevičiaus teigimu, interesų grupės nedarė jokios įtakos, nes krizė buvo politizuota („*sufreiminta*“) ir visi tie, kurie bandė raminti visuomenę buvo apšaukti kaip valstybės priešai, žmogaus teisių užtikrinimo kontekste „prekiaujantys“ nacionaliniu saugumu¹⁹¹.

Apskritai, 2021 metų migracijos krizė Lietuvoje sulaukė itin daug dėmesio ir buvo smarkiai politizuota, visų pirma – žiniasklaidoje. Viename pagrindinių Lietuvos žiniasklaidos portalų LRT (analizuojant laikotarpį nuo 2015 iki 2018 metų) su 2015 metais vykusia migracijos krize susijusių naujienų skaičius buvo 838, kai tuo tarpu su 2021 metais vykusia migracijos krize susijusių naujienų skaičius tame pačiame LRT portale (analizuojant trumpesnę laikotarpį nuo 2021 iki 2023 metų) buvo dvigubai didesnis – 1715¹⁹². Be to, 2021 migracijos krizės politizacija pasižymėjo ir rekordiška išaugusiu, lyginant su ankstesniais metais, „nelegalaus migranto“ termino naudoju žiniasklaidoje ir viešojoje erdvėje. Analitikai pastebėjo, jog žurnalistai savo reportažuose apie migracijos krizę

¹⁸⁵ LRT, „Global Lithuanian Leaders“ kreipėsi į prezidentą – ragina kelti ambicingesnius tikslus, užtikrinant žmogaus teises Lietuvoje“, 2021, < <https://www.lrt.lt/lituanica/aktualijos/751/1454209/global-lithuanian-leaders-kreipesi-į-prezidenta-ragina-kelti-ambicingesnius-tikslus-uztikrinant-zmogaus-teises-lietuvoje> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸⁶ 15min, „Lietuvai ir kaimynėms – Jungtinių Tautų agentūrų kritika dėl migrantų atstūmimo“, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/it-zmogaus-teisiu-komisaras-smerkiamie-migrantu-mirtis-ir-ju-nustumimano-valsybiu-sienu-57-1569474> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸⁷ Ramūnas Jakubauskas, „Raudonasis Kryžius apie migrantų apgrėžimą: kyla klausimai dėl saugumo ir galimo neproporcingo jėgos panaudojimo“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1462673/raudonasis-kryzius-apie-migrantu-apgrezima-kyla-klausimai-del-saugumo-ir-galimo-neproporcingo-jegos-panaudojimo> > žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸⁸ LRT, „Amnesty International ataskaitoje – griežta kritika Lietuvos migrantų centrams: tai smurto ir institucinio rasizmo vietas“, 2022, < <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/amnesty-international-kirciai-lietuvai-stabdykite-apgrezimo-politika-paleiskite-migrantus-1084490> >, žiūrėta [2023-04-16]

¹⁸⁹ Tomas Vytautas Raskevičius, interviu su autoriumi, 2023 kovo 31 d.

¹⁹⁰ Vykdamosios valdžios institucijos patarėjas, interviu su autoriumi, 2023 kovo 29 d. ; Teisėsaugos atašė, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 7 d. ; Laurynas Kasčiūnas, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 11 d. ;

¹⁹¹ Tomas Vytautas Raskevičius, interviu su autoriumi, 2023 kovo 31 d.

¹⁹² Paieška LRT.lt portale, < <https://www.lrt.lt/paieska> >, žiūrėta [2023-03-16]

daugiausiai kalbino politikus, ne pačius migrantus ar kitas suinteresuotas puses¹⁹³. Tai tik įrodo, jog 2021 metų migracijos krizė Lietuvoje buvo smarkiai politizuota politinių partijų. Vis dėl to, priešingai negu Pietų Europos šalyse, kuriose politizacija būna nukreipta į siekį pasidalinti migrantų našta visoje Europoje¹⁹⁴, Lietuvoje politizacija veikė kitaip.

2021 metų migracijos krizės politizacija, priešingai nei Pietų Europoje, Lietuvoje buvo nukreipta į pastangas apskritai neįleisti nelegalių migrantų į šalį ir ES teritoriją. Tai, visų pirma, lėmė visuomenėje egzistavusios neigiamos nuostatos migrantų atžvilgiu. Jau 2015 metų migracijos krizės metu, kai Lietuvai neteko tiesiogiai patirti didelių migracijos srautų, Lietuvos visuomenė neigiamai žiūrėjo į migrantus iš trečiųjų šalių (žr. daugiau 3.1.1. dalį). Buvo pabrėžiamas Lietuvos visuomenės homogeniškumas ir uždarumas. Remiantis atliktais interviu, galima būtų teigti, jog minėtas faktorius vaidino svarbų vaidmenį ir 2021 metų migracijos krizės metu. Vykdomosios valdžios institucijos patarėjas pripažino, jog Lietuvos visuomenės homogeniškumas ir neigiamas požiūris į migrantus buvo svarbūs faktoriai priimant sprendimus 2021 metų migracijos krizės metu¹⁹⁵. Seimo nario, Žmogaus teisių komiteto pirmininko Tomo Vytauto Raskevičiaus nuomone, migracija visuomenės (ir politinio elito) yra vertinama kaip egzistencinė grėsmė, ne galimybė; egzistuoja visuomenėje susiformavę tam tikri stereotipai arba įsivaizdavimai apie migrantus, kuriais naudojasi politikai¹⁹⁶. Panašias mintis išsakė ir Seimo narys, Nacionalinio Saugumo ir Gynybos komiteto (toliau – NSGK) pirmininkas Laurynas Kasčiūnas, teigęs, jog visuomenės nuotaikos ir nenoras būti „sudraskytiems“ darė įtaką Lietuvos priimamiems sprendimams¹⁹⁷.

Tokias visuomenėje vyravusias nuotaikas, kaip numatė postfunkcionalistai, 2021 metų migracijos krizės kontekste politizacijos pagalba visų pirma siekė išnaudoti populistinės ir nevyriausybinės partijos. Lietuvos atveju tai buvo 2020 metais įkurta, bet į Lietuvos Respublikos Seimą nepatekusi partija „Nacionalinis susivienijimas“. Minėtą partiją būtų galima priskirti prie postfunkcionalistų minimos TAN (tradicinis/autoritarinis/nacionalistinis) skirties, pasisakančios prieš gilesnę Europos integraciją dėl nacionalinių vertybių, suvereniteto išsaugojimo priežasčių – partijos

¹⁹³ Media4Change, „Migrantų vaizdavimo žiniasklaidoje krizė“, 2021, < <https://www.media4change.co/lt/reactions/migrantu-vaizdavimo-ziniasklaidoje-krize/> > žiūrėta [2023-03-16]

¹⁹⁴ Euronews, „Solidarity is a must: Greece calls for EU help on migration“, 2023, < <https://www.euronews.com/2023/01/22/solidarity-is-a-must-greece-calls-for-eu-help-on-migration> >; Federica Pascale, „Italy calls for redistribution of migrants as 1000 people wait on board“, 2022, < https://www.euractiv.com/section/all/short_news/italy-calls-for-redistribution-of-migrants-as-1000-people-wait-on-board/ >; In Cyprus, „Joint statement of Italy, Greece, Malta and Cyprus on disembarkation of irregular migrants“, 2022, < <https://in-cyprus.philenews.com/news/local/joint-statement-of-italy-greece-malta-and-cyprus-on-disembarkation-of-irregular-migrants/> > žiūrėta [2023-02-24]

¹⁹⁵ Vykdomosios valdžios institucijos patarėjas, interviu su autoriumi, 2023 kovo 29 d.

¹⁹⁶ Tomas Vytautas Raskevičius, interviu su autoriumi, 2023 kovo 31 d.

¹⁹⁷ Laurynas Kasčiūnas, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 11 d.

programoje teigiama, jog „ES elito pastangos suvaldyti krizę, siūlant dar didesnę integraciją, aštrina krizę ir tampa vieningos Europos griovimu. <...> didesnė integracija ir federalizacija vykdoma kartu su radikalia šalių ištautinimo ir išvalstybinimo programa“, todėl pabrėžiama būtinybė išgelbėti Europos tautų ir valstybių bendriją¹⁹⁸. Nuo migracijos krizės pradžios minėta partija garsiai pasisakė prieš migrantų įleidimą į Lietuvą, aktyviai organizavo ir palaikė vykdomus protestus šiuo klausimu¹⁹⁹. Siekiant mobilizuoti išskirtinę tapatybę turinčius ir prieš migrantus (angl. *anti-immigration*) nusiteikusius piliečius, „Nacionalinis susivienijimas“ apeliavo į Lietuvos piliečių kultūrinius ir tapatybinius jausmus – į migracijos krizę žvelgė per kultūrinį dėmenį, pabrėžė mes/kiti (europiečiai/užsieniečiai) skirtį teigiant, jog prieš Lietuvą buvo vykdoma kolonizacija, o „ES institucijos nelegalų invaziją į Lietuvą mato ir išnaudoja kaip galimybę itin greitai paversti Lietuvą „pavyzdine“ multikultūrine šalimi, kurioje greitai atsirastų didelis agresyvių svetimšalių skaičius“. Buvo gąsdinama, jog Lietuvoje bus įgyvendintas multikultūrinės Europos eksperimentas, sudarantis ES vyraujančios „vienovės įvairovėje“ ideologijos pagrindą, todėl būtina ne(be)įleisti nė vieno nelegalaus migranto – sienos pažeidėjo, stabdant juos įvairiomis įmanomomis priemonėmis²⁰⁰. Panašios linijos laikėsi ir didžiausios opozicinės, į Lietuvos Respublikos Seimą išrinktos valstiečių partijos atstovai. Buvo teigiama, jog atvykę nelegalūs migrantai yra kitos religijos, tautybės, musulmonai, turintys kitokias vertybes ir įsitikinimus, todėl keliantys ne tik kultūrinį, bet ir fizinį pavojų Lietuvai²⁰¹.

Tiesa, Lietuvos atvejis įdomus tuo, jog prieštarauja postfunkcionalistų teiginiams, kad dauguma tradicinių, valdžioje esančių politinių partijų vengia klausimų politizavimo – 2021 metų migracijos krizė buvo stipriai politizuota ir valdančiosios „Tėvynės Sąjunga – Lietuvos Krikščionys Demokratai“ (toliau – TS-LKD) partijos atstovų. Viešojoje erdvėje aukščiausius politinius postus užimantys partijos nariai teigė, kad nelegali migracija buvo naudojama kaip ginklas prieš valstybę²⁰² ir jog nereikia

¹⁹⁸ Nacionalinis Susivienijimas, „*Politinės partijos „Nacionalinis susivienijimas“ programa*“, punktai 41.4; 41.5 ir 42; < <https://susivienijimas.lt/programa/> > žiūrėta [2023-02-24]

¹⁹⁹ Berta Banytė, „*Prie Seimo – protestas dėl nelegalių migrantų: Jie ne pabėgėliai, o nusikaltėliai!*“, Diena, 2021, < <https://www.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/proteste-prie-seimo-siulymas-atsistatydinti-g-landsbergiui-jis-prisidejo-prie-migrantu-krizes-1034057> >; Vytautas Sinica, „*Užrašai iš Dieveniškių*“, Nacionalinis Susivienijimas, 2021, < <https://susivienijimas.lt/straipsniai/vytautas-sinica-uzrasai-is-dieveniskiu/> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰⁰ Nacionalinis Susivienijimas, „*Nacionalinio susivienijimo pareiškimas dėl pažeidėjų („migrantų“) krizės sprendimo*“, 2021, < <https://susivienijimas.lt/pareiskimai-ir-naujienos/nacionalinio-susivienijimo-pareiškimas-del-pazeideju-migrantu-krizes-sprendimo/> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰¹ Leonardas Marcinkevičius, „*Seimo NSGK narių vertinimai į vietos gyventojų kaimynystėje apgyvendintų migrantų keliamas rizikas – išsiskiria*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1456835/seimo-nsgk-nariu-vertinimai-i-vietos-gyventoju-kaimynysteje-apgyvendintu-migrantu-keliamas-rizikas-issiskiria> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰² ELTA, „*Landsbergio pokalbis su „Financial Times“: Baltarusija apsiginklavo neteisėta migracija*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasulyje/6/1431788/landsbergio-pokalbis-su-financial-times-baltarusija-apsiginklavo-neteiseta-migracija> > žiūrėta [2023-02-24]

sudaryti šiltnamio sąlygų migrantams²⁰³. Migracijos krizė buvo politizuojama per du – kultūrinį bei nacionalinio saugumo – dėmenis. Visų pirma, NSGK pirmininkas Laurynas Kasčiūnas teigė, jog migrantų neįleidimas į šalį yra Lietuvos ir Europos civilizacijos gynimas²⁰⁴, nes priešingu atveju valstybei gresia socialinis ir kultūrinis „kolapsas“²⁰⁵. Interviu metu L. Kasčiūnas teigė, jog kultūrinių bendruomenių atvykimas į Europą „kelia socialines, kultūrinės įtampas, perbraižo politinius žemėlapius ir radikalizuoja dalį visuomenės“. Jo teigimu, Europa yra atskira civilizacija, turinti savo vertybes, kai tuo tarpu migrantai iš trečiųjų šalių atmeta vakarietišką gyvenimo būdą. Dėl šios priežasties Lietuvoje pastangos buvo nukreiptos ne į migrantų integraciją, bet į siekį riboti jų patekimą į šalį²⁰⁶. Antra, migrantų įsileidimas ir pasidalinimas viduje valdančiosios partijos atstovų nebuvo svarstomas, nes buvo akcentuojama, jog priešingai nei 2015 metais, migracijos krizė prie Lietuvos sienos nebuvo nuo karo, bado bėgančių žmonių bandymas patekti į ES. Tai buvo dirbtina krizė, kelianti grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui²⁰⁷. Aukščiausius šalies politinius postus užimantys valdančiųjų TS-LKD partijos atstovai nuosekliai kartojo ir pabrėždavo, jog prieš Lietuvą yra vykdoma hibridinė ataka ir žmogaus teisė kirsti sieną nėra besąlygiška²⁰⁸. Lietuvos atvejis kartu įdomus tuo, jog net liberalios partijos valdančiojoje koalicijoje aktyviai nereiskė migrantų priėmimą palaikančios pozicijos – pavyzdžiui, liberalų sąjūdžio ir Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen palaikė Lietuvos vykdomą politiką migrantų atžvilgiu ir kartojo, kad prieš Lietuvą vykdomas hibridinis karas²⁰⁹. Seime vykęs balsavimas už neteisėtų migrantų apgrėžimo pasienyje įstatymą, kurį palaikė tiek konservatoriai, tiek liberalų sąjūdžio atstovai, parodo, jog minėtos dvi valdančiosios partijos sutarė minėtu klausimu. Tiesa,

²⁰³ Domantė Platūkytė, „Nuo politikų kalbų apie migrantus ekspertams linksta ausys: ciniškai naudojamos esama situacija, žaidžiama žmonių likimais“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1427434/nuo-politiku-kalbu-apie-migrantus-ekspertams-linksta-ausys-ciniskai-naudojamosi-esama-situacija-zaidziama-zmoniu-likimais> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰⁴ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Kasčiūnas: nenoriu, kad nevyriausybinių organizacijų ir žmogaus teisių gynėjai taptų neteisėtos migracijos draugais ir skatintojais“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1464226/kasciunas-nenoriu-kad-nevyriausybinės-organizacijos-ir-zmogaus-teisiu-gynejai-taptu-neteisėtos-migracijos-draugais-ir-skatintojais> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰⁵ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Kasčiūnas: yra minčių migrantų apgrėžimo politiką įteisinti Lietuvos įstatymuose“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748031/kasciunas-yra-minciu-migrantu-apgrezimo-politika-iteisinti-lietuvos-istatymuose> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰⁶ Laurynas Kasčiūnas, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 11 d.

²⁰⁷ Domantė Platūkytė, „Viceministras apie migraciją: yra nerimą keliančių ženklų, kad procesai gali prasidėti iš naujo“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1509838/viceministras-apie-migracija-yra-nerima-kelianciu-zenklukad-procesai-gali-prasideti-is-naujo> > žiūrėta [2023-02-24]

²⁰⁸ Milena Andrukaitytė, „Premjerė dėl migrantų sulaikymo termino: žmogaus teisė kirsti sieną nėra besąlygiška“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1569001/premjere-del-migrantu-sulaikymo-termino-zmogaus-teise-kirsti-siena-nera-besalygiska> >; Delfi, „Bilotaitė apie migrantų krizę: prieš Lietuvą yra vykdomas hibridinis karas, todėl mums reikia veikti išvien“, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/bilotaite-apie-migrantu-krize-pries-lietuva-yra-vykdomas-hibridinis-karas-todel-mums-reikia-veikti-isyvien.d?id=87628637> >, žiūrėta [2023-03-24]

²⁰⁹ LRT, „Dienos tema. Čmilytė-Nielsen: šis migrantų antplūdis nėra natūrali migracijos banga, tai hibridinė ataka“, 2021, < <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000159057/dienos-tema-cmilyte-nielsen-sis-migrantu-antpludis-nera-naturali-migracijos-banga-tai-hibridine-ataka> > žiūrėta [2023-03-24]

prieš minėtą įstatymą balsavo arba susilaikė Laisvės partija²¹⁰. Žmogaus teisių komiteto pirmininkas ir valdančiosios koalicijos narys Tomas Vytautas Raskevičius pabrėžė, jog Laisvės partija, kaip liberali politinė jėga, buvo už migrantų priėmimą ir integraciją, tačiau migracijos krizė buvo greitai politizuota ir pateikta kaip didžiulė egzistencinė grėsmė Lietuvos saugumui, o visi, kurie atstovavo kitokią poziciją, buvo apšaukti kaip valstybės priešai. Laisvės partijos nario teigimu, TS-LKD atstovų nuo krizės pradžios buvo pasirinkta skaldanti, baimės persunkta ir prieš migrantų įsileidimą nukreipta vieša retorika, prieš kurią nebuvo įmanoma pakovoti²¹¹. Taigi, stipriai politizuota migracijos krizė iš nevyriausybinų, populistinių, bei iš valdančiųjų partijų lėmė, jog Lietuva, susidūrusi su dideliais migrantų srautais, buvo prieš migrantų įsileidimą ir privalomą jų dalijimąsi.

Apibendrinant, 2021 metais Lietuva buvo pirmojo atvykimo valstybė, tiesiogiai patyrusi šaliai rekordinius migracijos srautus ir iš to kylančias įtampas. Lietuvos atvejis yra unikalus tuo, jog vienu metu ir patvirtina, ir paneigia liberalaus tarpvyriausybės teorijos teiginius, jog didelius migrantų srautus patiriančios valstybės aktyviai sieks reformų, ypač teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo priėmimo. Viena vertus, Lietuvos nacionalinės preferencijos 2021 metų migracijos krizės kontekste pabrėžė europinių reformų, tokių kaip fizinio barjero finansavimas ES lėšomis, bendrų išorės sienų stebėjimo standartų įdiegimas bei ES teisės aktų pritaikymas prie naujų realijų, būtinybę. Lietuva taip pat pritarė Komisijos siūlymui nustatyti integruotą pasienio procedūrą. Kaip ir numatė liberalaus tarpvyriausybės teorija, būdama viena labiausiai paveiktų šalių, Lietuva pasisakė už europinius, ne nacionalinius, sprendimus siekiant išspręsti migracijos krizę. Tiesa, minėti europiniai sprendimai buvo siejami su galimybe lanksčiau veikti pačioms valstybėms narėms migracijos krizių metu, o ne didesnių galių suteikimu ES institucijoms migracijos politikoje. Antra vertus, priešingai nei numato minėta teorija, net ir patiriant didelius migrantų srautus, Lietuva toliau buvo prieš teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo priėmimą.

Lietuva 2021 metais toliau siekė išlaikyti status quo migrantų pasidalijimo klausimu, pabrėžiant savanoriškumo ir lankstumo svarbą, bei netapo koalicijos su Pietų Europa (Italija, Graikija), kuri iki šių dienų siekia privalomų migrantų kvotų, nare. Tai lėmė krizės politizacija, kuri, priešingai nei Pietų Europoje, nuo pradžių buvo nukreipta ne į siekį pasidalinti atvykusiais migrantais visoje ES, o į pastangas apskritai neįleisti jų į šalį ir ES teritoriją. Lietuvoje, priešingai nei numato postfunkcionalistai, krizė buvo politizuota ne tik populistinių ar nevyriausybinių, tačiau ir valdančiųjų

²¹⁰ Milena Andrukaitytė, „Seime liko vienas žingsnis įstatymų įtvirtinti neteisėtų migrantų apgrėžimą“, LRT, 2023, <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1967173/seime-liko-vienas-zingsnis-istatymu-itvirtinti-neteisetu-migrantu-apgrezima>> žiūrėta [2023-04-22]

²¹¹ Tomas Vytautas Raskevičius, interviu su autoriumi, 2023 kovo 31 d.

partijos atstovų. Tiesa, įdomu tai, jog Lietuvos atveju, priešingai nei teigia postfunkcionalizmas, migracijos krizės politizacija nereiškė poliarizacijos, kuomet tarp pagrindinių politinių veikėjų (politinių partijų) smarkiai išsiskiria pozicijos dėl vykdomos politikos ir jos svarbos. Lietuvoje krizės metu viešoje erdvėje tarp visų politinių partijų vyravo sutarimas, jog migracijos krizė yra hibridinė ataka prieš Lietuvą, nevyko joks konfliktas tarp dviejų skirtingų (atviros ir uždaros) Europos vizijų, o tai parodo, jog migracijos krizė buvo politizuota, tačiau ne poliarizuota. Lietuvos atvejis parodo, jog esant politizuotai, tačiau ne poliarizuotai krizei, politizaciją galima būtų prilyginti saugumizacijai. Kaip teigiama mokslinėje literatūroje, saugumizacija yra kraštutinė politizacijos versija, pasireiškianti tuomet, kai politinės partijos (vieningai) nuosekliai traktuoja tam tikrą įvykį per saugumo prizmę²¹². Taigi, Lietuvos atveju migracijos krizė buvo saugumizuota, visoms partijoms nuosekliai kartojant, jog prieš valstybę yra vykdomas hibridinis karas. Galiausiai, Lietuvos atvejis patvirtina postfunkcionalizmo teorijos teiginius, jog politizacija nustumia interesų grupes ir jų norus į antrą planą valstybės nacionalinių preferencijų formavimo procese. Viešoje erdvėje buvo siekiama spausti Lietuvos politikus įsileisti visus migrantus ir nevaržyti jų laisvių, tačiau, kaip teigė interviuotojai, tai nedarė lemiamos įtakos Lietuvos priimamiems sprendimams.

3.2.2. Lietuvos strategija Europos Sąjungoje

Išsiskyrusios Lietuvos nacionalinės preferencijos 2021 metų migracijos krizės kontekste kartu lėmė ir skirtingas šalies veikimo strategijas Europos Sąjungoje. Viena vertus, patyrus didelius migracijos srautus, Lietuvos vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė teigė, jog Lietuva galėjo sėkmingai įveikti migracijos krizę tik veikiant aktyviai tiek nacionaliniu, tiek europiniu lygmeniu²¹³. Todėl Lietuva, siekdama perkelti savo nacionalines preferencijas migracijos politikoje, susijusias su ES išorės sienų apsauga, į Europos Sąjungą, veikė ne tik aktyviai, bet ir įvairiapusiškai: prioretizuodama klausimus, siekdama formuoti ES migracijos darbotvarkę, palaikydama nuolatinį ryšį su ES institucijomis, aktyviai telkdama koalicijas, užsiimdama lobizmu, problemų rėminimu bei viešinimu, taip pat teikdama valstybės patirtimi grįstus pasiūlymus ir/arba veikdama vienašališkais iniciatyvomis. Tuo tarpu jau minėto teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo mechanizmo atžvilgiu Lietuva siekė išlaikyti status quo ir todėl elgėsi pasyviai, pabrėžiant, jog toliau palaiko savanoriško

²¹² Susana Ferreira, “From Narratives to Perceptions in the Securitisation of the Migratory Crisis in Europe”, University of Madrid, 2018, p. 1, < <https://www.e-ir.info/pdf/75254> >; Pietro Castelli Gatinara, “The politicization and securitization of migration in Europe: Public opinion, political parties and the immigration issue”, University of Oslo, 2016, p. 15, < https://www.researchgate.net/publication/308416577_The_politicization_and_securitization_of_migration_in_Europe_Public_opinion_political_parties_and_the_immigration_issue >

²¹³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Ministrė A. Bilotaitė: migracijos krizę suvaldėme priėmę sunkius, bet būtinus sprendimus“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministre-a-bilotaitė-migracijos-krizė-suvaldėme-priėmę-sunkius-bet-butinus-sprendimus> > žiūrėta [2023-02-16]

solidarumo koncepciją, grįstą lankstumu, savanoriškumu bei galimybe kiekvienai ES valstybei narei pačiai nuspręsti, kaip ji gali prisidėti prie naštos pasidalinimo krizinėje situacijoje²¹⁴.

Išorės sienų apsaugos atžvilgiu Lietuvos, kaip būdinga mažoms valstybėms Europos Sąjungoje, vienas iš strateginių veikimo būdu ES buvo klausimų prioretizavimas. Siekiant įgyvendinti nacionalines preferencijas ES lygmenyje, nuo krizės pradžios visas Lietuvos dėmesys ir resursai buvo skiriami ES išorės sienos apsaugos klausimams. Buvo pabrėžiama, jog pagrindinį dėmesį reikia skirti toms priemonėms, kurios padėtų suvaldyti migracijos krizę, o ne toms, kurios padėtų kovoti su jau įvykusios krizės padariniais²¹⁵. Tai, kad Lietuva ES išorės sienos stiprinimą laikė prioritetiniu klausimu įrodo ne tik nuolatiniai valdžios atstovų pareiškimai apie būtinybę stiprinti ES sienos apsaugą, bet ir Lietuvos teikti siūlymai ir iniciatyvos migracijos politikoje dėl bendrų sienų stebėjimo standartų įdiegimo, ES migracijos ir prieglobsčio politikos teisėkūros keitimo bei fizinio barjero statybos finansavimo iš ES lėšų.

Po klausimų prioretizavimo, Lietuva siekė įgyvendinti savo nacionalines preferencijas stengdamasi formuoti ES darbotvarkę. Vidaus reikalų ministrė A. Bilotaitė siekė sušaukti neeilinę ES vidaus reikalų ministrų tarybą, apeliuodama į būtinybę įrengti fizinį barjerą prie ES-Baltarusijos sienos²¹⁶. Vėliau Lietuvos Prezidentas G. Nausėda sutarė su Europos Vadovų Tarybos pirmininku Charliu Micheliu įtraukti migraciją į sekančio Europos Vadovų Tarybos susitikimo darbotvarkę, pabrėžiant būtinybę spartinti ES migracijos ir prieglobsčio politikos peržiūros procesą ir užtikrinti ES įsitraukimą statant fizinį barjerą prie ES išorinės sienos²¹⁷. Kartu Lietuva, siekdama sutelkti paramą bei daryti spaudimą dėl pokyčių ES migracijos ir prieglobsčio politikoje naudojo problemų viešinimo, rėminimo taktiką. Lietuvos užsienio reikalų ministro G. Landsbergio bei Lietuvos Prezidento G. Nausėdos duotuose interviu tarptautiniams portalams „Financial Times“ bei „BBC“ buvo pabrėžiama būtinybė iš Bendrijos reikalauti ne tik pokyčių migracijos politikoje, tačiau ir prisidėjimo prie fizinio barjero statybų pasienyje su Baltarusija. Kartu Lietuva migracijos krizės akivaizdoje buvo įvardinta

²¹⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES stiprins išorės sienų apsaugą – į Lietuvos siūlymus atsižvelgta*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-stiprins-iso-res-sienu-apsauga-i-lietuvos-siulymus-atsizvelgta> > žiūrėta [2023-02-14]

²¹⁵ Justina Ilkevičiūtė, „*Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie įsipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virs didžiausios kovos*“, LRT, 2021

²¹⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Vidaus reikalų ministrė prašo sušaukti neeilinę ES vidaus reikalų ministrų tarybą*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vidaus-reikalu-ministre-praso-susaukti-neeiline-es-vidaus-reikalu-ministru-taryba> > žiūrėta [2023-02-16]

²¹⁷ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Prezidentas ES Vadovų Tarybos Pirmininkui: situacija prie ES išorinės sienos su Baltarusija reikalauja ryžtingų ES veiksmų*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-es-vadovu-tarybos-pirmininkui-situacija-prie-es-isorines-sienos-su-baltarusija-reikalauja-ryztingu-es-veiksmu/36935> > žiūrėta [2023-02-19]

kaip „kovotojų už laisvę šalimi“ bei „Vakarų demokratijos sergėtoja“²¹⁸. Apskritai, Lietuvos pareigūnai aktyviai naudojo rėminimo taktiką, siekiant įtikinti kitas ES valstybes nares dėl būtinų pokyčių ES migracijos politikoje. Nuo krizės pradžios buvo teigiama, jog Lietuva gina Europos civilizaciją²¹⁹; jog migracijos instrumentalizavimas yra tiesioginė ataka prieš Europos Sąjungą, jos poziciją dėl žmogaus teisių pažeidimų ir suvaržymų²²⁰, todėl Lietuvos siūlyti teisės aktų pokyčiai būtini norint užtikrinti visos ES saugumą²²¹. Kartu buvo pabrėžiama, jog pokyčiai ES migracijos politikoje, ypač fizinio barjero finansavimas iš ES lėšų, yra nukreipti „ne prieš laisvąjį pasaulį, o prieš tuos režimus, kurie nori sugriauti laisvąjį pasaulį ir mūsų demokratiją“²²².

Toliau, Lietuva aktyviai bendravo, dalinosi ekspertine ir kita informacija bei prašė (finansinės) paramos iš ES institucijų, ypač Europos Komisijos. Nuo krizės pradžios Lietuvos Prezidentas palaikė nuolatinį ryšį su Europos Komisijos Prezidente Ursula von der Leyen, o vidaus reikalų ministerijos pareigūnai – su už vidaus reikalus atsakinga komisare Ylva Johansson bei už Europinės gyvenamosios propagavimą atsakingu Margaričiu Schinu, taip pat Europos Komisijos ekspertais, pabrėžiant poreikį užtikrinti realią išorinės ES sienos apsaugą, ES migracijos ir prieglobsčio politikos teisėkūros keitimą, fizinio barjero statybos ir infrastruktūros plėtros Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje finansavimą²²³. Lietuvos užsienio reikalų ministras taip pat viešu laišku kreipėsi į ES vyriausiąjį įgaliotinį Josepą Borrellį, raginant jį imtis veiksmų stiprinti ES išorinę migracijos politiką ir didinti atsparumą galimoms ateities krizėms²²⁴. Minėtas aktyvus bendravimas, be tiesioginių skambučių ar

²¹⁸ ELTA, „Landsbergio pokalbis su „Financial Times“: Baltarusija apsiginklavo neteisėta migracija“, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1431788/landsbergio-pokalbis-su-financial-times-baltarusija-apsiginklavo-neteiseta-migracija> >; Leonardas Marcinkevičius et al., „Nausėda BBC radijui: turime kalbėtis su Lukašenka, kuris yra atsakingas už situaciją pasienyje“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1542657/nauseda-bbc-radijui-turime-kalbėtis-su-lukasenka-kuris-yra-atsakingas-uz-situacija-pasienyje> > žiūrėta [2023-02-20]

²¹⁹ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Kasčiūnas: nenoriu, kad nevyriausybinės organizacijos ir žmogaus teisių gynėjai taptų neteisėtos migracijos draugais ir skatintojais“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1464226/kasciunas-nenoriu-kad-nevyriausybinės-organizacijos-ir-zmogaus-teisiu-gynejai-taptu-neteisėtos-migracijos-draugais-ir-skatintojais> > žiūrėta [2023-02-20]

²²⁰ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Lietuvoje viešintis Sassolis žada paramą kovoje su neteisėta migracija: EP ir kitos institucijos imsis veiksmų“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1471174/lietuvoje-viesintis-sassolis-zada-parama-kovoje-su-neteiseta-migracija-ep-ir-kitos-institucijos-imsis-veiksmu> > žiūrėta [2023-02-20]

²²¹ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Metus taikomos apgrėžimo politikos Bilotaite atšaukti neketina: mes privalome ir toliau gintis“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1750528/metus-taikomos-apgrėzimo-politikos-bilotaite-atsaukti-neketina-mes-privalome-ir-toliau-gintis> > žiūrėta [2023-02-20]

²²² Milena Andrukaitytė, „Kasčiūnas apie EK siūlymą dėl migrantų: tai didelė Lietuvos diplomatinė pergalė“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1554709/kasciunas-apie-ek-siulyma-del-migrantu-tai-didele-lietuvos-diplomatine-pergale> > žiūrėta [2023-02-20]

²²³ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidentas po susitikimo su EK ir NATO vadovais: NATO ir Europos Sąjungos solidarumas - nepajudinamas“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-po-susitikimo-su-ek-ir-nato-vadovais-nato-ir-europos-sajungos-solidarumas-nepajudinamas/37082> > žiūrėta [2023-02-19]

²²⁴ LRT, „Landsbergis kreipėsi į Borrellį: būtina nauja strategija užkertant kelią migracijos naudojimui politiniams tikslais“, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1472945/landsbergis-kreipėsi-i-borrelli-butina-nauja-strategija-uzkertant-kelia-migracijos-naudojimui-politiniams-tikslais> > žiūrėta [2023-02-19]

susitikimų Briuselyje²²⁵, pasireiškė ir Europos Komisijos Prezidentės Ursulos von der Leyen²²⁶ bei komisarų M. Schinio ir Y. Johansson²²⁷ vizitais į Lietuvą. Kartu Lietuva nuo krizės pradžios operatyviai kreipėsi į ES institucijas, veikiančias migracijos srityje (Frontex ir Europos prieglobsčio paramos biurą), prašydama jų ekspertinės, techninės ir kitokios pagalbos²²⁸. Galiausiai, siekiant mobilizuoti ir užsitikrinti visos Europos Sąjungos, ne tik Europos Komisijos, paramą, Lietuva taip pat aktyviai palaikė ryšį su kitomis ES institucijomis ir jų vadovais. Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda nuolat bendravo su Europos Vadovų Tarybos pirmininku Charliu Micheliu bei Europos Parlamento pirmininku Davidu Sassoliu, kurie Prezidento kvietimu taip pat buvo atvykę į Lietuvą²²⁹. Lietuvos pareigūnų teigimu, visa tai lėmė, jog be suteiktos finansinės, ekspertinės ir kitos paramos Lietuvoje apsilankę aukščiausi ES institucijų pareigūnai pripažino, kad Lietuva ir visa ES patyrė hibridinę Baltarusijos režimo ataką ir buvo būtina kuo skubiau keisti ir tobulinti Europos Sąjungos migracijos politiką, kad niekas negalėtų piktnaudžiauti ES prieglobsčio sistema²³⁰.

Lietuva taip pat aktyviai formavo koalicijas ir užsiėmė lobizmu tarp ES valstybių narių. Vien per pirmąjį mėnesį nuo migracijos krizės pradžios Lietuvos Prezidentas būtinybę stiprinti rytinę ES išorės sieną aptarė su Ispanijos Premjeru Pedro Sánchezu, 12 Europos Sąjungos valstybių jungiančios Trijų jūrų iniciatyvos šalių vadovais, Graikijos Prezidente Katerina Sakellaropoulou, taip pat Lenkijos Prezidentu Andrzejumi Duda²³¹. Per pirmus tris mėnesius nuo migracijos krizės pradžios vidaus reikalų ministrė A. Bilotaitė dalyvavo 45 dvišaliuose ir daugiašaliuose susitikimuose su kitomis valstybėmis

²²⁵ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidento pokalbyje su Europos Komisijos Pirmininke aptarti EK žingsniai sprendžiant nelegalios migracijos krizę prie ES išorinės sienos“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidento-pokalbyje-su-europos-komisijos-pirmininke-aptarti-ek-zingsniai-sprendziant-nelegalios-migracijos-krize-prie-es-isorines-sienos/36999> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Susitikime su Eurokomisare – pažadas dar rugpjūtį suteikti Lietuvai 10-12 milijonų finansinės paramos iš prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/susitikime-su-eurokomisare-pazadas-dar-rugpjuti-suteikti-lietuvai-10-12-milijonu-finansines-paramos-is-prieglobscio-migracijos-ir-integracijos-fondo> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „A. Bilotaitė: Europos Komisija Lietuvai priekaištų neturi“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-europos-komisija-lietuvai-priekaisu-neturi> > žiūrėta [2023-02-19]

²²⁶ Ursula von der Leyen lankėsi Lietuvoje 2021 m. liepos 2 d. bei 2021 m. lapkričio 28 d.

²²⁷ Ylva Johansson lankėsi Lietuvoje 2021 m. rugpjūčio 2 bei 2022 m. sausio 21 d.; Margaritis Schinas lankėsi Lietuvoje 2021 d. rugsėjo 3 d.

²²⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „VRM: laukiama Frontex vadovo vizito į Lietuvą“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vrm-laukiama-frontex-vadovo-vizito-i-lietuva> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Su Europos prieglobsčio paramos biuru aptarta Lietuvai reikalinga parama dėl didėjančių migracijos srautų“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/su-europos-prieglobscio-paramos-biuru-aptarta-lietuvai-reikalinga-parama-del-didejanciu-migracijos-srautu> > žiūrėta [2023-04-11]

²²⁹ Charlesas Michelis Lietuvoje lankėsi 2021 d. liepos 5 d.; Davidas Sassoli Lietuvoje lankėsi 2021 m. rugpjūčio 18 d.

²³⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Neteisėta migracija: kas padaryta siekiant suvaldyti krizę“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/neteiseta-migracija-kas-padaryta-siekiant-suvaldyti-krize> > žiūrėta [2023-02-19]

²³¹ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidentas: dėl savo vertybinės užsienio politikos Lietuva patiria hibridinį išpuolį“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-del-savo-vertybines-uzsienio-politikos-lietuva-patiria-hibridini-ispuoli/36306> > žiūrėta [2023-02-19]

narėmis²³². Iš pradžių Lietuvos pareigūnai siekė sutelkti kitų valstybių palaikymą pripažįstant, jog Baltarusijos veiksmai yra ne vienos Lietuvos, bet visos ES problema. Šiuo klausimu vidaus reikalų ministerijos pareigūnai nuo migracijos krizės pradžios aktyviai susitikinėjo su kitų valstybių narių atstovais²³³, o Prezidentas G. Nausėda laišku kreipėsi į visus ES lyderius, siekdamas atkreipti jų dėmesį į prie ES/Lietuvos ir Baltarusijos sienos egzistavusią įtampą ir kenkėjiškus Baltarusijos režimo veiksmus²³⁴. Po to sekė Lietuvos pastangos telkti koalicijas, siekiant konkrečių pokyčių ES migracijos politikoje. Šiuo klausimu buvo paskelbta bendra Lietuvos deklaracija su Estija, Latvija, Lenkija dėl būtinybės peržiūrėti ES migracijos politiką ir išorinių sienų apsaugą reglamentuojančius teisės aktus, taip pat dėl galimybės gauti ES finansavimą fiziniam barjerui pasienyje su Baltarusija įrengti²³⁵. Be dvišalių susitikimų su skirtingomis valstybėmis minėtų klausimų aptarimui²³⁶, vėliau sekė ir Lietuvos inicijuotas laiškas Europos Komisijai dėl ES pokyčių išorės sienų apsaugos ir migracijos srityje, kuri pasirašė 12 valstybių narių. Minėtame laiške buvo pabrėžiama būtinybė stiprinti ES išorės sienų apsaugą, užkirsti kelią nedemokratiniais režimams piktnaudžiauti ES prieglobsčio sistema, fizinio barjero statybai pasienyje su Baltarusija skirti ES finansavimą²³⁷. Po minėto laiško inicijavimo, Lietuva aktyviai užsiėmė lobizmu, siekdama įtikinti likusias, laiško nepasirašiusias šalis, būtinybe reformuoti ES migracijos politiką ir palaikyti Lietuvos pasiūlymus. Vidaus reikalų ministrė A. Bilotaitė šiuo tikslu aktyviai palaikė ryšius su Prancūzijos, Vokietijos, Nyderlandų ir kitų šalių atstovais²³⁸.

²³² Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Neteisėta migracija: kas padaryta siekiant suvaldyti krizę*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/neteiseta-migracija-kas-padaryta-siekiant-suvaldyti-krize> > žiūrėta [2023-02-19]

²³³ Pavyzdžiui: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*A. Bilotaitė: svarbu, kad šiomis aplinkybėmis esame ne vieni*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-svarbu-kad-siomis-aplinkybemis-esame-ne-vieni> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Susitikime su Slovakijos ambasadoriumi: situacija Lietuvos-Baltarusijos pasienyje*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/susitikime-su-slovakijos-ambasadoriumi-situacija-lietuvas-baltarusijos-pasienyje> > žiūrėta [2023-02-19]

²³⁴ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Prezidentas ES lyderiams: kartu įveikime nelegalios migracijos iššūkį prie išorinės ES-Baltarusijos sienos*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-es-lyderiams-kartu-iveikime-nelegalios-migracijos-issuki-prie-isorines-es-baltarusijos-sienos/36373> > žiūrėta [2023-02-19]

²³⁵ Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Lietuvos, Lenkijos, Latvijos ir Estijos Prezidentų susitikime – atsakas į migracijos iššūkį*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/lietuvas-lenkijos-latvijos-ir-estijos-prezidentu-susitikime-regiono-atsakas-i-migracijos-issuki/36460> > žiūrėta [2023-02-19]

²³⁶ Pavyzdžiui: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Lietuva ir Danija sutaria dėl bendros pozicijos sprendžiant neteisėtos migracijos krizę*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-ir-danija-sutaria-del-bendros-pozicijos-sprendziant-neteisetos-migracijos-krize> > žiūrėta [2023-02-19]

²³⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų ministrai bendru laišku kreipėsi į Europos Komisiją*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministrai-bendru-laisku-kreipesi-i-europos-komisija> > žiūrėta [2023-02-19]

²³⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Ministrės A. Bilotaitės susitikime su Prancūzijos ambasadore – migracijos krizės valdymo klausimas*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministres-a-bilotaites-susitikime-su-prancuzijos-ambasadore-migracijos-krizes-valdymo-klausimas> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Agnė Bilotaitė: Lietuva turi Vokietijos palaikymą*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/agne-bilotaite-lietuva-turi-vokietijos-palaikyma> >; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Susitikime su Nyderlandų migracijos ministre aptartos hibridinės atakos atremimo priemonės*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/susitikime-su-nyderlandu-migracijos-ministre-aptartos-hibridines-atakos-atremimo-priemones> > žiūrėta [2023-02-19]

Šalia visų paminėtų strateginių veiksmų, Lietuva siekė pokyčių ES migracijos politikoje ir teikdama valstybės patirtimi grįstus pasiūlymus. Migracijos krizės įkarštyje Lietuva pateikė ES valstybių narių vidaus reikalų ministrams bei Europos Komisijos vicepirmininkui Margaričiui Schinui siūlymus, kaip tobulinti Europos Sąjungos teisės aktus sienų apsaugos ir prieglobsčio srityse, kad nedemokratiškos šalių režimai negalėtų piktnaudžiauti ES prieglobsčio sistema politiniais tikslais. Lietuva siūlė, kad, iškilus grėsmėms ES šalių nacionaliniam saugumui, laisvam žmonių judėjimui ir kylant hibridinių atakų pavojams, būtų apibrėžta, kokių priemonių ES šalys narės turi teisę imtis. Taip pat buvo siūloma ES teisės aktuose kaip vieną iš galimų ES išorės sienų apsaugos priemonių numatyti fizinio barjero įrengimą bei suteikti valstybėms narėms galimybes hibridinės atakos ar panašios grėsmės akivaizdoje apriboti šansus kirsti ES išorės sieną. Be to, Lietuva siūlė teisinius patikslinimus, jog ekstremaliosios situacijos atveju prašymai suteikti prieglobstį galėtų būti pateikiami tik nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir diplomatinėse atstovybėse trečiojoje šalyje, o visi neteisėtai ES sieną kirtę asmenys būtų laikomi neįleistais iki kol nebus priimtas sprendimas dėl jų prašymų suteikti prieglobstį. Lietuvos vidaus reikalų ministrė teigė, jog minėti siūlymai buvo grįsti sėkminga Lietuvos patirtimi – šalis, susidūrusi su migrantų antplūdžiu, ėmėsi pasiūlyme minėtų neatidėliotinių sprendimų, kurie buvo veiksmingi ir padėjo suvaldyti krizę. Todėl buvo siekiama, kad galimybės ginti nacionalinį saugumą tokių ekstremaliųjų situacijų atveju būtų įtvirtintos ir ES teisėje²³⁹.

Galiausiai, be pasiūlymų teikimo, galima būtų teigti, jog Lietuva taip pat siekė keisti ES migracijos politiką imdamasi vienašališkų iniciatyvų. 2023 metų pradžioje Lietuvos Vyriausybė pritarė sienos apsaugos ir migracijos teisės pakeitimams (kurie buvo patvirtinti Seime²⁴⁰), kuriais buvo siekiama užtikrinti visapusišką valstybės sienos apsaugą ir kontrolę, efektyviai valdyti migracijos srautus bei užkirsti kelią piktnaudžiavimui sienų valdymo ir prieglobsčio sistema. Buvo argumentuojama, jog kadangi ES teisiniai pakeitimai smarkiai vėluoja, o ES lygmeniu egzistavę teisiniai įrankiai nebėra pakankami, Lietuva privalėjo pati turėti nacionalines priemones, kurios padėtų apsiginti nuo hibridinių atakų ir migracijos instrumentalizavimo. Vyriausybės priimto įstatymo projekto pagrindą sudarė anksčiau Europos Sąjungai teikti pasiūlymai, kuriais buvo siekiama užkirsti kelią piktnaudžiauti ES prieglobsčio sistema politiniais tikslais²⁴¹.

²³⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „VRM parengė pasiūlymus dėl neatidėliotinių Europos Sąjungos teisinės sistemos pokyčių“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vrm-parenge-pasiulymus-del-neatideliotinu-europos-sajungos-teisines-sistemos-pokyciu> > žiūrėta [2023-02-19]

²⁴⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas įstatymu įtvirtino neteisėtų migrantų apgrėžimo galimybę pasienio ruože“, 2023, < https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_t=284594 >

²⁴¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Vyriausybė pritarė sienos apsaugos ir migracijos teisės pakeitimams“, 2023, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vyriausybe-pritare-sienos-apsaugos-ir-migracijos-teises-pakeitimams> > žiūrėta [2023-02-19]; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Lietuva ir Latvija rengia vieningą atsaką hibridinėms grėsmėms“,

Aktyviai ir ryžtingai veikusi Europos Sąjungoje išorės sienų apsaugos klausimais, Lietuva teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo klausimu, kaip ir 2015 metais, elgėsi pasyviai. Kaip buvo pabrėžiama interviu metu, Lietuva laikė galimybę prašyti ES pasidalinti migrantais „kišenėje“, tačiau nei aktyviai inicijavo, nei aktyviai priešinosi minėtai iniciatyvai Briuselyje dėl kelių priežasčių – visų pirma, tai lėmė suvokimas, jog Lietuva nėra migrantų galutinė stotelė – į tai buvo žiūrima kaip į trumpalaikę problemą, todėl Lietuva, net ir susidūrusi su dideliais migrantų srautais, laikėsi status quo privalomų kvotų klausimu. Be to, buvo suvokiama, jog nors Lietuvos mastais 4000 migrantų yra didelis skaičius, Europos Sąjungos lygmeniu tai nėra laikoma migracijos krize. Lietuvos valdžios pareigūnai pripažino, jog minėtas skaičius nebuvo tokia didelė problema, jog Lietuvai reikėtų keisti savo poziciją ir strategiją privalomų kvotų atžvilgiu²⁴². Be jau paminėtų argumentų, Lietuvos skeptiškumą ir pasyvumą migrantų dalijimosi klausimu lėmė ir po 2015 metų migracijos krizės atsiradusi patirtis ir žinojimas, kaip sunku yra pasidalinti migrantais, net ir pasiekus susitarimą tarp valstybių narių²⁴³, bei vyravęs įsitikinimas, jog bet koks migrantų dalijimasis yra traukos faktorius, skatinantis tik dar didesnius migrantų antplūdžius²⁴⁴. Atsižvelgiant į visus minėtus argumentus, buvo nuspręsta, jog svarbu išlaikyti nuoseklią valstybės politiką minėtu klausimu, akcentuojant nebent savanorišką migrantų dalijimąsi tarp valstybių narių²⁴⁵. Šiuo atžvilgiu nuosekli politika reiškė ir nuoseklų pasyvų strateginį veikimą Europos Sąjungoje minėtu klausimu.

Apibendrinant, priešingai nei numato valstybių strategijas nagrinėjanti literatūra (teigianti, jog valstybių strategijos laikui bėgant gali keistis ir valstybės skirtingu metu gali remtis skirtingomis strategijomis), Lietuvos atvejis yra įdomus bei parodantis, kad valstybių strategijos Europos Sąjungoje gali būti skirtingos tos pačios krizės metu, toje pačioje politinėje srityje, priklausomai nuo nagrinėjamo klausimo. Lietuva 2021 metų migracijos krizės kontekste naudojo skirtingas veikimo strategijas Europos Sąjungoje – ji aktyviai siekė reformų ES migracijos politikoje išorės sienų apsaugos klausimais, bet laikėsi status quo pozicijos privalomų migrantų kvotų reformos klausimu. Kadangi vyravo įsitikinimas, jog migrantų antplūdis yra laikina krizė, Lietuva migrantų pasidalijimo klausimu pasirinko balansavimo strategiją – laikant migrantų pasidalijimo galimybę „kišenėje“, tačiau nei aktyviai inicijuojant, nei aktyviai priešinant minėtai iniciatyvai Europos Sąjungoje. Klausimų

2023, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-ir-latvija-rengia-vieninga-atsaka-hibridinems-gresmems> > žiūrėta [2023-02-19]

²⁴² Lietuvos valstybės tarnautojas, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 18 d.; Vykdomosios valdžios institucijos patarėjas, interviu su autoriumi, kovo 29 d.

²⁴³ Vykdomosios valdžios institucijos patarėjas, interviu su autoriumi, kovo 29 d.

²⁴⁴ Teisėsaugos atašė, interviu su autoriumi, balandžio 7 d.; Laurynas Kasčiūnas, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 11 d.

²⁴⁵ Teisėsaugos atašė, interviu su autoriumi, balandžio 7 d.; Lietuvos valstybės tarnautojas, interviu su autoriumi, 2023 balandžio 18 d.

prioretizavimas ir saugumizavimas lėmė, jog šalis visus resursus ir dėmesį skyrė išorės sienų apsaugos klausimui.

Siekiant įgyvendinti savo nacionalines preferencijas Europos Sąjungoje, susijusias su ES išorės sienos apsaugos klausimais, Lietuva pasirinko tempo diktavimo strategiją. Remiantis tyrimo modeliu, minėta strategija pasireiškė klausimų prioretizavimu, siekiu formuoti ES migracijos darbotvarę, aktyviu bendravimu, ekspertizės bei informacijos keitimusi su ES institucijomis, aktyviu koalicijų formavimu, lobizmu, problemų rėminimu bei viešiniu, valstybės patirtimi grįstų siūlymų teikimu bei vienašališkais iniciatyvomis. Lietuva nuo krizės pradžios visą savo dėmesį ir resursus skyrė vienam klausimui – siekiui stiprinti ES išorės sieną, pabrėžiant, jog tai yra pagrindinis veiksmingo migracijos valdymo elementas. Lietuva siekė formuoti migracijos darbotvarę siūlydama sušaukti neeilinę ES vidaus reikalų ministrų tarybą ir aptarti svarbiausius migracijos klausimus Europos Vadovų Taryboje. Siekiant įtikinti kitas ES valstybes nares dėl būtinų pokyčių ES migracijos politikoje, Lietuva aktyviai naudojo problemų rėminimo, viešinio taktiką, pabrėžiant, jog Lietuva gina visą Europos Sąjungą nuo vykdomos hibridinės atakos, o fizinis barjeras yra būdas apsaugoti demokratinį pasaulį nuo priešišku režimų.

Lietuva taip pat aktyviai bendravo, keitėsi informacija bei prašė (finansinės) paramos iš visų ES institucijų, ypač Europos Komisijos, nuolat akcentuojant poreikį užtikrinti realią išorinės ES sienos apsaugą, keisti ES migracijos ir prieglobsčio politikos teisės aktus, finansuoti fizinio barjero statybą Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje. Paraleliai Lietuva aktyviai telkė koalicijas Europos Sąjungoje, inicijavo laišką Europos Komisijai dėl ES pokyčių išorės sienų apsaugos ir migracijos srityje, vėliau siekė įtikinti likusias, laiško nepasirašiusias šalis, palaikyti Lietuvos pasiūlymus.

Galiausiai, Lietuva teikė valstybės patirtimi grįstus pasiūlymus, kaip tobulinti Europos Sąjungos teisės aktus sienų apsaugos ir prieglobsčio srityse, kad nedemokratinė šalių režimai negalėtų piktnaudžiauti ES prieglobsčio sistema politiniais tikslais. Tiesa, stringant pokyčiams ES migracijos politikoje, Lietuva ėmėsi ir vienašališkų iniciatyvų, priimdama sienos apsaugos ir migracijos teisės pakeitimus, kurių pagrindą sudarė anksčiau Europos Komisijai teikti pasiūlymai dėl galimų sienų apsaugos priemonių ekstremaliosios situacijos metu.

Taigi, Lietuvos atvejis paneigia Natascha Zaun teorines tezes, jog migracijos politikoje tempo diktavimo strategiją pasirinkusios valstybės visuomet sieks pabėgėlių perskirstymo mechanizmo. Nors dėl pasikeitusio krizės pobūdžio Lietuva iš tikrųjų rėmėsi tempo diktavimo strategija, visos Lietuvos pastangos buvo nukreiptos į siekį stiprinti ES išorės sienos apsaugą, tuo tarpu pabėgėlių perskirstymo mechanizmo atžvilgiu Lietuva ir toliau rėmėsi balansavimo strategija. Kartu Lietuvos atvejis patvirtina

M. G. Schoeller ir G. Falkner teorines įžvalgas, jog valstybės strategijos pasirinkimą lemia tai, koks atstumas yra tarp valstybės nacionalinių preferencijų bei egzistuojančio status quo. Tiesa, nors egzistavęs status quo ES migracijos politikoje (migrantų pasidalijimo atžvilgiu) Lietuvą tenkino, ji rinkosi ne vilkinimo, bet balansavimo strategiją. Tai lėmė faktas, jog 2021 m. migracijos krizės kontekste Europos Sąjungoje net nebuvo diskusijų ar siūlymų dalintis migrantais²⁴⁶. Tokioje situacijoje Lietuva, pabrėždama būtinybę išlaikyti nuoseklią politiką Europos Sąjungoje minėtu klausimu, pasirinko balansavimo strategiją. Tuo tarpu išorės sienų apsaugos klausimu egzistavęs status quo ES migracijos politikoje nebeatitiko Lietuvos preferencijų (siekiu finansuoti fizinio barjero statymą iš ES, ne nacionalinių, lėšų; taip pat įdiegti bendrus išorės sienų stebėjimo standartus ir pritaikyti ES teisę bei prieglobsčio ir migracijos politiką prie naujų geopolitinių realiųjų), todėl Lietuva turėjo veikti aktyviai ir naudojo tempo diktavimo strategiją. Tiesa, Lietuva siekė diktuoti tempą dvejais skirtingais būdais. Nuo pradžių Lietuva elgėsi kaip stūmikė (angl. *pusher*), siekianti „prastumti“ sprendimus į europinį lygmenį – buvo teigiama, jog vienašalės priemonės nacionaliniu lygmeniu nėra tvarus ir ilgalaikis sprendimas, todėl reikia bendrų sprendimų ES lygmeniu. Tačiau ilgainiui stringant pokyčiams ES migracijos politikoje, Lietuva pradėjo elgtis kaip stūmikė pagal pavyzdį (angl. *pusher by example*), stengdamasi imtis vienašališkų iniciatyvų, siekiant ilgainiui jas sėkmingai perkelti į Europos Sąjungą.

4. IŠVADOS

Šiuo magistro darbu, remiantis liberalaus tarpvyriausybės, postfunkcionalizmo teorijomis bei (mažų) valstybių strategijas nagrinėjančių autorių teoriniais teiginiais, buvo siekiama išanalizuoti Lietuvos nacionalines preferencijas ir strategijas ES migracijos politikoje. Tai buvo daroma siekiant atsakyti į darbe iškeltą klausimą: ar ir kodėl pasikeitęs migracijos krizės pobūdis pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas ir jos veikimo strategiją Europos Sąjungos migracijos politikos klausimais? Atsižvelgiant į tai, darbe buvo keliamos trys hipotezės: **pirmoji**, jog pasikeitus krizės pobūdžiui pasikeitė Lietuvos nacionalinės preferencijos bei veikimo Europos Sąjungos migracijos politikos klausimais strategija; **antroji**, jog išaugę migracijos srutai ir padidėjusi politizacija pakeitė valstybės nacionalines preferencijas iš noro išlaikyti status quo į siekį reformuoti ES migracijos politiką; ir **trečioji**, jog pasikeitus migracijos krizės pobūdžiui ir Lietuvos nacionalinėms preferencijoms, pasikeitė ir Lietuvos strategija Europos Sąjungos migracijos politikos srityje iš balansavimo į tempo diktavimo strategiją. Siekiant atsakyti į tyrimo klausimą ir patikrinti hipotezes, pirmiausia buvo nustatytos Lietuvos preferencijos tiek 2015, tiek 2021 metais vykusią migracijos krizių metu. Tai padarius, buvo siekiama atskleisti Lietuvos veikimo per Europos Sąjungą strategijas skirtingų krizių metu, paaiškinti

²⁴⁶ Tomas Vytautas Raskevičius, interviu su autoriumi, 2023 kovo 31 d.

konkrečių strategijų pasirinkimą, jų pagrindu vykdomos politikos specifiką. Atlikus Lietuvos atvejo analizę suformuotos išvados leidžia patvirtinti, jog pasikeitęs migracijos krizės pobūdis dalinai pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas ir veikimo Europos Sąjungoje strategijas, tačiau Lietuva, priešingai, negu prognozuoja darbe pasitelktos teorijos, netapo koalicijos su Pietų Europos šalimis (Italija, Graikija) nare, kurios seniai aktyviai pasisako už reformų būtinybę ir teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo priėmimą ES migracijos politikoje. Tokią Lietuvos poziciją lėmė migracijos krizės politizacija.

Pasikeitęs migracijos krizės pobūdis tik iš dalies pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas Europos Sąjungos migracijos politikos klausimais. Viena vertus, kaip ir prognozavo liberalaus tarpvyriausybės teorija, Lietuvos nacionalinės preferencijos, susidūrus su dideliais migrantų srautais, pasikeitė iš noro išlaikyti status quo (2015 metais) į siekį reformuoti ES migracijos politiką (2021 metais). Be to, abiejų krizių metu Lietuva pasisakė už europinius sprendimus, nors Lietuvos valdžios pareigūnai europinius sprendimus traktavo kaip solidarumą tarp valstybių narių ir migracijos politikos veiksmų koordinavimą tarpusavyje, o ne galių veikti migracijos politikoje suteikimą ES institucijoms. Tačiau, priešingai nei numato liberalus tarpvyriausybės kumas, net ir patiriant didelius migrantų srautus, Lietuva 2021 metų migracijos krizės metu, kaip ir 2015 metais, buvo prieš teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo mechanizmo priėmimą (kitais tariant, prieš aktyvesnę bendrą veikimą ES lygiu minėtu klausimu). Lietuvos siekis reformuoti ES migracijos politiką buvo konkrečiai susijęs su ES išorės sienų apsauga, pabrėžiant būtinybę finansuoti fizinio barjero statybą ES lėšomis, įdiegti bendrus išorės sienų stebėjimo standartus bei pritaikyti ES teisės aktus ir migracijos bei prieglobsčio politiką prie naujų geopolitinių realijų. Tuo tarpu migrantų pasidalijimo klausimu egzistavęs status quo Lietuvą tenkino. Išanalizavus šią teorinę mįslę paaiškėjo, jog Lietuva, priešingai nei Pietų Europos valstybės, susidūrusi su dideliais migrantų srautais nepakeitė savo nacionalinių preferencijų privalomų migrantų kvotų klausimu dėl politizacijos.

Lietuvoje, priešingai nei numatė postfunkcionalizmas, ne tik nevyriausybinių bei populistinių, bet ir valdančiųjų politinių partijų pastangomis politizacija buvo nukreipta ne į siekį pasidalinti atvykusiais migrantais, o į pastangas bendrai neįleisti nelegalių migrantų į šalį ir ES teritoriją. Valdančiosios „Tėvynės Sąjunga – Lietuvos Krikščionys Demokratai“ partijos atstovai, kartu su populistine „Nacionalinis Susivienijimas“ ar opozicine „Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga“ partijomis sėkmingai mobilizavo neigiamai migrantų atžvilgiu nusiteikusius piliečius pasitelkiant kultūrinius bei nacionalinio saugumo argumentus. Buvo pabrėžiama, jog iš trečiųjų šalių plūstantys migrantai kelia pavojų Lietuvos tautos išlikimui ir yra Baltarusijos vykdomo hibridinio karo prieš

Lietuvą dalis. Įdomu, jog Lietuvoje net liberalios partijos valdančiojoje koalicijoje aktyviai ir viešai nereikšė migrantų priėmimą palaikančios pozicijos. Tad klausimas buvo politizuotas, bet ne poliarizuotas – susipriešinimo tarp pagrindinių politinių partijų Lietuvoje minėtu klausimu nebuvo. Migrantų teisėmis ir apsauga rūpinosi tik tuo užsiimančios interesų grupės (NVO, Seimo kontrolierius, tarptautinės organizacijos ar keli politikai iš žmogaus teisių komiteto, pavyzdžiui V. Bakas, ar T.V. Raskevičius), kurios dėl tos pačios politizacijos, kaip ir numato postfunkcionalistai, nedarė įtakos Lietuvos valdžios priimamiems sprendimams. Lietuvos atvejis parodo, jog esant politizuotai, tačiau ne poliarizuotai krizei, politizaciją galima būtų prilyginti saugumizacijai. Šiuo atveju Lietuvos migracijos krizė buvo saugumizuota, nuosekliai kartojant, jog prieš valstybę yra vykdomas hibridinis karas. Galiausiai tai, jog Lietuvos preferencijas migrantų neįsileidimo ir pasidalinimo klausimais lėmė politizacija, o ne kiti aspektai (pavyzdžiui, riboti valstybės resursai), įrodo ir Lietuvos reakcija į karo pabėgėlius iš Ukrainos, kurių Lietuva įsileido dešimt kartų daugiau (beveik 42 tūkstančius²⁴⁷) nei buvo į šalį atvykusių migrantų 2021 metų migracijos krizės metu.

Pasikeitęs migracijos krizės pobūdis ir iš dalies pasikeitusios nacionalinės preferencijos lėmė ir dalinai pasikeitusią Lietuvos veikimo strategiją Europos Sąjungoje. Viena vertus, Lietuva, siekdama įveikti migracijos krizę ir perkelti savo nacionalines preferencijas, susijusias su išorės sienų apsauga, į Europos Sąjungos lygmenį, veikė aktyviai ir įvairiapusiškai: prioretizuodama klausimus, siekdama formuoti ES migracijos darbotvarkę, palaikydama nuolatinį ryšį su ES institucijomis, aktyviai telkdama koalicijas, užsiimdama lobizmu, problemų rėminimu bei viešinimu, taip pat teikdama valstybės patirtimi grįstus pasiūlymus ir/arba veikdama vienašališkomis iniciatyvomis. Kita vertus, pabėgėlių perskirstymo mechanizmo atžvilgiu Lietuva toliau, kaip ir 2015 metais, rėmėsi balansavimo strategija, blogiausiu atveju laikant „kišenėje“ galimybę prašyti pasidalinti migrantais, tačiau aktyviai neinicijuojant diskusijų minėtu klausimu Europos Sąjungoje. Visas dėmesys ir resursai buvo skiriami kitiems, su išorės sienų apsauga susijusiems, prioritetams. Taigi, Lietuvos atvejis paneigė autorės Natascha Zaun teorinius teiginius, jog migracijos politikoje tempo diktavimo strategiją pasirinkusios valstybės visuomet kartu sieks ir pabėgėlių perskirstymo mechanizmo. Be to, Lietuvos atvejis patvirtino autorių M. G. Schoeller ir G. Falkner teorines įžvalgas, jog valstybės strategijos pasirinkimą lemia tai, koks atstumas yra tarp valstybės nacionalinių preferencijų bei egzistuojančio status quo. Kadangi egzistavęs status quo, susijęs su išorės sienų apsauga, ES migracijos politikoje buvo toli nuo to, ko siekė Lietuva, ji turėjo veikti aktyviai ir todėl naudojo tempo diktavimo strategiją. Tuo tarpu

²⁴⁷ Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, „Patikslintas Lietuvoje esančių Ukrainos karo pabėgėlių skaičius“, 2023, < <https://migracija.lrv.lt/lt/naujienos/patikslintas-lietuvoje-esanciu-ukrainos-karo-pabegeliu-skaicius> > žiūrėta [2023-04-22]

egzistavęs status quo, susijęs su migrantų dalijimusi ES migracijos politikoje, tenkino Lietuvos nacionalines preferencijas ir, nesusidūrus su aplinkybėmis, kuriose reikėtų naudoti vilkinimo strategiją, Lietuva pasirinko balansavimo strategiją. Lietuvos atvejis teorinėje literatūroje yra įdomus tuo, jog parodo, kad valstybių strategijos Europos Sąjungoje gali būti skirtingos net tos pačios krizės metu, toje pačioje politinėje srityje, priklausomai nuo nagrinėjamo klausimo.

Apibendrinant galima teigti, jog visos darbe keltos trys hipotezės pasitvirtino tik dalinai. Pasikeitęs migracijos krizės pobūdis iš tikrųjų pakeitė Lietuvos nacionalines preferencijas ir veikimo strategijas Europos Sąjungoje, tačiau ne taip, kaip darbe naudotos teorijos tai prognozavo. Liberalaus tarpvyriausybės teorijos atžvilgiu Lietuvos atvejis parodė, jog valstybių, susidūrusių su dideliais migrantų srautais, reformų siekis ES migracijos politikoje nebūtinai bus siejamas su teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo mechanizmo palaikymu. Postfunkcionalizmo atžvilgiu šis tyrimas įdomus tuo, jog parodė, kad krizė gali būti politizuota ir valdančiųjų partijų atstovų, remiantis ne vien tik kultūriniais, tačiau ir kitais (šiuo atveju – nacionalinio saugumo) dėmenimis. Galiausiai, valstybių strategijų atžvilgiu Lietuvos atvejis unikalus tuo, jog parodo, kad valstybės gali vienu metu, toje pačioje politinėje srityje, priklausomai nuo preferencijų, naudoti skirtingas veikimo ES strategijas.

Žvelgiant iš teorinės perspektyvos, kadangi postfunkcionalistai sieja politizaciją su poliarizacija, viena iš tolimesnių tyrimų kryptių galėtų būti siekis labiau išgryninti santykį tarp politizacijos ir saugumizacijos – kuomet politizuotas, bet ne poliarizuotas reiškinys tampa saugumizuotas, ir atvirkščiai. Konkrečiai Lietuvos atveju, tolesniuose tyrimuose būtų galima siekti iširti, kiek 2021 metų migracijos krizės kontekste Lietuvos teikti valstybės patirtimi grįsti pasiūlymai (susiję su Europos Sąjungos teisės aktų sienų apsaugos ir prieglobsčio srityse tobulinimu) buvo patikimi, turint omenyje akademinėje literatūroje vyraujančią argumentą, jog patikimi pasiūlymai Europos Sąjungoje linkę sulaukti daugiausiai sėkmės. Šis darbas taip pat gali būti tinkamas atskaitos taškas siekiant iširti bendrą Lietuvos strategijų Europos Sąjungos migracijos politikoje sėkmę – kiek Lietuvai pavyko inicijuoti pokyčius europiniame lygmenyje minėtos politikos srityje. Turint omenyje tai, jog Europos Sąjungoje valstybės narės vis dar diskutuoja dėl Europos Komisijos pasiūlyto naujo migracijos ir prieglobsčio pakto, tokia analizė leistų suprasti, kiek Lietuvos veiksmai turi įtakos formuojant pokyčius ES migracijos politikoje. Galiausiai, šis tyrimas, šalia kitų darbų, analizuojančių Lietuvos preferencijas ir strategijas Europos Sąjungoje, gali būti tinkamu papildomu šaltiniu siekiantiems iširti, kokias strategijas Lietuva yra linkusi naudoti dažniausiai Europos Sąjungoje.

Šaltinių ir literatūros sąrašas

1. 15min, „Lietuvai ir kaimynėms – Jungtinių Tautų agentūrų kritika dėl migrantų atstūmimo“, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/jt-zmogaus-teisiu-komisaras-merkiamie-migrantu-mirtis-ir-ju-nustumima-nuo-valstybiu-sienu-57-1569474> > žiūrėta [2023-04-16]
2. Andrukaitytė, Milena, „Kasčiūnas apie EK siūlymą dėl migrantų: tai didelė Lietuvos diplomatinė pergalė“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1554709/kasciunas-apie-ek-siulyma-del-migrantu-tai-didele-lietuvos-diplomatine-pergale> > žiūrėta [2023-02-20]
3. Andrukaitytė, Milena, „Premjerė dėl migrantų sulaikymo termino: žmogaus teisė kirsti sieną nėra besąlygiška“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1569001/premjere-del-migrantu-sulaikymo-termino-zmogaus-teise-kirsti-siena-nera-besalygiska> > ; žiūrėta [2023-03-24]
4. Andrukaitytė, Milena, „Seime liko vienas žingsnis įstatymų įtvirtinti neteisėtų migrantų apgrėžimą“, LRT, 2023, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1967173/seime-liko-vienas-zingsnis-istatymu-itvirtinti-neteisetu-migrantu-apgrezima> > žiūrėta [2023-04-22]
5. Arter, David, “Small State Influence Within the EU: The case of Finland’s Northern Dimension Initiative”, Journal of Common Market Studies, 38(5), 2000, p. 677-697, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00260> >
6. Bagdonas, Ažuolas, “The EU migration crisis and the Baltic security”, Journal on Baltic Security, 1(2), 2015, p. 7-27, < <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2015~1479976155582/J.04~2015~1479976155582.pdf> > ;
7. Balkytė, Audronė, Tvaronavičienė, Manuela, “The role of migration for sustainable developing economy: Lithuania in the EU context”, Journal of Security and Sustainability Issues, 1(2), 2011, p. 133-145, < https://www.researchgate.net/publication/271302848_THE_ROLE_OF_MIGRATION_FOR_SUSTAINABLE_DEVELOPING_ECONOMY_LITHUANIA_IN_THE_EU_CONTEXT > ;
8. Banytė, Berta, „Prie Seimo – protestas dėl nelegalių migrantų: Jie ne pabėgėliai, o nusikaltėliai!“, Diena, 2021, < <https://www.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/proteste-prie-seimo-siulymas-atsistatydinti-g-landsbergiui-jis-prisidejo-prie-migrantu-krizes-1034057> > ;
9. BBC, „Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts“, 2016, < <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> > , žiūrėta [2023-01-26];
10. Bielinskas, Remigijus, „Landsbergis: Lietuva ir Ispanija turi bendrą patirtį kovojant su nelegalia migracija“, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1848584/landsbergis-lietuva-ir-ispnija-turi-bendra-patirti-kovojant-su-nelegalia-migracija> > žiūrėta [2023-02-12]
11. Biermann, Felix et al., “Political (non-)reform in the euro crisis and the refugee crisis: a liberal intergovernmentalist explanation”, Journal of European Public Policy, 26(3), 2017, p. 1-21, < https://www.researchgate.net/publication/321730370_Political_non-reform_in_the_euro_crisis_and_the_refugee_crisis_a_liberal_intergovernmentalist_explanation >
12. BNS, “R. Paksas: dėl pabėgėlių priėmimo reikėtų spręsti referendumu”, LRT, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/131095/r-paksas-del-pabegeliu-priemimo-reiketu-spresti-referendumu> > ; žiūrėta [2023-02-02]
13. BNS, „Dalia Grybauskaitė Slovėnijoje domėsis migracijos problemomis“, 15min, 2016 < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-slovenijoje-domesis-migracijos-problemomis-56-588691> > žiūrėta [2023-02-01]

14. BNS, „Dalia Grybauskaitė: Europos Komisijos siūlymai neprisideda prie migracijos krizės sprendimo“, 2016, 15min, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dalia-grybauskaite-europos-komisijos-siulymai-neprisideda-prie-migracijos-krizes-sprendimo-56-621677>>, žiūrėta [2023-02-01];
15. BNS, „Europos Komisija: ES įveikė migracijos krizę“, 15min, 2019, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/europos-komisija-es-iveike-migracijos-krize-57-1112538>> žiūrėta [2023-02-01]
16. BNS, „Lenkų rinkimų akcija, tvarkiečiai ir darbiečiai kritikuoja pabėgėlių skirstymą kvotomis“, 15min, 2015, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lenku-rinkimu-akcija-tvarkieciai-ir-darbieciai-kritikuoja-pabegeliu-skirstyma-kvotomis-56-526994>> žiūrėta [2023-02-02];
17. Börzel, Tanja A., “Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization.” *Journal of Common Market Studies* 40(2), 2002, p. 193-214, < https://www.researchgate.net/publication/5015704_Pace_Setting_Foot-Dragging_and_Fence-Sitting_Member_States_Responses_to_Europeanization>
18. Börzel, Tanja A., Risse, Thomas, “From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics”, *Journal of European Public Policy*, 2017, p. 1-26, < https://www.researchgate.net/publication/316566109_From_the_euro_to_the_Schengen_crises_European_integration_theories_politicization_and_identity_politics>
19. Burba, Česlovas, „Prezidentė įvardijo didžiausius ES iššūkius“, LRT, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/147996/prezidente-ivardijo-didziausius-es-issukius>>, žiūrėta [2023-02-01]
20. Cabinet of Ministers: Republic of Latvia, “Statements of the Prime Ministers of Lithuania, Latvia, Estonia and Poland on the hybrid attack on our borders by Belarus”, 2021, < https://www.mk.gov.lv/en/article/statement-prime-ministers-ingrida-simonyte-lithuania-arturs-krisjanis-karins-latvia-kaja-kallas-estonia-and-mateusz-morawiecki-poland-hybrid-attack-our-borders-belarus?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com>
21. Council of the European Union, “Infographic – irregular arrivals to the EU (2008-2022)”, < <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/irregular-arrivals-since-2008/>>, žiūrėta [2023-01-26];
22. Delfi, „Bilotaitė apie migrantų krizę: prieš Lietuvą yra vykdomas hibridinis karas, todėl mums reikia veikti išvien“, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/bilotaite-apie-migrantu-krize-pries-lietuva-yra-vykdomas-hibridinis-karas-todel-mums-reikia-veikti-ivien.d?id=87628637>>, žiūrėta [2023-03-24]
23. Delfi, „Landsbergis: Lukašenka atvirai grasina siūsti narkotikus ir nelegalius migrantus mūsų link“, BNS, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/landsbergis-lukasenka-atvirai-grasina-siusti-narkotikus-ir-nelegalius-migrantus-musu-link.d?id=87297357>>, žiūrėta [2023-02-12]
24. Ekblom, Jonas, “Poland, Hungary broke EU laws by refusing to host migrants: court advisory”, Reuters, 2019, < <https://www.reuters.com/article/us-europe-migration-court-idUSKBN1XA1S5>>, žiūrėta [2023-02-05]
25. ELTA, „Landsbergio pokalbis su „Financial Times“: Baltarusija apsiginklavo neteisėta migracija“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasulyje/6/1431788/landsbergio-pokalbis-su-financial-times-baltarusija-apsiginklavo-neteiseta-migracija>> žiūrėta [2023-02-24]
26. ELTA, „Prezidentė: imigrantų paskirstymas – tik laikinas problemos sprendimas“, LRT, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/108149/prezidente-imigrantu-paskirstymas-tik-laikinas-problemos-sprendimas>>, žiūrėta [2023-02-01]

27. ELTA, „Prezidentė: nenorime žmonių, kurie negerbia juos priėmusios šalies ir jos kultūros“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/134100/prezidente-nenorime-zmoniu-kurie-negerbia-juos-priemusios-salies-ir-jos-kulturos> >, žiūrėta [2023-02-02]
28. ELTA, „Prezidentūra: Lietuva nepitaria nuolatiniam pabėgėlių perkėlimo mechanizmui“, LRT, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/113899/prezidentura-lietuva-nepitaria-nuolatiniam-pabegeliu-perkelimo-mechanizmui> >, žiūrėta [2023-02-01]
29. ELTA, „Valdančioji koalicija siūlys partijoms pasirašyti politinį susitarimą dėl pabėgėlių“, LRT, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/131055/valdancioji-koalicija-siulys-partijoms-pasirasyti-politini-susitarima-del-pabegeliu> > žiūrėta [2023-02-02]
30. Euronews, “Solidarity is a must: Greece calls for EU help on migration”, 2023, < <https://www.euronews.com/2023/01/22/solidarity-is-a-must-greece-calls-for-eu-help-on-migration> >; žiūrėta [2023-02-24]
31. European Commission, “Country responsible for asylum application (Dublin Regulation)”, < https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/country-responsible-asylum-application-dublin-regulation_lt >, žiūrėta [2023-01-26];
32. European Commission, “Migration – Lithuania/Belarus”, Midday press briefing, 2021 08 19, < <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-209890> >, žiūrėta [2023-02-12]
33. European Commission, “Public Opinion in the European Union”, Standard Eurobarometer 83, Spring 2015, < <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2099> >
34. European Commission, „European Agenda on Migration: securing Europe’s external borders“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_6332 >, žiūrėta [2023-01-26];
35. European Commission, „Refugee crisis: European Commission takes decisive actions – questions and answers“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5597 >, žiūrėta [2023-01-26];
36. Europos Komisija, „Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnyba saugos Europos išorės sienas“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_15_6327 >, žiūrėta [2023-01-26];
37. Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: Atnaujintas ES kovos su neteisėtų migrantų gabenimu veiksmų planas (2021-2025 m.)“, 2021, p. 1-30, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0591&from=EN> >
38. Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: dėl naujo Migracijos ir prieglobsčio pakto“, 2020, p. 1-29, < https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF >
39. Europos Komisija, „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: dėl migracijos ir prieglobsčio ataskaitos“, 2021, p. 1-26, < <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12742-2021-INIT/lt/pdf> >;
40. Europos Komisija, „Kuriame tvarią ir teisingą bendrą Europos prieglobsčio sistemą“, 2016, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_16_1620 >, žiūrėta [2023-01-26];
41. Europos Komisija, „Migracija: ES padeda nukreipti humanitarinę paramą migrants Lietuvoje“, 2021, < https://lithuania.representation.ec.europa.eu/news/migracija-es-padededa-nukreipti-humanitarine-parama-migrantams-lietuvoje-2021-07-23_lt > žiūrėta [2023-01-26];

42. Europos Komisija, „*Nauja pradžia migracijos srityje. Didesnis pasitikėjimas ir atsakomybės bei solidarumo pusiausvyros užtikrinimas*“, 2020, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_20_1706 >, žiūrėta [2023-02-12]
43. Europos Komisija, „*Pabėgėlių krizė. Europos Komisija veikia ryžtingai*“, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_15_5596 >, žiūrėta [2023-01-26];
44. Europos Komisija, „*Tarybos sprendimas: dėl laikinųjų priemonių, kurias Latvija, Lietuva ir Lenkija gali taikyti susidarius nepaprastajai padėčiai*“, 2021, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0752&from=EN> >
45. Europos Sąjungos Taryba, „*Taryba susitarė dėl 40000 pabėgėlių perkėlimo iš Graikijos ir Italijos*, 2015, < <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2015/09/14/jha-relocation-refugees/> >, žiūrėta [2023-01-26];
46. Ferreira, Susana, „*From Narratives to Perceptions in the Securitisation of the Migratory Crisis in Europe*“, University of Madrid, 2018, p. 1-10 < <https://www.e-ir.info/pdf/75254> >;
47. Fox, Benjamin, Vasques, Eleonora, „*Fortress Europe will harm EU's geopolitical interests*“, Euractiv, 2023, < <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/fortress-europe-will-harm-eus-geopolitical-interests/> > [žiūrėta 2023-02-26]
48. Frontex, „*Eastern European Borders Risk Analysis Network Quarterly Report*“, 2015
49. Frontex, „*EU's external borders in 2022: number of irregular border crossings highest since 2016*“, 2023, < <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/eu-s-external-borders-in-2022-number-of-irregular-border-crossings-highest-since-2016-YsAZ29> > [žiūrėta 2023-02-26]
50. Frontex, „*Migratory routes: Eastern Borders Route*“, < <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/eastern-borders-route/> > žiūrėta [2023-02-12]
51. Gatinara, Pietro Castelli, „*The politicization and securitization of migration in Europe: Public opinion, political parties and the immigration issue*“, University of Oslo, 2016, p. 1-20, < https://www.researchgate.net/publication/308416577_The_politicization_and_securing_of_migration_in_Europe_Public_opinion_political_parties_and_the_immigration_issue >
52. Gaučaitė-Znutienė, Modesta, „*Kasčiūnas: yra minčių migrantų apgrėžimo politiką įteisinti Lietuvos įstatymuose*“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1748031/kasciunas-yra-minciu-migrantu-apgrezimo-politika-iteisinti-lietuvos-istatymuose> > žiūrėta [2023-02-24].
53. Gaučaitė-Znutienė, Modesta, „*Kasčiūnas: nenoriu, kad nevyriausybines organizacijos ir žmogaus teisių gynėjai taptų neteisėtos migracijos draugais ir skatintojais*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1464226/kasciunas-nenoriu-kad-neyriausybinės-organizacijos-ir-zmogaus-teisiu-gynejai-taptu-neteisėtos-migracijos-draugais-ir-skatintojais> > žiūrėta [2023-02-24]
54. Gaučaitė-Znutienė, Modesta, „*Lietuvoje viešintis Sassolis žada paramą kovoje su neteisėta migracija: EP ir kitos institucijos imsis veiksmų*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1471174/lietuvoje-viesintis-sassolis-zada-parama-kovoje-su-neteisėta-migracija-ep-ir-kitos-institucijos-imsis-veiksmu> > žiūrėta [2023-02-20]
55. Gaučaitė-Znutienė, Modesta, „*Metus taikomos apgrėžimo politikos Bilotaitė atšaukti neketina: mes privalome ir toliau gintis*“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1750528/metus-taikomos-apgrezimo-politikos-bilotaite-atsaukti-neketina-mes-privalome-ir-toliau-gintis> > žiūrėta [2023-02-20]
56. Gaučaitė-Znutienė, Modesta, „*Sprendimas apgrėžti migrantus profesorei kelia abejonių – gali kilti daugiau neramumų, gali tecti aiškintis teismuose*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1461808/sprendimas-apgrezti-migrantus-profesorei> >

- [kelia-abejoniu-gali-kilti-daugiau-neramumu-gali-tekti-aiskintis-teismuose](#) >, žiūrėta [2023-04-16]
57. Gerring, John, „*Case Study Research: Principles and Practises*“, New York: Cambridge University Press, 2006
58. Harding, Luke, „*Refugee crisis: Germany reinstates controls at Austrian border*“ The Guardian, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/13/germany-to-close-borders-exit-schengen-emergency-measures> >; žiūrėta [2023-01-26];
59. Harrison, Emma Graham, Nolan, Daniel, „*Czech Republic abandons ineffective European asylum rules*“, The Guardian, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/02/refugees-stranded-budapest-train-station-hungary> > žiūrėta [2023-01-26];
60. Harvey, Fiona, „*Devastating climate change could lead to 1m migrants a year entering EU by 2100*“, The Guardian, 2017, < <https://www.theguardian.com/environment/2017/dec/21/devastating-climate-change-could-see-one-million-migrants-a-year-entering-eu-by-2100> > [žiūrėta 2022-11-26]
61. Herszenhorn, David D., Barigazzi, Jacopo, „*On migration pact, EU may finally try break-it to make-it strategy*“, Politico, 2021, < <https://www.politico.eu/article/on-migration-pact-eu-may-finally-try-break-it-to-make-it-strategy/> > [žiūrėta 2022-11-26]
62. Hille, Peter, „*We can do this! – Merkel’s words five years ago*“, DW, 2020, < <https://www.dw.com/en/merkel-germany-refugees/a-54769229> > [žiūrėta 2022-11-26]
63. Hooghe, Liesbet, Marks, Gary, „*A Postfunctionalist Theory of European integration: from permissive consensus to constraining dissensus*“, British Journal of Political Science, Vol. 39(1), 2008, p. 1-23, < <https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/abs/postfunctionalist-theory-of-european-integration-from-permissive-consensus-to-constraining-dissensus/60EA0C58491C06327A235761B08878D6> >
64. Hooghe, Liesbet, Marks, Gary, „*Politicization*“, kn. Erik Jones et al., „*The Oxford Handbook of the European Union*“, sud. Erik Jones et al. (Oxford: Oxford University Press, 2012)
65. Hutter, Swen, Kriesi, Hanspeter, „*Politicizing Europe in times of crisis*“, Journal of European Public Policy, 26(7), 2019, p. 996-1017, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2019.1619801> >
66. Ilkevičiūtė, Justina, „*Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie išipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virs didžiausios kovos*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1501673/briuselio-akiratyje-naujos-taisykles-del-migrantu-kokie-isipareigojimai-laukia-saliu-ir-del-ko-virs-didziausios-kovos> >, žiūrėta [2023-02-12]
67. In Cyprus, „*Joint statement of Italy, Greece, Malta and Cyprus on disembarkation of irregular migrants*“, 2022, < <https://in-cyprus.philenews.com/news/local/joint-statement-of-italy-greece-malta-and-cyprus-on-disembarkation-of-irregular-migrants/> > žiūrėta [2023-02-24]
68. IOM, „*Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*“, 2015, < <https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > žiūrėta [2023-02-12]
69. Jackevičius, Mindaugas, „*Pabandė ištirti lietuvių požiūrį į migrantus: rezultatai sunku patikėti*“, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/113575/pabande-istirti-lietuviu-poziori-i-migrantus-rezultatais-sunku-patiketi> >, žiūrėta [2023-02-02]
70. Jackevičius, Mindaugas, „*Valentiničius apie kankinimui prilyginamą elgesį su migrantais: žmogaus gyvybė turi būti saugoma ir ekstremaliomis situacijomis*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1516817/valentinavicius-apie-kankinimui-prilyginama>

- [elgesi-su-migrantais-zmogaus-gyvybe-turi-buti-saugoma-ir-ekstremaliomis-situacijomis](#) > žiūrėta [2023-04-16]
71. Jakilaitis, Edmundas, „*L. Linkevičius: naivu tikėtis, kad migrantai Lietuvoje bus sutikti aplodimentais*“, LRT, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/112797/1-linkevicius-naivu-tiketis-kad-migrantai-lietuvoje-bus-sutikti-aplodimentais> > žiūrėta [2023-02-02]
 72. Jakilaitis, Edmundas, „*R. Dargis apie pabėgėlius: mums žmonių reikės kaip vandens*“, LRT, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/113471/r-dargis-apie-pabegelius-mums-zmoniu-reikes-kaip-vandens> >, žiūrėta [2023-02-01].
 73. Jakubauskas, Ramūnas, „*Raudonasis Kryžius apie migrantų apgrėžimą: kyla klausimai dėl saugumo ir galimo neproporcingo jėgos panaudojimo*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1462673/raudonasis-kryzius-apie-migrantu-apgrezima-kyla-klausimai-del-saugumo-ir-galimo-neproporcingo-jegos-panaudojimo> > žiūrėta [2023-04-16]
 74. Jokūbaitis, Marius, „*Pūras apie migrantų neįsileidimą į šalį: Lietuva pradeda lygiuotis į tą pačią Baltarusiją ar Rusiją*“ LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1461965/puras-apie-migrantu-neisileidima-i-sali-lietuva-pradeda-lygiuotis-i-ta-pacia-baltarusija-ar-rusija> > žiūrėta [2023-04-16]
 75. Kabelka, Laura, Noyan, Oliver, „*Austria demands revamp of EU migration rules*“, Euractiv, 2022, < https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/austria-demands-revamp-of-eu-migration-rules/ > [žiūrėta 2023-02-26]
 76. Kilminavičienė, Patricija, „*Lietuva nebėra neįdomus Europos užkampis – naujos krizės Rusijoje ir Baltarusijoje sukels didžiausias migrantų bangas*“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1670127/lietuva-nebera-neidomus-europos-uzkampus-naujos-krizes-rusijoje-ir-baltarusijoje-sukels-didziausias-migrantu-bangas> > [žiūrėta 2022-11-26]
 77. Kokkinidis, Tasos, „*Greece, Italy, Malta, Cyprus call on EU to share migration burden*“, Greek Reporter, 2022, < <https://greekreporter.com/2022/11/13/greece-italy-malta-cyprus-eu-migrants/> > žiūrėta [2022-11-26]
 78. Laučius, Vladimiras, „*Linus Linkevičius: didžiajam tautų kraustymuisi Europa nepasirengusi*“, 15min, 2016, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/linas-linkevicius-didziajam-tautu-kraustymuisi-europa-nepasirengusi-56-568835> >, žiūrėta [2023-02-01]
 79. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Lietuvos, Lenkijos, Latvijos ir Estijos Prezidentų susitikime – atsakas į migracijos iššūkį*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/lietuvos-lenkijos-latvijos-ir-estijos-prezidentu-susitikime-regiono-atsakas-i-migracijos-issuki/36460> > žiūrėta [2023-02-19]
 80. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Prezidentas ES lyderiams: kartu įveikime nelegalios migracijos iššūkį prie išorinės ES-Baltarusijos sienos*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-es-lyderiams-kartu-iveikime-nelegalios-migracijos-issuki-prie-isorines-es-baltarusijos-sienos/36373> > žiūrėta [2023-02-19]
 81. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Prezidentas ES Vadovų Tarybos Pirmininkui: situacija prie ES išorinės sienos su Baltarusija reikalauja ryžtingų ES veiksmų*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-es-vadovu-tarybos-pirmininkui-situacija-prie-es-isorines-sienos-su-baltarusija-reikalauja-ryztingu-es-veiksmu/36935> > žiūrėta [2023-02-19]
 82. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „*Prezidentas po susitikimo su EK ir NATO vadovais: NATO ir Europos Sąjungos solidarumas - nepajudinamas*“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-po-susitikimo-su-ek-ir-nato-vadovais-nato-ir-europos-sajungos-solidarumas-nepajudinamas/37082> > žiūrėta [2023-02-19]

83. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidentas: dėl savo vertybinės užsienio politikos Lietuva patiria hibridinį išpuolį“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-del-savo-vertybines-uzsienio-politikos-lietuva-patiria-hibridini-ispuoli/36306> > žiūrėta [2023-02-19]
84. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidentas: grėsmė pasienyje su Baltarusija – visos Europos reikalas“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidentas-gresme-pasienyje-su-baltarusija-visos-europos-sajungos-reikalas/36934> > žiūrėta [2023-02-12]
85. Lietuvos Respublikos Prezidentas, „Prezidento pokalbyje su Europos Komisijos Pirmininke aptarti EK žingsniai sprendžiant nelegalios migracijos krizę prie ES išorinės sienos“, 2021, < <https://lrp.lt/lt/prezidento-pokalbyje-su-europos-komisijos-pirmininke-aptarti-ek-zingsniai-sprendziant-nelegalios-migracijos-krize-prie-es-isorines-sienos/36999> >; žiūrėta [2023-02-19]
86. Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas įstatymu įtvirtino neteisėtų migrantų apgrėžimo galimybę pasienio ruože“, 2023, < https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_t=284594 >
87. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „A. Bilotaitė ES ministrų Taryboje: Lietuva tikisi ES solidarumo ir konkrečių pagalbos priemonių“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-es-ministru-taryboje-lietuva-tikisi-es-solidarumo-ir-konkreciu-pagalbos-priemoniu> > žiūrėta [2023-02-12]
88. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „A. Bilotaitė kviečia valstybes nares parodyti tvirtą stuburą dėl rusų kelionių į ES ribojimo“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-kviecia-valstybes-nares-parodyti-tvirta-stubura-del-rusu-kelioniu-i-es-ribojimo> > žiūrėta [2023-02-16]
89. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „A. Bilotaitė: Europos Komisija Lietuvai priekaištų neturi“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-europos-komisija-lietuvai-priekaisu-neturi> > žiūrėta [2023-02-19]
90. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „A. Bilotaitė: svarbu, kad šiomis aplinkybėmis esame ne vieni“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/a-bilotaite-svarbu-kad-siomis-aplinkybemis-esame-ne-vieni> >; žiūrėta [2023-02-19]
91. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Agnė Bilotaitė: Lietuva turi Vokietijos palaikymą“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/agne-bilotaite-lietuva-turi-vokietijos-palaikyma> >; žiūrėta [2023-02-19]
92. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Bratislavoje aptarta Europos Sąjungos vykdoma pabėgėlių perkėlimo politika“, 2016, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvoje-viesintis-frontex-vadovas-krizes-skatina-europa-progresuoti%20https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/bratislavoje-aptarta-europos-sajungos-vykdoma-pabegeliu-perkelimo-politika> >, žiūrėta [2023-02-01]
93. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Briuselyje susitarta dėl tolesnių veiksmų siekiant suvaldyti migracijos krizę“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/briuselyje-susitarta-del-tolesniu-veiksmu-siekiant-suvaldyti-migracijos-krize> >, žiūrėta [2023-02-01]
94. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES Ministrų Taryboje – Lietuvos pasiūlymai dėl ES atsako į hibridines atakas“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-ministru-taryboje-lietuvos-pasiulymai-del-es-atsako-i-hibridines-atakas> > žiūrėta [2023-02-16]
95. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES stiprins išorės sienų apsaugą – į Lietuvos siūlymus atsizvelgta“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-stiprins-isores-sienu-apsauga-i-lietuvos-siulymus-atsizvelgta> > žiūrėta [2023-02-14]
96. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES vidaus ministrų taryboje – dėmesys situacijai Afganistane ir ES teisei, nebeatitinkančiai šiandienos realijų“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministru-taryboje-demesys-situacijai-afganistane-ir-es-teisei-nebeatitinkanciai-siandienos-realiju> > žiūrėta [2023-02-16]

97. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų ministrų dėmesio centre – išorės sienų valdymo ir grąžinimo politikos ateitis*“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministru-demesio-centre-isores-sienu-valdymo-ir-grazinimo-politikos-ateitis> >, žiūrėta [2023-02-01]
98. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų ministrai renkasi Briuselyje*“, 2016, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministrai-renkasi-briuselyje> >, žiūrėta [2023-02-01]
99. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų ministrų susitikime – dėmesys migracijos ir civilinės saugos klausimams*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministru-susitikime-demesys-migracijos-ir-civilines-saugos-klausimams> > žiūrėta [2023-02-16]
100. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų taryba: Kroatija Šengene, ES sprendimų dėl migracijos instrumentalizavimo paieškos tęsiasi*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-taryba-kroatija-sengene-es-sprendimu-del-migracijos-instrumentalizavimo-paieskos-tesiasi> > žiūrėta [2023-02-16]
101. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*ES vidaus reikalų ministrai bendru laišku kreipėsi į Europos Komisiją*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-vidaus-reikalu-ministrai-bendru-laisku-kreipesi-i-europos-komisija> > žiūrėta [2023-02-19]
102. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Europos Sąjungos Taryboje – siūlymai perkeliant pabėgėlius vadovautis savanoriškumo principu*“, 2016, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/europos-sajungos-taryboje-siulymai-perkeliant-pabegelius-vadovautis-savanoriskumo-principu> > žiūrėta [2023-02-01].
103. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Kopenhagos forume – dėmesys ES vieningos migracijos ir prieglobsčio politikai*“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/kopenhagos-forume-demesys-es-vieningos-migracijos-ir-prieglobscio-politikai> > žiūrėta [2023-02-14]
104. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Lietuva ir Danija sutaria dėl bendros pozicijos sprendžiant neteisėtą migracijos krizę*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-ir-danija-sutaria-del-bendros-pozicijos-sprendziant-neteisetos-migracijos-krize> > žiūrėta [2023-02-19]
105. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Lietuva ir Latvija rengia vieningą atsaką hibridinėms grėsmėms*“, 2023, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-ir-latvija-rengia-vieninga-atsaka-hibridinems-gresmems> > žiūrėta [2023-02-19]
106. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Maltoje vyksta neformalus ES teisingumo ir vidaus reikalų ministrų susitikimas*“, 2017, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/maltoje-vyksta-neformalus-es-teisingumo-ir-vidaus-reikalu-ministru-susitikimas> >, žiūrėta [2023-02-01] ;
107. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Ministras E. Misiūnas: esame saugūs tiek, kiek efektyviai saugomos ES išorės sienos*“, 2017, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministras-e-misiunas-esame-saugus-tiek-kiek-efektyviai-saugomos-es-isores-sienos> >, žiūrėta [2023-02-01] ;
108. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Ministras S. Skvernelis: šiuo sprendimu mes padedame Italijai ir Graikijai tvarkytis su pabėgėlių srautais*“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministras-s-skvernelis-siuo-sprendimu-mes-padedame-italijai-ir-graikijai-tvarkytis-su-pabegeliu-srautais> > žiūrėta [2023-02-05]
109. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Ministrė A. Bilotaitė: migracijos krizę suvaldėme priėmę sunkius, bet būtinus sprendimus*“, 2022, <

- <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministre-a-bilotaite-migracijos-krize-suvaldeme-prieme-sunkius-bet-butinus-sprendimus> > žiūrėta [2023-02-16]
110. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Ministrės A. Bilotaitės susitikime su Prancūzijos ambasadore – migracijos krizės valdymo klausimas*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministres-a-bilotaites-susitikime-su-prancuzijos-ambasadore-migracijos-krizes-valdymo-klausimas> >; žiūrėta [2023-02-19]
111. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Ministrų diskusijoje – dėmesys migracijai ir saugumui*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministru-diskusijoje-demesys-migracijai-ir-saugumui> > žiūrėta [2023-02-14]
112. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Neformaliame ES Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdyje – parama Lietuvai, palaikymas ir reali finansinė bei ekspertinė pagalba*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/neformaliame-es-teisingumo-ir-vidaus-reikalu-tarybos-posedyje-parama-lietuvai-palaikymas-ir-reali-finansine-bei-ekspertine-pagalba> >, žiūrėta [2023-02-16]
113. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Neteisėta migracija: kas padaryta siekiant suvaldyti krizę*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/neteiseta-migracija-kas-padaryta-siekiant-suvaldyti-krize> > žiūrėta [2023-02-19]
114. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Su Europos Komisijos atstovu aptarti svarbūs migracijos bei sienų apsaugos klausimai*“, 2017, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/su-europos-komisijos-atstovu-aptarti-svarbus-migracijos-bei-sienu-apsaugos-klausimai> > žiūrėta [2023-02-05]
115. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Su Europos prieglobsčio paramos biuru aptarta Lietuvai reikalinga parama dėl didėjančių migracijos srautų*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/su-europos-prieglobscio-paramos-biuru-aptarta-lietuvai-reikalinga-parama-del-didejanciu-migracijos-srautu> > žiūrėta [2023-04-11]
116. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Susitikime su Eurokomisare – pažadas dar rugpjūtį suteikti Lietuvai 10-12 milijonų finansinės paramos iš prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/susitikime-su-eurokomisare-pazadas-dar-rugpjuti-suteikti-lietuvai-10-12-milijonu-finansines-paramos-is-prieglobscio-migracijos-ir-integracijos-fondo> >; žiūrėta [2023-02-19]
117. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Susitikime su Nyderlandų migracijos ministre aptartos hibridinės atakos atrėmimo priemonės*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/susitikime-su-nyderlandu-migracijos-ministre-aptartos-hibridines-atakos-atremimo-priemones> > žiūrėta [2023-02-19]
118. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Susitikime su Slovakijos ambasadoriumi: situacija Lietuvos-Baltarusijos pasienyje*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/susitikime-su-slovakijos-ambasadoriumi-situacija-lietuvos-baltarusijos-pasienyje> > žiūrėta [2023-02-19]
119. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Svarbios ne tik migrantų krizės pasekmės, bet ir priežastys*“, 2015, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/svarbios-ne-tik-migrantu-krizes-pasekmes-bet-ir-priezastys> >, žiūrėta [2023-02-01]
120. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Vidaus reikalų viceministras su Kanados laikinuoju reikalų patikėtiniu aptarė migracijos krizės situaciją Lietuvoje*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vidaus-reikalu-vice-ministras-su-kanados-laikiniu-ju-reikalu-patiketiniu-aptare-migracijos-krizes-situacija-lietuvoje> > žiūrėta [2023-02-16]
121. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „*Vidaus reikalų ministrė prašo sušaukti neeilinę ES vidaus reikalų ministrų tarybą*“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vidaus-reikalu-ministre-praso-susaukti-neeiline-es-vidaus-reikalu-ministru-taryba> >, žiūrėta [2023-02-16]

- [reikalu-ministre-praso-susaukti-neeiline-es-vidaus-reikalu-ministru-taryba](#) > žiūrėta [2023-02-16]
122. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Vyriausybė pritarė sienos apsaugos ir migracijos teisės pakeitimams“, 2023, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vyriausybe-pritare-sienos-apsaugos-ir-migracijos-teises-pakeitimams> > žiūrėta [2023-02-19];
123. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „VRM parengė pasiūlymus dėl neatidėliotinų Europos Sąjungos teisinės sistemos pokyčių“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vrm-parenge-pasiulymus-del-neatideliotinu-europos-sajungos-teisines-sistemos-pokyciu> > žiūrėta [2023-02-19]
124. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „VRM: laukiama Frontex vadovo vizito į Lietuvą“, 2021, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/vrm-laukiama-frontex-vadovo-vizito-i-lietuva> >; žiūrėta [2023-04-11]
125. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Premjeras A. Butkevičius: pabėgėlių problemą spręsimė kartu su kitomis Bendrijos šalimis“, 2015, < <https://lr.lt/lt/naujienos/premjeras-a-butkevicius-pabegeliu-problema-spresime-kartu-su-kitomis-bendrijos-salimis> > žiūrėta [2023-02-05]
126. Lrytas, „Migrantų iš Baltarusijos srautas nukreipiamas į Lietuvą šeštadienį – rekordiniai skaičiai“, 2022, < <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2022/08/28/news/migrantu-is-baltarusijos-srautas-nukreipiamas-i-lietuva-sestadieni-rekordiniai-skaiciai-24381622> >;
127. LRT Radijas, „D. Grybauskaitė: Lietuva pasisako prieš įgaliojimus Briuseliui veikti be valstybės sutikimo“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/data/public/uploads/2016/01/2015-12-17.mp3> >, žiūrėta [2023-02-01]
128. LRT, „Amnesty International ataskaitoje – griežta kritika Lietuvos migrantų centrams: taai smurto ir institucinio rasizmo vietos“, 2022, < <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/amnesty-international-kirciai-lietuvai-stabdykite-apgrezimo-politika-paleiskite-migrantus-1084490> >, žiūrėta [2023-04-16]
129. LRT, „D. Grybauskaitė: negalima pritari naujam EK planui dėl prieglobsčių prašytojų“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/132748/d-grybauskaite-negalima-pritarti-naujam-ek-planui-del-prieglobscio-prasytoju> >, žiūrėta [2023-02-01];
130. LRT, „Dienos tema. Čmilytė-Nielsen: šis migrantų antplūdis nėra natūrali migracijos banga, tai hibridinė ataka“, 2021, < <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000159057/dienos-tema-cmilyte-nielsen-sis-migrantu-antpludis-nera-naturali-migracijos-banga-tai-hibridine-ataka> > žiūrėta [2023-03-24]
131. LRT, „ES pasiūlė pertvarkyti prieglobsčio suteikimo taisyklės“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/132742/es-pasiule-pertvarkyti-prieglobscio-suteikimo-taisykles> >, žiūrėta [2023-02-01]
132. LRT, „Europos reikalų komitetų vadovai: Baltijos šalys ir Lenkija nepritaria pabėgėlių perkėlimo mechanizmui“, 2016, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/125869/europos-reikalu-komitetu-vadovai-baltijos-salys-ir-lenkija-nepitaria-pabegeliu-perkelimo-mechanizmui> >, žiūrėta [2023-02-02]
133. LRT, „Global Lithuanian Leaders“ kreipėsi į prezidentą – ragina kelti ambicingesnius tikslus, užtikrinant žmogaus teises Lietuvoje“, 2021, < <https://www.lrt.lt/lituanica/aktualijos/751/1454209/global-lithuanian-leaders-kreipesi-i-prezidenta-ragina-kelti-ambicingesnius-tikslus-uztikrinant-zmogaus-teises-lietuvoje> > žiūrėta [2023-04-16]
134. LRT, „Landsbergis kreipėsi į Borrellį: būtina nauja strategija užkertant kelią migracijos naudojimui politiniams tikslais“, 2021, <

- <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1472945/landsbergis-kreipesi-i-borrelli-butina-nauja-strategija-uzkertant-kelia-migracijos-naudojimui-politiniams-tikslais> > žiūrėta [2023-02-19]
135. LRT, „Profesorė: negalima kalbėti, kad migrantų perkėlimas – didelė našta ES valstybėms“, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/99513/profesorė-negalima-kalbeti-kad-migrantu-perkelimas-didele-nasta-es-valstybems> > žiūrėta [2023-02-02]
136. LRT, „V. Mazuronis siūlo pabėgėlius apgyvendinti uždaroje gyvenvietėse“, 2015, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/121198/v-mazuronis-siulo-pabegelius-apgyvendinti-uzdarose-gyvenvietese> >, žiūrėta [2023-02-02]
137. Maes, Ivo, Verdun, Amy, “Small States and the Creation of EMU: Belgium and the Netherlands, Pace-Setters and Gate-Keepers.” *Journal of Common Market Studies* 43(2), 2005, p. 327-348, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.0021-9886.2005.00558.x> >
138. Marcinkevičius, Leonardas et al., „Nausėda BBC radijui: turime kalbėtis su Lukašenka, kuris yra atsakingas už situaciją pasienyje“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1542657/nauseda-bbc-radijui-turime-kalbetis-su-lukasenka-kuris-yra-atsakingas-uz-situacija-pasienyje> > žiūrėta [2023-02-20]
139. Marcinkevičius, Leonardas, „Neformaliame EVT susitikime dalyvaujantis Nausėda: Lietuvos įvykiai su Kinija daro įtaką ES pozicijai“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1513330/neformaliame-evt-susitikime-dalyvaujantis-nauseda-lietuvos-ivykiai-su-kinija-daro-itaka-es-pozicijai> > žiūrėta [2023-02-16]
140. Marcinkevičius, Leonardas, „Seimo NSGK narių vertinimai į vietos gyventojų kaimynystėje apgyvendintų migrantų keliamas rizikas – išsiskiria“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1456835/seimo-nsgk-nariu-vertinimai-i-vietos-gyventoju-kaimynysteje-apgyvendintu-migrantu-keliamas-rizikas-issiskiria> > žiūrėta [2023-02-24]
141. Media4Change, „Migrantų vaizdavimo žiniasklaidoje krizė“, 2021, < <https://www.media4change.co/lt/reactions/migrantu-vaizdavimo-ziniasklaidoje-krize/> > žiūrėta [2023-03-16]
142. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, „Patikslintas Lietuvoje esančių Ukrainos karo pabėgėlių skaičius“, 2023, < <https://migracija.lrv.lt/lt/naujienos/patikslintas-lietuvoje-esanciu-ukrainos-karo-pabegeliu-skaicius> > žiūrėta [2023-04-22]
143. Milne, Richard, Shotton, James “Belarus ‘weaponizing’ illegal migration, Lithuania says”, FT, 2021, < <https://www.ft.com/content/0ad28032-6102-41a0-ad8d-b80460e52867> > [žiūrėta 2023-02-26]
144. Miškinis, Vytenis, „Lietuvai – griežtos tarptautinės rekomendacijos dėl migrantų: atstūmimo turi nebelikti“, Delfi, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuvai-griežtos-tarptautines-rekomendacijos-del-migrantu-atstumimo-turi-nebelikti.d?id=89055105> > žiūrėta [2023-04-16]
145. Moravcsik, Andrew, “Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach”, *Journal of Common Market Studies*, 31(4), 1993, p. 473-524, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00477.x> > ;
146. Moravcsik, Andrew, “The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht”, Ithaca: Cornell University Press, 1998
147. Moravcsik, Andrew, Schimmelfennig, Frank, “Liberal Intergovernmentalism”, Draft version for Wiener/Börzel/Risse (Eds.) *European Integration Theory*, 3rd ed., Oxford University Press, 2019, p. 1-35 < https://www.researchgate.net/publication/330490775_4_Liberal_Intergovernmentalism >

148. Nacionalinis Susivienijimas, „Nacionalinio susivienijimo pareiškimas dėl pažeidėjų („migrantų“) krizės sprendimo“, 2021, < <https://susivienijimas.lt/pareiskimai-ir-naujienos/nacionalinio-susivienijimo-pareiškimas-del-pazeideju-migrantu-krizes-sprendimo/> > žiūrėta [2023-02-24]
149. Nacionalinis Susivienijimas, „Politinės partijos „Nacionalinis susivienijimas“ programa“, < <https://susivienijimas.lt/programa/> > žiūrėta [2023-02-24]
150. Norkus, Zenonas, Morkevičius, Vaidas, „Kokybinė lyginamoji analizė: Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams“, Kaunas: Lietuvos HSM duomenų archyvas, 2011
151. Panke, Diana, “Small states in the European Union: structural disadvantages in EU policy-making and counter-strategies”, Journal of European Public Policy, 17(6), 2010, p. 799-817, < <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2010.486980> >
152. Panke, Diana, Gurol, Julia, “Small States as Agenda-setters? The Council Presidencies of Malta and Estonia”, Journal of Common Market Studies, Vol. 56, 2018, p. 142-151, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.12767> > ;
153. Pankūnas, Gytis, Rumšienė, Radvilė, “Six years ago Lithuania turned a blind eye. Now it is asking for EU’s solidarity tackling migration”, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1450103/six-years-ago-lithuania-turned-a-blind-eye-now-it-is-asking-for-eu-s-solidarity-tackling-migration> > [žiūrėta 2022-11-26]
154. Pascale, Federica, “Italy calls for redistribution of migrants as 1000 people wait on board”, 2022, < https://www.euractiv.com/section/all/short_news/italy-calls-for-redistribution-of-migrants-as-1000-people-wait-on-board/ > žiūrėta [2023-02-24];
155. Pastore, Gunta, “Small new member states in the EU foreign policy: Toward ‘small state smart strategy’?” Baltic Journal of Political Science, No.2, 2013, p. 67-84, < <https://www.journals.vu.lt/BJPS/article/view/2818> >
156. Platūkytė, Domantė, „Nuo politikų kalbų apie migrantus ekspertams linksta ausys: ciniškai naudojamos esama situacija, žaidžiama žmonių likimais“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1427434/nuo-politiku-kalbu-apie-migrantus-ekspertams-linksta-ausys-ciniskai-naudojamos-esama-situacija-zaidziama-zmoniu-likimais> > žiūrėta [2023-04-16]
157. Platūkytė, Domantė, „Viceministras apie migraciją: yra nerimą keliančių ženklų, kad procesai gali prasidėti iš naujo“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1509838/viceministras-apie-migracija-yra-nerima-kelianciu-zenklu-kad-procesai-gali-prasideti-is-naujo> > žiūrėta [2023-02-24]
158. Politi, James, Ghiglione, Davide, Beesley, Arthur, “Italy demands EU nations share burden of migrant arrivals”, Financial Times, 2017, < <https://www.ft.com/content/98fb484c-5c14-11e7-9bc8-8055f264aa8b> > žiūrėta [2023-02-23];
159. Prezidentės spaudos tarnyba „Lietuva ir Danija – vienmintės Europos ateities klausimais“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuva-ir-danija-vienmintes-europos-ateities-klausimais/26110> > žiūrėta [2023-02-07]
160. Prezidentės spaudos tarnyba „Lietuva su Rumunija siekia padidintų NATO pajėgų regione“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuva-su-rumunija-siekia-padidintu-nato-pajegu-regione/25206>>; žiūrėta [2023-02-07]
161. Prezidentės spaudos tarnyba „Prezidentė susitiko su pirmininkavimą ES perimančios Slovakijos prezidentu“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/prezidente-susitiko-su-pirmininkavima-es-perimancios-slovakijos-prezidentu/25072> >; žiūrėta [2023-02-07]
162. Prezidentės spaudos tarnyba, „ES ateičiai būtini realūs darbai“, 2017, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/es-ateiciai-butini-realus-darbai/28536> >, žiūrėta [2023-02-01]

163. Prezidentės spaudos tarnyba, „ES ateitis – vienybėje“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/es-ateitis-vienybeje/25507> >, žiūrėta [2023-02-07]
164. Prezidentės spaudos tarnyba, „ES šalių vienybė – atsakas į saugumo iššūkius“, 2017, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/es-saliu-vienybe-atsakas-i-saugumo-issukius/29006> > žiūrėta [2023-02-07]
165. Prezidentės spaudos tarnyba, „Europa turi išlikti globalia žaidėja“, 2018, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/europa-turi-islikti-globalia-zaideja/30863> >, žiūrėta [2023-02-01];
166. Prezidentės spaudos tarnyba, „Kovai su nelegalia migracija būtini ilgalaikiai europiniai sprendimai“, 2018, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/kovai-su-nelegalia-migracija-butini-ilgalaikiai-europiniai-sprendimai/30900> >, žiūrėta [2023-02-01]
167. Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuva prisidės sprendžiant migrantų antplūdžio problemą“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/lietuva-prisides-sprendziant-migrantu-antpludzio-problema/22597> > žiūrėta [2023-02-01]
168. Prezidentės spaudos tarnyba, „Lietuvos ir Italijos interesas – saugi Europa“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/liuvos-ir-italijos-interesas-saugi-europa/23298> >; žiūrėta [2023-02-07]
169. Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė apžvelgs padėtį šalyje ir valstybės prioritetus“, 2016, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/spaudos-centras/pranesimai-spaudai/24492> >, žiūrėta [2023-02-07]
170. Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentė nubrėžė užsienio politikos uždavinius“, 2015, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/prezidente-nubreze-uzsienio-politikos-uzdavinius/23148> >, žiūrėta [2023-02-07]
171. Prezidentės spaudos tarnyba, „Prezidentės darbai – Lietuvai stiprinti“, 2017, < <https://grybauskaite.lrp.lt/lt/prezidentes-darbai-lituvai-stiprinti/28013> >, žiūrėta [2023-02-07]
172. Pumprickaitė, Nemira, „Pūras: Lietuva kartu su Lenkija ir Latvija daro spaudimą ES, kad atsitrauktų nuo pamatinių principų“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1517265/puras-lietuva-kartu-su-lenkija-ir-latvija-daro-spaudima-es-kad-atsitrauktu-nuo-pamatiniu-principu> > žiūrėta [2023-04-16]
173. Pūraitė, Aurelija, Greičius, Saulius, Seniutienė, Danguolė “Managing State Border in the Context of Migration Crisis in Europe: Lithuanian Case”, Montenegrin Journal of Economics, 13(3), 2017, p. 31-42, < <https://repository.mruni.eu/handle/007/15574?show=full> >
174. Radauskas, Gintaras, „Helsinkis irgi panikavo: migrantus į Suomijos pasienį lydėjo Rusijos FSB agentai“, 15min, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/helsinkis-irgi-panikavo-migrantus-i-suomijos-pasieni-lydejo-rusijos-fsb-agentai-57-1546812> > [žiūrėta 2022-11-26]
175. Reuters, “Germany’s Steinmeier tells central Europe we need fair redistribution of migrants”, 2015, < <https://www.reuters.com/article/uk-europe-migrants-germany-czech-idUKKCN0RB1M320150911> >; žiūrėta [2023-02-23]
176. Rupšienė, Liudmila, „Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija“, Klaipėdos Universitetas, 2007
177. Salynė, Roberta, „Migracijos krizė: nuo vidurnakčio dalyje Lietuvos įsigalios nepaprastoji padėtis“, 15min, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/seimas-emesi-spresti-ar-del-migrantu-krizes-pasienyje-ivesti-nepaprastaja-padeti-56-1594464> > ; žiūrėta [2023-02-12]
178. Sarapuu, Külli, Thorhallsson, Baldur Thorhallsson, Wivel, Anders, “Analysing Small States in Crisis: Fundamental Assumptions and Analytical Starting Points”, kn. “Small States

- and the European Migrant Crisis: Politics and Governance*”, sud. Tomas Joensen, Ian Taylor (Cham: Palgrave Macmillan, 2021)
179. Schimmelfennig, Frank, “*European integration (theory) in times of crisis. A comparison of the euro and Schengen crises*”, *Journal of European Public Policy*, 25(7), 2018, p. 969-989, < https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13501763.2017.1421252?casa_token=FmgXBiuQLkwAAAAA:dOO3W5mznGBQkqSRS8M2cCYN7mX_dEFi4HRvGYKfbwWSWtjakvbgoG3i7uAFo1mXZGNnoBpVQ >
 180. Schimmelfennig, Frank, “*Liberal intergovernmentalism and the euro area crisis*”, *Journal of European Public Policy*, 22(2), 2015, p. 177-195, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2014.994020> >
 181. Schoeller, Magnus G., Falkner, Gerda, “*Acting in the Shadow of German Hegemony? The Role of Small States in the Economic and Monetary Union (Introduction to the Special Issue)*”, *German Politics*, 2021, p. 1-21, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09644008.2021.2005028> >
 182. Sinica, Vytautas, „*Užrašai iš Dieveniškų*“, Nacionalinis Susivienijimas, 2021, < <https://susivienijimas.lt/straipsniai/vytautas-sinica-uzrasai-is-dieveniskiu/> > žiūrėta [2023-02-24]
 183. Stankevičius, Augustas et al., „*Landsbergis: migrantų padalinimas tarp valstybių neturėtų būti pagrindinis akcentas sprendžiant krizę*“, LRT, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1488589/landsbergis-migrantu-padalinimas-tarp-valstybiu-neturetu-buti-pagrindinis-akcentas-sprendziant-krize> > žiūrėta [2023-02-16]
 184. Steinsson, Sverrir, Thorhallsson, Baldur, “*Small State Foreign Policy*”, *The Oxford Research Encyclopedia of Politics*, Oxford University Press, 2017, p. 1-26, < https://www.researchgate.net/profile/Sverrir-Steinsson/publication/313769977_Small_State_Foreign_Policy/links/5c87b5f9458515b59e4677a2/Small-State-Foreign-Policy.pdf?origin=publication_detail >
 185. Streimikienė, Dalia, Bilan, Yuriy, Jasinkas, Edmundas, “*Migration trends in Lithuania and other new EU member states*”, *Transformations in Business & Economics*, 15(1), p.21-33, < <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2016~1580800810196/J.04~2016~1580800810196.pdf> >;
 186. Tapinienė, Rasa, „*Teisininkas apie nelegalių migrantų sulaikymus: Vyriausybė to nevadino sulaikymu, o ES teismas pasakė – tai sulaikymas*“, LRT, 2022, < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1731691/teisininkas-apie-nelegaliu-migrantu-sulaikymus-vyriausybe-to-nevadino-sulaikymu-o-es-teismas-pasake-tai-sulaikymas> > žiūrėta [2023-04-16];
 187. Thorhallsson, Baldur, “*The Role of Small States in the European Union*”, Burlington, VT: Ashgate, 2000
 188. Traynor, Ian, “*Germany to push for compulsory EU quotas to tackle refugee crisis*”, *The Guardian*, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/23/refugee-crisis-germany-push-compulsory-eu-quotas> >, žiūrėta [2023-02-05]
 189. United Nations Refugee Agency, “*Ukraine refugee situation*”, < <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> >, žiūrėta [2023-05-10]
 190. Veebel, Viljar, Markus, Raul, “*Europe's Refugee Crisis in 2015 and Security Threats from the Baltic Perspective*”, *Journal of Politics and Law*, 8(4), 2015, p. 254-262, < https://www.researchgate.net/publication/285214771_Europes_Refugee_Crisis_in_2015_and_Security_Threats_from_the_Baltic_Perspective >;
 191. Vilpišauskas, Ramūnas, “*The Baltic States in the Economic and Monetary Union: Standing in the Shadow of Germany or Helping to Counterbalance the ‘South’?*”, *German*

- politics, 2021, p. 1-18, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09644008.2021.2002848> >
192. Vilpišauskas, Ramūnas, „Pabėgėliai, migrantai ir Lietuva“, Verslo žinios, 2021, < <https://www.vz.lt/izvalgos/2021/08/06/pabegeliai-migrantai-ir-lietuva> >; žiūrėta [2023-02-12]
193. Visvizi, Anna, “*On the fringe: Greece, migration and populism*”, Roczniki nauk społecznych, Vol. 10(46), no. 3, 2018, p. 63-75 < <https://ojs.tnkul.pl/index.php/rns/article/view/11432> >
194. Wivel, Anders, Thorhallsson, Baldur, “*Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?*”, Cambridge Review of International Affairs, 19(4), 2006, p. 651-668, < <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09557570601003502> >
195. Zaun, Natascha, “*Fence-sitters no more: Southern and Central Eastern European Member States role in the deadlock of the CEAS reform*”, Journal of European Public Policy, 29(2), 2022, p. 196-217, < <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2020.1837918?journalCode=rjpp20> >
196. Zaun, Natascha, “*States as Gatekeepers in EU Asylum Politics: Explaining non-adoption of a refugee quota system*”, Journal of Common Market Studies, 56(1), 2018, p. 44-62, < <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12663> >
197. Zbytniewska, Karolina, “*Italian ambassador: Illegal immigration poses security threat to Europe*”, Euractiv, 2015, < <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/interview/italian-ambassador-illegal-immigration-poses-security-threat-to-europe/> > [žiūrėta 2022-11-26]

Priedas nr. 1

Valstybių pasiskirstymas migracijos krizių metu, priklausomai nuo patiriamų migrantų antplūdžių, bei jų atitinkamos nacionalinės preferencijos:

<p>Valstybių pasiskirstymas migracijos krizių metu:</p> <p>Nacionalinės preferencijos migracijos krizės metu:</p>	<p>Pirmojo atvykimo valstybės</p>	<p>Kelionės tikslo valstybės</p>	<p>Tranzito valstybės</p>	<p>Iš šono krizę stebinčios valstybės</p>
<p>Liberalus tarpvyriausybės tarpvyriausybės</p> <p>Interesų grupių įtaka krizių metu</p>	<p>Teikiama pirmenybė europiniams sprendimams: valstybių migracijos politikos koordinavimui, teisingesnio naštos pasidalijimo mechanizmo priėmimui, visų valstybių prisidėjimo prie ES išorės sienų apsaugos išlaidų.</p>	<p>Nori, jog ES sieną saugančios valstybės liktų atsakingos už savo sienų apsaugą ir už atvykstančių migrantų priėmimą; sutiktų pasidalinti našta ir prisiimti dalį išlaidų.</p>	<p>Palaiko status quo išsaugojimą; propaguoja nacionalinius sprendimus, nori veikti savarankiškai, pavyzdžiui, uždarydamos migrantams savo sienas.</p>	<p>Propaguoja status quo išsaugojimą, nacionalinius sprendimus, bet neprieštaraus savanoriškoms politinėms iniciatyvoms ir sprendimams siekiant išspręsti egzistuojančias problemas.</p>
<p>Postfunkcionalizmas</p> <p>Interesų grupių įtaka krizių metu</p>	<p>Politizacija nukreipta į norą pasidalinti migrantus ir reformuoti ES migracijos politiką.</p> <p>Postfunkcionalistai teigia, jog politizacija nustumia interesų grupes ir jų norus į antrą planą.</p>	<p>Politizacija (jeigu ji yra) nukreipta į status quo išlaikymą ir nacionalinių sprendimų propagavimą.</p>		

Priedas nr. 2

Valstybių taikomos strategijos Europos Sąjungoje ir kiekvieną strategiją apibrėžiantys veiksmai:

Strategija	Tempo diktavimas	Bendras formavimas	Balansavimas	Vilkinimas
Veiksmai, siekiant įgyvendinti strategijas	Klausimų prioretizavimas (būdinga mažoms valstybėms)			
	Aktyvus bendravimas, ekspertizės bei informacijos keitimasis su Europos Komisija	Skirtingų klausimų siejimas (angl. <i>issue linkage</i>)	Pasyvus dalyvavimas koalicijų formavime	Veto teisės naudojimas, grasinimai vetuoti
	Patikimų pasiūlymų teikimas	Išankstinių derybų propagavimas		Delsimas
	Vienašališkos iniciatyvos	Aktyvus koalicijų būrimas		Kontrkoalicijų būrimas
	Aktyvus koalicijų, darbotvarkės formavimas	Tarpininkavimas		Blokuojančios mažumos telkimas
	Lobizmas	Lobizmas		Lobizmas
	Problemų rėminimas viešininimas bei gėdinimas	Problemų rėminimas viešininimas bei gėdinimas		Problemų rėminimas viešininimas bei gėdinimas
	Nacionalinių specialistų, biurokratų įdarbinimas Briuselyje			

Priedas nr. 3

Interviu klausimynas:

Procedūriniai klausimai:

1. Ar sutinkate, jog pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?
2. Ar sutinkate, jog pokalbio ištraukos būtų cituojamos darbe?
3. Ar sutinkate, jog cituojant interviu medžiagą būtų nurodomi Jūsų vardas ir pavardė?

Interviu klausimai:

1. Kodėl Lietuva, 2021 metais susidūrusi su neproporcingai dideliais migrantų srautais, šalia žmogiškųjų, techninių ir kitų pagalbos prašymų Europos Sąjungoje neprašė pasidalinti atvykusiais migrantais su kitomis ES šalimis?
2. Kodėl 2021 metais migracijos krizės įkarštyje Lietuva nusprendė nebeįsileisti migrantų, siekiančių patekti į Lietuvos teritoriją?

- a. Kas lėmė tokį sprendimą?
3. Teorinėje literatūroje rašoma, jog didelius migracijos srautus patiriančios valsybės visuomet palaikys ES migracijos politikos reformas bei privalomų kvotų priėmimą. Taip nuo 2015 metų daro Graikija, Italija, tačiau Lietuva, net ir susidūrusi su milžiniškais srautais, privalomų kvotų nepalaikė. Kodėl 2021 metais ištikus migracijos krizei Lietuva, kaip ir 2015 metais, toliau nepalaikė privalomų kvotų bei naujo, teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo, mechanizmo priėmimo Europos Sąjungoje?
 - a. Kas pagrinde lėmė tokį požiūrį?
4. Kuris būdas, Lietuvos/Jūsų nuomone, yra efektyvesnis siekiant spręsti migracijos krizes - išorės sienų stiprinimas ar migrantų dalijimasis? Kodėl?
 - a. Ar Lietuva palaikytų siūlymą stiprinti Europos Sąjungos institucijų galias ir kompetencijas išorės sienų apsaugos klausimais? Pavyzdžiui, plėsti Frontex įgaliojimus, neatidėliotinos krizės metu leisti agentūrai veikti valstybių narių teritorijose be jų sutikimo?
5. Ar Lietuvos pozicija ir preferencijos ES migracijos klausimais skirtųsi, jeigu šalis susidurtų su natūralia, ne dirbtine, migracijos krize? Jei taip – kaip? Jei ne – kodėl?
 - a. Ar migracijos krizės metu Lietuva palaikytų prieglobsčių prašytojų (kuriems iš tikrųjų reikalinga tarptautinė pagalba), ne ekonominių migrantų, privalomą pasidalijimą tarp ES šalių?
6. Kodėl Lietuva, siekiant spręsti migracijos krizes, pasisakė už europinius, ne nacionalinius, sprendimus?
 - a. Kokie europiniai sprendimai migracijos politikoje, Lietuvos nuomone, yra labiausiai reikalingi?

Priedas nr. 4

Interviu transkripcijos ir santraukos

Interviu 1

Interviuojamasis: VDIP, Vykdomosios valdžios institucijos patarėjas

Interviuotojas: IR, Ignas Repčys

Interviu data: 2023 03 29

IR: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

VDIP: Dėl įrašymo – ne.

IR: Ar sutinkate, jog pokalbio ištraukos būtų cituojamos magistro darbe?

VDIP: Taip, bet tik anonimiškai, nuasmeninant asmenį ir instituciją.

Nesutikus pašnekovui įrašyti pokalbio, pateikiama interviu santrauka:

Paklausus kodėl Lietuva, susidūrusi su neproporcingai dideliais migrantų srautais, šalia žmogiškųjų, techninių ir kitų pagalbos prašymų Europos Sąjungoje neprašė pasidalinti atvykusiais migrantais su kitomis ES šalimis, VDIP pabrėžė, jog bet kokioje situacijoje, net ne krizės metu, yra sudėtinga pasidalinti migrantais. Lietuvai susidūrus su hibridine ataka, sienų apginamumas buvo prioritetas, o nežinant, kiek ilgai truktų migrantų pasidalijimas, tos idėjos buvo atsisakyta.

Pasiteiravus, ar pagrindinis argumentas, lėmęs Lietuvos sprendimą neprašyti pasidalinti atvykusiais migrantais, buvo laiko stoka ir būtinybė veikti greitai, siekiant apsaugoti valstybinę sieną, VDIP tai patvirtino.

Paklausus, kiek sprendimui nebeįsileisti migrantų į Lietuvos teritoriją darė įtakos kultūriniai argumentai ir faktas, jog migrantai plūsta iš trečiųjų šalių, VDIP atsakė, jog apie tai net nebuvo galvojama, visas dėmesys buvo skiriamas faktui, jog prieš Lietuvą yra vykdoma hibridinė ataka, organizuota trečiosios šalies.

Paklausus, ar migrantų įsileidimą traktavo kaip geopolitinį pralaimėjimą A. Lukašenkai, VDIP atsakė teigiamai, tvirtindamas, jog Lietuva analizavo Graikijos patirtį kovojant su Turkijos šantažavimo metodais pasitelkiant migraciją.

Galiausiai, paklausus, kiek sprendimui nebeįsileisti migrantų į Lietuvos teritoriją darė įtakos visuomenėje vyravusios nuotaikos migrantų atžvilgiu, VDIP patvirtino, kad visuomenės nuomonė buvo labai svarbi, ypač jos homogeniškumas, tačiau kartu Lietuvos institucijose vyravo suvokimas, jog Lietuva nėra migrantų galutinė stotelė. VDIP teigimu, tiek visuomenė, tiek institucijos į tai nežiūrėjo kaip į ilgalaikę problemą, tad atsižvelgiant į tai buvo dėliojamas Lietuvos atsakas.

Pasiteiravus, kodėl Lietuva, kaip ir 2015 metais, net ir susidūrusi su milžiniškais migracijos srautais, toliau nepalaikė privalomų kvotų bei naujo, teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo, mechanizmo priėmimo Europos Sąjungoje, VDIP akcentavo būtinybę turėti holistinį matymą. VDIP teigė, jog buvo daug kitų priemonių – darbas su trečiosiomis šalimis, migrantų grąžinimas ir kt. –

kurios buvo svarbios, bet nepakankamai veikiančios, todėl Lietuva buvo už esamų priemonių stiprinimą ir tobulinimą, o ne privalomumo įsteigimą.

Pasitikslinus, ar Lietuvos nenorui palaikyti privalomų kvotų priėmimą lemiamą įtaką turėjo nacionalinio saugumo argumentas, VDIP atsakė teigiamai.

Paklausus, kiek tokiai Lietuvos pozicijai migrantų pasidalijimo atžvilgiu darė įtakos NVO atstovų, dirbančių migracijos srityje, pozicija migrantų atžvilgiu, VDIP akcentavo, jog krizės metu buvo siekiama ieškoti balanso tarp žmogaus teisių ir nacionalinio saugumo prioritetų, tačiau vėliau pripažino, kad nacionalinio saugumo klausimai buvo pirmesnėje vietoje. Tai lėmė faktas, jog Lietuva susidūrė su organizuota hibridine ataka.

Pasitikslinus, kiek tokiai Lietuvos pozicijai (migrantų pasidalijimo klausimu) darė įtakos nenoras perduoti įgaliojimų migracijos politikoje viršvalstybinėms institucijoms Briuselyje, VDIP pripažino, kad ir tai turėjo įtakos. VDIP akcentavo, jog krizė parodė, jog Frontex reikalinga reforma, reikia ją sustiprinti, tačiau pabrėžė, jog Lietuvos pozicija yra aiški – teisingumo ir vidaus reikalai, pagal subsidiarumo principą, yra valstybių narių kompetencija, ir taip turi likti.

Paklausus, ar Lietuva palaikytų siūlymą stiprinti Europos Sąjungos institucijų galias ir kompetencijas išorės sienų apsaugos klausimais, konkrečiai plėsti Frontex įgaliojimus ir krizės metu leisti agentūrai veikti valstybių narių teritorijose be jų sutikimo, VDIP pakartojo, jog Frontex reikia stiprinti, tačiau teigė, jog sienų apsauga yra valstybių nacionalinio saugumo klausimas, todėl be valstybių narių sutikimo agentūra negali veikti.

Pasiteiravus, kuris būdas, Lietuvos nuomone, yra efektyvesnis siekiant spręsti migracijos krizes, išorės sienų stiprinimas ar migrantų dalijimasis, VDIP teigė, jog negalėtų išskirti vieno elemento, kuris būtų svarbiausias. Įvairių priemonių visuma, siekiant kovoti su nelegalia migracija, yra būtina.

Galiausiai paklausus, kodėl Lietuva, siekiant spręsti migracijos krizes, pasisakė už europinius, ne nacionalinius, sprendimus, VDIP pakartojo, jog tai buvo hibridinė ataka prieš visą ES, ne tik Lietuvą, nes galų gale spaudimą patyrė trys šalys (Latvija, Lenkija, Lietuva), ne viena Lietuva.

Pasitikslinus, kodėl Lietuva pasisakė už europinius sprendimus, kurie suteiktų daugiau galių veikti valstybėms narėms, ne ES institucijoms migracijos politikoje, VDIP teigė, jog nacionalinių institucijų stiprinimas per europinį lygmenį buvo lengviau pasiekiamas. Priešingu atveju, jeigu Lietuva būtų siekusi stiprinti ES institucijų galias migracijos politikoje, diskusijos būtų vykusios dar lėčiau arba išvis būtų nutrūkusios. Todėl Lietuva siekė legalizuoti europiniame lygmenyje tai, kas suveikė nacionaliniu lygmeniu.

Interviu 2

Interviuojamasis: TVR, Tomas Vytautas Raskevičius, Seimo narys, Žmogaus teisių komiteto pirmininkas, Laisvės partija

Interviuotojas: IR, Ignas Repčys

Interviu data: 2023 03 31

IR: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

TVR: Taip, sutinku.

IR: Ar sutinkate, jog pokalbio ištraukos būtų tiesiogiai cituojamos darbe?

TVR: Taip, sutinku.

IR: Ar sutinkate, jog cituojant interviu medžiagą magistro darbe būtų nurodomi Jūsų vardas ir pavardė?

TVR: Taip, sutinku.

IR: 2020 metais partijos programoje rašėte, jog sieksite, kad „Lietuva išliktų atvira ir svetinga pabėgėliams iš įvairių kraštų, nepaisant jų etninės kilmės, rasės, tautybės ar išpažįstamos religijos“. Kalbėjote apie migrantų integraciją, o ne izoliavimą ar atgrasymą. Partijos pirmininkė manobalsas.lt teigė, jog „turime nebijoti atsiverti atvykėliams iš trečiųjų šalių <...>“. Kodėl nuo 2021 metų migracijos krizės pradžios, kuomet koalicijos partneriai TS-LKD aktyviai pasisakė už pabėgėlių neįleidimą į Lietuvos teritoriją, šiltnamio sąlygų nesudarymą, aktyviai nereiškėte imigrantų priėmimą palaikančios pozicijos?

TVR: Nesutinku su Jūsų prielaida, kad aktyviai nereiškėme [palaikymo] migrantams ir kaip tokią demografinę, socialinę ir ekonominę Lietuvos kryptį, kaip daugiakultūrinės ir daugiatautės valstybės, mes atmetėme. Tiesiog man atrodo, pagrindinis ginčas, kuris įvyko 2021 metais, buvo kalbant apie procesus, kurie vyko Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje – kas yra pabėgėlis ir kokios sąlygos arba kokie kriterijai sąlygoja, kad žmogui yra reikalinga prieglobsčio procedūros nagrinėjimas ir prieglobsčio

suteikimas. Mes kai kalbama apie 2021 metų migracijos procesus, tai turime suvokti, kad šitam laikotarpiui tai nebuvo vieninteliai migracijos procesai, su kuriais Lietuvos Respublikos susidūrė. 2020 metų II pusėje prasidėjo pakankamai didelis ekonominių, aukštą pridėtinę vertę kuriančių specialistų ir profesionalų iš Baltarusijos migracija į Lietuvos Respubliką. Tada 2021 metais prasidėjo taip vadinama “hibridinė” arba „instrumentalizuota” migracijos banga, ir tada po 2022 metų vasario 24 d. – ukrainiečių, bėgančių nuo karo, pabėgėlių banga. Tai, man atrodo viešosios politikos reakcija į šias 3 krizės buvo visiškai skirtinga ir galim kalbėti ir tikriausiai kalbėsime šito pokalbio metu, kodėl reakcija į 2021 metų vasarą prasidėjusius žmonių srautus iš Artimųjų Rytų per Baltarusijos sieną reakcija buvo tokia, kokia buvo, bet, man atrodo, kalbant apie principinę ideologinę Laisvės partijos laikyseną, tai ji nepasikeitė. Mes manom, kad daugiakultūriškumas praturtina Lietuvos visuomenę, o nėra jai iššūkis.

IR: Kaip manote, ar Lietuvai, susidūrus su neproporcingai dideliu migrantų antplūdžiu ir spaudimu prieglobsčio sistemai Europos Sąjungoje, šalia žmogiškųjų, techninių ir kitų pagalbos prašymų, nereikėjo prašyti pasidalinti atvykusiais migrantais (kaip 2015 metais tai darė Graikija, Italija) su kitomis ES šalimis?

TVR: Čia keli pjūviai. Tai tikriausiai, kai jeigu lyginam su 2015 metų krize, tai svarbu, kad žmogus yra pradėjęs prieglobsčio procedūrą ir valstybė narė patiria tam tikrą techninę apkrovą nagrinėdama arba bei procesindama tuos prieglobsčio prašymus. Man atrodo, tai, kas įvyko Lietuvoje buvo aiškiai identifikuota kaip ne natūrali migracija, kilusi dėl, tarkim, karinio konflikto ar humanitarinės krizės, bet buvo labai aiškiai matomas instrumentalizuotas jos pobūdis; arba kitaip paprasta žmonių kalba tariant, kad tam tikri režimai, siekdami tam tikrų geopolitinių tikslų, naudojosi migrantais, verčia juos prekybos žmonėmis įkaitais ir siunčia per išorinę Europos Sąjungos sieną, siekdami destabilizuoti situaciją arba sukelti geopolitinę įtampą tam tikram regione. Dabar, aišku, matydami tai ir vertindami iš laiko perspektyvos, galima aiškiai įvertinti, kad tai tikriausiai tas procesas vyko ir ruošiantis invazijai į Ukrainą, taip siekiant susilpninti kaimyninių šalių reakcija į tam tikrus karinės agresijos elementus, kurie buvo suplanuoti ir akivaizdžiai jiems buvo ruošiamasi. Ir man atrodo tą [2021-ųjų] vasarą, kai prasidėjo krizė ir Lietuva ieškojo atsakymų, ką daryti su susidariusia situacija, buvo labai aiškiai matoma, kad tai nėra įprastas, tos aprašytos arba reglamentuotos migracijos srautas, kuris, pavyzdžiui, buvo 2015 metais palietęs Europos Sąjungos valstybes. Tai, man atrodo, ta [Lietuvos] reakcija ir derinimas priemonių buvo susisijęs. Ar Lietuvos atsakas buvo nekoordinuotas Europos Sąjungos lygmeniu? Aišku, kad buvo koordinuotas. Labai geras to pavyzdys yra tai, kad, pavyzdžiui, kai buvo

pasirašytas vidaus reikalų ministrės įsakymas dėl apibrėžimo praktikos taikymo (kas tarptautinės teisės ir tarptautinių žmogaus teisių standartų kontekste yra labai probleminė praktika), jis buvo kaip sankcionuotas įsakymas pasirašytas sekančią dieną, kai Lietuvoje apsilankė Europos Komisijos komisarė vidaus reikalams Ylva Johansson. Aišku, tai nebuvo viešai komunikuojama, bet man kaip stebėtojai politinių procesų ir jų dalyvių akivaizdu, kad buvo paklausta ir buvo pasakyta darykit.

IR: Ar teisingai suprantu, jog pagrindinis argumentas, kodėl Lietuvai nereikėjo dalintis migrantais, buvo tas, jog tai yra hibridinė ataka? Ir migrantų dalinimasis būtų iššaukęs tik dar didesnius instrumentalizuotos migrantų srautus iš trečiųjų šalių?

TVR: Apskritai tame kontekste nebuvo temos apie pasiūlymą ar inicijavimą proceso dalintis imigrantais, nes 3000 žmonių per 2 mėnesius Europos Sąjungos lygmeniu nėra laikoma migracijos krize. Taip, mums Lietuvai kaip valstybei tai yra iššūkis, bet lyginant su tai, kas buvo Graikijoje arba Balkanų valstybėse, tai šie skaičiai Europos Sąjungos lygmeniu Europos Sąjungos *policy* (liet. politiniu) lygmeniu yra nereikšmingi skaičiai.

IR: Bet kodėl tada nepalaikyti pozicijos, jog reikia priimti ir integruoti visus atvykstančius?

TVR: Puikus klausimas, ypatingai kai Lietuva sugeba priimti daugiau negu 50000 ukrainiečių ir nemato tame absoliučiai jokios problemos. Aš manau, kad toje krizėje rasistiniai motyvai, nacionalistiniai, prieš migrantus nukreipti motyvai vaidino didelį vaidmenį.

IR: Kokia buvo pagrindinė priežastis, argumentas, dėl ko migracijos krizė buvo akcentuojama kaip hibridinė ataka ir propaguojamas noras neįsileisti migrantų? Ar tai buvo kultūriniai argumentai, nes migrantai iš trečiųjų šalių? Ar ekonominiai, kad gal būt yra pigiau neįsileisti jų nei įsileisti?

TVR: Ne, tai buvo absoliučiai kaip buvo *sufreiminta* (liet. Įrėmintą) krizė. Krizė buvo *sufreiminta* kaip didžiulė egzistencinė grėsmė nacionaliniam saugumui. Agnė Bilotaitė ir Laurynas Kasčiūnas pasirinko labai aiškia ir skaldančią, baimę persunktą retoriką, visuomenės reakcija buvo tame pačiame *levelyje* (liet. Lygyje) neadekvati, o visi žmonės, kurie bandė tą isteriją raminti, buvo apšaukti kaip valstybės priešai, kurie žmogaus teisių užtikrinimo kontekste prekiauja nacionalinio saugumo interesais. Tai tiesiog aš pavadinčiau tą situaciją kaip *perfect storm* (liet. Tobula audra). Buvo sukurstyta didelė

baimė, didelė visuomenėje įtampa ir tada remiantis ta įtampa buvo pasiūlyti, nu, kaip pasakyt, labai saugumizuoti sprendimai, kurie smarkiai kvestionuoti žmogaus teisių požiūriu.

IR: Jūsų nuomone, kokia buvo pagrindinė priežastis, dėl ko buvo saugumizuota krizė? Ar tam įtakos turėjo geopolitiniai argumentai, jog migrantų išsileidimas į Lietuvą būtų matomas kaip geopolitinis pralaimėjimas? Ar tai lėmė kultūriniai aspektai, jog tai migrantai iš trečiųjų šalių, o Lietuvos visuomenė homogeniška? Kurie elementai lėmė saugumizaciją?

TVR: Manau, kad galbūt abudu elementai turėjo įtakos ir buvo svarstomi ir kontempliciuojami, bet geopolitinės įtampos kontekstas tada dar nebuvo tokio masto pasiekęs ir tikrai visuomenei ta krizė nebuvo aptarinėjama, kaip, tarkim, geopolitinis kažkoks lūžis, o labiau per egzistencinę grėsmę pačiai Lietuvos Respublikai. Tada dar buvo toks įdomus naratyvas, kad mes valdydami šitą srautą saugom visą Europos Sąjungą nuo migrantų antplūdžio ir buvo labai įdomus toksai naratyvas naudojamas, kai jisai buvo skirtas pagrįsti, kodėl žmonės yra laikomi uždaryti sulaikymo sąlygomis iš esmės 6-12 mėnesių. Tai sakom, čia mes juos laikome uždarytus, kad apsaugotume Europos Sąjungą, o po to jau kai nebegalėjom sau leisti prabangos tą daryti ir buvo jiems suteikta teisė laisvai judėti, tai sekancią dieną jie visi išvažiavo. Tai praktiškai tas 12 mėnesių laikotarpis, pasirinkus tokius paprastus, bet ne tvarius sprendimus, mano manymu, buvo žmonių kankinimas, nesiekiant spręsti sistemiškai tos problemos.

IR: Teorinėje literatūroje rašoma, jog didelius migracijos srautus patiriančios valsybės visuomet palaikys ES migracijos politikos reformas bei privalomų kvotų priėmimą. Taip nuo 2015 metų daro Graikija, Italija, tačiau Lietuva, net ir susidūrusi su milžiniškais srautais, privalomų kvotų nepalaikė. Kodėl 2021 metais ištikus migracijos krizei nepalaikėte, nesiūlėte privalomų kvotų bei naujo, teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo, mechanizmo priėmimo Europos Sąjungoje?

TVR: Atsakymas yra labai paprastas - todėl, kad politinis elitas Lietuvoje ir visuomenė migraciją vertina kaip egzistencinę grėsmę, o ne kaip galimybę. Nėra aptariami ir nagrinėjami jokie galimi migracijos procesų, kaip pasakyt, plusai. Migracija yra matoma tik per grėsmės ir krizės naratyvą. Todėl ir viešosios politikos priemonės, kuriomis siekia Lietuva tvarkytis su migracijos procesais, yra skirtos visų pirma per ribojimus, prieglobsčio procedūros nagrinėjimu sunkinimą, o ne per kažkokį bandymą kalbėti apie integraciją, dalinimąsi ir matymą tos linijos kaip kažkokios kuriančios pridėtinę

vertę. Lietuva siekė tarp kitko tam tikrų pokyčių Europos Sąjungos teisėje ir viešojo politikoje, susijusios su migracija, bet tiesiog vienintelis dalykas, ko ji siekė, tai kodifikuoti instrumentalizuotos migracijos kategoriją. Tame dabar pasiūlyme, kuris siūlomas Europos Komisijai, tai iš esmės kvalifikavus tam tikrus procesus kaip instrumentalizuotą migraciją tiesiog ilgėtų pasienio procedūros terminai. Tai reiškia, kad reikėtų ne per 4 savaites susitvarkyti, o ten per kelis mėnesius, bet tai iš esmės parodo tokį kaip paradigmą skirtumą tarp to, kaip yra vertinama migracija tarp Europos Sąjungos politikos formuotojų lygmeniu ir kaip ta migracija yra komunikuojama čia nacionalinių politikos lygmeniu.

IR: Jūs minėjote, jog migraciją politinis elitas vertina kaip egzistencinę grėsmę. Jūsų [Laisvės] partija tuo tarpu nuo 2020 metų tai žiūri kaip į galimybę. Jūsų nuomone, kiek tokiam požiūriui ir vertinimui, jog tai egzistencinė grėsmė, daro įtakos visuomenėje vyraujančios nuotaikos migrantų? Kiek tokiam požiūriui (ne)daro įtakos NVO atstovai, dirbantys migracijos srityje?

TVR: NVO absoliučiai nedaro. Visuomenė turi tam tikrus stereotipus arba įsivaizdavimus apie migrantus ir tą galima pamatyti iš sociologinių apklausų, ir tada politikai kapitalizuojasi iš tų visuomenės lūkesčių ir stereotipų. Tai čia man atrodo yra toks savotiškas *vicious circle* (liet. Užburtas ratas), ir nėra tos politinės lyderystės, kuri padėtų iš to rato ištrūkti. Gerą iliustraciją dabartinio jūsų klausimo [kontekste], kuris nebūtinai susijęs su jūsų nagrinėjama situacija, bet Lietuvoje vykstančios diskusijos dėl demografinės padėties. Tose diskusijose atsiranda tokių balsų, ar tai būtų pramonininkai, ar tam tikri, nežinau ekspertai, kurie sako, kad vienintelis būdas spręsti demografinę Lietuvos ateityje laukiančio krizę yra kalbėti apie migraciją ir integraciją. Tiesiog panagrinėjus keliais pjūviais, kaip yra reaguojama į tokius argumentus, nu tai puikiai iliustruoja tą, ar ne? Tai čia mes kalbame tiesiog apie teorinę galimybę arba tam tikros sisteminės egzistencinės problemos sprendimus, o vat jūs nagrinėjat jau patį procesą, kuris vyko ir reakciją tada visuomenės į tai, bet man atrodo, tai yra tarpusavyje labai susiję.

IR: Jeigu teisingai suprantu, Jūsų nuomone, Lietuva nepalaikė ir nesiūlė privalomų kvotų kaip sprendimo, nes į migracijos krizę buvo žiūrima kaip į egzistencinę grėsmę?

TVR: Čia mano nuomonė, aš negaliu jos niekaip pagrįsti, tokia labiau kaip spekuliacija, kaip aš sau paaiškinčiau, kodėl nebuvo, nes tikrai, pavyzdžiui, ant mano darbo stalo tokios diskusijos nebuvo per visą šitą laikotarpį.

IR: Bet ar jūsų partija palaikytų tokią diskusiją dėl privalomų kvotų?

TVR: Nežinau, nemanau, negaliu atsakyti vienareikšmiškai. Galiu paaiškinti kodėl. Nes man atrodo kvotų sistema, lygiai taip pat kaip sienos statyba, arba lygiai taip pat, kaip žmonių apgręžinėjimas prie sienos, yra, kaip pasakyti, pasekmė, kad žmonės tiesiog, ypatingai kalbant apie ekonominius migrantus, kas irgi, ekonominė emigracija yra labai natūrali, integrali žmonių judėjimo arba tai kaip žmonija gyvena, dalis, bet man atrodo, jeigu Europos Sąjunga, įskaitant tarpe ir Lietuva, norėtų tvariai šituos [migracijos] procesus valdyti, reaguoti, jinai turėtų sukurti tokias sąlygas bendradarbiaudama diplomatinėmis, sankcijų, ekonominėmis priemonėmis su tomis valstybėmis, iš kurių vyksta migracija į tuos procesus reaguoti ne reaktyviai, bet proaktyviai. Nes tik tokiu būdu galima sudaryti tą prielaidą, kad migracija nebūtų matoma kaip grėsmė, bet kaip galimybė. Ir tai, pavyzdžiui, labai gerai pasimatė va iš tokių konkrečių situacijų, kai, kai jau turėjom tuos 3000 žmonių, kurie buvo apgyvendinti Lietuvoje arba išnagrinėti ar nagrinėjami jų prieglobsčio prašymai, na tai tada yra keli variantai ta prasme: arba tu suteiki žmogui prieglobstį įvertinęs jo paraišką; arba tu prieglobsčio prašymą atmeti ir vykdai grąžinimą į kilmės valstybę iš ten, kur jis yra atvykęs; arba prieglobsčio prašymą atmeti, nėra grąžinimo susitarimo su kilmės valstybe ir tas žmogus pasikabina absoliučiai teisiniame vakuume. Tai su Lietuvoje iš savo priimtais asmenimis absoliuti dauguma buvo irakiečiai, nebuvo grąžinimo susitarimo su Iraku ir čia yra vienintelis būdas, kaip Europos Sąjunga galėtų tuos procesus valdyti - tai turėti labai aiškias taisykles su kilmės valstybėmis, kad tuos procesus galėtų kontroliuoti. Nes tie žmonės, kurie atvyksta į Europos Sąjungą, jų prieglobsčio prašymai atmetami ir jų neįmanoma grąžinti į kilmės valstybę, tai nemėgstu to žodžio, bet jie iš esmės tampa nelegalais.

IR: Kiek, Jūsų nuomone, tokiai Lietuvos pozicijai dėl privalomų kvotų, daro įtaką bendrai šalies nenoras perduoti įgaliojimų migracijos politikoje viršvalstybinėms institucijoms Briuselyje?

TVR: Jeigu taip dar reflektuojant apie 2015 metus ir po to sekusi laikotarpį, tai turit suprast, kad migracija Lietuvoje apskritai niekada nebuvo matoma kaip problema. Visur visuose ir tarptautiniuose formatuose Lietuvos migracijos politika buvo laikoma ir linksniuojama kaip pavyzdinga, pradėdant nuo

priėmimo sąlygų, baigiant nuo pačių teisinių procedūrų. Taip iš esmės buvo todėl, kad migrantų nebuvo. Ta prasme atėidavo iki 100 žmonių per metus, juos visus *suprocesindavo* (liet. Užregistruodavo) ir veėkdavo pakankamai geros integracijos programas. 2015 metais buvo toks požiūris, jog čia yra ne mūsų problema, tai kodėl mes turim tuo rūpintis? Ir tada apsisuko stalai į tą pusę, kad staiga tai tapo mūsų problema. Tai atsakant į jūsų klausimą, jeigu prieitume prie, na kaip pasakyti, hipotezės, kad Lietuva priešėnasi kvotų sistemai kaip tokiai, tai man atrodo (ir va čia apskritai ir geopolitinio konflikto Ukrainoje kontekste), Lietuvoje yra toks gajus požiūris, kad Europos Sąjunga nesupranta, kaip mes gyvenam ir su kokiais iššūkiais susiduria. O mes čia Lietuvoje, tai mes va čia viską žinom kaip čia yra, o kiti yra vat kažkokie prisėsapnavę ir kažkokių čia standartus apie kažkokią žmogaus teisės kalba, tai vat mes darysim kitaip. Tai mano toks irgi, vėlgi, jis niekuo nepagrėstas, bet labiau subjektyvus matymas tos situacijos.

IR: Kuris būdas, Jūsų nuomone, yra efektyvesnis siekiant spręsti migracijos krizes - išorės sienų stiprinimas ar migrantų dalijimasis? Kodėl?

TVR: Tai dabar dėl sienos stiprinimo, tai aš manau, kad mes kitos išėities neturim, o tik tai, kaip stiprinti savo sienos apsaugą ypatingai dėl valstybių, su kuriomis kaimynystėje mes gyvenam. Ir tai, kad Lietuvos-Baltarusijos siena, na jos tiesiog fiziškai nebuvo ir ją reikėjo pastatyti per metus, tai, man atrodo, yra vienas, galbūt šitam kontekste svarbesnių pasėikimų ir čia, aišku, kalbame ne tik apie migracijos srautų valdymą, bet ir apskritai apie nacionalinį saugumą, ir apie kontrabandos visus dalykus. Tai, man atrodo, čia yra labai labai svarbu, bet jeigu reikėtų grėžti prie jūsų klausimo, rinktis tarp išorės sienų stiprinimo ir kažkokių procedūrų sutvarkymo, kaip dalinimasis kvotomis, kas yra tiktai vienas iš didelio paveikslo apskritai, kaip migracijos failas yra tvarkomas, nu tai nėra vienareikšmiško atsakymo. Jeigu mes tada sakom, kad statom dideles mūro plytų sienas ir užtvėriam Europą, grėžtam prie tos *Fortress Europe* (liet. Europos tvirtovės) koncepcijos, nu tai tikriausiai ne tokią, kaip pasakyt, pasaulėžiūrą ir pasaulėjautą įkūnija Europos Sąjunga kaip politinis darinys ir tada mes tiesiog grėžtam prie pasaulinės sistemos fragmentacija. Bet aš tai manau, kad vis tiek yra svarbiausia darbas su trečiosiomis, migracijos kilmės valstybėmis, siekiant tam tikromis ekonominėmis priemonėmis tuos srautus reguliuoti ir naudotis migracija kaip jau Europos Sąjungos ekonominį, kultūrinį potencialą stiprinančiu ir praturtinančiu procesu.

IR: Ar, Jūsų nuomone, 2021 metų migracijos krizės metu Frontex vaidino svarbų ir reiškingą vaidmenį? Koks Jūsų įspūdis susidarė stebint Frontex darbą Lietuvoje?

TVR: Kadangi cituojamas interviu, tai gal tada pabandysiu pasakyti švelniau: aš labai džiaugiuosi, kad Frontex dalyvavo šiuose procesuose migracijos Lietuvoje, nes Frontex pareigūnų dalyvavimas mūsų pasieniečiams leido maksimaliai išlaikyti žmogišką veidą šitoje situacijoje.

IR: Tuomet ar Jūsų partija palaikytų siūlymą stiprinti Europos Sąjungos institucijų galias ir kompetencijas išorės sienų apsaugos klausimais? Pavyzdžiui, plėsti tos pačios Frontex įgaliojimus, neatidėliotinos krizės metu leisti agentūrai veikti valstybių narių teritorijose be jų sutikimo?

TVR: Taip palaikyčiau, bet, aišku, už partiją kalbėt negaliu, bet aš asmeniškai tai palaikyčiau.

IR: Kodėl? Kokia pagrindinė priežastis? Ar palaikytumėte labiau dėl žmogaus teisių aspekto užtikrinimo, ar dėl sienų apsaugos užtikrinimo?

TVR: Ne, labiau iš žmogaus teisių perspektyvos, manau, kad mūsų pasieniečiai sieną saugot moka gerai.

IR: Ar, Jūsų nuomone, Lietuvos pozicija ir preferencijos ES migracijos klausimais skirtųsi, jeigu šalis būtų susidūrusi su natūralia, ne dirbtine, migracijos krize? Jei taip – kaip? Jei ne – kodėl?

TVR: Apie tai net nereikia spekuliuoti, nes tai ir įvyko 2022 metų vasario mėnesį, kai ukrainiečiai buvo priimti labai geranoriškai ir netgi sakyčiau, procesai buvo labai koordinuoti, netgi pasigirsta tokių spekuliacijų, kad 2021 metų vasaros krizė leido mums pasiruošti ir susistyguoti procesus su ukrainiečių, nu kaip pasakyti, ne antplūdžiu, bet migracijos banga, kuri buvo tikrai susijusi su kariniu konfliktu ir niekam net nekilo jokių klausimų. Bet man atrodo, kad nu taip galim sakyti, kad tų procesų prigimtis buvo labai skirtinga, ar ne? Mes turėjom 3000-4000 [migrantų] instrumentizuotos migracijos kontekste, kai ukrainiečių tai turėjom kiek 10-12 kartų daugiau. Ir visuomenės reakcija buvo fundamentaliai skirtinga, ar ne? Ir tai man puikiai parodo, kad kad ne žmonių kiekis buvo problema, o pagrindinė problema buvo tai, koks viešasis diskursas buvo sukurtas apie vykstantį procesą. Juk dėl ukrainiečių tai niekas neblokavo ten kelių ir nesipiktino jų apgyvendinimu ir panašiais dalykais. Aišku,

turim ir atsiriboti, nes buvo, matyt, aiškiai labai suprasta ir kilmė to srauto. Bet tai vėlgi kilmės paaiškinimas ir identifikavimas yra politikos žaidėjų priedermė.

IR: O kiek, Jūsų nuomone, migracijos krizės metu buvo svarbus kultūrinis dėmuo? Ukrainiečiai bėgo nuo karo, jie mums artimi, europiečiai, kai tuo tarpu migracijos krizės pagrindas buvo migrantai iš trečiųjų šalių. Kiek tas kultūrinis dėmuo buvo svarbus?

TVR: Na žiūrėkit, aš taip pasakysiu paprastai aš tai manau, kad lietuviai yra labai geri žmonės, bet politikų atsakomybė yra paaiškinti procesus ir taip, kaip mes pasirenkam aiškinti, tokią visuomenės reakciją ir gaunam. Jeigu atsiranda žmonės, kurie kursto tamsius dalykus egzistuojančius visuomenėje, tai tie dalykai tada ir uždominuoja. Tai aš nenoriu jokių būdu pasakyti, kad lietuviai yra rasistai, bet kaip ta krizė buvo suforminta, toks poskonis bent jau man asmeniškai, kaip žmogaus teisių komiteto pirmininkui, yra likęs.

IR: Ar, Jūsų nuomone, siekiant išspręsti migracijos krizę, Lietuva turėjo pasisakyti už europinius sprendimus, ar reikėjo labiau kliautis nacionaliniais sprendimais?

TVR: Nesu tikras ar suprantu klausimą iki galo.

IR: Žvelgiant iš mokslinės literatūros, yra valstybės, kurios, susidūrusios su migracijos krize, teigia, jog ją būtina spręsti europiniame lygmenyje, pavyzdžiui Graikija, Italija. Ir yra šalys, kurios susidūrusios su migrantų srautais, teigia, jog užtenka nacionalinių sprendimų, kaip, pavyzdžiui, Vengrija, ir sienos statyba. Jūsų nuomone, Lietuva migracijos krizės metu turėjo labiau siekti europinių sprendimų, ar labiau kliautis nacionaliniais?

TVR: Aš apskritai nemėgstu tos priešpriešos tarp nacionalinių ir europinių sprendimų, nes nacionaliniai Lietuvos sprendimai tuo pačiu yra ir europiniai sprendimai. Tai, ką mes darom, formuoja ir visą įvaizdį kaip Europos Sąjunga europiniu lygmeniu tvarkosi su tam tikrais procesais. Tai, man atrodo, yra skirtingos poveikio priemonės. Tai taip, kai tu registruojami per sieną neteisėtai einančius migrantus, tai tą turi daryt nacionalinės politikos kontekste, nes tai yra tai, kas vyksta tavo kieme. Bet kai mes kalbam apie tam tikrą europinį standartą, santykius su trečiosiomis valstybėmis, tai sprendimų galima efektyviausiai ieškoti tikrai Europos Sąjungos lygmeniu. Apie tai ir yra subsidiarumo principas. Tai

man atrodo, čia net nėra priešpriešos. Čia yra ranka-ranka plauna ir man atrodo toje dinamikoje, kaip spręsti tvarkantis su savo problemomis savame kieme, naudoti ir taikyti europinį standartą arba tada poveikio priemonės, kurios efektyviausiai gali generuoti europiniu lygmeniu, tai ir yra atsakymas į tą iššūkį.

IR: Kadangi akcentuojame sinergiją tarp nacionalinių ir europinių sprendimų, kodėl Lietuva migracijos krizės kontekste pasisakė už europinius sprendimus, kurie suteiktų daugiau galių valstybėms narėms, o ne ES institucijoms veikti migracijos politikoje?

TVR: Matyt iš fundamentalaus įsitikinimo, kad nacionalinius sprendimus galima sugeneruoti greičiau ir efektyviau. Ir greitis ir efektyvumas yra matoma kaip prioritetinga krizės valdymo priemonė.

IR: Ir galbūt dar tas argumentas, kurį minėjote, jog Lietuva geriau žino, kaip tvarkytis savo kieme?

TVR: Ne tai, kad geriau žino, bet gal adekvačiau vertina iškilusią grėsmę. Toks vat, manau, būtų naratyvo įvardijimas tikslesnis. Nebūtinai aš sakau, kad jis yra teisingas, bet toks, kaip nuomonė esanti viešumoje.

IR: Jūs, kaip valdančiosios partijos atstovas, galėtumėte įvardinti, kokiais būdais Lietuva siekė reformų Europos Sąjungoje migracijos krizės metu? Ar pats, kaip žmogaus teisių komiteto pirmininkas, bendravote su kitų valstybių nariais migracijos krizės metu?

TVR: Labai geras klausimas. Buvo toks naratyvas, kurį labai aktyviai naudojo vidaus reikalų ministerija ir Agnė Bilotaitė, vidaus reikalų ministrė, kad esą identifikavus ypatingą šitos migracijos krizės pobūdį, Lietuva imasi lyderystės keisti Europos Sąjungos teisyną, leisiantį ir kitoms šalims efektyviau reaguoti į tokias panašaus pobūdžio krizes. Tai aš nežinau, šitas galbūt naratyvas buvo reikalingas parodyti savo kažkokį tvirtumą ar ar tarptautinę įtaką. Mano nuomone, šitie argumentai ir šita istorija yra absoliutus *bullshittas* (liet. Nesąmonė). Vienintelis dalykas, ką Lietuva pasiūlė tai aprašyti instrumentalizautos migracijos situaciją ir tada Europos Sąjungos teisės atsakas buvo, kad jo galime tą padaryti ir esant tokioje situacijoje pagal kvalifikuotus kriterijus galima pasienio procedūrose ilginti terminus. Ir tai, net dėl tokio pasiūlymo nei pavyko užtikrinti daugumą visų šalių pozicijose, nei yra kažkoks padarytas sprendimas. Tai čia irgi gal yra toks, aš taip pavadinčiau, Napoleono

kompleksas, kai tu susiduri su kažkokia krize, kuri šiaip jau globaliam kontekste yra mažareikšmė, bet tau atrodo, kad aplink tave dangus griūna. Ir, aišku, man labai lengva kritikuoti, kai aš nesu Bilotaitės vietoje. Jeigu būčiau Bilotaitės vietoj, gal kalbėčiau kitaip, bet tokia tvirta laikysena, man atrodo, jina yra pasirinkta kaip tam tikras būdas maskuoti priimtų sprendimų problematiškumą, kad tipo aš labai efektyviai susitvarkiau, bet tvarumas tų pasiūlytų sprendimų yra labai smarkiai abejotinas. Šitoj vietoj mes turėjom tą krizę 2021 metų pabaigos, bet tiesą sakant, jeigu vėl turėtume per naktį po 200 žmonių, einančių per sieną ir turėtume mirštančius vaikus pasienyje, ir turėtume migrantus kertančius sieną jėga, besiveržiančius per tvorą, šiandien is dar turiu aš nuomonę, kad tai atrodytų labai *nasty* (liet. Baisiai) ir kad mes iš esmės nesam pasiruošę.

IR: Apibendrinant, mano darbo viena iš hipotezių buvo ta, jog Lietuvos nacionalinės preferencijos, lyginant 2015 ir 2021 metų migracijos krizes, nepasikeitė dėl politizacijos, kuomet krizė smarkiai aptarinėjama ir eskaluojama viešojoje erdvėje, politikų ir kt. Ar teisingai supratau, kad Jūsų partijai nepavyko išreikšti migrantus palaikančios pozicijos, nes migracijos krizė iškart buvo politizuota valdančiosios partijos Lietuvoje ir atvykstantys migrantai įvardijami kaip nacionalinė grėsmė?

TVR: Priklausomai, kokiais pjūviais jūs grįsite tą hipotezę, tačiau man ji neatrodo klaidinga.

IR: Ir mes šnekėjom, kad, Jūsų nuomone, vienas iš argumentų, kodėl migracijos krizė buvo pateikiama kaip egzistencinė grėsmė, buvo tai, jog migrantai plūdo iš trečiųjų šalių?

TVR: Nu taip, ir tai kaip tie faktoriai buvo *sufreiminti*. Nes, pavyzdžiui, vat ir pamenu, kaip buvo Afganistano krizė ir bėgimas iš šalies, ir čia parvežė tuos afganistaniečius tos instrumentalizuotos migracijos krizės įkarštyje, bet jie buvo *freiminti* per žinių reportažus, per visur kaip geri žmonės, kaip tie, kurie padėjo, kad jie yra nusipelnę čia tos pagalbos, rūpesčio, apsaugos ir buvo visiškai kitoks pozicionavimas tų žmonių. O migracijos krizės pradžioje per žinias buvo rodomi reportažai, kaip Kasčiūnas važiuoja į pabėgėlių stovyklą ir staugia ant nigeriečių. Tiesiog va toks buvo pasirinktas pozicionavimas.

Interviu 3

Interviuojamasis: TA, Teisėsaugos atašė, Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos nuolatinė atstovybė Europos Sąjungoje

Interviuotojas: IR, Ignas Repčys

Interviu data: 2023 04 07

IR: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

TA: Sutinku

IR: Ar sutinkate, jog pokalbio ištraukos būtų tiesiogiai cituojamos darbe?

TA: Sutinku

IR: Ar sutinkate, jog cituojant interviu medžiagą magistro darbe būtų nurodomi Jūsų vardas ir pavardė?

TA: Nesutinku

IR: Kodėl Lietuva, susidūrusi su neproporcingai dideliais migrantų srautais, šalia žmogiškųjų, techninių ir kitų pagalbos prašymų Europos Sąjungoje neprašė pasidalinti atvykusiais migrantais su kitomis ES šalimis?

TA: Todėl, kad skirtingai nuo Viduržemio jūros regiono šalių ir kai kurių kitų valstybių narių, Lietuva laikosi pozicijos, kad emigrantų perkėlimas, mes vadiname relokacijomis Europos Sąjungos viduje, yra vienas iš traukos faktorių. Tai yra veiksnys, kuris ateityje skatina nelegalią migraciją - kada migrantas žino, kad jisai gali atvykti bet kur ir bet kaip, ir jis bus perkeltas, ir juo bus pasirūpinta, ir vis tiek jam bus suteiktos visos garantijos ir socialinės, ir visos kitos, tai tada jam tiesiog nelieka tikslo laikytis teisės aktų ir laikytis legalių migracijos kelių. Taip yra paprasčiau. Ir dar tai yra vienas iš veiksnių, kuris nu ne tai, kad skatina, bet palaiko nelegalų prekiavimą migrantais (angl. *smuggling*) - jie tiesiog moka jiems pinigus ir jie veža, tokiu būdu yra vystoma ta veikla, verslas ir visa infrastruktūra.

IR: Pasitikslinimui, tai koks buvo pagrindinis argumentas, dėl kurio Lietuvos sakė, jog ne, nereikia prašyti kitų [valstybių] pagalbos pasidalinant migrantus? Ar dėl nacionalinio saugumo, grėsmės, jog

tarp nelegalių migrantų gali infiltruotis teroristai? Ar dėl ekonominio skaičiavimo, jog pigiau yra spręsti problemą bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis, nei spręsti problemą juos įsileidus viduje?

TA: Pirmiausia man pagrindinis kriterijus, tai yra priežastis yra dėl to, kad taip suformuotas Lietuvos politinis mandatas. Žinote, kad tam, kad aš čia galėčiau kažką atstovauti, eiti, derėtis, kalbėti mano mandata plačiaja prasme politiškai patvirtina Seimo. Tai aš turiu tą raudoną liniją ir aš jos peržengti negaliu. Tas patvirtinta seniai ir aš privalau to laikytis. Bet jeigu žiūrėti ne tų formalių politinių priežasčių, o žiūrėti objektyviai, kaip po faktoriaus, kodėl, tai taip, visų pirma, tai yra saugumas, todėl, kad tada, kai - įsivaizduokit nu tie masiniai antplūdžiai - tai mes fiziškai nepajėgūs <...> (aut. Pastaba - nutrūko garsas) Lietuva per maža, kad užtikrinti resursus laiku, patikrinti, visus suregistruoti, pirštų atspaudus paimti, *suprocesinti* (liet. Suregistruoti), t.y. įtilpti į terminus, kurie yra pakankamai griežtai nustatytų Europos Sąjungos *acquis* (liet. bendrųjų teisių ir įsipareigojimų, kurie sudaro ES teisę ir yra įtraukti į ES valstybių narių teisės sistemas, visuma.). Tai čia vienas pagrindinių dalykų. Mes neturim pajėgumo užtikrinti saugumo. Tai dėl to mes sakom, kad ateikit legaliai, tada mes Jums užtikrinsim patekimą į Europos Sąjungą. Mes nesakom, kad jūs čia neikit neprašykit prieglobsčio, ne. Be abejo, kad tie žmonės, kurie ateina prašyti prieglobsčio tai jie ir turi ateiti, bet tai tada jie nesukuria to pavojaus saugumui ir tada relokacijos, jeigu valstybei narei yra per daug tokių prašančių prieglobsčio, tada ir tos relokacijos yra suprantamos, bet kada jos vyksta visais atvejais ir nėra jokių kriterijų, mes manom, kad tai yra tiesiog neprotinga, nesaugu, kelia pavojų Šengeno zonai.

IR: Kodėl 2021 metais migracijos krizės įkarštyje Lietuva nusprendė nebeįsileisti migrantų, siekiančių patekti į Lietuvos teritoriją? Ar pagrindine to priežastimi irgi būtų galima įvardinti kaip saugumo faktorių?

TA: Ne, ne. 2021 metais įvyko kas kita. 2021 metais įvyko vadinamoji migracijos instrumentalizavimo krizė, kada priešiškas Baltarusijos režimas dirbtinai sukūrė sąlygas ir panaudojo emigraciją, migrantus kaip aukas tam, kad atlikti hibridinę ataką prieš Lietuvą. Tai šituo atveju, ir aš vėlgi, nevartočiau žodžio „mes neįsileidom migrantų“, ne, mes juos įsileidome ir labai nemažai. Bet, šituo atveju buvo visai kitas fenomenas, sakykim taip, jis yra ne tik Lietuvoje, jis nėra unikalus, kažkur kažkas panašaus vyksta ir su Turkija, bet tokiu atveju tai visai kitas dalykas, ir tokiu atveju Lietuva paprasčiausiai turėjo atstovėti savo pozicijas ir, pirmas dalykas, pagal Šengeno sienų kodeksą, užtikrinti Europos Sąjungos išorės sienų saugumą. Antras dalykas, turėjo atsispirti hibridinei atakai ir parodyti priešiškam režimui, kad

toku būdu demokratinės šalies ir Europos Sąjungos palaužti negalima. Tai mes šiuo atveju priešinomės ne migrantams, o režimui, kuris išnaudojo migrantus. Migrantai šiuo atveju buvo tik priemonė, sakykim taip, nu kaip pagalys žmogų mušti. Tai vat tai tu kovoji ne su pagaliu, o su tuo, kuris tave muša.

IR: Ar teisingai suprantu, jog sprendimui nebeįsileisti migrantų į Lietuvą įtakos neturėjo kultūriniai aspektai, faktas, jog jie plūdo iš trečiųjų šalių?

TA: Ne.

IR: Tuomet koks buvo pagrindinis argumentas, kas lėmė tokį Lietuvos sprendimą nebeįsileisti migrantų? Minėjote, jog Lietuva norėjo parodyti, kad priešiškas režimas negali taip šantažuoti Europos Sąjungos ir Lietuvos, bet kokia priežastis buvo pagrindinė? Ar į migrantų įsileidimą buvo žiūrima kaip į geopolitinį pralaimėjimą Lukašenkai?

TA: Taip, mes būtume tapę koridoriumi, laisvu praėjimu.

IR: Tai ir buvo pagrindinė priežastis, dėl ko buvo nuspręsta nebeįsileisti migrantų? Ne, pavyzdžiui, nacionalinis saugumas?

TA: Bet tai yra tas pats. Tas pats absoliučiai. Tai, kad esi atsparus režimui, yra tavo saugumo garantija, užtikrinimas. Tu esi *resilient* (liet. Atsparus), vadinasi, saugus. Tai yra absoliučiai tas pats.

IR: Kiek sprendimui nebeįsileisti migrantų darė įtakos visuomenėje vyravusios nuotaikos migrantų atžvilgiu? Turint omenyje vykusius protestus prieš migrantų apgyvendinimą Dieveniškėse, Rūdininkų poligone. Ir kiek sprendimui darė įtakos NVO atstovų, dirbančių migracijos srityje, pozicija migrant atžvilgiu?

TA: Šitas dalykas buvo visada Šengeno kodekse nuo neamenamų laikų, yra vienas pagrindinių straipsnių, kuris pasako, kad ateiti, migruoti į šalį galima tik legaliai, tik per konkrečius nustatytus punktus. Taigi tai, kas yra daroma ateinant nelegaliai, čia ne Lietuvos sprendimas. Į Europos Sąjungą, kaip ir bet kurią kitą šalį, negalima ateiti nelegaliai. Sienos pažeidimas yra nusikaltimas. Tai čia vienas

dalykas. Aš suprantu Jūsų klausimą. Nemažai įtakos turėjo iš tikrųjų visuomenė, todėl, kad Jūs pats puikiai suprantate, kad politika yra iš esmės formuojama visuomenės įtakojant. Mes politikus renkames, rinkėjas renka, tai įtakoja. Tai, kas darėsi Lietuvoje, politiką įtakojo labai. Bet, kada mes kalbame apie saugumo klausimus, šitoj vietoj (dėl to ne be reikalo ir buvo įvesta ta vadinamoji nepaprastoji padėtis ir ten buvo įvairių tų režimo skirtingų, paskui keitėsi teisės aktai) saugumo klausimai negali būti įtakojami visuomenės. Saugumo klausimo babulka darže negali įtakoti. Todėl kad tai valstybės nacionalinio saugumo reikalas. Už tai yra atsakingos tam tikros institucijos ir ne tik politikai. Tai čia yra nepajudinamas dalykas, pasieniečiai tuo metu tapo vos ne *military* (liet. Kariuomenė) ta prasme, jie turėjo galių ir, beje, ir kariuomenė buvo įsitraukusi, pati kariuomenė ir šauliai. Taigi, tai yra saugumo klausimai, saugumo klausimo niekaip įtakoti *public opinion* (liet. Viešoji nuomonė) negali, bet taip, įtakojo po to, galima sakyti, prieglobsčio politiką. Ją įtakojo, ir daug, ir NVO, ir žmogaus teisių gynėjai, ir ombudsmenai, ir to paties „Frontex“ žmogaus teisių stebėtojas, tokia institucija ten yra. Įtakojo, taip, mes ne be reikalo prašėm paramos, didžiausia parama iš tikrųjų Lietuvos buvo gauta tuo metu iš valstybių narių. Tai buvo tos vadinamos priėmimo sąlygos, užtikrinimas gyvenimo, nes, aišku, pradžioj tai buvo krizė, buvom pasimetę, ten buvo kažkokie laikini nameliai, ten buvo bandoma pasieniečių patalpas adaptuoti (nors pagal saugumo reikalavimus pasieniečių punkte negali būti migrantai laikomi). Nu bet, kadangi tiesiog žmogus, kai jų nebuvo kur dėti, o jie žmonės, ne gyvuliai, tai reikėjo jiems sąlygas sudaryti. Tai šitoj vietoj taip [įtakojo], nes tada tą patyrėm kaip krizę, nes tai buvo netikėta, mes neturėjom pajėgumų, mes prašėm pagalbos, dabar mes esam ištreniruoti, kaip sakant, pasiruošę ir čia suveikia jau atsparumo politika. Tai aš pasakyčiau taip - saugumo politikos [atžvilgiu] ne, saugumo sprendimo neįtakojo, bet prieglobsčio politiką, prieglobsčio sąlygas įtakojo, ir nemažai. Ir, beje, sakyčiau, pradžioj buvo nemažai klaidų padaryta kuriant tą vadinamą *public communication* (liet. Viešą komunikaciją), kada mes iš tikrųjų: ir politikai, ar tai šoko būsenoj būdami, ar institucijos, padarė *feily* (liet. Klaidų) nemažai, tiesiog nesugebėjo iškomunikuoti teisingai visuomenei šitą informaciją ir tada aišku paėmė, sukilo mūsų visuomenė, kuri kaip žinia pakankamai konservatyvi, ir buvo daug pasipriešinimų, ir tuo naudojosi daug negerų politikų.

IR: Minėjote, kad visuomenė ir NVO darė įtaką prieglobsčio politikai, gal galite tiksliai įvardinti, kaip?

TA: Mes pradėjome kurti centrus, kurių anksčiau neturėjome. Mes pradėjom komunikuoti su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis, su Europos Sąjungos institucijomis prašydami pagalbos tiek teisėkūra

formuojant (kad teisingai pagal Europos Sąjungos teisę viską padaryti), tiek praktinius dalykus darydami, mes pirmą kartą gyvenime kreipėmės į Frontexą, į ES prieglobsčio agentūrą.

IR: Teorinėje literatūroje rašoma, jog didelius migracijos srautus patiriančios valsybės visuomet palaikys ES migracijos politikos reformas bei privalomų kvotų priėmimą. Taip nuo 2015 metų daro Graikija, Italija, tačiau Lietuva, net ir susidūrusi su milžiniškais srautais, privalomų kvotų nepalaikė. Kodėl 2021 metais ištikus migracijos krizei Lietuva, kaip ir 2015 metais, toliau nepalaikė privalomų kvotų bei naujo, teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo, mechanizmo priėmimo Europos Sąjungoje?

TA: Pirmiausia dėl to, kad yra nuosekli politika - mes niekada nepalaikėme privalomo, bet nepamirškite, mes patys relokuojam, mes priimam iš italų, iš graikų iš Maltos, mes visada ėmėm. Aišku, kiekiai ne tie, mes ne vokiečiai, mes kitaip darome, mažesniais kiekiais, bet mes visada demonstruojame solidarumą ir mes pasisakome už privalomą solidarumo lanksčiomis sąlygomis. Lanksčiomis sąlygomis reiškia tada, kada valstybė narė, kuri dalyvauja solidarume, pati gali nuspręsti, kaip jinais padės tai šaliai, kuri patiria našta. Aišku, pagal jos poreikį. Dar vienas dalykas, kurį tikrai prašau, atskirkite, tai yra skirtingi dalykai, dideli nuo migracijos, tai yra tai, ką patiria nuolat ir bangom Viduržemio jūros valstybės, ir instrumentalizavimas migracijos yra du skirtingi dalykai, absoliučiai. Kai kur, nu pavyzdžiui Graikijoje, Kipre, turkai bando kažką daryti, bando irgi paprovokuoti, jie bando ant sienų vystyti ten tuos stūmimus, *facilituoja* (liet. Palengvina) ten visokius laivelius, kad plauktų per Viduržemio jūrą. Taip, jie bando tą daryti, bet tie masiniai srautai, kurie eina, čia yra absoliučiai *smugglerių* (liet. Kontrabandininkų) vykdoma veikla, yra nusikalstama veikla, migrantai, iš jų tiesiog pelnomasi ir viskas, jie plaukia iš Libijos ten, iš Tuniso, vienas žodžiu. Tai šitoj vietoj mes pasisakome už paramą, nes suprantam, kad tos valstybės nu tiesiog masiškai ta prasme susiduria [su migrantų spaudimu], pavyzdžiui, pas italus gali per per naktį ten 1500 plūstelti, tai mes suvokiam, kad nu jie tiesiog nepajėgūs, nepaneša tokios naštos, nu tai reikia jam pagalbos, bet mes patys, kadangi negalim paimti didžiuliais kiekiais, tai mes sakom, leiskit mums patiems apsispręsti, kiek konkrečiu metu mes galim paimti. Nes, pavyzdžiui, dabar mes gal galim daugiau, bet pernai metais mes nebūtume tokiu laiku galėję nei vieno paimti. Tai va ką mes norim pasakyti - mes palaikom, bet ne palaikom, kad mums kažkas ant galvos užmestų sprendimą, mes norim patys dalyvauti priimant sprendimus.

IR: Trumpai tariant, 2021 metais Lietuva nepropogavo privalomų kvotų siūlymo dėl nuoseklios savo pozicijos?

TA: Ne, Lietuva pati neprašo, dėl to, nes mes nuosekliai laikomes to, kad mes patys niekam ant galvos nesėdam, bet ir iš mūsų neprašo. Turi būti *reciprocity* (liet. Apibusiškumas). O kadangi instrumentalizavimą ir 2021 metų krizę mes apskritai nesiejame su jokiais masiniais *influxais* (liet. Antplūdžiais), nes tai buvo grynai hibridinė ataka ir tai buvo saugumo klausimas, tai šiuo atveju mes ir dėl to neprašėm. Bet mes suprantam, kodėl tą daro kai kurios kitos valstybės, nes jos tai patiria nuolat, o mums čia buvo toks momentinis *influxas* (liet. Antplūdis).

IR: O ar tokioje situacijoje, kai Lietuva yra apsupta priešišku režimų kaip Baltarusija, Rusija, privalomas migrantų pasidalijimo mechanizmas galėtų būti traktuojamas kaip grėsmė nacionaliniam saugumui? Turint omenyje, jog migrantais kitas šalis šantažavo tiek Baltarusija, tiek Rusija?

TA: Aš žinokit kategoriškai atsisakau retorikos ir Jums siūlau šitų dviejų klausimų net nesieti. Instrumentalizavimas, sienų apsauga ir kova su hibridinėmis grėsmėmis ir relokacijos arba tai, ką mes dabar šnekam su jumis apie solidarumo mechanizmą yra nesietini dalykai todėl, kad solidarumo mechanizmas, kuriuo viena tikrai iš dalių yra relokacijos, yra skirtas, vadinkim taip, normaliem nelegalios migracijos procesams reglamentuoti, tvarkyti. Instrumentalizavimas yra pavojus nacionaliniam saugumui, ir, beje, man buvo labai sudėtinga 2021 metais, kai visa tai prasidėjo čia, įrodyti valstybėms narėms ir Europos Sąjungos institucijoms, kad tai yra skirtingas naratyvas, kad tai, ką aš jums dabar aiškinu, aš lygiai taip pat tai turėjau aiškinti Europos Sąjungos, pavyzdžiui [Europos] Komisijos kolegoms. Aš visada sakiau žiūrėkit į šituos procesus ne kaip į migracijos proceso, kaip prieglobsčio procesus, bet kaip į saugumą procesus, dėl to čia įsipynė sienos, dėl to mes tą tvorą ten pradėjom statyti, nors aš turiu asmeninę nuomonę apie tai, bet tiek to, aš turiu atstovauti Lietuvos poziciją. Tai va dėl to šitas fenomenas kai po toks, Lietuvos dėka, sakykim taip, Europos Sąjungoje atsirado *definicija* (liet. Apibrėžimas) teisėkūroje, visai kitoks dalykas. Mes dabar netgi, kaip žinia, turim pasiūlymą teisėkūrinį, reglamentas dėl instrumentalizavimo, aišku pastrigęs, neaiškus jo likimas, bet va atsirado fenomenas, kurio anksčiau niekaip nebuvo, jis niekad neegzistavo. Tai dėl ko jis atsirado? Todėl, kad tai yra skirtingas fenomenas, jam reikia skirtingų teisinių priemonių nei tiesiog nereguliari migracija. Tai va, noriu, kad ir jūs atskirtume tą momentą nesiejant instrumentalizavimo, tai, kas su Lietuva atsitiko 2021 metais, su relokacijomis, nes tai yra kito fenomeno, nereguliaros migracijos, dalis.

IR: Kuris būdas, Lietuvos nuomone, yra efektyvesnis siekiant spręsti migracijos krizes - išorės sienų stiprinimas ar migrantų dalijimasis? Kodėl?

TA: Šiuo atveju galiu pasakyti vienareikšmiškai ir šiuo atveju galima aišku, krizės yra skirtingos, ir skirtingom krizėm reikia skirtingų priemonių, tai yra logiška, bet kuriuo atveju, bet kurių krizių metu reikalingas priemonių kompleksas. Kaip sakant, *complicity* (liet. Sąveika) visų priemonių. Tai mes negalim sakyti, kad tik sienos apsauga arba tik migracijos, arba tik derogacijos, arba dar kažkoks būdas. Ne. Tai turi būti kompleksas, tik tada veiks. Ir mes visada taip sakėm ir mes tai įrodėm savo pavyzdžiu. Tik kompleksinės priemonės gali padėti spręsti krizes.

IR: O nuo ko turėti prasidėti migracijos krizės valdymas? Į kai reikėtų pirmiausia kreipti dėmesį? Pavyzdžiui, 2015 metų migracijos krizės metu Lietuvos pozicija buvo tokia, jog pirmiausia reikia apsaugoti ES išorės sieną, tik po to diskutuoti apie kitas priemones. Nuo ko, Lietuvos nuomone, reikėtų pradėti spręsti krizę?

TA: Visų pirma, negalėčiau aš įvardinti priemonių eiliškumo arba hierarchijos. Jos negali būti tiesiog, nes aš paraleliai turiu ir sieną saugoti, migrantus priiminėti ir su trečiosiomis šalimis šnekėti, kad jie nesiųstų daugiau [migrantų]. Ką aš turėjau omeny, sakydama kompleksas priemonių? Tai reiškia, kad jos paraleliai turi būti daromos. Bet žinot, ką šiuo atveju pabrėšiu, iš mūsų patirties - labai svarbu yra pasirengimas ir tas vadinamas *resilience* (liet. Atsparumas). Kada tu žinai, tu monitorini situaciją. Žinot, ką aš dabar darau? Nušoksiu nuo temos, bet aš šiandien budžiu. O ką tai reiškia? O tai reiškia, kad aš sėdžiu ir ištisai žiūriu į telefoną, nes aš stebiu eurokontrolės pranešimus apie skrydžius iš Bagdado į Minską, nes jie vėl atkūriami. Tai aš šiuo metu, kartu su Europos Sąjungos krizių reguliavimo centru monitorinu situacija, aš darau *resiliencą* (liet. Pasiruošimą), aš rengiuosi. Kitaip tariant, pirmas dalykas - stebėseną ir pasirengimas, ir visada būti pasiruošus. Antras dalykas - sienų apsauga visada turi būti, bet aš šiuo metu kalbu ne apie fizinę sienų apsaugą, o apie taip vadinamą *managementą* (angl. valdymą) – išorės sienų valdymą. Tai yra labai kompleksinis dalykas. Į jį patenka labai daug, į jį patenka ir nusikaltimų prevenciją. Tai ir šiuo atveju aš referuoju ne į sienų pažeidimą kaip į nusikaltimą, šiuo atveju aš referuoju į nusikaltimą, kuris yra žmonių gabenimas. Tai yra organizuoti nusikalstami tinklai, kurie daro iš to biznį. Instrumentalizavimo atveju tose schemose dalyvauja valstybiniai režimai, paprastos nereguliarios migracijos atveju ten dalyvauja tiesiog *smuggleriai* (liet. Kontrabandininkai). Ir sakyčiau, kad šiuo atveju relokacijos arba tie solidarumo

mechanizmo elementai, nes jų yra daugiau, tai ne vienas būdas, kaip suprantu, kadangi rašote darbą koncentruojatės į relokaciją visą laiką, bet tai ne vienintelis elementas. Tai jau yra pasekmių valdymo [būdas], bet ne priežasčių eliminavimas. Tai skirtingi dalykai.

IR: Kodėl Lietuva, siekiant spręsti migracijos krizes, pasisakė už europinius, ne nacionalinius, sprendimus? Nes 2015 metų migracijos krizės metu tam tikros šalys pasisakė už būtinybę priimti europinius sprendimus (pavyzdžiui Graikija, Italija), kai tuo tarpu kitose šalyse, irgi susidūrusios su dideliais migrantų srautais, teigė, jog viską galima išspręsti nacionaliniais sprendimais (pavyzdžiui, Vengrija).

TA: Visų pirma, tai todėl, kad mes esame Europos Sąjungos narė ir todėl, kad mes esame labai proeuropietiška šalis. Čia aš referuoju į skirtumus su Vengrija. Kitas dalykas, kaip ir sakiau, mūsų atveju, skirtingai negu 2015 metais, tai buvo instrumentalizavimas, tai buvo hibridinė ataka, nuo kurios mes turėjome apsiginti. Ir ta ataka jinau buvo ne prieš Lietuvą, jinau buvo prieš Europos Sąjungą. Ir kadangi mes su Baltarusija turim Europos Sąjungos išorės sieną, tai čia nėra tikrai Lietuvos nacionalinis interesas ir nėra tik Lietuvos nacionalinis saugumas, ir nėra tik Lietuvos nacionalinės priemonės. Nes tai yra ES išorės siena. Iš čia Frontexas, iš čia prieglobsčio agentūra, iš čia visi kiti europiniai sprendimai, iš čia nemaža finansinė parama, kurią gavome iš Europos Komisijos. Dėl to mes visada sakėme, kad tikrai būdami kartu, tik turėdami tą *back-upą* (liet. Užnugarį), mes šitą krizę išsprendėme. Mes vieni būtume nieko nepadare. Ką mes darėme čia, sėdėdami Briuselyje, kadangi tuo metu buvau čia, ne Lietuvoje, jeigu ne Europos Komisija ir ne Europos išorės veiksnių tarnyba, ne jų diplomatija, ne jų *outreachas* (liet. Ryšiai) į trečiąsias šalis, mes nebūtume sustabdę Bagdado. Mes sustabdėm Bagdadą tikrai dėl to, kad buvo padarytas labai stiprus politinis *pressingas* (liet. Spaudimas) europiniu lygiu. [Margaritis] Schinas važiavo į Bagdadą kalbėtis, tad taip, tik europinės priemonės buvo šiuo atveju efektyvios.

IR: O ar Lietuva palaikytų siūlymą stiprinti Europos Sąjungos institucijų galias ir kompetencijas išorės sienų apsaugos klausimais? Pavyzdžiui, plėsti Frontex įgaliojimus, neatidėliotinos krizės metu leisti agentūrai veikti valstybių narių teritorijose be jų sutikimo?

TA: Visų pirma, Frontex yra ne institucija, Frontex yra agentūra ir iš turi ribotus įgaliojimus. Ir antras dalykas, ne, ir toks manau sprendimas niekada nepraeitų teisėkūrine prasme, tiesiog jis prieštarautų

acquis Europos Sąjungos, todėl kad išorės sienų apsauga yra valstybių narių saugumo klausimas. Tai yra nacionalinio saugumo klausimas ir čia visada bus valstybių narių kompetencija. Negalės čia niekada būti išskirtinių Europos Sąjungos kompetencijų. Čia jau nu pagal Europos Sąjungos teisės principus, sakyčiau, prieštarautų. Migracijos politikoje galima svarstyti, nes migracijos politika remiasi kitais teisiniais pagrindais Europos Sąjungos sutartyje. Tai čia galima būtų svarstyti.

IR: Ar galėtumėte išplėsti paskutinę mintį? Kuriose srityse/situacijose būtų galima svarstyti apie didesnių įgaliojimų suteikimą Europos Sąjungos institucijoms migracijos politikoje?

TA: Pavyzdžiui, manyčiau, kad grąžinimo politikoje galėtų daugiau būti Europos Sąjungos institucijų ir agentūrų vaidmens. Tada mes galėtume kalbėti apie bendrą Europos Sąjungos grąžinimo politiką, nes kol kas tai yra, sakyčiau, valstybių narių, nacionalinių politikų kažkoks mišinys. Pavyzdžiui, nu, kaip žinia, Frontexas turi įgaliojimus pagal naują reglamentą grąžinimo politikoje ir, aš manau, šitoj vietoj galėtų būti daugiau įgaliojimų.

IR: Bet kodėl tuomet kai Europos Komisija pasiūlė naują migracijos ir prieglobsčio pakta, kuriame siūlė įsteigti naują grąžinimo koordinatoriaus poziciją, viceministras A. Abramavičius teigė, jog tai Lietuvai nelabai tinka²⁴⁸?

TA: Aš dabar padėsiu Jums atskirti grąžinimo politiką. Turim du aspektus. Vienas aspektas yra vidinis, vidinė grąžinimo politika, taip ir vadinasi *internal return policy* ir išorės grąžinimo politika. Kada mes kalbame apie grąžinimo iš išorinės dimensijos, mes kalbame apie dialogą su trečiosiomis šalimis, *outreachai* (liet. Susiekimas) ir kt., iš esmės trečiųjų šalių tarptautinių įsipareigojimų readmisijos srityje vykdymas - tai yra išorinis grąžinimo aspektas. Kada kalbame apie vidinę dimensiją, ir va čia šitam reikalui buvo skirtas sugrąžinimo koordinatorius, nes Europos Sąjungos grąžinimo koordinatorius dirba tik su vidine dimensija. Kitaip tariant, jis padeda valstybėms narėms sukoordinuoti nacionalinius grąžinimo procesus. Tai, matyt, viceministras neatsiejo tų dalykų, nes pradžioje, tiesą sakant, ir mums nebuvo iki galo aišku, ką tas ten koordinatorius darys, nes tai yra pozicija, kur tokia, kaip sakyčiau, debesyse pakabinta Komisijoje ir yra aukšto lygio grąžinimo tinklas reprezentuoja valstybės nares, ir jie ten tarpusavyje tariasi, dalinasi gerąja patirtimi, skaičiais ir taip toliau. Tai vat iki to, kol mes nežinojom, kai tas paketas buvo išleistas ir mes ten nelabai supratom Komisijos intencijų, tai mums

²⁴⁸ Justina Ilkevičiūtė, „Briuselio akiratyje – naujos taisyklės dėl migrantų: kokie įsipareigojimai laukia šalių ir dėl ko virs didžiausios kovos“, LRT, 2021

buvo truputėlį keista. Bet kai mes atskyrėm tas dvi dimensijas, truputi kitaip viskas pasidarė ir mes manom, kad tai turi naudos.

IR: Galiausiai, kalbėjome, jog Lietuva, siekiant spręsti migracijos krizę, palaikė europinius, ne nacionalinius sprendimus. Tačiau kodėl Lietuva pasisakė už europinius sprendimus, kurie suteiktų daugiau galių valstybėms narėms, o ne ES institucijoms veikti migracijos politikoje?

TA: Kada mes, Lietuva, kalbėjom apie tai, kad valstybės narės turi turėti ne daugiau galių, bet daugiau galimybių lanksčiau valdyti krizes, tai mes kalbėjome apie tai, kad sprendimai būtų priimami Taryboje. Dabar įsijungia institucinė ES teisė ir mes sakome, kad valstybės narės Taryboje turi priimti sprendimus ir pasakyti, kad va čia instrumentalizacija šitoje valstybėje vyksta ir šitai valstybei turėtų įsijungti intrumentalizavimo valdymui skirtas režimas. Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad teisė prieglobsčio ir Šengeno *acquis* sienų apsaugos turi suteikti valstybėms narėms galimybę *deroguoti* (liet. Nukrypti) tam laikotarpiui, kol vyksta instrumentalizavimas nuo Europos Sąjungos tam tikrų privalomų taisyklių arba nuo nustatytų procedūrinių terminų. Nu kitaip tariant, suteikti valstybėms narėms instrumentalizavimo metu, hibridinių atakų metu teisę galėti daryti išimtis tam tikras. Būtent tam, kad mes sakom, klausykit, čia nėra tiesiog migrantas, kuris aplaukia ir aš turiu jį būtinai priimti ir užtikrinti jam teises. Ne, šitas migrantas man kelia grėsmę ne dėl to, kad jis yra žmogus, jis niekada man nekels grėsmės, bet dėl to, kad jį išnaudoja režimas prieš mane. Tai va tokiais atvejais, kaip Lietuva sakė, turi būti suteiktas valstybėms narėms tas lankstumas - ne daugiau ar mažiau teisių, neatsverti Europines institucijas ar jų sprendimus, bet atsižvelgiant į krizės ypatumą, ar tai masinis antplūdis ar instrumentalizavimas, padaryti tam tikras išimtis iš šiuo metu galiojančios Europos Sąjungos teisės. Va, ką mes norėjom pasakyti. Tai tai nebuvo niekaip siejama su daugiau galių suteikimu [valstybėms narėms], tai visai ne apie tai.

Interviu 4

Interviuojamasis: LK, Laurynas Kasčiūnas, Seimo narys, Nacionalinio Saugumo ir Gynybos komiteto pirmininkas, TS-LKD partija

Interviuotojas: IR, Ignas Repčys

Interviu data: 2023 04 11

IR: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

LK: Sutinku

IR: Ar sutinkate, jog pokalbio ištraukos būtų tiesiogiai cituojamos darbe?

LK: Sutinku

IR: Ar sutinkate, jog cituojant interviu medžiagą magistro darbe būtų nurodomi Jūsų vardas ir pavardė?

LK: Taip, nėra problemų.

IR: Kodėl nuo pat 2021 metų migracijos krizės pradžios pasisakėte už pabėgėlių neįleidimą į Lietuvos teritoriją, šiltnamio sąlygų nesudarymą ir kt.?

LK: Gerai, na aš šiaip nuoseklus šiuo klausimu, matyt, ir ne tik 2021 ir 2015 metais, ir turbūt per visus tuos metus, jeigu būtumėt paklausę, būčiau turbūt panašiai pasisakęs, tik tai šiuo atveju absoliučiai situaciją keitė tai, kad tai yra vis tikrai mums priešiško režimo organizuotas veiksmas ir srautas. Čia, matyt, yra labai svarbus aspektas, kuris išskiria būtent šitą procesą, kuriame mes dar dabar esam, bet na, sakykim jo kulminacija buvo 2021 metų vasarą. Mes iš esmės surinkome įrodymus pirmiausia ir sau, ir visai Europai įrodėm, kad tai nėra natūralu, kad tai yra iš principo dirbtina ta prasme, kad Lukašenka išduoda lengvai vizas, turistines vizas, į Baltarusiją ir jau po to, na, sakykim taip, arba jiems padeda, arba netrukdo judėti link mūsų sienos, po to link Latvijos ir Lenkijos sienų. Tai, kai iš esmės tu turi tokį reiškinį, nu tai iš esmės įsijungia visa sistema. Tai vienas vertus autoritarinis režimas bando žaisti tam tikrą žaidimą ir neišvengiamai, matyt, jo logika buvo tokia kaip kažkada rusų, kai rusai taikė 2015 metais prieš norvegus ir suomių, tai yra priversti kalbėtis, bendrauti, derėtis, tai labai tikėtina, kad tai buvo vienas iš tikslų Lukašenkos - ne tik pasipelnyt, matyt, iš tų migrantų, kas galbūt tada buvo jo trumpalaikiai planai, bet lygiai taip pat ir naudot tai kaip tam tikrą geopolitinį svertą. Ir mes atsisakėm šitos prieigos [derėjimosi] ir nusprendėm imtis griežtų priemonių. Tam, kad tai pasiekti mums reikėjo kelių dalykų: tai pirmą veiksmą, kurį mes padarėm, tai yra tai, kas susiję su šiltnamio sąlygų nesudarymu. Tai yra, kai jie čia atvyksta, paprašo prieglobsčio magišku žodžiu *asylum* (liet. Prieglobstis), kad jie negalėtų kažkur, tai, pavyzdžiui, laisvai judėdami laukti atsakymo ir judėtų turbūt

į Vokietiją arba kur nors kitur, tai mes priėmėme sprendimą, kad jie apgyvendinami yra su judėjimo laisvės apribojimais (po to dar buvo pakeisti tie apribojimai) tam, kad jie suvoktų paprastą dalyką, kad jiems reikės išlaukti visą procesą čia, Lietuvoje, kol bus išnagrinėtas prašymas. Tai čia pirmas žingsnis buvo siunčiant signalą ir jų bendruomenėms, kad geriau į Lietuvą nevykit, nes nu nebus rožėmis kloto kelio. Tai čia pirmas dalykas, kurį padarėm dar liepos mėnesį 2021 metų, jeigu dar aš gerai atsimenu, taip, per neeilinę sesiją. Bet to neužteko iš tikrųjų. Jeigu mes nagrinėtume to meto socialinius tinklus, būtent kurdiškų, kitų bendruomenių, buvo toksai reiškiškas naratyvas, kad nu Lenkija *very hard* (liet. Labai sunku), bet *Lithuania is good* (liet. Su Lietuva viskas gerai). Tai to neužteko [to sprendimo], reikėjo imtis kitų ir atsirado 2 labai svarbūs. Tai pirmas yra ilgalaikis, tai yra aišku, fizinio barjero statyba, bet mano požiūriu, esminis yra apgrėžimo politika, sakant, jog jeigu norit migruoti, migruokit legaliai, per pasienio punktus prašymus priduoKit arba mūsų ambasadoje Minske. Tai bendrai kalbant, tai yra požiūris, kuris sumažino *pool* (liet. Traukos) faktorių, ir netgi tas labai akivaizdžiai matėsi jų socialiniuose tinkluose. Monitoringas rodė, kad jau rugpjūtį buvo *Lithuania is very hard* (liet. Lietuva yra labai sunku), ta prasme apsivertė viskas aukštyn kojom. Tai aš sakyčiau, kad sprendimai buvo savalaikiai, galėjo būt dar 2-3 savaitėm anksčiau, bet natūralu, reikėjo ir Europa paruošti tam, nes čia su tuo buvo susijęs klausimas, kaip Europa sureaguos į šitą jautrų dalyką? Nes puikiai žinom, kaip migracija yra priimama skirtingai ideologiškai vakaruose, dėl to, matyt, ir negalim dabar sutarti iki galo dėl migracijos politikos principų, nors jie pasistūmė daugiau į sienos apsaugos galbūt pusę, bet ne iki galo. Tą matom iš tai, kad jie nefinansuoja tvorų, jie tik finansuoja sienos stebėjimo sistemos. Ir, mano požiūriu, tai buvo priimti sprendimai, kurie leido suvaldyti situaciją ir išsaugojo mūsų, vienas vertus, valstybės savigarbą, nes tai buvo iš esmės menkinimo veiksmas iš Lukašenkos pusės, parodėm, kaip reik saugot sienas, ir galų gale apsaugojom savo nacionalinį saugumą ir savotiškai užkirtom įtampom visuomenėje kanalus.

IR: Kiek tokiam sprendimui [apgrėžti migrantus] turėjo įtakos kultūrinis aspektas, jog migrantai plūdo iš trečiųjų šalių? Viena iš savo interviu buvote minėję, jog jei Lietuva nebūtų pradėjusi apgrėžimo politikos, valstybę būtų ištikęs kultūrinis „kolapsas“. Tačiau dabar minėjote, jog į migracijos instrumentalizaciją buvo žiūrima kaip į Lukašenkos geopolitinį žaidimą. Tad kuris argumentas, Jūsų atžvilgiu, turėjo daugiau įtakos?

LK: Taip mano požiūriu, tikrai turėjo, be jokios abejonės, kartu su instrumentalizacija, kartu su instrumentalizacija, nes aš nesu didelis migracijos atvirų durų politikos fanas ir, matyt, ir įrodėm, kad ir

valstybės sprendimai, matyt, irgi labai aiškiai pasakė, kad na tam tikrų vis tiek kultūrinių bendruomenių atvykimas į Europą, ką rodo ir kitų šalių, Vakarų Europos šalių patirtys ir pamokos, kad jisai nėra vienareikšmis. Kitaip tariant, jisai kelia socialines kultūrinės įtampas, perbraižo politinius žemėlapius ir radikalizuoja dalį visuomenės. Jisai sukėlė sakyčiau ir kraštutinės dešinės politinių jėgų iškilimą, kur bežiūrėtume, reiškias skirtingus integracijos modelius turinčiose Vakarų Europos šalyse, ar tai būtų Prancūzija, ar tai būtų Švedija, kuri buvo geriausiu turbūt pavyzdžiu laikoma iki šiol, buvo laikoma vienas turbūt etaloninių pavyzdžių, etalonas, kaip neva tai multikultūrinės visuomenės, bet matom, kad ir ten yra na pokyčiai didžiuliai. Tai šitoj vietoj reikia tą aiškiai pasakyti, kad kultūriniai veiksniai irgi buvo be galo svarbūs, nes fundamentaliai atsakymo, kaip toleruot galimai netolerantiškus pačius migrantus, kurie iš esmės gyvena <...> (*autorius pastaba – nesigirdėjo žodis įrašė*) ir atmeta vakarietišką gyvenimo būdą, įstatymo viršenybę, ir visus kitus dalykus, nėra atsakyta. Ir šitoj vietoj turim daug dalykų, ir Vakarų Europoje, susijusių su nusikalstamumu ir su tam tikrų uždaru bendruomenių susiformavimu, *no go* (liet. Nevaikščiojimo) zonų susiformavimu, kas iš principo reiškia tai, kad na negali taikyt jau atvirų durų politikos ir kultūrinis veiksnys yra svarbus.

IR: Kiek Jūsų pozicijai ir Lietuvos veiksmams turėjo įtakos visuomenėje vyravusios nuotaikos migrantų atžvilgiu? Ir kiek turėjo įtakos NVO atstovų, dirbančių migracijos srityje, pozicija?

LK: Pirmiausia nacionalinis saugumas buvo pagrindinis variklis priimant šiuos sprendimus, bet, be abejo, ir visuomenė, kuri <...> (*autorius pastaba – nesigirdėjo žodis*) nenori, kad jinai būtų sudraskyta. Na, o su NVO yra atskira kalba, čia fenomenas vertas atskiro magistrinio darbo matyt, kai jie iš tikrųjų idealistiškai turbūt vedini tam tikrų Europos be sienų idėjos, jie iš principo yra pagalba, dažnai būna pagalba autoritariniam režimam savotiškai pasinaudoti jais (neakivaizdžiai be jokios abejonės, tikrai nenoriu jokių mesti įtarimo šešėlių). Bet aš manau, kad Lukašenka ir skaičiavo šitą faktorių, kad tikrai atsiras viduje nevyriausybinų srovių, vadinkim taip, kuriuos tikrai bus už atvirų durų politiką ir kels konfliktą irgi tokį politinį, bet šitoj vietoj Lietuvoj tai nebuvo kažkoks kritinis veiksnys, kuris būtų koregavęs sprendimus ir sukėlęs kažkokį tai, na, nežinau, politinių neapsisprendimų, nes politiškai visas politinis elitas iš esmės pritarė šitam sprendimui, galbūt su tam tikromis išimtimis vieno ar kito politiko.

IR: Kaip manote, ar Lietuvai, susidūrus su neproporcingai dideliu migrantų antplūdžiu ir spaudimu prieglobsčio sistemai Europos Sąjungoje, šalia žmogiškųjų, techninių ir kitų pagalbos prašymų, reikėjo prašyti pasidalinti atvykusiais migrantais su kitomis ES šalimis?

LK: Ne nereikėjo ir gerai, kad net nekilo tokių minčių realiai, nes pirmiausia tai būtų papildomas traukos faktorius - bet koks pasidalinimas yra papildomas traukos faktorius, kad vis tiek čia patekusius migrantus bus na kažkaip tai bandomi jie relokuoti ir tai bus galimybė jiems patekti ten, kur jie nori, į Vakarų Europą. Mes priėmėme kitą sprendimą, ar tai buvo iki apgręžimo netgi, kai sudarėm tuos, sakykim, ribojimus judėti tuose reiškia apgyvendinimo centruose su mintim paprasta, kad netaps Lietuva dar vienu nelegalios migracijos keliu. Principinis sprendimas buvo paremtas būtent šituo principu, jog bet koks pasidalijimas būtų papildomu traukos faktorium.

IR: Ar buvo tarp valdančiųjų žiūrima į migrantų pasidalijimą kaip į tam tikrą geopolitinį pralaimėjimą? Sudarant Lukašenkai sąlygas užspausti Europos Sąjungą? Ar buvo žiūrima į šią situaciją pro geopolitinę prizmę?

LK: Ir taip, ir per tą traukos faktorių, kurį minėjau, ir per tai, kad Lukašenka būtų laimėjęs, nes čia buvo jo tikslas atidaryti dar vieną migracijos kelią. Mes jam to neleido padaryti. Pritarčiau, kad tai dar vienas papildomas faktorius.

IR: Teorinėje literatūroje rašoma, jog didelius migracijos srautus patiriančios valsybės visuomet palaikys ES migracijos politikos reformas bei privalomų kvotų priėmimą. Taip nuo 2015 metų daro Graikija, Italija, tačiau Lietuva, net ir susidūrusi su milžiniškais srautais, privalomų kvotų nepalaikė. Kodėl 2021 metų ištikus migracijos krizei Lietuva, kaip ir 2015 metais, toliau nepalaikė privalomų kvotų bei naujo, teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo, mechanizmo priėmimo Europos Sąjungoje?

LK: Ne tikrai nereikėtų [Lietuvai palaikyti privalomų kvotų] dėl jau mano minėtų priežasčių nei mes, nei lenkai tikrai tam nepritariame dėl tų privalomų kvotų. Čia, matyt, susiję stipriai turbūt su srautais ir jų mastu. Aš įsivaizduoju, kad tie vadinkim taip, absorbuojimo pajėgumų *kolapsas* (liet. Sugriuvimas), kuris įvyko pietinėse Europos valstybėse, jas, matyt, privertė kalbėti apie tai [privalomas kvotas] ir tada reikalauti tam tikro solidarumo šitoj vietoj. Nes, na argumentacija yra tokia, kad turbūt visi važiuoja į Vokietiją ar kitas Vakarų Europos šalis ir Italija, ir kitos šalys na, ne visais atvejais, bet tampa tam tikra

labiau tranzito zona, ir todėl mes, jeigu mes jau pas save laikome [migrantus], mums tai yra socialinis iššūkis, kultūrinis iššūkiams, tad pasidalinkim. Man atrodo mūsų savalaikiai sprendimai ir tam tikras nu tiesiog labai riboto, vis tikrai žiūrint strategiškai, kiekio nelegalių migrantų koncentracija iki priimto sprendimo apgręžinėti, jis mums turbūt nekūrė tos dilemos vadinkim taip. Jeigu ten būtų jau 30000 – 40000 (kas būtų galėję būti, jeigu netaikoma apgręžimo politika), tai tada gal būtų visokių variantų galėjo atsirasti, ir dėl pasidalijimo taip pat. Bet mes to išvengėme, nes radom labai gerą būdą to išvengti – tai yra apgręžimo politika. O dabar jau *triada* - apgręžimas, fizinis barjeras ir ir sienos stebėjimas.

IR: Kuris būdas, Jūsų nuomone, yra efektyvesnis siekiant spręsti migracijos krizes - išorės sienų stiprinimas ar migrantų dalijimasis? Kodėl?

LK: Tai, be abejo, aišku, viena vertus, aš pasisakau už išorės sienų stiprinimą. Bet, kita vertus, reikia naikinti fundamentalias priežastis nelegaliai migracijai. Ir čia turbūt susiję su ta vadinkim socialinės gerovės visiems koncepcija. Tai yra labai yra sudėtinga saugoti sienas, kai nelegalūs migrantai žino, kad patekdami į kitą valstybę jie gaus priėjimą prie socialinių išmokų sistemų, kad jie jau atvažiuos ir prisijungs prie, tarkime, kokių nors jau paralelinių visuomenių besiformuojančių tose valstybėse ar ne, galbūt gali būtų ir nelegaliam darbe jie tam tikrą laiką ir po to legalizuotis. Tai čia yra labai fundamentalūs dalykai. Jeigu mes, pavyzdžiui, na, sakykim, pasuktume kai kurių Vakarų Europos šalių politika, kuri mažintų tą traukos faktorių ar apribotų tuos žmones, na sakykim taip nuo migracijos traukos ar kažkuria prasme per savo socialinius dalykus apribotų, užkeltų kartelę kažkaip tai, nebebūtų tokios atviros šia prasme [politikos], tai tada būtų dar lengviau su tuo kovoti, bet kadangi čia yra labai rimti fundamentalūs dalykai, susiję su demografinėmis tendencijoms, su tai, kad daug kas mato migraciją kaip savo demografinės skylės užkamšimą, darbo jėgos pritraukimą, ir taip toliau, čia dar susiduria verslo interesai, jau Lietuvoj yra labai sudėtinga kai kuriais atvejais priimti kažką tokio labiau na ribojančio, nes iškart pradeda kalbėti apie tai, kad reikia atsižvelgti į verslą ir taip toliau, tai įsivaizduokim, kas yra Vakarų Europoje šitoj vietoj. Tai čia yra fundamentalūs dalykai. Tai galbūt šalia išorinės sienos apsaugos, kuriai aš tikrai skirčiau prioritetą, dar reiktų galvoti kaip naikinti tas fundamentalias priežastis, kodėl ta migracija nelegali vyksta.

IR: Kadangi prioritetą teiktumėte išorės sienos apsaugai, ar palaikytumėte siūlymą stiprinti Europos Sąjungos institucijų galias ir kompetencijas išorės sienų apsaugos klausimais? Pavyzdžiui, plėsti

Frontex įgaliojimus, neatidėliotinos krizės metu leisti agentūrai veikti valstybių narių teritorijose be jų sutikimo?

LK: Nu tie 2 mėnesiai, kuriuos aš labai iš arti mačiau Lietuvoj, kai mes sprendėm, ką daryt, mes pamatėm, ką reiškia Frontex galimybės, ir požiūris, ir jų mandatas. Tai jų mandatas, kaip aš mėgstu sakyti, tai buvo iš esmės pasieniečiai kaip viešbučio administratoriai. Jie surinkdavo nuo sienos išgirde magišką žodį *asylum* (liet. Prieglobstis), visus tuomet į apgyvendinimo centrus, juos ten apgyvendindavo, tiesiog prižiūrėdavo. Na tai savotiškas viešbučio administravimo darbas, tai toks manyčiau, panašus yra ir Frontexo, kadangi jie tiesiog turi pajėgumų fiksuot, stebėt, matyt, bet ne tiek saugoti sieną, ne tiek tvirtinti ją, ne tiek apgręžinėti sakykim taip ir panašiai. Tai šia prasme, jeigu mes tikrai kalbame apie europinę tarnybą, kuri na gali turėti raumenis, tikrus raumenis, ar ne, tai nu mums norėtūsi kitokio mandato, tai ir aš pasisakyčiau už kitokį mandatą. Jeigu sieną saugot, tai saugot, o ne dirbti viešbučio administratoriumi.

IR: Ar teisingai suprantu, jog kalbant apie mandato plėtimą, pritartumėte, jog agentūra įgytų viršnacionalinių galių taprasme, jog pati galėtų atvykti į valstybę narę, be jos sutikimo?

LK: Čia, matyt, aš manau, kad tiesiog turbūt reforma gali būti įvairi. Gali būti tokia, kokią tu brėži, kad virš valstybinė tarnyba pati reaguojanti, kita vertus, galima visą laik turėti kontaktą su ta valstybe, kurią ištiko krizė migracijos ir kaip jinai mato tą sprendimą ir pagal tai galbūt galima koreguoti ir Frontexo mandatą. Jeigu mums reikia padėti prie apgręžimo, tegul padeda prie apgręžimo, o ne tiktai stovi antroj, trečioj tenais eilei ir dronus leidžia ar kontroliuoja tuos kelius. Tai šitoj vietoj aš sakyčiau, kad galbūt galima turėti tokį stipresnį Frontex mandatą, kurio įgalinimas, įveiklinimas būtų susijęs su valstybės, kuri patiria migrantų krizę, sprendimais, kaip tą krizę valdyti.

IR: Ar, Jūsų ir Lietuvos pozicija ir preferencijos ES migracijos klausimais skirtūsi, jeigu šalis susidurtų su natūralia, ne dirbtine, migracijos krize? Ar migracijos krizės metu palaikytumėte prieglobsčių prašytojų (kuriems iš tikrųjų reikalinga tarptautinė pagalba), ne ekonominių migrantų, privalomą pasidalijimą tarp ES šalių?

LK: Nu čia, aišku, rimtas klausimas. Aišku, kad skirtūsi. Aišku, kad skirtūsi, bet vėlgi aš žiūriu į viską plačiau, platesnio paveikslo kontekste, ta prasme aš sau užduočiau klausimą ir valstybei užduočiau

klausimą, tai kokie veiksniai skatina Lietuva tapti tų migrantų kelių centru? Ir kaip padaryt, kad mes tokiu traukos centru netaptume? Tai, matyt, galima sakyti, kad natūrali migracija, ir jeigu tokia įvyktų, būtų sunkiau matyti ir apginti tam tikrus sprendimus, kuriuos mes priėmėm, faktas, neišvengiamai, tą reikia irgi turbūt pripažinti, bet aš nemanau, kad migracija, kaip tokia yra kažkokia tai panacėja ar gėris savaime, kaip jau minėjau, jinau savyje kaupia daug įvairių socialinių, kultūrinių ir politinių iššūkių. Tai aš geriau klausčiau, ką mes, kaip valstybė ne taip darom, kad tampam nelegalios migracijos epicentru. Kaip Vokietijos atžvilgiu, ar tai socialinė sistema, dar kažkas, arba jau esančios bendruomenės, taip toliau, ko mes esam išvengę kol kas ir labai gerai, kad esam išvengę to. Tai atsakyčiau taip, kad iš dalies, be abejo, būtų kitaip. Būtų kitaip, bet ar tai reikštų, kad aš palaikyčiau prieglobsčio prašytojų pasidalijimą tokiu atveju? Ne, vis tiek ne. Čia yra traukos faktorius ir ne taip reikia spręsti šiuos fundamentalius dalykus.

IR: Kodėl siekiant spręsti migracijos krizes, pasisakėte už europinius, ne nacionalinius, sprendimus?

LK: Tai galbūt už nacionalinius, bet norėjom *europaizuoti* (liet. Perkelti į europinį lygmenį) juos. Norėjom ką dabar bandė ir vidaus reikalų ministrė, aišku, gal pavyko tik dalinai, bet nu kažkiek pavyko, kad priėti prie sprendimo, kad na sieną reikia saugoti. Ne tik žiūrėt, kaip ten, kas ką daro prie jos ar per ją, bet ją reikia saugoti. Ir norėtume va tokios europeizacijos, šitokių dalykų, kaip fizinio barjero finansavimas, kaip sienos stebėjimo sistemų finansavimą, kaip turėti Frontex, kuris gali padėti saugoti sieną, apgręžinėti jeigu prireiktų, o ne tik prižiūrėti, kaip jie kerta sieną, ir panašiai. Tai kitaip tariant, čia, matyt yra esminis dalykas. Aišku, sutinku, suprantu, kad nu tai bus labai sudėtinga, nes būtent šituo klausimu yra žiauriai išdraskyta Europa ideologiškai, žiauriai. Ta prasme, su politine kaire tu nesusitarsi šitais klausimais ir jie toliau kalbės apie *welcome to everybody* (liet. Sveiki visi atvykę) ir visa kita, ir tu būsi išvadintas ten dešiniuotu autoritaru jeigu tu darysi kažkaip kitaip. Bet aš manau, kad būtent toks jų tikėjimas yra labai rizikingas ir matyt tai susiję su tuo, kad aš manau, kad Europa turi turėti sienas, kad Europa yra atskira civilizacija, jinau turi savo kultūrinius reiškias vertybių sistemą ir kad migrantų bendruomenės, ypač iš trečiųjų šalių, jos tiesiog nedemonstruoja pavyzdžio, kaip jie prisitaikytų prie tų žaidimo taisyklių. Kitaip tariant, yra integracijos problema, milžiniška, fundamentali, konceptuali integracijos problema, todėl jeigu jau kalbam apie kažkokius europinius migracijos sprendimus, tai aš dėčiau akcentą į sienos apsaugą didesnę visai kaip ir kitas dalykas, jog kažkaip reikia pasižiūrėti į tą socialinės traukos faktorių - socialinės gerovės standartų, prie kurių gali priėti migrantų bendruomenes, kurie kuria tą esminį traukos faktorių.

IR: O kodėl Lietuva pasisakė už europinius sprendimus, kurie suteiktų daugiau galių valstybėms narėms, o ne ES institucijoms veikti migracijos politikoje? Trumpai tariant, kodėl norėjote tam tikrus nacionalinius sprendimus europeizuoti, bet ne suteikti daugiau galių viršnacionalinėms institucijoms?

LK: Man atrodo, didžiąja dalimi tai lėmė, kad mums pavyko sureguliuoti krizę. Kai tau pavyksta sureguliuoti krizę, tu sakai, žiūrėkit, mes visai neblogai susitvarkėm, gal jūs tą patį padarykit? Tam reikia turėti ABC, turėti fizinį barjerą, sienų stebėjimą sistemas, galbūt apgrėžimo politiką. Čia matyt tai ir lėmė tokią, sakyčiau, pergalingą nuotaiką, nes aš tikrai manau, kad mes susitvarkėm ir pakankamai sėkmingai. Bent žiūrint į tai, kaip mes sugebėjom tą autoritarinį lyderį, na, išmušti iš jo rankų tas visas kortas ir visus kozirius. Tai čia matyt, čia mano būtų tam tikras atsakymas, bet gali galbūt keistis situacija, aš negaliu, dabar žinai tau pasakyti, kaip mes reaguosime, galbūt į kokius tai ilgalaikius ten procesus ir taip toliau, kurie bus. Bet aš manau, kad lėmė tai, kad mums pavyko, išbandėm tą, kas mums pavyko padaryti pavyzdžiu kitiems ir teisingai, kad bandom ir bandėm, nes tikrai daug kas geria, ne viešai, bet geria.

Interviu 5

Interviuojamasis: LVT, Lietuvos valstybės tarnautojas

Interviuotojas: IR, Ignas Repčys

Interviu data: 2023 04 18

IR: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

LVT: Sutinku

IR: Ar sutinkate, jog pokalbio ištraukos būtų tiesiogiai cituojamos darbe?

LVT: Sutinku

IR: Ar sutinkate, jog cituojant interviu medžiagą magistro darbe būtų nurodomi Jūsų vardas ir pavardė?

LVT: Nesutinku

IR: Kodėl Lietuva, susidūrusi su neproporcingai dideliais migrantų srautais, šalia žmogiškųjų, techninių ir kitų pagalbos prašymų Europos Sąjungoje neprašė pasidalinti atvykusiais migrantais su kitomis ES šalimis?

LVT: Ta galimybė buvo galima sakyti laikoma kišenėje, kaip galimybė, kuria būtų galima pasinaudoti, bet Lietuva nusprendė tiesiog ja nepasinaudoti, nes situacija buvo daugmaž suvaldyta per tuos metus. Bet jeigu būtų turbūt buvusi jau sunkiai valdoma situacija, ir skaičiai daug didesni, tai negalėčiau atmesti galimybės, kad Lietuva būtų paprašiusi europinio solidarumo [tokiu būdu]. Tai čia buvo toksai *last resort* (liet. Paskutinės išeities) priemonė, ir prieš tai buvo bandoma panaudoti visas kitas priemones. Turint omeny, kad norėjosi laikytis nuosekliai mūsų pozicijos, už solidarumą, bet už solidarumą, kuris yra savanoriškas, ne privalomas. Ir čia nėra tikrai mūsų pozicija, čia didžiosios dalies Europos ir nemažos dalies valstybių pozicija ir mes esame nuoseklūs kaip valstybė narė, realiai ir 2015 metais ir 2021 [šiuo klausimu]. Mes priėmėme skirtingai, negu lenkai ir vengrai, mes įvykdėm tą 1105 žmonių [relokaciją]. Nebuvo lengva įgyvendinti, nes buvo problemos, dėl pačių migrantų sprendimų (ne)atvykti, po to jau ir sprendimo išvykti iš valstybės, bet Lietuva nuosekliai ir labai sąžiningai bandė įgyvendinti savo įsipareigojimą ir vėliau taip pat savanoriškai daug kartų prisidėjo. Simboliškai, bet prisidėjo perkeltant pabėgėlius iš Graikijos, Italijos ir net 2021 metais per mūsų migrantų krizę ir tai sutarėme dėl kelių pabėgėlių perkėlimo iš Italijos, parodydami, kad mes esame nuoseklūs čia. Bet mes nesame už *mandatory relocation* (liet. Privaloma perkėlimą). Manau, tai buvo turbūt viena iš priežasčių, kodėl tai nebuvo pirmas pasirinkimas sprendžiant krizę, remtis tarkim perkėlimu ir prašyti pagalbos, bet pagalbos buvo prašoma kitaip, nuo pat pradžių buvo pasirinktas Europinis kelias. Skirtingai negu mūsų partneriai lenkai, Lietuva nuo pat pradžių matydama, kad tai yra ataka prieš Europą ir Europos išorės sieną, paprašo europinio solidarumo būtent per logistinę, humanitarinę, finansinę ir visokią kitokią pagalbą. Iškart pakvietėm Frontexą, iškart pakvietėm Europos prieglobsčio agentūrą, ir valstybes nares. Tu skaičius geriau žinai, bet man atrodo buvo iki 17 gal ar daugiau valstybių narių, kurios arba siuntė personalą, siuntė labai daug pagalbos įvairiausios, nuo namelių ir humanitarinės pagalbos iki sienos apsaugos pagalbos ir koncertinos ir kitų dalykų. Tai realiai, sakyčiau, žiūrint į tai Lietuva *europizavo* klausimą, padarė jį europiniu kartu su partneriais. Aišku, ir labai anksti įtraukėme Europines institucijas, Frontex visų pirma, bet ir Europos Komisiją kaip politinę instituciją, kurios dėka vėliau mums pavyko sustabdyti skaičius iš Bagdado į Minską ir Komisijos dėka bendrai pavyko panaudoti ES minkštąją galią, kolektyvinę galią su partnerių valstybėmis sustabdant šį nelegalų

srautą, nelegalų maršrutą, kuriuo naudojosi kriminalinės grupuotės su Lukašenkos režimu. Kiekviena valstybė turi arsenalą priemonių ir tavo paminėta priemonė yra vienas iš priemonių, kurios Lietuva nusprendė nepanaudoti šiuo konkrečiu atveju, bet itin aktyviai naudojosi kitomis europinėmis priemonėmis ir tikrai matė tai kaip europinę problemą, kurią reikia spręsti su Europos pagalba.

IR: Kodėl 2021 metų migracijos krizės įkarštyje Lietuva nusprendė nebeįsileisti migrantų, siekiančių patekti į Lietuvos teritoriją?

LVT: Pagrindinė priežastis dėl to, kad pamatė, kad dabartiniam teisyne, Šengeno sienos kodekse, nėra instrumentų, kurie padėtų valstybei narei apsisaugoti prieš hibridinę ataką. Ir tas sprendimas buvo priimtas padarius aiškia išvada, kad šis atvejis nėra *irregular migration* (liet. Nereguliarios migracijos) normalus atvejis, o instrumentalizuotas atvejis, migracijos instrumentalizacijos faktas, bet tam nėra sukurta ir numatyta priemonių Europos Sąjungos teisės aktuose, ar tai būtų Šengeno sienos kodeksas, ar tai būtų kiti instrumentai, kuriais valstybės gali naudotis. Pabėgėlių relokacijos mechanizmas tai yra žinai, dažnai nu ten irgi yra ir instrumentalizacijos pavyzdžių, ypač su Turkija ar Ispanijoje su Maroku ir panašiai, bet didžiąją dalimi ten, kur žmonės atsidūrė ten jūroj dažnai yra klasikinė humanitarinė problema ir ypatingai 2015 metais kuomet buvo nuo karo bėgančių žmonių situacija, akivaizdus humanitarinis aspektas, akivaizdus *asylum* (liet. Prieglobsčio) aspektas ir akivaizdi pareiga Europos Sąjungai gelbėti žmones jūroje. Ir dėl to buvo pasiūsta karinė misija ir ten aš nežinau daugiau nei pusę milijono buvo išgelbėta ir tai yra akivaizdu. Čia buvo visai kita situacija ir gana anksti žvalgyba, ir užsienio partneriai bendrai surinko pakankamai duomenų, kad tai yra suplanuotas veiksmas. Ne tik žvalgyba, bet ir žiniasklaida, buvo daug įdomių Vakarų žiniasklaidos priemonių tyrimų, kurie parodė visą tą schemą ir kaip tai buvo suplanuota Baltarusijos tarnybų, dirbant ten su Rusijos garbės konsulu Irake ir panašiai. Ir kaip vyko socialinės medijos kampanija bandant žmones apgauti ir įtraukti. Ir kartu žmonės, kurie keliavo, jie nebuvo tie prieglobsčio sekėjai, nes didžioji dalis buvo iš vidurinės klasės (Irako kontekste), nes galėjo skirti iki 2000 tūkstančių ir daugiau dolerių bilietui į Europą. Tai nebuvo ant geldos lentos bandymas pasiekti Europos krantus Viduržemio jūroje bėgant nuo karo. Tai akivaizdu, kad buvo grynai ekonominis interesas patekti į Europos Sąjungą. Tai yra *legitimate* (liet. Teisėtas) interesas, viskas gerai, bet tai nėra prieglobsčio dalykas ir dėl to Lietuva sako žiūrėkit, yra taisyklės, kaip galima patekti į Europos Sąjungą legaliai, mes sukursim keletą *checkpointų* (liet. Patikros punktų) prie sienos, kur tą galima padaryti ir kur žmonės gali ateiti prie sienos ir pateikti prašymą, taip pat gali tai daryti prie Lietuvos ambasados Minske. Tai jeigu nuvyksi į Minską, apsistoji

to režimo viešbuty, jeigu tikrai nori į Lietuvą patekti legaliai nueini į mūsų ambasadą, užpildai dokumentus, gražiai lauki atsakymo, o ne bandai nelegaliai pereiti sieną miške. Ir tas stabdymas jų buvo *neordinarinis* (liet. Neįprastas), sulaukęs įvairių reakcijų, kritikos, bet tuo metu tai buvo vienas iš nedaugelio tokių įmanomų, kur iš vienos pusės yra apribojimas stipriai patekimas į Lietuvą ir vykdoma vadinama apgręžimo politika, bet kartu išlaikomos legalaus patekimo galimybės. Ir tie žmonės kurie pateko čia, nu kiek iš tų 4000, kurie perėjo sieną, jiems buvo taikoma Europos teisė, taikoma Lietuvos teisė ir kiekvieno buvo individuali peržiūra, tiek interviu su jais, ir mano kolegos darė interviu su jais. Ir po to sprendimai dėl kiekvieno buvo, ir po to galimybė apskūsti, apeliacinis procesas irgi. Ir taip nemaža, didžioji dalis buvo prieglobsčio prašymų atmesta, nes didžioji dalis iš Irako būtent neatitiko tų kriterijų. Bet pastebėsi, kad nemažai žmonių, kurie buvo iš kitų šalių, kaip Sirija ar Afganistanas, gavo prieglobstį. Nes atitiko prieglobsčio prašytojų kriterijus, nes įrodė, kad yra persekiojami režimo, bet papuolė į tą patį srautą, nes žmonės sužinojo, kad ten kažkaip atsidarė galimybė atsidurti prie Lietuvos sienos. Prisimenu, kaip vežiojau daugelį kolegų ministrų, gal kokių dešimt < *pasakoja istorijas apie vizitus prie sienos...* >. Tai taip žinai, daug išsiplėčiau labai, bet mintis tokia, kad apgręžimo politika buvo politinis sprendimas šitos vyriausybės. Jinai pilnai prisiėmė atsakomybę ir tą komunikavo tam, kad sustabdytų tą hibridinę ataką ir neturint kitų būdų, nes žinai, Šengeno kodeksas nenumatė, kaip elgtis tokiais atvejais, tai reikėjo kurti instrumentus patiems galima sakyti, bet tą daryti su europiečių dalyvavimu, atvirai, prileidžiant Frontexą, prileidžiant žiniasklaidą, mokantis iš klaidų, pripažįstant jas, visko ten buvo, bet realiai pakankamai atvirai. Bet pagrindinis interesas buvo užkardyti tą hibridinę ataką, kad ji nesitęstų. Nes, jeigu būtų sudaryta iliuzija, kad galima laisvai praeiti, tai skaičiai nebūtų 4000, skaičiai būtų dešimtimis tūkstančių, gal būtų 40000, 50000 žmonių, nes tiesiog tai atrodo būtų nesustabdoma, nes būtų buvę akivaizdu, kad čia yra silpnoji vieta Europos Sąjungos išorės sienų kontekste. Ir reikėjo pasiųsti tą signalą gana anksti, kad ne, šitas metodas nepraeis, Lukošėnos sukurtas modelis nepasiteisins ir kad žmonės Irake ar kažkur kitur tą žinutę kažkaip gautų, kad jie net nebandytų to daryti, kad yra labai rizikingas kelias, kad jie praras pinigus, kad jie rizikuos savo gyvybe kažkur Baltarusijos miškuose, kad jie pakliūs į režimo rankas. Žodžiu, kad jie to nedarytų, ir kaip gi tu tą darai? Nu realiai sustabdydamas galimybę patekti į Europos Sąjungą. Tai vat toksai buvo pagrindinis interesas. Ir jisai pasiteisino. Ir kartu kaip sakyti, Europos Sąjungos kontekste informavo diskusiją. Nes, pavyzdžiui, dabar diskutuojama Šengeno sienos kodekso pataisos, kurios dabar Europos Parlamente yra, tai ten yra ir instrumentalizavimo aspektai. Yra atskiras instrumentalizavimo reglamentas, kuris turi pasiekti trialogus. Visa tai yra būtent dėl šios situacijos. Europos Sąjunga bando įdiegti naujus įrankius savo teisyne, kaip elgtis tokiose situacijose. Ir mes labai pakeitėm stipriai ir kitų valstybių

narių požiūrį į tai. Didžioji dalis tą palaiko dabar. Ne tik tai ten graikai, kuriems tai labai aktualu ar italai, bet ir danai, švedai, ir suomia žinai didžiausi žmogaus teisių palaikytojai ES. Suomia, kai pačioj pradžioj kritikavo, tarkim, ne tik mus, bet Lenkiją ypatingai, kitas Baltijos šalis dėl to požiūrio į apgręžimo politiką ir tvoros statymo, dabar patys suomia stato barjerą [su Rusija]. Ir Suomijos ambasadorius sako, kad mes supratom, jog buvom per daug naivūs, ir kad tai, ką jūs darot, darėte, mes dabar suprantam daug geriau. Komisija pakeitė požiūrį. Komisija prieš tai visiškai buvo prieš, bet kokias, kaip sakyti, labai mažai dėmesio skyrė sienų apsaugai ar investicijoms į sienų apsaugą ir buvo pakankamai ideologiškai prieš bet kokius fizinius barjerus ir iki šiol dar yra ta politika nefinansuoti fizinio barjero, bet von der Leyen, būdama pragmatiška, atėjusi iš gynybos ministrės pozicijos ir šiaip na stipri politikė ir suprantanti autoritarinių režimų veiksmus, ji rado praktišką sprendimą, kad Komisija skirs daug pinigų, bet skirs pinigų ne pačiai sienai ar ten tvorai, bet viskas, kas aplink ją. Lietuvos, Latvijos ir Lenkijos kontekste buvo skirta 200 milijonų eurų paramos, kas yra tikrai daug, trims valstybėms, ir tie pinigai skirti apsaugos sistemoms, kameroms, visureigiams, dronams, sraigtasparniui Lietuvai skyrė 24 milijonus, tai yra super, yra labai svarbūs dalykai. Visa tai yra integrali sienos apsaugos sistema. Lietuva be jokios abejonės už savo pinigus pastatė tą tvorą, žinai pasidalinimas kaštų ir darbų. Bet tai Komisija irgi dalyvavo sienos sustiprinime. Ir tai yra tiesiog dabartinis pasaulis, Europa yra kitokia šiandien negu buvo prieš 10 ar 15 metų ir tą pripažįsta ir aukšti Komisijos pareigūnai, su kuriais aš dažnai kalbu. Ir jie mato, ir jie reaguoja į pasikeitusią situaciją valstybėse narėse ir pasikeitusią politinę valią valstybėse narėse. Tai išorės sienos apsauga dabar yra bene vienintelis vienijantis aspektas tarp valstybių narių diskutuojant apie migracijos ir prieglobsčio paktą. Nes esame strigę visais kitais klausimais ir užstrigę dėl tos minėtos relokacijos, ten išsiskyrusios nuomonės ir neaišku, kaip kitas puses sugretinti. Esam užstrigę ten dėl kitų aspektų migracijos politikos bendros, bet kur daugiausia sutarimo beveik tarp mūsų, tai dėl sienos, dėl išorės sienų apsaugos, dėl to, kad būtų efektyvūs grąžinimai, sustiprinta grąžinimo į kilmės šalį politika, dėl efektyvių partnerysčių su trečiosiomis šalimis, kad dirbama būtų, kaip buvo mūsų atveju su Iraku, su valstybėmis, kurios yra kilmės valstybės arba tranzito valstybės. Tiek per *stick and carrots* (liet. Morka ir lazda), tiek per tam tikrus *benefits* (liet. Naudą), surišant sąlygas su makrofinansine pagalba, kad mes Europos Sąjunga būtume ir kietesni ir protingesni savo išorės politikoje. Tai visa tai iš esmės vat įvyko per pastaruosius porą metų, toksai mentalinis *shiftas* (liet. Lūžis), kuris neįvyko vienintelėje institucijoje, Europos Parlamente, kur ne kur, aišku, ir kur galėtum tikėtis, yra labai didžiulis prieštaravimas valstybių narių norui būti labiau vanagiškoms saugant sienas ir kur yra daug daugiau požiūrio ir akcento į žmogaus teises natūraliai, į humanitarinius aspektus ir į prieglobsčio politiką. Mes sakom, kad tai yra suderinami

dalykai, bet šiais geopolitiniais laikais, kai yra iš esmės egzistencinė kova už demokratijų išlikimą ir autoritariniai režimai naudoja visą arsenalą priemonių, nuo konvencinio karo iki hibridinio ir kitokių atakų, mums reikia būti pasiruošus ir apsaugoti. Ir tik taip mes išsaugosime ir fundamentalias žmogaus teises, kurias mes taip mylime ir gerbiame pačioje Europos Sąjungoje.

IR: Tai pagrindinis argumentas, lėmęs Lietuvos sprendimą vykdyti apgręžimo politiką, buvo nacionalinio saugumo aspektas? Ar turėjo įtakos kultūriniai argumentai, pavyzdžiui, kad tai yra migrantai iš trečiųjų šalių, skirtingos religijos ir tautybės atvykstantys piliečiai?

LVT: Dalyvavau labai daug susitikimų vyriausybės tuo klausimu, ypač krizės laikotarpiu, tai nei karto tas argumentas nebuvo paminėtas. Tas atsakas vyko šios vyriausybės kontekste, vyriausybės, kuri yra turbūt labiausiai liberali savo pažiūromis bendrai paėmus, ir koalicija, ir proeuropietiškausia turbūt iš visų, kurios yra buvusios. Ypač kai tu skaitai vyriausybės programą ir kiek ten skirta dėmesio žmogaus teisėms ir demokratijai pačiai, ir mūsų Taivano politika, Kinijos politika ir dabar, aišku, dėl karo, tai nebuvo jokių abejonių dėl žmogaus teisių svarbos ir nediskriminacijos svarbos ir to mažiausiai galima tikėtis, pavyzdžiui, iš premjerės tokio požiūrio, ar užsienio reikalų ministro, kuris yra vakarietiškas, globaliai mąstantis ir panašiai. Tai kaip tu minėjai iš tikrųjų, na, aš leidžiu sau daryti išvadą, kad tikrai pagrindinis argumentas buvo nacionalinio saugumo ir atsparumo Lukašenkos režimui, nes čia bus esmė. Buvo svarbu žiūrėti, dėl ko tas vyksta. Ir buvo akivaizdu, kad Lukašenka tą daro dėl to, kad nori, kad pakeisti geriausiu atveju Lietuvoje vyriausybę, bet nu blogiausiu atveju bent jau pakeisti Lietuvos poziciją Baltarusijos atžvilgiu. Nes pažiūrėkim į *timingą* (liet. Laiką). Tai įvyko praėjus metams, mažiau negu metams po suklastotų prezidento rinkimų ir masinių represijų, kurios Baltarusijos kontekste buvo didžiausios istorijoje. Niekados nematėm tokio masto represijų, Lukašenkos režimas jau gynėsi visomis išgalėmis, mes aišku priėmėme Svetlaną Cichanouską, pabėgėlių, nepriklausomos žiniasklaidos atstovų. Ir, aišku, mes, kaip valstybė, kartu su Lenkija, dėl to aš esu įsitikinęs, kad abi buvo užsipultos, labiausiai dirbom dėl sankcijų Baltarusijai. Ir ne tik spaudėm, kad jos būtų kuo greičiau įvestos kaip atsakas į suklastotus rinkimus ir Lukašenkos represijas, plus Ryanair nusodintą lėktuvą, bet ir patys ruošdami sankcijų paketus. Visa tai konfidencialu ir nevieša, bet valstybės narės prisideda labai daug prie pačių sankcijų dizaino, ypatingai dėl individualių ir kompanijų sankcijų. Jeigu tu pažiūrėsi į Baltarusijai visas priimtas sankcijas, tai ten didžioji dauguma viso indėlio, tikro juodo darbo, ruošiant įrodymus ir siūlant konkrečius asmenis, yra iš Vilniaus ir iš Varšuvos. Lukašenka tikrai tai žino, kad šitos valstybės yra didžiausios jo priešės ir labiausiai stengiasi, kad to režimo neliktų. Ir

stengėmes, kad sankcijos būtų skausmingos. Kokios sankcijos? Būtent tokios, kurias dabar bando maisto saugumo koalicija nuimti – dėl trąšų, nes buvo nuspręsta kirsti Lukašenkai į paširdžius. Pagrindinis finansavimo šaltinis – trąšos ir individai su tuo susiję, kiti aspektai, buvo daug sankcionuoti, bet ypatingai tas sektorius buvo jam jautriausias. Buvo akivaizdu, kad tos atakos ir stilius buvo destabilizuoti šitas valstybes, sukiršinti viduje visuomenes, nes čia atrodo *win-win* situacija. Gal vyriausybės nenugriausi, bet galbūt tenai sukelsi didžiules įtampas visuomenėje, nes bus ten kelios dešimtys tūkstančių žmonių iš Irako ir visuomenė nebūtinai bus tokia tolerantiška kaip vyriausybė tuo atžvilgiu, ir gali kilti riaušės, galų gale tie neramumai gali privesti prie vyriausybės griūties. Aišku, fantastiška terpė dezinformacijai. Tuo pačiu gali sukiršinti Lietuvą, Lenkiją su Briuseliu, su Komisija, su Vokietija, su Prancūzija, pagrindiniais partneriais, tiesiog didžiulė pergalė, bet kokiam autokratui, ir tu bet kuriuo atveju paleidi tokį daiktą ir tada sėdi ir stebi, ir žinai, kad vis vien laimėsi nes kažkas vis tiek bus blogai, jie ten pasimes, destabilizuosis, ir taip jie susilpnės. Tas *timingas* labai svarbus, nes Lukašenka desperatiškai bandė išlikti pozicijoje. Jis dabar atrodo, kad jau atrodo nepajudinamas, Putino palaikomas ar jo kišenėj, bet tuomet tu prisiminsi jisai jautėsi be galo pažeidžiamas ir buvo labai išsigandęs protestų, kai ten lankstė su automatais ir keliavo su sraigtasparniais. Tai tas kontekstas yra labai svarbus, kodėl tada ta ataka įvyko ir dėl to atsakas į tą ataką turėjo būti ne ką silpnesnis, nes nebuvo galima toleruoti, kad jinai pavyktų, kad jinai susilpnintų Lietuvą, kad jinai padalintų Lietuvą, kad jinai nuverstų europietišką demokratišką vyriausybę ar išgąsdintų mus. Pats atvejis yra labai įdomus hibridinių atakų kontekste. Kiek kalbėjau su hibridinių grėsmių centru Helsinkyje, jie paėmė Lietuvos pavyzdį, darė daug studijų apie tai, ir kai jie rodė savo metodologiją, ir akademiškai jie analizuodami šitą atvejį įvardijo kaip vieną tobuliausių pavyzdžių modernioje istorijoje, nes tai atitiko kiekvieną kriterijų apibrėžimo kas yra hibridinė grėsmė. Nes hibridinė grėsmė dažniausiai yra atliekama įvairių veikėjų, daugiausiai valstybinių ir ne valstybinių veikėjų, ir čia buvo valstybė, aparatas, saugumo tarnyba, plius diplomatinis tinklas, kur dirba su kriminalinėmis grupuotėmis, banditais ir panašiai. Tada hibridinė ataka irgi pasireiškia tuo, kad jinai yra *multidimensional* (liet. Iš kelių dimensijų). Ji naudoja skirtingus metodus, ne tik fizinis patekimas, bet ir psichologinis spaudimas, įtampos kėlimas visuomenėje, dezinformacija šalia, žodžiu kombinacija skirtingų įrankių, kas buvo akivaizdu mūsų atveju. Ir hibridinės atakos užsakovai turi būti paslepti. Tai buvo paslėptas reikalas. Ir galiausiai, tikslas hibridinės atakos, visuomet yra politikos pakeitimas. Tikslas yra pakeisti puolamos valstybės politiką ir padaryti fundamentalų pakeitimą viduje jos. Ir tą mes irgi matėme, kad tai yra mūsų atvejis, nes tikrai situacija tuo metu buvo dramatiška. Kai turi omeny Lietuvos dydį, galimybes absorbuoti žmones, buvo pakankamai pavojinga situacija.

IR: Teorinėje literatūroje rašoma, jog didelius migracijos srautus patiriančios valstybės visuomet palaikys ES migracijos politikos reformas bei privalomų kvotų priėmimą. Taip nuo 2015 metų daro Graikija, Italija, tačiau Lietuva, net ir susidūrusi su milžiniškais srautais, privalomų kvotų nepalaikė. Kodėl 2021 metais ištikus migracijos krizei Lietuva, kaip ir 2015 metais, toliau nepalaikė privalomų kvotų bei naujo, teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo, mechanizmo priėmimo Europos Sąjungoje?

LVT: Nes buvo suvaldoma problema. Realiai tie 4000 žmonių buvo suvaldomas skaičius ir buvo labai investuojama daug laiko į būtent grąžinimus, į derybas su Iraku, kaip didžiąją dalį žmonių sugrąžinti. Tiek valstybės išmokų programa, tiek darbas su Tarptautine Migracijos Organizacija, kuri užsiėmė perkėlimu jau pačiame Irake. Ir kadangi Irako vyriausybė iš tikrųjų kooperavo draugiškai ir konstruktyviai, nemažai žmonių buvo taip repatrijuoti, kitų baigėsi *detention* (liet. Sulaikymo) periodas ir jie buvo paleisti ir dingo be žinios arba su žinia. Žodžiu, tai nebuvo ta tokia didelė problema, dėl kurios Lietuva galvotų, kad reikėtų aktyvuoti pasidalinimo prašymą. Žodžiu, jeigu aš, kaip jau minėjau, būtų buvę daug didesni skaičiai, ir logistiškai būtų neįmanoma tos situacijos valdyti Lietuvoj, būtų gal būvę kitaip. Bet vis dėlto, nors ir sunkiai, bet pavyko.

IR: Ar turėjo įtakos Lietuvos sprendimui dirbti ties kitais klausimais siekiant suvaldyti migracijos krizę, o ne prašant pasidalinti migrantais, visuomenės priešiškos nuotaikos jų atžvilgiu?

LVT: Premjerė elgiasi taip, kaip mano esant teisinga, labiau negu kad sakyti, pataikauti visuomenės nuomonei. Ir man atrodo, akivaizdu iš daugelio sprendimų, kad jeigu būtų remiamasi populistiniais principais, būtų kiek kitaip daromi sprendimai. Ir COVID laikotarpiu daug buvo sprendimų, kurie buvo nepopuliarūs, bet jie buvo reikalingi. Žinoma, kad visuomenės nuomonė yra faktorius visada, bet tikrai nemačiau, kad ši vyriausybė pasiduotų visuomenės nuomonei, ypatingai kai įvyko protestai Rūdininkuose. Tai buvo labiau matoma kaip spaudimas vyriausybei įvairių jėgų čia viduj ir išorėj, provokavimų, neramumų ir atvirksčiai, tai mobilizavo vyriausybę, taip sakant, kovoti su tokiais atvejais, kur akivaizdu, kad yra bandoma destabilizuoti. Tai labai įdomu, bet aš minėjau dėl Lukašenkos, kuris su Rusijos pagalba turbūt suplanavo visą operaciją, kuri buvo pakankamai sofistikuota, bet Kinija įsijungė irgi pakankamai greitai ir dėl mūsų Taivano politikos, ir buvo tas garsusis „Global Times“ straipsnis, kur kvietė Rusiją ir Kiniją vienyti jėgas, kad nubausti tą Lietuvą, kuri čia kelia tokių problemų. Ir nepraėjus dviems savaitėms, rugpjūčio 10 d. įvyko, aš negaliu įrodyti,

kad jie buvo susiję, bet kas galėtų paneigti, kad jie susiję, nes tą pačią dieną vyko riaušės prie Seimo, tapačią dieną įvyko užsienio reikalų ministerijos kibernetinė ataka, tapačią dieną įvyko Rūdninkuose ten riaušės, ir tą pačią dieną Kinija atšaukė savo ambasadorių iš Lietuvos. Tai vyriausybė į tai žiūrėjo, kad mes nepasiduosim spaudimui ir nebūtinai reprezentuojam visos visuomenės nuotaiką. Aš turiu jau bėgti į kitą susitikimą, bet lyg spėjom atsakyti į daugumą klausimų?

IR: Norėjau dar paklausti greitai, kodėl siekiant spręsti migracijos krizes, Lietuva pasisakė už europinius, ne nacionalinius, sprendimus?

LVT: Tai čia irgi yra šios vyriausybės bruožas, kad jeigu mes Europos Sąjungos nariai, tai žinai, turime naudotis Europos Sąjungos narystės žinai privalumais ir sunkumais taip sakant. Ir visose krizėse nuo Baltarusijos iki Kinijos mes rėmėme europinius sprendimus ir palaikėme aktyviai ryšį su Komisija ir kitais partneriais, nes esame nedidelė valstybė, manome, jog Europos solidarumas yra bendrai didžiulė vertybė ir Europos Sąjungos vienybė, tai yra [Lietuva] labai proeuropietiška valstybė, ne tik valstybė, bet ir žmonės. Ir skirtingai negu, galbūt lenkai, kurie galvoja, kad yra dideli pakankamai patys spręsti problemas, na mes taip negalvojam. Mes manom, kad mūsų stiprybė yra vieningas veiksmas ir dėl to mes tokie aktyvūs dėl sankcijų Rusijai ir panašiai, ir kritiški. Čia manau yra bendras ideologinis požiūris, kad būdami Europos Sąjungos viduje, mes turime išnaudoti tuos įrankius, kuriuos turime viduje, ginant ir nacionalinius interesus. Ypač tada, kai jie sutampa su europiniais interesais, nes mes ir vienu, ir kitu atveju manėme, kad tai yra ir Europos Sąjungos interesų gynyba. ES išorės siena yra ne tik taisy mūsų siena, ar ten Kinijos spaudimas mums nėra tik mums, bet visai vidinei rinkai. Ir mes tuos argumentus visada naudojam savo pokalbiuose Briuselyje, ir Europos partneriai tą dažnai vertindavo, nes ne taip dažnai valstybės narės taip elgiasi. Dažnai valstybės narės labiau egoistiškai ir nebūtinai eidamos europiniu keliu. O Lietuva manau pademonstravo, kad jinai renkasi europinį kelią, aišku, žinai, darydama klaidas, natūraliai niekas nėra tobulas, bet bandydama žinai panaudoti buvimo Bendrijoje privalumus.

Summary

The master thesis is titled “*Lithuania’s response to migration crises in the European Union: from fence-sitting to pace-setting?*”. The 2015 migration crisis showed that European countries are divided, and the European Union – slow to act when it comes migration policy. With the EU facing multiple challenges and dilemmas in the field of migration, which are foreseen to become only worse in the future due to climate change, migration policy issues will surely dominate the EU’s agenda for years to come. Thus, it is necessary to understand the preferences and strategies used by different EU member states in this field, including Central and Eastern European (CEE) countries.

It has been argued that Southern and CEE countries, including Lithuania, have traditionally adopted a passive role in the EU’s asylum policies. However, when in 2021 Lithuania faced an influx of migrants from Belarus, the country reacted rather actively and appealed to the EU for solidarity. Nevertheless, unlike Southern countries during the 2015 migration crisis, even when facing a record-high number of refugees next to its border, Lithuania did not push for migrant quotas at the EU level. Therefore, it is interesting to find out: 1) whether Lithuania actually deviated from the traditionally passive behavior of CEE countries in the EU’s migration policies during the 2021 migration crisis; 2) why Lithuania in 2021, contrary to what certain theories predict, continued to avoid supporting the adoption of European reforms related to mandatory migration quotas.

The study's main purpose is to find out if and why the changed nature of the migration crisis vis-à-vis Lithuania changed its national preferences and strategies regarding the EU’s migration policies. This is done by pursuing the following objectives:

1. Review and critically evaluate the main theoretical assumptions and arguments of the authors selected for the case study;
2. Identify and explain the change in Lithuania’s national preferences in the field of migration policies comparing the 2015 and 2021 migration crises;
3. Define the different strategies used by Lithuania in the EU during the different migration crises; explain the choice of those strategies and the factors that determine them.

To fulfill the outlined objectives qualitative comparative analysis and case study methods with semi-structured interviews are employed.

In conclusion, the findings of the study confirm that the changed nature of the migration crisis vis-à-vis Lithuania changed its national preferences regarding the EU’s migration policies, but only partially. As predicted by liberal intergovernmentalism, after facing record-breaking migration flows, Lithuania’s preferences changed from the desire to maintain the status quo (2015) to the desire to

reform the EU's migration policy (2021). However, contrary to what the theory had foreseen, Lithuania, as in 2015, continued to resist mandatory migration quotas. This was due to politicization.

The politicization of the 2021 migration crisis in Lithuania, in contrast to Southern European countries, was focused on efforts to prevent illegal migrants from entering the country and the EU. Interestingly, contrary to what postfunctionalism anticipated, the crisis was politicized not only by populist or non-governmental but also by the ruling parties. The crisis was also politicized based not only on cultural dimensions, but also on national security arguments. However, in the case of Lithuania, politicization did not mean polarization, as there was a consensus between the main political parties that the migration crisis is a hybrid attack against Lithuania. Thus, politicization without polarization meant that the 2021 migration crisis in Lithuania was securitized.

Lastly, the changed nature of the migration crisis and the partly changed national preferences led to also a partly changed strategy used by Lithuania in the EU's migration policy. Lithuania's case is unique, because it used two different strategies in the same policy field, during the same crisis. In relation to mandatory migration quotas, Lithuania adopted the fence-sitting strategy, while on the issue related to protecting external EU borders (which was Lithuania's priority), Lithuania employed the pace-setting strategy.

Future research could seek to explore deeper the relationship between politicization and securitization, as well as how much Lithuania's proposals in EU's migration policy were credible, bearing in mind the prevailing argument in the academic literature that credible proposals tend to achieve the most success in the EU. One could also seek to analyze to what extent Lithuania managed to initiate changes at the European Union in the field of migration policy. Lastly, this study can be a suitable additional source for those seeking to examine what strategies Lithuania tends to use the most often in the EU to implement their preferences.